Jewish Public Library
OF TORONTO

ספריה עממית עברית

יידישע פאָלקס־ביבליאָטעק

Donated by מתנה פון

Morris Shlesinger

and Family

in memory

of

Tillie Shlesinger

ספריה עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טארונטע
PUBLIC LIBRARY, TORONTO
MAY - 1987

אלע ווערק
פון
אברהם רייזען
אין 12 בענדער.

יובילעאום אויסגאבע.

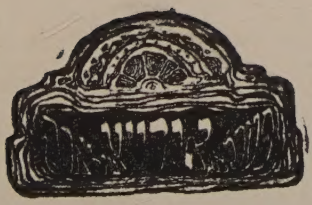

אברהם רייזן.

נייטער באנד:

אין אמעריקע.

ארויסגעגעבן פון פערלאג „אידיש"
1917 ניו־יארק, תרע"ז

Copyright, 1916
by
YIDDISH

אין אמעריקע.

ליעבע אהן א היים.

עס איז ווירקליך נעווען א גאט־נעבענשט פאַרל. ער, חיי־מאן, א יונג פון א יאָהר פינף און צוואנציג, א הויבער, א שלאָנ־קער, מיט שווארצע גוטסקייט־אויסדריקענדע אויגען, און זי, בעסי, א מיידל פון א יאָהר אכצעהן פון מיטלעלער וואוקס, אָבער שלאנק און בויגיג, ווי א יונג בייטל. א זיסער גוטער שמייכל האָט נערוהט אויף איהרע ליפּלעך און א ברכה צו דער גאנ־צער וועלט — אין איהרע גרויסע שווארצע אויגען.

וואו און ווי אזוי האָבען זיי זיך בענעגענט? עס איז נישט וויכטיג. אין טעאטער, אויף א קאָנצערט, אָדער גאר אין א פּארק? אָדער אפשר אין קוני־אייל־ענד אמאל, רייטענדיג ביידע אויף היל־צערנע פערדלעך? וויכטיג איז אבער זייער אמת'ע ריי־נע יונגע ליעבע, וואס האָט אָנגעפילט זייערע הערצער און האָט מיט חן און פרייד ארויסגעקוקט פון זייערע יונגע וועזענס.

אָנפאנגס האָט ער נעהייסען, אז זיי „נעהען ביידע אוים". אזוינס האָט קיינעם נישט געארט. וואס פאר א בייז, אז מען נעהט שפאציערן? דאס איז ערלויבט. ערלויבט איז שוין נישט נעווען אין א פינסטערער אלטע שפּעט ביינאכט זיך קושען. דאס האָט דאס פּארל נעראפט טהאן מיט גרויס פארזיכטיגקייט. עפּעס האָבען זיי ביידע דונקעל נעווואוסט, אז קושען זענען דא אין לאנד שטרענג פערבאָטען.

און אבוואהל די פארזיכטיגקייט האָט פון איין זייט זי־סער נעמאכט די איינצעלנע אָבנעהאקטע קושען, האָט דאָך פון דער צווייטער זייט דער שרעק נעשטערט, און זייער ליעבע האָט נעזוכט א מעהר רוהיגען און זיכערען אָרט.

איינמאל, אין א שענער פריהלינגסנאכט, וועו דער קוואל פון ליעבע האט אין זייערע הערצער זיך געעפענט און שטארק געשלאגען, און עטוואס מעהרער ווי קושען געפאדערט, האט היימאן, שטארק דריקענדיג זיין בעסי'ן אין זיין ארים, זיך אבגערופען:

— בעסילע... וואלסט אפשר אריינגענאנגען איצט צו מיר א ווייליע...

בעסי, וואס האט אין דער נאכט היימאנען ליעבער געהאט ווי אלע מאל, און וואס האט געהאט נאר איין פערלאנג — זיין מיט איהם איצט נאר אליין, אליין, — האט זיך דאך, אביסעל געקווייענקעלט און חנ'עוודיג געשאקעלט מיט'ן קעפעל...

— ווילסט ניט, נארעלע... — האט היימאן זי געפארשט— ווילסט ניט געהן צו מיר?...

— יא, ווילען ווייל איך נעהן צו דיר... — האט זי קינדיש־קאקעטיש געענטפערט און זיך געדריקט שטארקער צו איהם — איך ווייל זעהר נעהן צו דיר, איך האב אבער טורא פאר דיין מיסעם...

— עט, נארעלע... וואס האסטו מורא? די מיסעם שלאפט שוין... מיר וועלען אריינגעהן שטיל, פאמעליך... הערסט, בעסילע, אבער טאקע פאמעליך, זי זאל זיך ניט אויפחאפען.

— קום! — האט בעסי דאך אייגעווילינט...

— א מיין טייער קלוג, מיידעלע! — האט היימאן, ענטציקט פאר גליק, איהר אריינגעפליסטערט אין אויער און בנגבה פון דער גאס און נאכט זי א קוש געטהאן...

— דו ביזט גאר ניט פארזיכטיג, היימאן, — האט זי איהם חנ'עוודיג נע'מוסרט — זעהסט ניט דארטען אוים'ן קארנער דעם פאליסמאן!...

— אוי, דו ביזט טאקע נערעכט, מיין מיידעלע! — האט איהר היימען נאכגענעבען — מען קען טאקע חאפען א פסק... שוין מעהר ניט... קום, בעסי, קום צו מיר...

און מיט קלאפענדע הערצער, פול מיט זיסער אויפרעגונג האבען זיי זיך געלאזט געהן צום הויז, וואו זיין וואוינונג האט זיך געפונען.

צוקומענדיג צום הויז, האט הייטאן ווידער איהר געמומען פליסטערן אין אויער אריין:

— נעדענק, בעסי, דו זאלסט קיין ווארט ניט אויסרייד־ען... שטיל אריין... גאר שטיל...

— יא, יא! — האט בעסי פערזיכערט, און איהר הארץ איז שיער ניט צוצוגאנגען פאר זיסקייט, און זי האט קוים זיך איינגעהאלטען ניט צו אטהעמען.

היימאן האט אנגעהויבען שליסען די טיר. בעסי האט אויי־נעהאלטען דעם אטעם.

ענדליך האט זיך די טיר שטיל געעפענט. דאס פארל איז שוין געווען אינווייניג.

— שששש... — האט היימאן געוואַרענט מיט'ן וואונק און זיי האבען ביידע קוים־קוים אנגעריהרט דעם פלאר...

פלוצים האט זיך דערהערט א הוסטען פון א שלאפענדיגען וועזען, עס האט באלד א קנאק געטהאן א שוועבעלע, און א פרוי אין א לאנגען נאכט־העמד, דיק און גרוים, איז אויסגע־וואקסען פאר זייערע אויגען.

— וואס איז דאס, הא? — האט זי זיך צושריען — וע־מען שלעפט איהר מיר אהער... העז? איך ליעג אזוי מיט מיין דושייקען און פיהל, אז מענשען קומען... דושייק! — האט זי זיך געוועגדט צום מאן, וואס איז געשלאפען מיט איהר אין איין בעט... — וואס זאגסטו צו אונזער בארדער? ניין! אזעלכע זאכען ווילען מיר ניט ביי אונז אין הויז... איהר קענט אייך מארגען מופען...

און האט זיך צוריק געלאזט אין בעט אריין צו איהר דושיי־קען...

ארויסגעהענדיג צוריק אויפ'ן סטריט, האָט בעסי נעציטערט ווי אין א פיבער.

— בעסילע, ביזט בייז... — האָט היימאן זי צערטליך נאָכגעפרעגט.

— אָבער ניט אויף דיר, היימאן, — אויף איהר... אזא שוויין... אין איין העמד איז זי געשטאַנען, עס האָט מיך נאָר עקעלט...

— זי האָט זיך היינט מיט איהר מאן געשלאָגען און דאָך שלאָפט זי מיט איהם איצט... זיי מענען... פוי...

— אודאי איז דאָס מאוס... — האָט בעסי נאָכגעגעבען היימאנען און האָט איהם מיט ליעבשאפט געצויגען צו זיך.

— קום, בעסילע... איך וועל דיך בעגלייטען אהיים...

— ניין, ניין! היימאן! — האָט זיך בעסי שיער ניט צוריסן, איך וועל דיך נישט אָבלאָזען... איך האָב דיך עפעס די נאכט ליעבער ווי אלעמאל... איך וויל זיך מיט דיר ניט שייַדען... וווייסט וואָס... מיר דאכט, אז צו מיר קענסטו יא אריין... מיין מיסעס שלאָפט אימער ווי א גע'הרג'עטע...

— אוֹן ער?... — האָט היימאן געפרעגט.

— ער אויך... זיי שלאָפען אלע מאל ווי גע'הרג'עטע. אז איך קום צו געהן, הערען זיי קיינמאל ניט... קום צו מיר, היימאן, קום!

— א, מיין גאָלדענע בעסי! — האָט איהר היימאן גערדיקט צו זיך און מיט שרעק און פרייד זיך געלאָזט געהן צו איהר...

שטילער און פאַרזיכטיגער ווי אימער האָט בעסי נעשלאָסען די טיר. מיט פערשטיקטע אטעמס זענען די צוויי פערליבטע אריין.

— צינד אָן א שוועבעלע! — האָט זי איהם אריינגעסוד'עט אויפ'ן אויער.

דאָס שוועבעלע האָט אונערוואַרטעט ווי א רעוואָלווער אויסגעשאָסען, און עס האָט דאָס פּאַרפאַלק, וואָס שלאָפען אי־מער ווי נע'הרג'עטע, אויפגעוועקט.

— צוריק! — האָט בעסי מיט שרעק אָנגעכאפּט היי־מאנען.

— פערפאַלען שוין? — האָט חיימאן אין שרעק געשטא־מעלט.

און גלייך אויף זייערע רייד איז ארויסגעשפרונגען פון א בריט בעט א פּאַרפאַלק אין כאכט־קלייד־ער און האָבען זיך צו־שריען:

— ווער איז דאָ? וואָס איז דאָ?

דער גאנ איז גלייך אָנגעצונדען געוואָרען.

— וואָס איז דאָס? בעסי! איהר! — האָט די מיסים געמוסרט... — אזוי שפּעט מיט א יונגערמאן... פע! שעמט זיך...

— טאָקע שעמט זיך! — האָט אויך דער מאן מיט שטאַרק פערשלאָפענע אויגען און א הייזעריגליכער שטים נעבייזערט זיך...

— סטייטש, סטייטש! — האָט די מיסעס זיך נישט בערוהיגט — איינס א זייגער בייגאכט מיט א באָי... אָט אזוי וועלט מען דאָס דאָ צולאָזען.

— איך האָב איהם ליעב... ס'איז מיין חתן... — האָט זיך בעסי קוים נעפונען...

— און אז ליעב, איז וואָס? — האָט די מיסעס נע־טענח'ט... ביז וואנען איהר האָט נישט קיין ליסענס...

— נעהמט ליסענס... — האָט אויך דער מאן, וואָס האָט זיך שוין אויסגעטשוכעט, פעסטער נערעדט... ליסענס, און דע־מאָלט נעווענטערהייר... אָבער איצט... איצט נעהט אייך ערנעץ אנדערש־וואו... מיר קענען נישט ערלויבען איינס א זיינער בייגאכט קומען אהער... ניין... נעהט אייך...

דאָס פּאַרפּאַלק איז אריין צוריק אין בעט און בעסי מיט היימאַנען זענען ארויס צוריק אויפֿן גאַס.

— בעסילע, דו ווייסט? — האָט איהר היימאַן געפרעגט, בעמערקענדיג טרעהרען אין איהרע אויגען.

— ניין, היימאַן, ניין! עס איז גלאָט א פּערדרוס... אזוינע מיאוסע מענשען... איצט ערשט האָב איך דיך ליעב...

— ערשט איצט האָב איך דיך ליעבער ווי אלעמאל...— האָט היימאַן פון זיין זייט נעזאָגט. — א, מיין בעסילע, אונזער ליעבע איז די שענסטע און ריינסטע און דאָך... זעה — זי האָט נישט קיין היים...

און דאָס פערליעבטע פּאָרל איז נעבליבען שטעהן אין מיטען סטריט, נישט וויסענדיג וואוהין צו נעהן מיט זייער ליעבע.

די גאַס איז נעווען שטיל און לעער. אויבען איז געשוואָמען רוהיג און נעלאסען די אוראלטע לבנה און האָט ווי מיט פּאַרוואורף אראָבגעקוקט אויפֿן פּאָרל.

אויף דעם צווייטען קאָרנער איז נעשטאַנען דער פּאָליסמאַן און האָט זיי שטרענג נאכגעקוקט...

די אַמעריקאַנער איראַפּעאישע.

וועז אמאליע איז נאָך געגאַנגען אין פּאבליק סקוהל פּלעגט זי אין געוויסע אבענדען בעמערקען ווי צו איהר פּאַטער, דעם דאָקטאָר וואלפזאהן אין הויז קומען זיך צונויף אזוינע מענשען. וואָס זיינען אין געוויסע הינזיכטען זעהר „פּאַני". דער טאַטע אָבער, פּלעגט מיט זיי פּערבערענגען זעהר גערן, פּלעגט זיך היצען, מאכען מיט די הענט און פּלעגט אָט די אלע נעסט פון פּערשיעדענעם עלטער און געשלעכט נעהמען זעהר ערנסט. און ווי באלד, אז דער פּאַטער לאכט ניט פון זיי, פּלעגט אמאליע אליין אויך קוקען אויף זיי מיט מעהר אָדער ו ו ע נ י ג ע ר א כ ט ו נ ג, כאָטש בעפרייען זיך אינאַנאַנצען פון דעם קאָמיישען געפיהל, וואָס מאנכע פון די בעזוכער האבען ביי איהר אַרויסגערופען, האָט זי ניט געקענט. אז די געסט פּלעגען אייגער נאָכ'ן אנדערען ענדליך אַנהויבען צו פערלאָזען דאָס הויז, און זי איז נאָך שלאָפען ניט געגאַנגען, פּלעגט זי זיך אַרויפּכאפען צום טאַטען אויף די קניה און האלב-לאכענדיג, האלב ערנסט, פּלעגט זי איהם פּאַרשענדיג, אין די אויגען אריינקוקען, און פּרעגען, אין ענגליש, נאַטירליך:

— פּא, ווער זיינען זיי דאָס?...

— וואָס הייסט ווער? פּלעגט דר. וואלפזאהן איהר אַנגעהמען פּאר איהר לאנגער, חנ'עוודיגער גאמבעלע — האסט אליין ניט געזעהן? — מענשען, געבילדעטע מענשען...

— סאשעליסטען? פּלעגט זי ווידער ווי ניט אָהן מורא פּרעגען.

דאקטאר וואלפזאהן פלענט א שמייכעל טהאן און ענטפער־
רען:

— עס זיינען צווישען זיי אלערליי, „סאשעליסטען", אנארכיסטען, זיאניסטען, פועלי זיאנים...

— אין בייזבאל שפיעלען זיי אויך?... האקט אמאליע איבער דאס צעטעל פון די איסטען.

דער טאטע פלענט זיך צולאכען און ענטפערען:

— ניין, מיין בייבי, זיי זיינען ניט קיין אמת'ע אמערי־
קאנער... צו בייז־באל זיינען זיי נאך ניט דערנאנגען — זיי האלטען דערפון ניט...

— זיי זיינען פון איירלאנד?...

— יא, מיין בייבי...

— דו, פא, ביזט אויך פון איירלאנד? — פרענט אמאליע איבער נאך אמאל, כאטש זי ווייסט עס שוין לאנג, איהר ווילט זיך אבער, אז דער פא זאל עס איהר אמאל אבלייקענען.

דר. וואלפזאהן שטאלצירט אבער מיט איירלאנד און ער שמייכעלט:

— שור, בייבי, איך בין פון איירלאנד...

און אזוי ווי אמאליע פלענט נאך דעם דאזיגען ודוי פון טאטען ווערען אביסעל אומעטיג, פלענט ער זיין געצווואונגען איהר צו טרייסטען:

— איך בין שוין לאנג, לאנג פון איירלאנד...

די דאזיגע ערקלערונג חאט דעמאלט אמאליע'ן נריינער נעמאכט. און א צופריעדענעשטעלטע פלענט זי זיך פרעגען ווען די נעסט:

— זיי זיינען שוין אויך לאנג פון איירלאנד?...

— נא, מיין בייבי... פאראנען צווישען זיי אזוינע, ווען זיינען ערשט א האלב יאהר פון לאנד... פיינע מענשען!

— זיי זיינען אבער „פאני"... אמת, פא?...

— „פֿאני"! פֿאר וואָס? דו ביזט א נאר! זיי זיינען נעלערנטע. אלע געלערנטע און האָבען אידעאלען.

— פֿא, וואָס איז דאָס אידעאלען? — פלעגט אמאליע פרעגען ניט נאָר אָהן שרעק.

— אידעאלען... אידעאלען... — פלעגט דר. וואלפזאָהן אנהויבען שטאמלען און ניט וויסען ווי אזוי דאָס צוועלף־יעהרינע טעכטערל זיינער צו ערקלערען אזא איינפאך וואָרט און ער האָט עס געמוזט אבלענען אויף א צווייטען מאל, אז זי וועט ענדינען פֿאבליק סקוהל..

אבער, אז זי האָט געענדינט פֿאבליק סקוהל האָט זי שוין ניט נעפרעגט „וואָס איז דאָס אידעאלען"? ערשטענס האָט זי זיך נעלערנט דאן „רענסינג", צווייטענס האָט זי זיך פארבעררייט צו האי סקוהל און האָט שוין געטרוימט וועגען א לענגערער דרעסקע און צו איבערבייטען דעם באיטשיקעל פון פֿאבליק סקוהל אויף א באָי פון האי סקוהל... אין דערזעלבער צייט האָט זי אנגעהויבען צו בעמערקען, אז צווישען די נעסט וואָס קומען אריין צום טאָטען זיינען דאָ א פאָר באָים אויף. מיט איינעם פון זיי האָט זי זיך פעראינטערעסירט, כאָטש ער איז נעווען „פֿאני" ווי די איבעריגע, האָט זי דאָך צווישען די פיעל הויכע פראָזען, וואָס ער פלעגט שיטען מיט פייער און עקסטאָזי, אייניגע פערשטאָנען און זי פלעגט זיך אמאל צוזעצען גאָר נאָענט און איינהערען זיך וועגען וואָס די דאָזיגע מענשען רעדען און פלעגט זיך וואונדערן, פאר וואָס זיי היצען זיך אזוי...

האָט זי איינמאל נעפרעגט דעם פא, וועגען דעם דאָזיגען יונגען מאן, וועלכער היצט זיך מעהר ווי אלע. דער פא האָט איהם פֿאָרגעשטעלט האלב אין ערנסט, האלב אין שפאס. זיין נאָמען האָט זי דייטליך ניט נעקענט בענעהמען. עס האָט זיך נענדינט אויף „סקי" און זי האָט איהם זיך צו וועגדען אָהן א נאָמען.

אזוי זיינען פערגאנגען נאך עטליכע יאהר. אמאליע האט געענדיגט האי־סקוהל, און האט שוין געטראגען קליידער ווי א דערוואקסענע מיידעל. וואס איז אזוינס אידעאלען האט זי שוין געווואוסט אליין, אבער זי האט נאך קיין אידעאל ניט געהאט. געצויגען אבער האט איהר שוין יא צו א וועלכען עס איז אי־דעאל!

— פא, דו האסט דאך אזוי פיעל אידעאלען? האט זי זיך פיעסטשענדיג איין מאל געווענדט צו דר. וואלפזאהן — ניעב מיר עפעס א שטיקעל אידעאל. ס'איז מיר אומעטיג...

דר. וואלפזאהן, וואס האט שוין בעקומען פיעל גרויע האר אין קאפ, און די שלייפען זיינען שוין אינגאנצען זילבערנע געווען — האט א ביטערען שמייכעל געטהאן און געענטפערט:

— איך האב שוין אויך באלד קיין אידעאלען ניט... איך בין שוין דאָ דרייסיג יאהר אין לאנד, שוין צייט צו פערליערען זיי.

האט זיך אמאליע אננעהויבען אויפמערקזאמער צוצוהערען צו די שמועסען, וואס קומען פאר אין איהר פאטערס הויז. אמאל האט זיך איהר געוואלט אריינווארפען א וואָרט, אבער אזוי ווי די שמועסען זיינען געפיהרט געווארען אין אידיש, האט זי ניט געוואלט מיט איהר ענגליש אריינטראגען א דיסאנאנס. זאגען איהר מיינונג אויף אין אידיש, האט זי מורא געהאט מען זאל ניט לאכען פון איהר „אויספראכע" און זי האט געשווויגען, מאכענדיג דעם איינדרוק אויף די געסט פון אן אונענטוויקעל־טער אמעריקאנער מיידעל.

איין מאל דר. וואלפזאהן בעמערקט, ווי אמאליע איז שוין א לאנגע צייט אין ערגעץ ניט געווען. זי האט זיך געלאנג־ווייליגט און זיך געקלאגט אויף קאפ־שמערצען.

— פאר וואס געהסטו ערגעץ ניט, מיין טאכטער? — האט ער איהר געפרעגט מיט אנטיי־.

— איך האב ניט וואוהין — האט זי געשמייכעלט.

— וואס הייסט, וואו זיינען דיינע אלע „אמעריקאנער" בעקאנטע? — האט זיך דער דאקטאר געוואונדערט.

— עס איז מיר מיט זיי ניט אינטערעסאנט, פא. — האט זי ווי פערשעמט זיך ענדליך מודה געווען — נאך די אלע גע־שפרעכען, וואס איך האב זיך אנגעהערט פון דיינע געסט, קען איך מיט „מיינע" נאר ניט רעדען און דאס וואס זיי רעדען איז אזוי ווייט פון מיר... פא — האט זי נאך א קורצער פאוזע זיך געוואונדרט צו איהם מיט א שמייכעל — האסט מיך שלעכט ע־־צוינען — דיינע בעקאנטע — ווי פרעמד זיי זיינען מיר — האב איך דאך עפעס פון זיי געגאשט. איינאנצען אבער זיינען זיי ניט ליוט מיין געשמאק. יענע ווידער זיינען פאר מיר צו טעמפ און ניט ענטוויקעלט. עס איז מיר באמת אומעטיג.

דער פאטער האט געשווינגען און נעטראכט ווי אזוי זיין אמאליע'ן פערבינדען נעהענטער מיט זיין געזעלשאפט.

אין דערזעלבער צייט האט אמאליע זיך בעקאנט מיט אן אמעריקאנער באי. האבענדיג אלע פרייהייטען ביי איהרע על־טערען, פלעגט זי איהם מאנכעם מאל ברענגען צו זיך א היים. דער פאטער האט איהם פארגעשטעלט פאר די נעסט פון די פער־שידענע „אוסטען". מען האט איהם נענומען אויפ'ן פערהער. עס האט זיך ארויסגעוויזען אז כאטש ער איז שוין א פערטיגער אינזשיניר איז ער דאך אין העכערע פראנען, א גרויסער עם־הארץ. די אירראפעאישע געסט האבען צוגעשמייכעלט און זיך געוואונדערט, וואס צו דר. וואלפזאהן אין הויז האבען אנגע־הויבען צו קומען אזוינע מינים ברואים.

האט אמאליע איהם אוועקגעלאזט און אויסגעקליבען א באי פון איהר טאטענס געסט און איהם נענומען צו א י ה ר ע בעקאנטע, האט זי ד א ר ט געהאט פון איהם בזיונות. גע־רעדט האט ער ניט אנדערש ווי אידיש און פאר דער גאנצער צייט האט ער אפשר איין מאל געזאגט „עקסקיוז מי!"

איין חבר'טע האָט איהר אייגנערוימט אין אויער:
— וואו האָסטו געגומען דעם דאָזיגען „קאיק"?
און אזוי האָט זיך אמאליע געוואָרפען מיט איהרע באָיעס, דאָ איז זי געגאנגען מיט א „היימישען", דאָ מיט אן אמעריקאנער און פון ביידערלייי מינים האָט זי געהאט אויסצושטעהן בזיונות: פון דעם היימישען האָבען געלאכט די אמעריקאנער און פון דעם אמעריקאנער האָבען געלאכט די היימישע.
כאָטש בלייב אויפ'ן גאנצען לעבען איינע אליין!...

די אילוזיע.

א צימער, אדער ריכטיגער געזאגט — א צימערל פלעגט לעווין אימער זוכען מיט א סעפּאראטען אריינגאנג, אדער ווי ער פלעגט עס אליין רופען „גאנץ פּריוואט". עס האט אבער ניט געהייסען, אז לעווין איז א מיזאנטראפּ און האט פיינט מענשען און געזעלשאפט. אדרבא, לעווין האט שטענדיג געבענקט נאך א פאמיליען־לעבען. ווער רעדט קלייגע קינדער איז גע־ווען זיין העכסטער אידעאל. אבער וויסענדיג גוט אז די אלע, וועלכע לאזען ארויס א צימער, קוקען אויפ'ן „קוואַרטיראַנט" ווי אויף א פערדעכטיגער און זאנדערבארער פּערזענליכקייט, האט דערפאר זיין שטאלץ ניט ערלויבט ביי אזוינע מינים מענ־שען זוכען וואַרעמקייט און פאמיליאריטעט.

און זיין צימערל, וואס האט זיך שטענדיג געפונען דאס ערשטע ביים אריינגאנג, איז ווירקליך געווען שטיל און אויסזאס. זעלטען פלעגט זיך דערטראגען אהין א קלאנג פון „עס־צימער", וואו די פאמיליע, ביי וועלכער ער האט געוואוינט, איז געזעסען און רוישענדיג פערבראכט. מיט א געוויסער פעראכטונג צו זיי און צו זייער געוויש פלעגט ער פעסטער צומאכען די טהיר, אז דער נערוויש זאל צו איהם ניט דערגרייבען...

דאס זיינען אנדערע מענשען! פלעגט ער טראכטען און פלעגט זיך פערטיעפען אין א בוך אדער גאר אין זיין אייגענעם „איך" וואס איז געווען נאך א טיעפערער און שווערערער בוך פון אלע ביכער וואס ער האט געלעזען.

פלעגט ער אמאל דארפען אריינגעהן אין עס־צימער ואו דאס נעזוינד פלעגט זיצען ביים קיילעדיגען טיש מיט'ן טישטוך

איבערגעדעקט, פלעגט ער פיהלען ווי ער איז צווישען זיי אן איבעריגער. מיט ניט דרייסטע בליקען פלעגט ער זיך ארומקוקען און קוים־קוים בעמערקען די געזיכטער פון די מיטגליעדער פון דער פאמיליע: — פרעמדע, ווייטע און פיינדליכע! און אמאל פלעגט ער זיך פערבענקען נאך זיי און פלעגט בעשלוסען: ער וועט זיך אוועקזעצען ביים טיש אויף א שטוהל און ברייט זיך צושמועסען מיט זיי.

אליין בין איך פון ווילנער גובערניע... איך בין שוין דא אין ניו־יארק זיבען מיט א האלב יאהר... ווי הייסט אייער על־טערע טאכטער? און אט די קליינטשינקע?... א שעהן מיידע־לע... ס'איז נאר א באי... איך האב געמיינט א מיידעלע... טאקע א שעהנער באיטשיקעל... יא... א שעהנער באיטשיקעל...

אבער צו וואס? דאס זיינען נאר פרעמדע מענשען, אב־געצאהלט זיי בעפאר פאר'ן מאנאט איז געגנג, מעהר האסטו מיט זיי קיין צוואמענהאנג, קיין געמיינשאפטליכעס...

און לעווין פלעגט דערפאר זעלטען זיך געפינען אין זיין צימער.

אין קאפע איז שוין געווען פרעהליכער. אויך דארט האט ער ניט מיט אלעמען קיין געמיינזאמעס. יעדער מענש איז פאר איהם א פערמאכטער בוך. אבער, אז מען זיצט ביי איין טישעל און מען שמועסט אפילו וועגען וועלט־פאליטיק און וועגען פרע־סע און וועגען א נייעם מיניסטער און וועגען דעם גורל פון אל־באניען, איז דאך אלץ אינטערעסאנטער און פרעהליכער, ווי דאר־טען אין סעפאראטען צימערעל, וואו עס דאכט זיך, אז די נאנצע וועלט איז אויסגעשטארבען און אפילו די יעניגע וועלכע געפי־נען זיך אט דא הינטער איהם, זיינען פאר איהם אויך אזוי פרעמד און ווייט ווי אן אנדער מין מענשען אויף א ווייטען פלא־נעט...

אין קאפע האט ער דאך נעהענטערע בעקאנטע. ביי איינעם נעהמט ע ר א סינארעטע, א צווייטער נעהמט ביי איהם. אט דער יונגער מאן מיט דעם גלאט־ נעראזירטען געזיכט האט זיך איהם מודה געווען, או ער איז אלט שוין פינף־און־פערציג יאהר, האט זיך לעווין איהם צו־ריק מודה געווען, או ער איז אלט זיבען־און־דרייסיג. צוערסט מען זיך וועגען די יאהרען נאך היצינער, ווייזט זיך ארויס, או דער דריטער ביים טישע, וועלכער זעהט נאך אויס א אינגע איז שוין אויך באלד דרייי און פערציג יאהר.

און או מען שאצט זיך אויס אלע די יאהרען, בעשליסט אייגער פון דער חברה, או ביז פערציג איז נאך „אלדרייט", אבער נאך פערציג איז שוין בארג אראב און או מען איז אלט פופציג מע מען שוין זאגען גוד־באי.

ווערט לעווין אפטימיסטיש און דערצעהלט, או ביי זיי אין שטערטע איז נעווען א איד פון נייניציג יאהר, האט ער זיך אין מיטען דעריגען מישב געווען און נעלאזט איבערבויען זיין הויז, האט מען איהם געפרעגט: סטייטש, ר' בעריש? האט ר' בעריש געשמייכעלט און געענטפערט: איך פיהל מיך נאך גאר יונג...

אין דעם דאזיגען געשפרעך מישט זיך אריין דער אייגי־גער מאן אין קאפע, וואס טראגט א בארד און ער איז נעווים א פאמיליע־מאן. לעווין איז איהם מקנא! ער האט אודאי א הויז, קינדער... א ווייב...

און לעווינ'ען האט עס געצויגען צו דעם דאזיגען אידען מיט דער בארד.

— און ווי אלט זיינט איהר, מר. הורוויץ? — האט ער איהם אייגמאל א פרעג געטהאן.

און מר. הורוויץ האט א גלעט געטהאן די בארד און מיט א זיפצעלע אבגעענטפערט:

— איך בין שוין קרוב צו פערציג.

— איז לעווינ'ען אויך דער ענטפער זעהר געפעלען געווא־

רעז: „קרוב צו פערציג" — פונקט ווי זיין טאטע אין דער היים האט געענטפערט אמאל, ווען לעווין איז אין דער היים נאך א אינגעל געווען.

— א טאטע פון קינדער איז גאר אנדערע ווערטער! האט לעווין געטראכט און עס האט איהם געגומען ציהען צו דעם דאזיגען אידען מיט דער בארד, מר. הורוויטץ, וואס כאטש ער איז א פאמיליע מאן, קומט ער דאך אזוי אפט צוגעהן אין קאפע און שמועסט מיט די אלע אונפערהייראטע מענער און איז ווי איינער פון זיי.

— א פיינער מענש! א פרייער גייסט! — האט לעווין זיך וועגען איהם אויסגעדריקט.

און איינמאל האט זיך לעווין צו איהם געוועגדעט:

— א מאדנע זאך, מר. הורוויץ, איך בין שוין דא אין ניו־יארק זיבען מיט א האלב יאהר און קיינער האט נאך מיך ניט איינגעלאדען צו זיך אהיים טרינקען א גלעזעל טהעע... איך בין ניט אויסען די טהעע, נאטירליך, איך מיין אבער די נעמיטליכקייט.

— מען איז פעריאגט, מר. לעווין! — האט הורוויטץ ווי אונטער דער נאז געענטפערט.

און א צווייטען מאל ביים זעלבען געשפרעך האט הורוויטץ זיך אנגערופען:

— אויב איהר ווילט, פאהרט צו מיר טרינקען א גלאז טהעע.

לעווין האט זיך אנגעכאפט:

— מיט'ן גרעסטען פערגעניגען, מר. הורוויטץ. איך האלט עס פאר א כבוד און א גליק צוזאמען.

און פאהרענדיג אין דער קאר צו מר. הורוויטץ'ן אויף טהעע, האט לעווינען זיך נעמאלט א פרוי אין די מיטעלע יאהרען, הורוויטץ'עס ווייב, א מיידעל פון א יאהר אכטצעהן, מיט שווארצע אויגען און מיט א חנ'עודיגען גענזיכט — הורוויטצ'עס

טאכטער און דערצו א פאר קליינע קינדער. א באיטשיקעל מיט א מיידעלע.

און דערמאהענדיג זיך אן די קלענערע קינדער האט זיך לעווין פארווירפע נעמאכט וואס ער האט ניט געקויפט קיין קענדי פאר זיי.

אראבגעהענדיג וועט ער זיכער קויפען קענדי.

— וויפיעל רומס בעוואוינט איהר, מר. הורוויטץ? — האט לעווין אין מיטען פאהרען א פרעג געטהאן און בעטראכט דער־ווייל הורוויטץ'ס שעהנע באלעבאטישע פאמיליענבארד...

הורוויץ האט איהם אנגעקוקט און א שמייכעל געטהאן:

— וואס הייסט וויפיעל רומס? וואס דארף איך די סך רומס? איין מענש אליין...

— וואס הייסט איינער אליין? — האט לעווין זיך ג ע־ חדוש'ט.

— וואס חדוש'ט איהר זיך... איך בין א סינגל מאן און וואוין אין א פריוואט רום... אבער צו טהעע האט עס ניט... איך האב דוקא א מאשינקע און איך מאך אליין טהעע.

לעווין האט זיך דערפיהלט, ווי ער ו ו א ל ט ארבפא־ לען פון היימעל אין א טיעפען אבגרונד. ער האט געקוקט אויף הורוויטץ'עס שווארצע בארד און גאר ניט פערשטאנען. ענדליך איז ער צו זיך געקומען און איבערגעפרענט:

— איהר, מר. הורוויטץ, זיינט אויך אונפערהיראט?...

— געווים, וואס וואונדערט איהר זיך?

— אייער בארד?... א איד מיט א בארד... האט לעווין געשטאמעלט — איך האב נעמיינט אז איהר זיינט א פאמיליע מאן און ביי אייך אין הויז איז דא א ווייב, א טאכטער און קליינע קינדער... אויב ניט, איז דאך די קשיא: צי וואס טראגט איהר א בארד?...

— אך, די בארד... האט הורוויץ געשטאמעלט — עס איז פרעהליכער...

לעווין האָט אויף איהם אויסגעשטעלט די אויגען...

— יא, יא, מר. לעווין, — האָט הורוויטץ נאָך ברייטער געשמייכעלט — א באָרד איז פרעהליכער, עפעס מוז דאָך א מענש האָבען, נו האָב איך א באָרד... מען פיהלט זיך דאָך ניט אזוי איינזאָם...

לעווינ'ען האָט ווי געשוידערט פון דער דאָזיגער מאָדנער ערקלערונג. אבער זיצענדיג ענדליך ביי הורוויטץ'ן אין צימער ריל ביי א גלאָז טהעע און בעטראכטענדיג הורוויטץ'ן נאָר אויף דאָס ניי, האָט ער אין הארצען צוגעגעבען, אז הורוויטץ איז נעריכט: מיט א באָרד האָט זיין פרייַנד אויסגעזעהן ווי א פאמיליע מאן, וואָס זיין ווייב און קינדער שלאָפען שוין אין די הינטערשטע חדרים, נאָר ער אליין, דער מאן פאָטער פון הויז זיצט שפעטער אביסעל מיט א פרייַנד און טרינקט טהעע.

און לעווין האָט פאר א לאַנגער צייט זיך נעפיהלט ווי דערוואַרעמט און איז אין הארצען דאנקבאר געווען זיין פרייַנד וואָס האָט שכל נעהאט צו פערלאָזען זיך א באָרד און שאפען א שטיקעלע אילוזיע פון א פאמיליען מאן...

גלייכהייט.

שוין באלד א יאהר, אז הערי, א הויכער, שלאנקער פיער־אן־צוואנציג־יעהריגער ברונעט „געהט אוים" מיט דער קלייניער גראציעזער צוואנציג־יעהריגער איידע. די לויבע צוויישען זיי איז א זיכערע, א פעסטע, שוין פעררינגעלט מיט א קליין גאלדען פינף־דאלערדיגען רינגעלע, וואס ער, הערי, האט איהר געשאנקען, און פערבונדען מיט א ניין־און־פערציג־סענטיגען „טאי" וואס זי, איידע, האט איהם צוריק געקויפט א מתנה. וועגען חתונה האבען טראכט מען נאך ניט: סיי איידע, סיי הערי האבען דא נישט קיין עלטערען, וואס זאלען זיי צוואגען חתונה צו האבען. זיי אליין האלטען, אז חתן־כלה ארער נעליעבטער אן געליעבטע איז א פיעל שהנערער נאמען איידער מאן אן ווייב. דאס וואלט „מאן" קלינגט נאך ווי־עס־איז, אבער „ווייב" — דאס דאזינע וואלט קענען זיי ביידע נישט פערטראגען...

—א מיאוס וואלט: ווייב! — קרימט זיך חן'עודיג איידע.

— א נראב וואלט! — איז הערי מסכים פון זיין זייט.

עס איז זיי א סך אנגענעהמער צו טרעפען זיך א פאר מאל אין וואך ביי געוויסע, אבגערעדטע פלעצער. דא ביי אן עלטערוויטער סטיישאן, דא אויף א קארנער ביי א שטילער סטריט. איידע איז קיינמאל נישט פינקטליך. א צעהן מינוט מוז זי פערשפעטיגען, אויסער די צעהן מינוט, וועלכע הערי וויסט שוין זיכער, אז זי וועט פערשפעטיגען. הערי איז שטארק אונגעדולדיג. „א גרויסע עולה!" — טראכט ער — „ואס זי איז אזוי נישט פינקטליך. ער וועט איהר דורכרעדען..." אבער אז ער דערזעהט זי גיהן, לאזט ער זיך איהר אנטקעגען מיט א פריינדליכען שמייכעלע אין נאכדעם וויי זי פרעגט איהם: „דו

וואַרטסט שוין לאַנג, הערר?" — ענטפֿערט ער איהר גוט־מוטיג:

— עס שאַדט ניט, איידע.. עס איז אַנגענעהם...

אָט די דאָזיגע זיסע ערוואַרטונג וווּיסט הערר זיכער, וועט נאָכדעם ווי זיי וועלען חתונה האָבען — אויפֿהערען. וואַרטען וועט זי אויף איהם אין א שטוב, וואו עס וועלען שטעהען צוויי בעטען האַרט איינע נעבען די אַנדערע און וועט עס וועט צו זיי אַרייַנקומען וועט גליידְ אלץ וויסען און וועט מאָדנע פֿאַר־דעבטיג שמייכלען...

איז דען ניט בעסער, אז ער גנב'עט זיך אריין צו איהר א'ן צימערל, וואו עס געפינט זיך איין קליין שמאָלע בעטעלע, וויים און פינקעלדיג, און ער האָט ניט קיין העזה אוועקצוזע־צען זיך־צען זיך ביין ברעג אפילו; ביז וואנען די ליעבע איידע פערזיכערט איהם ניט, אז אדרבא און אדרבא זי וויל ער זאָל זיך דוקא זעצען אויפ'ן בעט, וויל דער אייניגער „טשער" וואָס די מיסעס האָט איהר אריינגעשטעלט איז „א קלאָג צו די יאָה־רען..."

אָדער דאָס ארויסגעהן בגנבה צוריק פון צימערל שוין מיט איידע'ן צוזאמען און איידע'ס בעקלאָך פלאָמען פון די קושען זיינע, און דאָס קאָלטע וואסער מיט וועלכע זי האָט זיי אָבגעוואשען, מען זאָל ניט דערקענען, האָט ניט געהאָלפען און זי בייזערט זיך כלומרשט:

— מיר ברענען די באקען וויי פייער, הערר.

און הערר פערזיכערט איהר, אז עס דוכט זיך איהר נור, און מאכט א וויצעלע, אז „אויפ'ן גנב ברענט דאָס היטל"... איידע צולאכט זיך מיט איהר קליינגעדענען געלעכטער־ל. אויף די טרעפ, אראָבגעהענדיג, וועדט הערר וויעדער אויף דאָס נייַ פערלעיבט אין איידען: א שפּאָגל נייַע ליעבע! און אויף די טרעפ גופא גיט ער איהר וויעדער א קוש. מאכט זיך איידע, אז זי איז שטארק אין כעס און מוסרט איהם:

— דו ביזט, הערר, נאָר ניט פֿאַרזיכטיג, מענשען קענען זעהן... — און זי צולאכט זיך פֿלוצלונג אזוי, אז מען דארף זיין שטארקער פון אייזען, נישט צו געבען איהר וויעדער א קוש. אָבער זיי געפינען זיך שוין אויפֿ'ן גאס און מען זעטיגט זיך בלויז מיט דעם שטארקען דריקען זיך אין די אָרעמס און מיט'ן טוליען זיך איינע צו די אנדערע.

דאָס אלעס, ווייסען ביידע זיכער, ווען נאָך דעם ווי זיי ווערען חתונה האָבען פערשווינדען. און דאָס גליקליכע פּאָאר וויל דערפאר פון חתונה נאָר ניט טראכטען...

פון דער פראקטישער זייט לויגט דאָס חתונה האָבען אודאי ניט. הערר פערדיענט 15 דאָלאר א וואָך — איז ער א „ספּאָרט". פערמעגט דריי סוטס, איינער איז געמאכט געוואָרען „טו אָרדער" פאר גאנצע פינף און צוואנציג דאָלאר; איינעם האָט ער נעקויפט א פאָרטיגען פאר פופצעהן דאָלאר און איינער איז שוין א צעהנ־דאָלאָרדיגער סוט, געהט ער אין איהם צו דער ארבייט. וואָס אנבעטרעפט „טאיס" איז אויסער דעם „טאי", וואָס איידע האָט איהם געקויפט, פערמעגט ער נאָך זעקס, וועלכע זיינען נאָך שפּאָגל ניי, און דריי, וואָס מען דארף נור אויספּרעסען, אויסער דעם רויטען. וועלכען ער טראָגט דעם ערשטען מאי און אמאָל ביי א נרויסער דעמאָנסטראציע פון סטרייקער...

ווער רעדט וועגען קלייניגקייטען, איז דאָך אָבגערעדט... קראגע־ן פערמאָגט ער אודאי ביי א זעקס טוץ. געהט ארויס א נייער סטייל קראגען, קויפט הערר דער ערשטער א פערטעל טוץ... און אפילו אויבער העמדער, וואָס דאָס איז שוין א מעהר טהייערע זאך, פערמאָגט ער אויך צוויי האלב־זיידענע, און אייניע אן עכטע זיידענע, נעקויפט אויך א סייל... שיך האָט ער צוויי פּאָר: שווארצע אויך ווינטער, נעלע אויך זומער, און האלבע־שיך פאר זעהר שעהנע זונענדיגע טעג, וועז ער פאָהרט זיך דורך אין קוני־אייל־ענר.

אז מען איז „סינגעל" איז פופציהן דאָלאר א וואָך א מטבע! מען קען זיך ערלויבן אפילו גייסטינע זאכען: אלע טאָג קויפט ער צוויי פּייפערס — א ראדיקאלען וואו עס ווערען בעשפראָכען זיינע ארבייטער אינטערעסען, און א נאציאָנאלען, וואו עס ווערען בעשפראָכען די אינטערעסען פון זיין טאטען און מאמען אין דער היים. זונטאג קויפט ער א „וואָירלד" פאר גאנצע פינף סענט. די שהנע פּיקטשורס שניידט ער אויס און שענקט עס איידען. פאר זיך אליין שניידט ער בלויז אויס דעם קאָפּ פון דער שהנסטער אקטריסע און בהאלט עס טיף אין ווסט קעשענע.

בעוויזען ביי א נעלעגענהייט זיינע בעקאנטע אין שאָפּ אדער אין רעסטאָראן ביין לאָנטש...

מיט איין ווארט: העררי אלס „סינגעל", פיהרט זיך ברייט. ער האָט אלץ, וואָס עס ברויכט א ספּארט פון זיין גראָר, און עס בלייבט נאָך איהם נענוג אום ער זאָל קענען „אויסגעהען" א פּאָר מאָל אין וואָך מיט אייזען און ספּענדען א שהנע פּאָר סענט פאר ריינעם „פּלעזשור".

דער גרעסטער פערגענינגען זיינער איז, ווען ער זיצט מיט אייד'ן אין א רעסטאָראן, הייסט דערלאנגען פון דאָס שהנסטע און דאָס בעסטע, ביז סטראָבערים מיט קרים זומער צייט און ביז א בייקט־עפּעל מיט קרים ווינטער־צייט... און בעקומענדיג פון „וועיטער" די צוויי טשעקס פאר איהם און איהר, מאכט ער א חשבון, בעטראכט ביידע סומען, וועלכע זיינען צוזאמען קיינ־מאָל ניט מעהר פון פערציג און ניט וועניגער פון פינף־און־צוואנציג סענט, לאָזט איבער, אלס ספּארטס־מאן, א ניקעל אויפ'ן טיש פאר'ן וועיטער, און לאָזט אייזען געהן אין פּאָר־אויס און שטעלט זיך אָב ביי דער קאסע. עס הייסט: דו, אייזע, געה, צאהלען — דאָס איז שוין מיינע ביזנעס...

נאכ'ן צאהלען פיהלט זיך הערי שטאָלץ, ווי נאָך זעהר א בעדייטענדע טהאט.

אויפ'ן גאס ווערט איידע נייגעריג און פרעגט:

— האסט, הערר, א סך בעצאהלט?

און ער ענטפערט, ווי אוועקמאכענדיג עס:

—א קליינינקייט...

אבער אין דעם דאזיגען ענטפער קלינגט דער שטאלצער טאן פון מאן, וואס צאהלט פאר דער פרוי...

און איידע לענט אריין איהר קליין העמטעל אין זיין אויס־געשטרעקטען ארעם און מען לאזט זיך געהן ערגיץ אין א מוא־ווינג־פיקטשור פלאץ...

ער שטעלט זיך אב ביי דער קאסע, בעצאהלט צוויי ני־קעלם פאר צוויי טיקעטס, פאר זיך און פאר איהר, און דער „טריט" איז וויעדער פארטיג.

אט דער דאזיגער פראצעס פון „טריטען" האט איהם גע־מאכט שטאלץ און מענליך... כאטש געמהאן האט ער עס לייכט, מיט א געווייסער גראציע...

איידע האט די אלע „טריטמענטס" אנגענומען, ווי א נא־טירליכע זאך: געווויס צאהלט דער מאן פאר דער לידי, אבער מאנכעם מאל פלענט זי איהם בעמערקען:

— ווייסט הערר, אפט ווילט זיך מיר צאהלען פאר דיר.

און נאכדעם פלענט זי זיך צולאכען און זיך אנרופען:

— איך ווייל דיר געבען א „טריט"...

פלענט הערר ערנסט בעליידיגט ווערען און מאכען א מי־נע ווי מען וואלט איהם אנגעריהרט דאס סאמע הייליגסטע:

—רער נישט, איידע, קיין נארישקייטען. פון דיינע זויע־בען דאלאר א וואך וועסטו מיר געהן טריטען...

—יא... נאטירליך... — פלענט איידע שטאמלען פער־שעמט — איצט טאקע ניט, אבער שפעטער, ווען איך ווייל אנהויבען ארבייטען ביי דרעסעס און ווייל פערדיענען פופצעהן דאלאר א וואך...

— דו, פופצעהן דאלאר א וואך! — פלעגט איהר הערר אנקוקען ווי מיט חוזק.

— אודאי... דו גלויבסט דען ניט, אז א מיידעל קען פערדיענען פופצעהן דאלאר א וואך?

— יא.. — פלעגט הערר מורמלען ווי אונצופריעדען— עס זיינען דא אזעלכע אפשר... אבער צו וואס דארפסטו עס...

און וועז איידע פלעגט זיך צורעדען וועגען איהרע קינסטיגע פופצעהן־דאלאר־ווידזשעס, פלעגט הערר אויסהערען. שאקלען מיט'ן קאפ, שמייכלען און ווי אייפערזיכטיג צו דער דאזיגער מאנסביל־שער סומע, פלעגט ער איהר אנהויבען מוסר'ן:

— אט שלאג זיך ארויס פון קאפ די נארישקייט!...

— א שעהנע נארישקייט! — צולאכט זיך איידע — עס וועט זיין די גרעסטע חכמה!

און אריינקוקענדיג הערר'ן אין די אויגען, פלעגט זי זיך מיט איהם רייצען:

— דעמאלט וועל א י ך צאהלען ביי דער קאסע די טשעקס. אך, וועט עס זיין שעהן!..

הערר פלעגט דאן ניט אויף א געלעכטער ביז וועלען און פלעגט מיט א נעצווואונגענעם שמייכעל איהר אבשטעלען:

— מען וועט שוין זעהן...

ענדליך איז איידע'ס ערוואַרטעטער טאג געקומען. איהרע חבר'טע האט נאך א לאנג מיהען זיך איהר אריינגענומען אין איהר שאפ, וואו מען האט געארבייט דרעסעס און האט איהר אויסגעלערנט די ארבייט, ביי וועלכער זי קען פערדיענען די לאנג־געהאפטע סומע.

א צוויי וואכען צייט האט זי עס געהאלטען פון הערר'ן בסוד. ערשטענס, האט זי אין די ערשטע צוויי וואכען נישט פערדיענט די פולע סומע, אויסארבייטענדיג א קלענערע צאהל קלייד... די דריטע וואך אבער האט זי זיך שוין אין איהר

ארבייט פערפאלקאמט און וועז זי האט מאנמאג געעפענט אירן „ענוועלאפ" האט זי דארט איבערגעצעהלט פופצעהן דאלאר...

דעם זעלבען אבענד האט זי זיך געדארפט טרעפען מיט הערר'ן.

דאס כאל האט זי נישט פערשפעטיגט. הערר איז געווען איבערראשט...

— ביזט נעקומען צו דער צייט!

— איך האב דיר אנצוזאגען א שמחה!

— א שמחה! — האט הערר זיך פערוואונדערט — וואס איז מיט דיר היינט די שמחה?

— קום בעפאר עפעס עסען, איך בין אזוי הונגעריג.

זי האט איהם אנגענומען אונטער'ן ארעם און זיי האבען זיך נעלאזען נעהן צו דער ריכטונג פון א בעקאנטען רעסטאראנט.

אין וועג האט זי זיך אבגעשטעלט, אריינגעקוקט הערר'ן אין די אויגען און שעלמיש זיך אנגערופען:

— הערר, היינט בעקומסטו פון מיר —א טריט!

הערר האט זיך ווי דערשראקען און קוים מיט א שמייכעלע אבגעענטפערט:

— זיי נישט קיין נאר!

— הערר, איך מיין עס ערנסט — האט איידע זיך צוהיצט — אנדערש וועט עס נישט געהן — היינט צאהל איך פאר'ן סאפער.

זי האט זיך צולאכט...

הערר האט געוואלט עפעס בעמערקען, אבער זי האט איהם איבערגעשלאגען און מיט א שטאמלענדען נעזיכט וויעדער חן'עודיג נעפלאפעלט:

— און נאכדעם נעהם איך דיך אין טהעאטער, פערשטעהסט, טאקע אין אן אמת'ן טהעאטער, נישט אין א מוא־

וויבג־פיקטשור, אן ערנסטע דראמא... ווייסט וואו? — צו פופ־ציג סענט א טיקעט... איך וועל צאהלען...

זי האט זיך וויעדער אבגעשטעלט און לאכענדיג, מיט א גליקליכער מינע, האט זי ארויסגענומען פון פאקעט־בוך דעם ענוועלאפ:

— צאהל! — האט זי זיך געוועגדעט צו הערר'ן איבער־געבענדיג איהם דעם ענוועלאפ.

הערר האט מיט ציטערדיגע הענד געגומען דעם ענוועל־אפ, אן עפען געטהאן און אינוועניג דערזעהען א צאהג־דאל־ערדיגען און פינף־דאלארדיגען ביללל...

— פופצאהן דאלאר! — האט ער אויסגעריישען מיט שרעק.

— יא, איך ארבייט שוין דאָרטען, ביי די דרעסעס... — האט זי וויעדער מיט פרייד געמאלדעט.

הערר איז בייז געוואָרען נישט וויסענדיג אליין פאר וואס און האט אויסגעשריען:

— ביזט א נאריש מיידעל!

— ביזט אליין א נאר! — האט איידע נוטמוטהיג גע־חוזק'ט — אבער א „טריט" וועל איך דיר געבען...

הערר איז איהר נאכגענאנגען, ווי געטראפען פון א גרוי־סען אומגליק. איידע האט דעם נאנצען וועג גאלאכט און גע־טריבען שפאס. הערר האט נישט געפונען קיין ריכטיגען וואָרט צו זאגען, וואס עס זאל זיך אריינפאסען אין איהר פרעה־ליכער לאגע. ענדליך האט ער ארויסגעמורמעלט ווי תם'עוואַ־טע:

— ווייסט, אויב אזוי קענען מיר דאך שוין חתונה האבען...

— איצט וויללסטו שוין חתונה האבען — אזוי גאר? — האט איידע זיך צולאכט — א רייבע כלה געפעלט דיר שוין.. טאָ וואָרט אקאָרשט, לאמיר אנזאמלען עטליכע הונדערט דא־

לאר... און נאכדעם וועל איך ערשט מישב זיין זיך צי עס לוינט מיר...

און אנקוקענדיג איהם, צו זעהן דעם איינדרוק וואס איהר ווערטער האבען אויף איהם געמאכט, האט זי זיך צולאכט...

העררי האט אויך געלאכט. דאס לאכען זיינם איז אבער נעווען נישט עכט. אויפ'ן הארצען איז איהם געווען זויער און טריעב...

זיי זיינען אריין אין רעסטאראנט.

איידע האט א לאכענדיגע צוגערופען דעם ווייטער.

— עס איז נישט שעהן! — האט העררי איהר אריינגעשושקעט אין אויער. — א לייד רופט נישט קיין ווייטער, דאס טהוט דער מאן...

— עס שאדט ניט — האט איידע אויסגעווענדעט —הייגט וועל איך שפיעלען ד י י ן ראלע. איך האב דיר אלע מאל אזוי מקנא געווען. עס פלעגט מיר שטענדיג אזוי געפעלען.. נו, העררי, וואס געהסטו עפעס נעהמען, אבער עפעס רעכטס, איך צאהל!...

און כאטש העררי האט עס אנגענומען בלויז פאר א שפיעל פון איהר זייט, האט ער דאך ערנסט געענטפערט:

— איך וועל נעהמען עפעס א קלייניגקייט... איך בין נישט הונגעריג...

— נעהם וואס דו ווילסט! — האט איידע ברייטהערציג פארגעלעגט.

נאכ'ן עסען האט זי שנעל צוגענומען ביידע טשעקס, וואס דער ווייטער האט זיי דערלאנגט און האט זיי פערקווועטשט אין איהר פויסט...

— גיעב מיר אהער די טשעקס — האט העררי, כאטש מיט א שמייכעלע, אבער מיט א געוויסע שטרענגקייט, געפאדערט.

— פאר קיין פאל ניט! — האָט איידע געהאלטען זיך פעסט און איהר געזיכט האָט אויסגעדריקט ענטשלאָסענקייט...

און מיט שטאלצע טריט האָט זי זיך געלאָזט צו דער קאסע.

א לאכענדיגע האָט זי דערלאנגט די צוויי טשעקס מיט א פינף־דאלאר־ביללס. די קעשירערין, א הויכע שלאנקע ברונעטקע, מיט א שהען פריזירטען קאָפ, האָט אויף איהר א קוק געטהאָן, נאכדעם אויף העררי, און האָט זיך לייכט צושמייכעלט...

— פאר טו! — האָט איידע אָנגעוויזען אויף הערריִן. און נעהמענדיג מיט א שמייכעל דאָס רעשט איז זי מיט שטאלצע טריט ארויס. העררי נאָך איהר...

דרויסען האָט העררי נישט געפונען פאר כעס וואָס צו זאָגען איהר. ענדליך האָט ער ארויסגעוואָרפען א פראָזע:

— איידע, דו האָסט נעהאנדעלט מאָדנע... דו האָסט מיך בעליידיגט...

— מיט וואָס? — האָט איידע לאכענדיג געפרעגט.

— אָט מיט דעם צאהלען פאר מיר.

— פארוואָס־זשע האָסטו מיר אזא לאנגע צייט בעליידיגט? — האָט איידע געפרעגט און איז ערנסט געוואָרען.

— איך — דיך בעלעדיגט? — וועז? — האָט הערי אויסגעשטעלט די אויגען פערוואונדערט.

— וועז דו האָסט פ א ר מ י ר נעצאהלט... מיינסט, אז עס איז טאקע אזוי אנגענעהם: אלע מאל דו! איך וויל אויך אמאל האָבען דאָס פערגעניגען צו צאהלען... פערגינסטו עס מיר נישט... אך, איהר ענאָאיסטלעך! — האָט זי זיך ענדליך צולאכט, — איהר ווילט ניט מיר זאָלען האָבען גלייכע רעכטע מיט אייך...

העררי האָט דערויף נישט געהאט וואס צו ענטפערען. ער האָט דאָ געשמייכעלט, דאָ ערנסט געווארען. ער האָט אבער געפיהלט, אז די דאזיגע גלייכהייט איז צו ניי און ראדיקאל אוֹן, ווי יעדע נייע זאך, האָט עס איהם געשראקען.

אוֹן ער האָט דאָס מאל אייד'ן שטארקער אוֹן אנדערש ווי שטענדיג געהאלטען אין די ארעמס, ווי ער וואלט מורא געהאט זי נישט צו פערליערן...

אויגען.

אין דעם שטעדטל, וואו גרשון האָט זיין גאנצע קינדהייט
און א שטיק יוגענד פערבראכט, וועלכעם איז ביז נאָר ניט לאנג
זיין היים געווען, פון וואנען ער איז קיינמאל ניט ארויסגע־
פאָהרען געפינט ער זיך איצט עלענד ווי א שטיין און ביינקט
נאָך זיין נייער היים, נאָך אמעריקא... און עס ציהט איהם אהין
צום טאטען, צו דער מאמען, צו די ברידער און שוועסטער, צו
די פעטערס און מוהמעס, וועלכע זיינען ביסלעכווייז, אייניג־
ווייז, פאָרווייז און חברות'ווייז אריבערגעפאָהרען, אויסהעל־
פענדיג אייגע די אנדערע מיט שיפסקארטען.

ער נאָר איז נעבליבען אליין.

און נעבליבען איז ער ניט, ווייל מען האָט איהם פיינט,
אדער אין דער שיפסקארטע, וואָס מען האָט געשיקט פאר די
גאנצע שטוב, איז זיין נאָמען ניט געווען. אויך פאר איהם
איז די שיפסקארטע געווען, און ליעב האָט מען איהם גלייך מיט
אלע קינדער, אָבער נעהמען איהם גלייך מיט אלע האָט מען
ניט געקאָנט. די וואָס האָבען די שיפסקארטע געשיקט האָבען
צעהנדליגע מאל געווארעגט, אז טאָמער האָט ווער שוואבע אויגען,
זאל ער זיך ניט וואנען צו פאָהרען קיין אמעריקא. „וואָרום איז
אמעריקא — האָבען זיי געשריבען — קוקט מען אויף אייגען
ביהר ווי אויף א קאָפ, חאָטש א קאָפ דארף אויך זיין ריין... אוי־
גען אָבער זיינען נאָך ערגער". יענקע גנב", אזוי האָבען זיי גע־
שריבען, „האָט האלט געזונטע אויגען. זעהט־זשע למען השם"...
און דערשראָקענע האָבען די עלטערן זיך געזוכען בודק

זיין די קינדערס אויגען און האָבען זיך נעכאפט, אז רער עלטערער 15־יעהרינער גרשון האָט מאקי שלעכטע אויגלעך...

— וועה צו מיר, וואָס טהוט מען מיט איהם! — האָט די מאמע נעבראָכען מיט די הענר.

— אפשר מיט בלייוואסער זיי וואשען, — האָט רער טאטע נעראטען.

— וואָס בלייוואסער, וועה איז מיר? — האָט די מוטער נעקרעכצט. — מען דארף מיט איהם אריינגעהן צום דאקטאר.

און רער דאקטאר האָט, בעטראכטענדיג גרשונ׳ס אויגען נעפונען, אז ער האָט טראהאָמע און מען מוז זיי לאנג היילען.

— לאנג הייליען! — האָט די מוטער פערבראכען מיט די הענר, — אז די שיפסקארטע גיהט סך הכל באלד אוים...

רער דאקטאר איז אבער נעבליבען ביי זיינם און האָט מיט א קאלטקייט פון א נזלן נעזאָגט:

— איהר וועט איהם מוזען לאָזען רא, מען וועט איהם ניט אריינלאָזען...

גרשון האָט זיך פונאנדערגעוויינט...

— וויין ניט, וועה איז מיר... האָט די מוטער ניט רערלאָזט... רו וועסט זיי נאך מעהר קאליע מאכען...

— אודאי טאָר ער ניט וויינען! — האָט רער דאקטאר פערזאָגט.

און גרשון האָט צוגעזעהן, ווי זיין טאטע מאמע, ברידער און שוועסטער פאקען זיך אין וועג אריין, און ער וועט בלייבען אליין, אייגער אליין, און האָט ניט געטאָרט וויינען.

און אז אלע זיינען אוועקגעפאָהרען און איהם האָט מען איבערגעלאָזען ביי א וויימער קרובה, וועלכע האָט אויך נעוארט אויך א שיפס־קארטע און האָט איהם געראַרפט מיטנעהמען, וועו די אויגען וועלען זיך אויסהייליען, ערשט רען האָבען איהם די טרעהרען גענוארגען. נעשטיקט, נאָר געווויינט האָט

ער ניט. און שטיקענדיג אזוי די טרעהרען, פלעגט ער אנהויבען זידלען אמעריקא.

— א ביז לאנד! א שלעכט לאנד! וואס איז דאָרטען זייער דאנה, אז איך האָב שלעכטע אויגען! זיי טהוט דען וועה? מיר טהוט דאָך וועה, ניט זיי.

און באלד פלעגט ער חרטה האָבען:

— אז עס איז נאָר א ליגען, אז מיר טהוט נאָר ניט וועה... איך האָב געזונדע אויגען... איך זעה די קלענסטע וועדטער אין סדור'ל...

און דאמאָלס האָט זיך איהם פערוואָלט אויפהויבען אי־בער די דעכער און א פליה טהאָן אזש קיין אמעריקא, און וויי־זען זיי דאָרט אלעמען זיינע אויגען, ווי אזוי ער זעהט נוט.

„מען לאָזט ניט אריין"! דערמאָהנט ער זיך פלוצלונג...

און ער ווערט מלא רציחה, ווי אמאל אויפ'ן שמש, וואס פלעגט איהם ניט אריינלאָזען אין שוהל, ווען דער חזן פלענט דאוונען.

שילטען וואָלט ער זי וועלען... נאָר ווי אזוי קאָן ער זי שילטען, אז דאָרטען זיינען זיינע עלטערן, זיינע ברידער און שוועסטער, פעטערם און מומעם?...

ניין, ער ווט אמעריקא ניט שילטען... די בעסטע זאך וואָלט געווען ווייגען, ווייגען... נאָר ווייגען טאָר מען ניט...

אָבער, אז עס איז אנגעקומען דער ערשטער בריף פון „דער נייער היים" און ער האָט נאָר איבערגעלייענט די ערשטע וועדטער: „מיין ליעבער זוהן", האָט ער זיך ניט געקאָנט אייני־האלטען. א שטראָם טרעהרען האָבען זיך פון איהם א נאָם נע־טהאָן און יעדער טרעהר האָט זיך איהם געדאכט מאכט איהם אלץ ווייטער, ווייטער פון אמעריקא, פון זיין היים...

און דערויף האָט ער זיך ערשט פונאנדערגעווויינט...

ראטשילד און ראקאפעלער.

פון שוף האט ברוך'ן אראבנענומען זיין שוואנער ביינוש, א יונגער־מאן פון א יאהר 35, וועלכער איז שוין פינף יאהר אין „לאנד". דערזעהענדיג איהם מיט די קורץ־נעשוירענע וואנסען און מיט דעם גלאט גאראזירטען פנים, האט ברוך גלייף דרף ארץ פאר איהם בעקומען און אנשטאט, וואס אין דערהיים איז ער, ברוך, נעווען דער י ח ס ן און ער פלעגט ביינוש'ן זאגען דו און ביינוש איהם — איהר — האט ער ביים בענגענעניש גלייף איהם נענומען איהרצען, און צו זיין גרויס פערוואונדערונג האט איהם ביינוש דוקא געזאגט דו, דעמאלט האט ברוך דערפיהלט, וואס הייסט א ג ר און האט זיף שוין מכין געווען אויף א סף ערנידערונגען.

אויף מארגען האט ביינוש, קומענדיג פון דער ארבייט, און זעצענדיג זיף גלייף ביי דער וועטשערע, וואס די בעל־הבית'טע וואו ער איז א שכן געווען, האט איהם צוגעטראגען, זיף נעווענדעט צום גרינעם:

— נו, ווי געפעלט דיר, ברוך, אונזער אמעריקא?

ברוך איז נאף געווען שטארק מיעד פון וועג, גראכט האט זיף איהם נאף אלץ, אז ער איז אויפ'ן שיף און אלץ שאקעלט זיף נאף... אין דרויסען איז ער סף־הכל א האלבע שעה געווען— אי דאס בלויז נעבען הויז. אויסער קלייניע קינדער, גרויסע „עזות־פנימער" פאהרענדיג אויף „רעדלעף" האט ער נאף נאר נישט געזעהן. אבער אז דער שוואגער פרעגט, דארף מען ענטפערן עדעס:

— א וואוילע טרינה...

— א וואויל מדינה! האָט ביינוש שפּאָטיש איבערגע־חזר׳ט. א, דו גרינער, האָסט דען א בעגריף, וואָס אמעריקא איז.

ער איז אנטשוויגען געוואָרען. האָט ארויסגענומען פון טאַש א באַנאַנע און קוקענדיג שטאַל אויף ברוך׳ן האָט ער געפרעגט:

— וואָס דאָס איז ווייסטו?

ברוך האָט זיך נכנע־דיג צוגעבויגען, בעטראכט די ווילדע פּרי און ווי א פערשוילדינטער מיט א מאָגערען שמייכעל גע־ענטפערט:

— לאָם איך אזוי ווייסען פון בייז...

— אודאי, ווי קומען גרינע צו ווייסען פון אזוינע זאַכען, — האָט ביינוש געלאכט מיט גאוה — ביי אייך אין אייר־דאָפא ווייסט מען נאָר פון בולבע...

— בולבע איז איצט אויך ביי אונז זעהר טייער געווא־רען — האָט ברוך מיט א זיפץ איבערגעריסען...

— און וואָס איז ביי אייך ניט טייער? — האָט ביינוש גע׳חוזק׳ט... אזא באַנאַנע אויב מען קרינט שוין ביי אייך, מוז אודאי קאָסטען א פערציגער און ווייסט וויפיעל קאָסט זי דאָ? טרעף!

— אודאי נישט מעהר ווי פינף סענט... האָט ברוך שוואַך אויסגערופען, ציטערנדיג צי איז ער חלילה ניט אריינגעפאַלען מיט'ן מקח.

און טאקי אריינגעפאַלען! ביינוש האָט אויף איהם זיגע־ריש אויסגעשטעלט די אויגען און זיך פונאַנדערגעלאכט שטאַלץ, נעזונד און זיכער:

— א גרינער איז א גרינער! מענש דו! פאר פינף סענט קרינסטו צעהן אזעלכע!

— צעהן שטיק! — האָט ברוך זיך בעגייסטערט פון דעם

זאל — טע! טע! טע! — האָט ער געמאכט מיט די ליפּען. אָט דאָס הייסט א זאל.

בלייבענדיג צופריעדען וואָס דער גרינער איז דאָך א שטיקעל מבין אויף זיין אמעריקא, האָט ביינוש גוטמוטהיג איהם פאַרגעלעגט די באַנאַנע.

— נא, פערזוך, וועסט זיך אויסגרינען.

ברוך האָט געגומען די פרוכט מיט ציטערדיגע הענד און גיט געוואוסט וואָס צו טהאָן.

— אַהאַ, איך האָב גאָר פערגעסען, אז דו ביזט א גרינער, ווייז, איך וועל דיר אָבשיילען...

— אזוי גאָר... דאָס שיילט זיך, הייסט עס... האָט ברוך זיך געמאכט חדוש'ן.

— אוהאי שיילט זיך עס... האָט ביינוש דערקלערט אין קונציג ארונטערגענומען פון דער באַנאַנע די גראָבע הויט.

— ס'איז הייסט עס, אינוועניג גאָר ווייס... האָט ברוך וויעדער אויסגעדריקט זיין התפעלות...

— עס בעסער, וועסטו זעהן וואָס הייסט גוט... האָט ביינוש ווי בעפויילען, ווי מען בעפעהלט א קינד.

ברוך האָט פאַרזיכטיג אָבגעביסען דעם שפיץ, געגעבען א קיי און זיך מיט שארפער מבינות צוגעהערט צום טעם... ביינוש האָט אויף איהם געקוקט און געוואַרט אויף מבינות. „מען מוז לויבען!" האָט ברוך בעשלאָסען, חאָטש געוואָלט האָט ער דעם ביסען צוריק אויסשפייען. פאר איהם איז עס צו זים געוועז:

— נו?

— עס צוגעהט פשוט אין מויל... אָט דאָס הייסט פרוכט! האָט ער אויסגערופען מיט התפעלות...

און ביינוש איז מיט'ן שוואַנגער פון ערשטען עקזאמען געבליבען צופריעדען.

אויף מאָרגען האָט ברוך אויסגעהאלטען אויף דעם עקזאמען פון די „טומייטעס", ביי וועלכע ער האָט זיך פון דעם ווילדען טעם פערקרימט, האָט אבער שטארק געלויבט און גענאָגט, אז ביי „זיי" וואָלט מען עס צוצוקערט...

ביינוש איז געבליבען מיט זיין גרינעם וויעדער צופריעדען. האָט איהם צוגעזאָגט אין גיכען געפינען א שאָפּ, וואו ער וועט צונעהמען העננערס צו מיידעלשע בלוזקעס... און ער וועט מאכען א לעבען...

דאָרף אָבער אין א פּאָר טעג ארום ביינוש מאכען א שמועס וועגען אמעריקאנער מיליאָנערן און דאָ הויבט זיך אָן ברוך'ס אומגליק.

אָנגעפאנגען האָט ביינוש איהם צו ערקלעהרען, אז אמעריקא פערמאָגט 400 מיליאָנערען, אזוי הייסען זיי טאקי — „די פיער הונדערט!" נאָר דער גרעסטער פון זיי איז ראקעפעלער...

— וואר איז דער ראקעפעלער?

— ראקעפעלער, האָט ביינוש ערקלערט, איז דער גרעסטער מיליאָנער פון דער גאנצער וועלט.

דאָ האָט זיך ברוך דערמאָהנט אָן ראָטשילד'ן. ראָטשילד איז ברוך'ן געווען איינגעבאקען טיף אין הארצען: ערשטענס, א איד און צווייטענס, מאקי ראָטשילד. און דערהערענדיג, אז ראקעפעלער איז נאָר דער גרעסטער מיליאָנער, האָט איהם עפעס א ריהר געטהאָן ביים הארץ און זעהר פאַרזיכטיג האָט ער בעמערקט:

— און ראָטשילד...

— עס, ביזט א שוטה, האָט ביינוש זיך אָנגעכאפט... ביי אייך אין אייראָפּא איז ראָטשילד א שיסער, דאָ וויסט מען אפילו ניט פון איהם... ראָטשילד פערמאָגט ניט אפילו ראקעפעלער'ס מיסט...

ברוך האָט ביטער א שמייכעל געטהאָן און בעשלאָסען, אז אונטערגעבען זיך דארף מען ניט אזוי גיך. באָאָנעם און טר־

מייטעם קאנען טאקי גוט זיין, ער איז א גרינער און קריענען זיך דערפאר מיט זיין שוואנער וועט ער ניט. אבער עס האט דאך אלץ א גרענעץ!... און ער האט איידעל בעמערקט:

— מיר דאכט זיך ביינוש, אז איהר האט א טעות... איך, למשל, האב פון ראקעפעלער קיינמאל ניט געהערט. פון ראטשילד'ן אבער וויים א קינד אין וויעג... א קלייניקייט — ראטשילד...

— נו, — האט ביינוש א שטאך געטהאן — וואס זשע ביזטו ניט נעפאהרען קיין פאריזש צו ראטשילדען?

— חע־חע־חע! — וואס האב איך מיט איהם פאר א נע־שעפטען — האט ברוך מוטהלאז געלאכט — נאר איך מיין, אז מען רעדט, רעדט מען: ס'הייסט, וועד וויים דאס ניט אז ראט־שילד איז דער גרעסטער מילי׳אנער!

— ביזט א גרינער — האט ביינוש נע׳טענה׳ט — מען זאגט דיר, אז ראקעפעלער איז דער גרעסטער מילי׳אנער, קומסטו מיט דיין ראטשילדען...

— מיינער, וואס הייסט מיינער — האט ברוך זיך נע־האלטען פעסט — ער איז מיינער, ווי דיי... ווי דיי... ווי איי־ערער... עס רעדט זיך נאר, ראטשילד וויסט יעדער איז דער גרעסטער מילי׳אנער...

— אויב אזוי, לאמיר בעסער וועגען דעם ניט רעדען — האט ביינוש טרוקען ארויסגערעדט, זיך אויפגעשטעלט און שטום פערריוערט א דרייי־סענטינען סיגאר...

ברוך האט געפיהלט, אז דער שוואגער איז ביין אויף איהם, נאר קיין חרטה האט ער דאך ניט געהאט.

— ס'איז דאך נארישקייט! — האט ער פאר זיך נע־טראכט — עס האט דאך אלץ א גרענעץ!

זיין רייזע קיין אמעריקא.

נאָך דעם ווי מיין חבר היימאן איז אבגעוועזען פינף יאָהר אין ניו יאָרק און האָט איבערגעאַרבייט ביי פערשיידענע „טרוידס" — פון א קעסטעל־מאכער ביז א פייפער־הענגער, פון א פייפער־הענגער ביז א „האַנד" אין א רעדאקציע, — האָט איהם אָנגעהויבען ציהען אין דער וועלט אריין.

— איך קען דאָ מעהר ניט זיין, — איך וואָר דערשטיקט! האָט ער זיך פאר מיר געקלאָגט און האָט צושפרייט די הענד ווי ער וואָלט וועלען פליהען.

— וואוהין ווילסטו — צוריק אין אייראָפּא? — האָב איך איהם אבגעהאקט די פליגלעז.

— ניין, — האָט ער אויסגעזופצט, — איך ווייל אין אמעריקא!

און זיינע אויגען האָבען זיך אָנגעצונדען מיט א מאָדנעם פייער, — אין אמעריקא ווייל איך פאָהרען!

— ביזט משוגע! — האָב איך זיך דערשראָקען, — דו ביזט דאָך אין אמעריקא, — ניו יאָרק איז דאָך די הויפּט שטאָדט...

— ניין, ברודער, האָט ער אויסגעקרעכצט, — ניו יאָרק איז נישט אמעריקא, ניו יאָרק אין בריסק, קאָוונא, בערדיטשעוו, לעמבערג, יעהופעץ, וואָס דו ווילסט אליין — איך אָבער ווייל פאָהרען אין אמעריקא. אז איך בין נאָך געווען א קינד האָב איך שוין געטרוימט פון אמעריקא.

— וואו זשע איז אמעריקא? — האָב איך איהם געפרעגט, שטארק בעאונרוהיגט וועגען זיין גייסטיגען צושטאנד...

— חאטש קאליפארניא... — חאט ער אויסגעברומט, און זיין געזיכט האט זיך בעשטראהלט. — חאטש קאליפארניע, ברודער! דארטען הויבט זיך ערשט אן. חאטש די אמת'ע אמעריקא איז בראזיליען.

— זאג שוין באלד — יאפאן! — האב איך געזאגט.

— יאפאן נישט! — האט ער נישט נאכגעגעבען, — חאטש צוריק געשמועסט, מעהר אמעריקא ווי ניו יארק איז עס זיכער. איך אבער וויל אין דער אמת'ער אמעריקא — אין קאליפארניע...

און מיין חבר האט זיך געזומען גרייטען אין אמעריקא. אין קאליפארניע הייסט עס.

איז אן אומגליק אבער — מיין חבר היימאן האט בשום אופן נישט געקענט אבשפארען די גרויסע סומע געלד וואס די רייזע נאך קאליפארניע האט געפארערט...

עס איז אריבער צוויי יאהר און מיין בחור קרעכצט וויעדער, שפרייט די הענד, ווי פלינגען, און בעט זיך:

— גוואלד, איך וויל פאהרען קיין אמעריקא! — און ער לאזט שוין אראפ פון קאליפארניע אויף שיקאגא.

— קיין שיקאגא אבער מוז איך פאהרען!

געווים איז קיין שיקאגא די רייזע בילינגער — אכטצעהן דאלאר — און מיין חבר קען דארטען זיין! אבער די צייטען זיינען ביי מיין חבר ערנער געווארען: „סלעק", פוילקייט און אנדערע אומשטענדען.

ניין, אזוי ווייט — אין שיקאגא — קען ער זיך ניט אונטערנעהמען.

און עס געהט אוועק נאך א יאהר. מיין חבר היימאן בעט זיך:

— ברודער, גיעב אן עצה, — ווי ווערט מען פטור פון ניו יארק, און ווי אזוי פעקעלט מען זיך פארט איבער ערגיץ אין א שטיקעל אמעריקא.

איך נעהם אנטהייל אין זיין לאנע באמת, ווייל איהם אויסהעלפען מיט אן עצה, אזן מיר נעהמען דעם קורס־בוך פון די רייזען, זוכען שטעדט אין אמעריקא, אזן נעפינען אויס אז אין דעטראָיט קאסט ביי א דרייצעהן דאלאר. מיין חבר גיעט א פאטש אין רייזע בוך אויף דעטראָיט אזן צוזינגט זיך:

— יא, איך פאהר קיין דעטראָיט! — אזן ער ציהט אויס די הענד — ער פליהט שוין, הייסט עס!

אבער באלד נלעט ער דעם שטערען, זוכט אין די טאשען אזן נעפינט ענדליך אויס, אז דרייצעהן דאלאר איז טאקי נישט קיין נעלד, אבער ער פערמאָגט עס דערווייל ניט...

ער וועט מוזען, הייסט עס, וויערער נעהמען זיך צו זאמלען, שפארען נאך א פאר מאנאט...

די פאר מאנאט זיינען אריבער. איך בעגעגען מיין חבר היימאן א פערבייגקטען: — נו? — פרעג איך איהם.

ער האט ערשט זיעבען דאלאר, אזן מיט צושפרייטע הענד קלאנט ער:

— מעהר ווי 7 דאלאר האב איך ניט נעקענט אבשפארען. איך נעה דא אויס, אין ניו יארק, ווי א ליכט... איך וויל אין אמעריקא!

— פאהר אין באסטאן, — ראט איך איהם, — באסטאן איז אן עכט אמעריקאנער שטאדט, דארט ערשיינט אפילו א אידישע צייטונג, אבער קיינער וויים פון איהר ניט, מען זעהט זי נישט אן... יא, ברודער, פאר זיעבען דאלאר קענסטו פאהרען קיין באסטאן...

מיין חבר איז צופריעדען. נעווים איז באסטאן אמעריקא. פון דער אייגענער אידישער צייטונג דארטען לאכט ער. ער וועט זי זיכער נישט אנקוקען, אזן טאמער קומט אהין אייגער א ניו יארקער לעקטשורען, וועט ער זיך מאכען כאילו לא ידע— ער וואהנט אין אמעריקא, אזן אוים לעקטשורס פון גרינהארנס!

מען קען איהם דאָרט נאָר נישט טהאָן — ער וועט זיין אין אמעריקא.

אָבער ביז ער האָט זיך צוגענרייט איז פון די זיעבען דאָ־לאר נעווארען דריי מיט א האלב; האָט ער פאר א דאָלאר גע־מוזט אויסלייזען די וועש, ווארום ווי נעהמט מען אונטער אזא רייוע אָהן וועש?

— ברודער! — האָט ער פאר מיר וויעדער געקלאָגט,— אויס מיט באָסטאָן — איך האָב פונקט צוויי און א האלב דא־לאר... איך מוז אבער פאָהרען ערגעץ קיין אמעריקא. דאָ וועל איך קראנק ווערען, שטארבען און בעגראָבען ווערען ערגעץ ביי מיינע לאנדסלייט אויף דער סעמעטערי און וועל קיינמאָל אמעריקא נישט אָנזעהן.

— אויב דו האָסט נאָך באמת צוויי און א האלב דאָלאר— האָב איך איהם געטרייסט, איז נאָך דער אונגליק ניט אזוי גרויס, — פאר אזא סומע קענסטו פאָהרען אין פילאדעלפיא. דאָרטען איז אויך אפילו דאָ א אידישע צייטונג, און צום אונגליק, א טענליכע. אבער — אויך די אייגענע מעשה ווי אין באָסטאָן — קיינער וויים פון איהר נישט — דערפאר אָבער פערמענט פילאדעלפיא יענעם גלאָק, וואָס האָט אויסגע־קלונגען פרייהייט פאר אמעריקא — איך מיין, אז דערפאר אליין מוזטו פאָהרען קיין פילאדעלפיא.

מיין חבר היימאן האָט זיך מאָדנע דערפרעהט, געגומען צעהלען זיין קאפיטאל, ערשט ער כאפט זיך: ער פערמאגט בלויז א דאָלאר מיט א האלבען...

און א דאנק מיין עצה בעשטימט ער צו פאָהרען קיין פע־טערסאָן... ס'איז דאָך נעהנטער צו קאליפאָרניע, און עס וועט נאָך איהם בלייבען ביי א דאָלאר אויף די ערשטע טעג לעבען.

און ער האָט זיך ענדליך גלאָזט אין וויטען וועג אריין— קיין פעטערסאָן.

אָבער, וויי עס האָט זיך אויסגלאָזט איז ער אויך אין פע־

טערסאן נישט נעפאהרען. בעגעגענט האב איך איהם אין א פאר מאנאט ארום שפאצירען אויף פיטקין עוועניו אין בראנזוויל.

— ביזט נאר נישט געפאהרען קיין פעטערסאן? — האב איך זיך פער'חדוש'ט.

— ניין, ברודער, איך האב נישט געקענט... עם האט זיך אונטערגעוואקט שוין פאר'ן פאהרען א זייטיגע הוצאה און איך בין נעבליבען ביי א האלבען דאלאר. פאר גרוים בענקשאפט בין איך אנטלאפען קיין בראנזוויל.

און דערבייַ האט ער אויף מיר א וואַרף געטהאן א האפ־גונגסלאזען בליק, ווי געדענקט: שווער, ברודער, צו דערגרייַ־כען אמעריקא, וועו דו פאלסט אריין אין ניו יארק...

דעם ברודער'ס טשעק.

מיסטער גאָלדבערג, א מאן פון א יאָהר עטלעכע און דרייסיג, מיט א לאנגליך מאָגערען געזיכט, מיט א שטרענג־פערזאָרגטען אויסדרוק, איז געזעסען אין זיין אָפיס ביים שרייב־טיש און דורכגעקוקט די פריהמאָרגענדיגע פּאָסט. לייענען איז אין די בריעף ניט געווען קיין סך. עטלעכע ווערטער, דייטליך געשריבען, ווי עס קען נאָר שרייבען א שרייבמאשין (קיין האנד־געשריבענע בריעף האָט ער ניט בעקומען!), האָבען איהם שוין קלאָר געמאכט מיט דעם ענין. די בריעף זיינען געווען ניט נאָר געשריבען מיט א מאשין, נאָר אויך ווי מיט א מאשין געטראכט — און גאָלדבערג, פון דער נאָטור א ראַמאַנטיש געשטימטער מענש, האָט ביי די דאָזיגע בריעף זיך געפיהלט, ווי ער וואָלט נעגאָנגען אויף א גלאָטער שאסעע, וואו ביי די זייטען פון וועג איז ניטא קיין בוימעל און קיין בלימעל און קיין גרעזעלע, און מאנכמאָל פלענט ער האָבען ביים לעזען די דאָזיגע בריעף געפיהלט, ווי עס דאָרשט איהם...

שוועדער איז איהם געווען אויף די דאָזיגע בריעף צו ענטפערען, דאָס הייסט צו דיקטירען דער „טייפרייטערין", וועלכע ער האָט געהאלטען אין זיין אָפיס. די ווערטער האָט ער ארויס־געלאָזט פון מויל מעכאניש, דאָס מיידעל פלענט עס סטענאָגראפירען אויף א שטיקעל פּאַפּיר און נאָכדעם נעהמען עס קלאפען אויפ'ן מאשין „טאק־טאק־טאק־טאק!" גאָלדבערג פלענט נאָר מיט דער פערער מוזען אונטערשרייבען זיין נאָמען. אבער די אונטערשריפט איז אויך ארויסגעקומען ווי מאשינאל. איין אונטערשריפט האָט זיך ניט אונטערשיידט פון דער צווייטער.

זיין ערשטער און צווייטער נאמען העררי גאלדבערג האט שטענ־
דיג פערנומען איין לענג, איין ברייט און די אותיות תמיד שפי־
ציגליך און ווי בייזליך. דער לעצטער שטריך פערקרימט ווי א
העקעלע...

מאנכמאל פלעגט ער אליין בעוואונדערען, וואס זיין אונ־
טערשריפט נעהט ביי איהם אזוי אינארטיג. אז ער איז נעווען
א אינגעל, געדענקט ער, פלעגט ער יעדעם מאל זיך אנדערש
אונטערשרייבען. נאך די דאזינע פערשידענארטיגע אונטער־
שריפטען האט ער מאנכמאל ווי פערבענקט זיך. אבער א וויכ־
טיגערע ביזנעס־אידעע פלעגט איהם פון דעם דאזינען סענטי־
מענטאלען צושטאנד אבריסען און ער האט זיך ווידער פער־
וואנדעלט אין א געשעפטס־מענשען, מיט געוויסע פליכטען, גע־
זעצען און כללים...

אין אפיס איז אריין א מאן.

גאלדבערג האט איהם געשעפטליך נעענטפערט אויף זיין
העלפא, אנגעוויזען א שטוהל און זיך מיט איהם נעענומען
חשבון'ען.

נאכ'ן אויס'חשבון'ען זיך האט גאלדבערג איהם אננע־
שריבען א טשעק, אונטערגעשריבען זיין נאמען, איהם אבגענע־
בען און געווארט, אז יענער זאל זיך אבטראגען.

דער מאן אבער, אריינגענדיג דעם טשעק אין טאש איז
נאך נעבליבען זיצען און ענדערענדיג די ביז־אהעריגע מינע פון
זיין פנים אין א פריינדליכערער, האט ער זיך אנגערופען מיט
א ליעבען שמייכעלע:

— איהר ווייסט, מר. גאלדבערג, איך האב צו אייך א
גרוס...

— פון ווען? — האט גאלדבערג נעפרעגט, מיינענדיג
אז יענער האט עפעס צו דערצאהלען פון א געשעפטס־מאן.

— פון אייערען א ברודער...

— א ברודער! — האט זיך גאלדבערג שוין אננעכאפט

מיט מעהר טעמפּעראמענט. — איך האָב דאָ בלויז איין ברוּדער...

— נו, איז דאָס פּון דעם ברודער. מיר וואוינען נראָד אין איין הויז... א נאנץ וואויל־ער מענשעל... ניט רייך... עפּעס א קינד איז בּיי איהם ניט נעזונד...

נאָלדבערג איז רויט און בלאָס נעוואָרען, האָט אָנפאָנגם זיך שׂרלאָרען און ניט נעוואוסט וואָס צו ענטפערען און ווי אזוי צו האלטען זיך בּיי דעם דאָזיגען פּאל... באלד אָבער האָט זיך זיין נעשעפּטליך פערזאָרגט נעזיכט אויסגעלויטערט, זיינע נראָהע אויגען האָבען ווי פּון זיך אליין זיך אויסגעווישט און ער האָט נעמורמעלט:

— אזוי, פּון מיין ברודער... יא.. איך דאנק אייך... איז בּיי איהם א קינד נעביך קראנק?... אי וועה! א שאד!...

און די אלע וועהרטער, וואָס נאָלדבערג האָט איצט ארויס־נעשאָטען פּון מויל אָהן א אַרדענונג, נישט נעשעפּטליך איבער־נעטראכט, האָבען דאָ אין אָפּים אזוי מאָדנע נעקלונגען, אז סיי נאָלדבערג, סיי די טייפּרייטערין און דער מאן, וואָס איז דאָ נעזעסען האָבען זיך אומנעקוקט ווי פּער'חידוש'ט...

נאָלדבערג האָט זיך אוש פּערשעמט און ווען דער מאן איז ארויס האָט ער זיך נעפּיהלט ערלייכטערט...

אבער דאָס נעזויכט פּון זיין ברודער האָט זיך נעטראָגען פּאר נאָלדבערג'ס אויגען אויך נאָכ'ן כאנ'ס ארויסגאנג... און דער דאָזיגער ברודער, וועלכען ער האָט שוין א לאנגע צייט, צוליעב דעם וואָס ער איז שטענדיג פערנומען, ניט נעזעהען, האָט פּול נעמאכט דעם גאנצען אָפּים... וואו ער האָט זיך נעקעהרט האָט ער נעזעהען זיין ברודער, וועלכען ער האָט אלע מאָל אזוי ליעב נעהאט און וועלכען ער האָט צוליעב טרוקענע נעשעפּ־טען אזוי פערגעסען און אזוי לאנג ניט בעזוכט...

ער האָט געוואָלט שוין טאקע אריבער נעהן צו איהם, נע־ווָאָהר ווערען דאָס קראנקע קינד... אבער היינט האָנט ער נאָך אזוינע וויכטיגע נעשעפטען צו פערזאָרגען... מאָרגען? ניין, מאָרגען ווערט ער אויך ניט קענען... ער ווערט א נאנצע ווָאָך ניט קענען נעהן צו איהם...

— איך ווערל איהם דערווייל שרייבען א בריעף אוֹן שיקען א טעשעק... חאָט ער בעשלאָסען אוֹן ער חאָט פאר אויפרעגונג עם הויך ארויסנערעדט:

— מען דארף איהם שרייבען א בריעף!...

די טייפרייטערין דערהערענדיג „א בריעף" האָט זיך שוין אנגענרייט מיט א שטיקעל פאפיער אוֹן געקוקט דא אויף גאלב־בערג'ן אוֹן דא אויף דער שרייב־מאשין...

—ניין... — האָט גאלדבערג ווי פערשעמט נעשטאָמעלט— דאָס איז גאָר אן אנדער בריעף... דעם מוז איך אליין מיט דער האנד שרייבען...

אוֹן ווערענדיג זעהר דערוואָרימט האָט ער צונעגעבען מיט א שמייכעל:

— דאָס איז צו א ברודער...

די טייפרייטערין האָט אויף גאלדבערג'ן א קוק נעטהאָן, ווי זי וואָלט אנפאנגם ניט פערשטאנען, אבער באלד האָט זי ווי בענעהמענדיג עם, פרייִנדליך נעשמייכעלט אוֹן ווי צוגענעבען:

— אך, צו א ברודער... דאָס איז פיין!...

אוֹן איז אפים האָט עפעס א וועה נעטהאָן מיט ברודער־שאפט...

די שרייב־מאשין איז ווי א פערשעמטע נעשטאנען אויפ'ן שרייב־טיש אוֹן נעווארט, נעווארט אויך עפעס אוֹן האָט זיך ניט דערווארט...

דעם בריעף צום ברודער האָט גאלדבערג נעשריבען מיט דער איינענער האנד... די אותיות, פולע אוֹן רונדע, ווי אמא־לינע. ווען ער פלענט איננעלווייז שרייבען, האבען זיך נענאָסען

אויפ'ן ווייסען גלאטען פאפיר און גאלדבערג האט נאך יע־ דער זאץ זיך אבגעשטעלט און בעוואונדערט זיין האנדשריפט. נייע אותיות!...

אפילו אין דעם טשעק, וואס ער האט געשריבען פאר'ן ברו־ דער האט ער יערען אות אבגעטאקט. דער „פיסטי" איז ארויס ווי געמאלען און דעם ברודער'ס נאמען האט זיך צושפרייט אויף א נאנצער שורה. דער עיקר אבער האט גאלדבערג אויך אב־ גענעבען מיט'ן אונטערשריפט אויפ'ן טשעק. שוין לאנג, אז ער האט קיין פערגעניגען ניט געהאט פון שרייבען זיין נאמען אויף א טשעק, ווי איצט אויפ'ן טשעק צום ברודער.... וועו ער וואלט נעקענט אנשטאט דעם בלויזען נאמען נאך צושרייבען דאס ווארט ברודער!... זאל מען טאקי אין באנק וויסען, אז דאס איז ניט סתם א טשעק, נאר א טשעק צו א ברודער...

אין עטליכע טעג ארום, איבערקוקענדיג די פריהמארגען פאסט, האט גאלדבערג געפעענט א בריף און אינעוועניג איז געלעגען א בעקאנטער טשעק...

דאס איז נעווען דערזעלבער טשעק, וואס ער האט געשיקט דעם ברודער....

דער ברודער דאנקט איהם פאר זיין פריינדליכקייט און בעדויערט, וואס דער טשעק איז צוריקגעקומען, ווייל ער איז עפעס ניט ריכטיג געשריבען. ער האפט, אז ער וועט איהם זעהען סיקסטן...

גאלדבערג האט בעטראכט דעם טשעק און געזוכט דעם פעהלער...

ער האָט א ביטערען שמייכעל געטהאָן: דער אונטערשריפט איז געווען, ניט דער, ווי ער האָט זיך אין דער באנק אונטער־געשריבען: דאָ איז ער נאָר אן אנדער גאָלדבערג: פול, רונד און בריט. ניין! די באנק וויים פון אן אנדער גאָלדבערג! אזא קען זי ניט!...

און גאָלדבערג האָט זיך פערשעמט...

ערשטע רייהע.

פון אלע ביזנעס, וואס זלמן האט אונטערגענומען פאר די עטליכע יאהר וואס ער איז אין ניו יארק האט זיך אויסגעלאזען א טייך. „עס געהט ניט כאטש צוריים זיך!" — אזוי האט זלמן אליין געזאגט מיט א שמייכעלע. א זייטיגער מענש פלעגט צוריק א שמייכעל טהאן. און באמת, וואס נעהט עס אן א זייטיגען מענשען ווי אזוי זלמן פיהלט זיך נאך אלע קראכען. נאטירליך, זיינען נאך ניט אלע מענשען אזוי שלעכט און צוויישען זיי געפינען זיך אזעלכע, וואס ניבען זלמ'ען עצות. אייגער הייסט איהם זיך „צולערנען די שפראך" און ווערען אן „אינשורענס אייזשענט", וועלריג ער איז א מענש אן „אסאבע" און אז ער וועט אריינגעהן צו עמיצען „אינשורען" וועט מען איהם גאווים ניט אבזאגען. אן אנדערער האט נאך א בעסערע עצה— אינשורענס אייזשענטס זיינען שוין דא צופיעל, אבער א „פייפער סטענד" וואלט פונקט גוט געווען. קיין סך גלעלד דארף מען דערצו נישט האבען און דער עולם לייענט היינט זעהר א סך... א דריטען פאלט איין, אז פאר זלמ'ען וואלט גוט געווען ארויסצופאהרען אין א קלייגער קאנטרי־שטאדט... דארטען, מיט זיינע פלענער, קען ער וויייט אוועקגעהן.. .א פיערטער הייסט דוקא בלייבען אין ניו יארק, נאר אויב יא זוכען גלוק, אז שוין בעסער פאר איהם צו פאהרען קיין סאן פראנציסקא, מען זאגט, אז דארטען איז נעלד ווי בלאטע, קיין פענים זעהט מען דארטען גאר נישט אן, בלויז ניקעלס און ניקעלס...

אבער פון די אלע עצות זיצט שוין זלמן באלד א יאהר אהן א „ביזנעס" און נישט קוקענדיג וואס ער האט נאך אין זיך

נענוג שטאלץ, פיהלט מען שוין, אז ער איז אין גאנצען נע־
בראכען. עס האלט שוין דערביי, אז א רייכערער לאנדסמאן
שלאגט איהם פאר עטליכע דאלאר א גמילת־חסד.

אבער זלמן נעהערט ניט צו דעם סארט אידען וואס בא־
גען גמילת־חסדים גלאט אין דער וועלט אריין. ערשטענס, איז
א גמילת חסד גלאט א מאוס'ע זאך. דאס הייסט, דער וואס
גיט דער גמילת חסד איז דוקא א שעהנער מענש, אבער דער
וואס נעהמט איז שוין א פערפאלענער. א מענש — זאגט זלמן
פאר זייגע נאהענטע, מוז זיך אליין ראנגלען. צו לייטען אנ־
קומען דארף מען ניט.

און זלמן אליין וואלט אפילו נעקענט הונגערן און קיינער
זאל ניט וויסען וואו ער האלט אין דער וועלט. איז אבער זיין
וויב, עטיל, שוין אן אנדער מין מענש. זי וויל דוקא מאכען א
לעבען, ווי גאט האט נעבאטען און זי האט טענות צו דער וועלט.
— וואס הייסט עס — פאלט זי אמאל אריין צו קרובים און
לאנדסלייט — פאר וואס זאל מען מיין זלמנ'ען לאזען פא־
לען? — ער, אז ער חאט נעהאט פלענט ער אלע מאל נעבען.
נישקשה, זי האפט נאך, אז ער וועט צוריק אויפנעריכט ווערען
און ער וועט נאך וויערער מענשען העלפען.

דערווייל אבער וויל זי מען זאל איהם אויסהעלפען. אבער
אויף אזא אופן, אז ער אליין זאל ניט וויסען. — ער קען זיך
חלילה א מעשה אנטהאן — צעווייגט זי זיך. ער איז דאך א
משונעגער. ביי לייטען אז עס טרעפט אן ענגע צייט, לענען זיך
פרייגד און קרובים צוזאמען און מען העלפט אויס צו מאכען
עפעס א נעשעפט, צי וואס. מיט איהם אבער איז אן אומנליק—
ער וויל צו קיינעם נישט אנקומען.

דערפאר מוז מען איהם אזוי אויסהעלפען, אז עס זאל
אויסקומען אויף אן איידעלען אופן און שטארק בסוד...

און עטעל, א כוואטסקע וווייבעל ניט אויף א פלאן: מען
זאל נעהמען א „מחעאטער". סערקויפען מיקעטס און דאס נעלד

וואס וועט אריינברייננען זאל מען איהר אוועקנעבען. אוז ז׳ וועט זאגען, אז דאס האט זי בעקומען פון דער היים פון איהרע עלטערען.

און ענדליך האבען זיך צוויי יונגע באיעס ארויסגעפונען די דאזיגע אונטערנעהמונג דורכצופיהרען.

—זאלט איהר זשע נעדענקען, אז ער טאר דערפון ניט וויסען, עס מוז זיין בשתיקה פון איהם, וויל טאמער וועלט ער נעווארהר וועט ער זיך בעגראבען א לעבעדיגער.

און בעקומענדיג אן הבטחה, אז עס וועט דורכנעפיהרט ווערען אין דער גרעסטער בעהאלטנקייט איז עטיל אוועק א היים.

אין א וואך ארום איז זלמן געוועסען ביי זיינעם א לאנדסמאן. עס איז געווען א זונטאג נאכמיטאג. זלמן האט זיך נעפיהלט זעהר נוט אויפגעלעגט, ער האט אין דער פריה געקרינגען אן אלמען חוב — פינף דאלאר — האט ער דריי דאלאר אוועקגעגעבען אין שטוב און צוויי דאלאר איז איהם נאך געבליבען אויף צו בעצאהלען מארגען אין נראסערי. דערווייל אבער האט ער זיי נעפיהלט אין טאש און דאס האט איהם צוגענעבען א ביסעל מוטה און קוראזש. די צוויי דאלאר זיינען נראר גענוען אייניגע און אזוי ווי די מיסעס האט נראד געדארפט האבען צוויי אייניגע דאלאר האט ער זיך דער ערשטער אוים־געפופען, אז ער קאן אויסטווישען.

— דער רייכסטער פון אונז איז פארט זלמן. — האט די מיסעס א זאג געטהאן און געשמייכעלט.

— וואס דען? — האט דער לאנדסמאן פארטאקעוועט און וויסענדיג פון דער אונטערנעהמונג, וואס מען נעהט פאר זלמן׳ען מאכען, האט ער צוגענעבען:

— זלמן וועט נאך ערשט ווערען א נגיד!...

זלמן האט פון דעם דאזיגען אויסרוף זיך דערפיהלט נאך נעהויבענער, ער האט געוואלט עפעס ענטפערען, אבער דערווייל

האָט זיך געעפענט די טהיר און עס זיינען אריין די צוויי באַ־יעס.

אזוי ווי אין הויז איז געווען א מיידעלֿ, וואָס האָט געדארפט א חתן, האָט מען די באַיעס זעהר שעהן אויפגענומען. דער לאנדסמאן האָט זיי געבעטען זיצען און די מיסעס האָט זיי פאַרגעשלאָגען צונעהמען אן אַראנזש פון טעלֿער.

די באַיעס אַבער, האָבען אויסגעזעהן צו ביזי צו זיין, זיי האָבען געקוקט אויף זלמן'ען, ווי ער וואָלט זיי אין עפעס גע־שטערט. אבער באלד האָבען זיי זיך איבערגע'סוד'עט און איי־נער האָט זיך אַנגערופען:

— מיר האָבען איצט קיין צייט נישט. מיר זיינען געקו־מען וועגען ביזנעס...

דערהערט ביזנעס, האָט זיך זלמן דער ערשטער אַנגע־כאפט:

— ווי באלד אז ביזנעס, וויל איך טאקע הערען...

די צוויי באַיעס האָבען זיך איבערגעקוקט און לייכט נע־שמייכעלט, אבער באלד זיינען זיי ערנסט געוואָרען און איינער האָט זיך אַנגערופען:

— דאָס זיינען ניט פאר אייך קיין ביזנעס, ר' זלמן... דאָס געהט מען מאכען א טהעאטער אונטערנעהמונג פאר אן אַרי־מען לאנדסמאן. מיר פערקויפען טיקעטס...

— טיקעטס... דאָס איז זעהר שעהן — האָט זלמן זיי געמוטהינט. שטיצען א לאנדסמאן איז אלע מאל א יושר... נע־וויס... געוויס... וועד איז ער דער דאזיגער לאנדסמאן... איך קען איהם אויך?...

— דאָס איז א סוד... האָט איין באַי נעענטפערט.

— נו, אויב א סוד, צווינג איך אייך ניט צו דערצעהלען, איך בין ניט פון די מענשען וואָס זיינען שטארק נייגעריג צו וויסען.

— יא נייגעריג זיין דארף מען טאקי ניט... האָט דער לאנדסמאן אליין זיין מיינונג ארויסגעזאָגט. איז הייסט עס ווילט איהר איך זאל נעהמען טיקעטס...

— נעווים! — האָבען די באיעס אויסגערופען און איינער האָט ארויסגענומען א פעקיל טיקעטס און פאַרגעשלאָגען פערשיעדענע סאָרטען: באקס, ארקעסטער און ערשטע באלקאָני.

דער לאנדסמאן האָט זיך געישוב'ט וועלכע צו נעהמען: צי ארקעסטער צדער באלקאָני, די מיסעס האָט געראָטען באלקאָני.

— פאר וואָס באלקאָני? — האָט זלמן אבגעשלאָגען — באלקאָני איז צו ווייט. איך וועל נעהמען ארקעסטער.

די צוויי באיעס האָבען זיך איבערגעקוקט און האָבען זיך אנפאנגס, ווי פערלאָרען. אבער באלד האָבען זיי זיך געכאפט, אז אדרבא, זאל ער טאקי קויפען — און האָבען זיך צו איהם העפליך געוועגדעט:

— איהר ווילט ארקעסטער, ר' זלמן...

— יאָ, ארקעסטער, דאלאדיגע... אן אריימער לאנדסמאן נעווים... וואָס הייסט? — מען מוז אזא אונטערשטיצען, עס איז א יושר... איך וויים אפילו ניט ווער ער איז, אבער ס'איז נאָך נרעסער די מצוה...

די באיעס האָבען זיך וויעדער אומגעקוקט און זיך ניט נעקאָנט בעהערשען און איינער האָט הויך זיך צולאכט.

— וואָס זשע לאכט איהר — איז זלמן ווי אבהענגיג נעווארען — וואָס איך זאָג, או עס איז א מצוה... וואָס דען איז דאָס? — אודאי א מצוה...

— פערקעהרט... האָט זיך דער באַי פערטיידיגט און איז רויט נעוואָרען. איך האלט אויך, או עס איז א נרויסע מצוה, דערפאר נעה איך דאָך ארום פערקויפען די טיקעטס.

און ווערענדיג צוריק ערנסט, האָט דער באַי איהם דערלאָנגט צוויי טיקעטס ערשטע רייהע און ער האָט בעטאָנט:

— איהר בעקומט ר' זלמן ערשטע רייהע...

זלמן האט זיך דערפיהלט זעהר שטאלץ. ער האט גענומען די צוויי טיקעטס, בעטראכט זיי פון אלע זייטען און מיט א רחבות'דינען שמייכעל ארויסגענומען די צוויי לעצטע דאלאר:

— אט האט איהר צוויי דאלאר... איז חייסט עס, ווען וועט דאס זיין?

אייגער פון די צוויי האט איהם נעזאגט דעם דאטום.

— זעהר פיין! זעהר פיין! — האט זיך זלמן ענטציקט— איך וועל טאקע גיהן מיט מיין עטלען.

און אז די צוויי באיעס זיינען שמייכלענדיג ארויס, נאכדעם ווי זיי האבען פערקויפט נאך צוויי באלקאני־טיקעטס, האט זלמן ווי מיט נדלות זיך נעווענדעט צום לאנדסמאן:

— האט איהר, ווייסט עס, נעקויפט באלקאני — צו 75 סענט...

דער לאנדסמאן האט נעשווינגען, נאר די מיסעס האט מיט א זיפץ געענטפערט:

— עס איז דאס אויך היינטיגע צייטען שווער, נאר וואס זאל מען טהאן מיט אן ארימען לאנדסמאן?

דער דאזיגער טרויעריגער טאן פון דער מיסעס האט זלמן'ען אויפגעוועקט פון חלום, ער האט זיך דערמאהנט, אז ער האט אוועקגענעבען די לעצטע צוויי דאלאר פאר מיקסעס ערשטע רייהע.

ער האט שוין מעהר נים נעקאנט אייגזיצען, עס חאט איהם נעהויבען פון ארט.

און אבזונדערליג זיך מיט זיי איז ער ארוים פון שטוב.

און א דערשלאגענער, נישט האבענדיג קיין ניקעל אויף קאר־פער, האט ער געשפאנט א היים צו פוס מיט די צוויי מיקעטס ערשטע רייהע אויף זיין אייגענער אונטערגעהסונג...

דער נענאסע מיט'ן וויין.

זיצענדיג ערב יום טוב אין „על" פאהרענדיג צו דער ריכ־טונג אין בראנסק, איז ביי א צוויימער סטיישאן אריין אין קאר א בעקאנטער אלטער נענאסע. ער האט אויסגעזעהען פערמא־טערט און צורודערט. זיינע אויגען האבען נעקוקט ווי ביים אויף דער נאנצער וועלט, אין האנט האט ער געהאלטען א לעננלי־כען און שמאלען פעקיל, וואס האט אויסגעזעהען ווי א פאר פערפאקטע פלעשער וויין. קענענדיג אבער דעם דאזיגען רא־דיקאל־נעזינטען מענשען, האב איך דאך שטארק נעצווייפעלט צי דאס איז טאקע וויין, און אויב יא וויין — האב איך נע־טראכט — איז דאס נעווים חמצ'דינער.

איך האב איהם נעוואלט פרענען און נלאט לאזען זיך איהם זעצען. פארט אן עלטערער מענש! אבער בעמערקט האב איך. אז דער דאזיגער עלטערער מענש מיידט אוים מיינע בליקען און וויל זיך ניט בענענענען מיט מיר.

ענדליך האב איך איהם פארט אנגעקוקט אזוי, אז ער האט קיין ברירה ניט נעהאט אוועקצוקוקען פון מיר.

ביי דער נעקסטער סטאנציע איז שפעטער נעוואָרען א פרייר־ער פלאץ נעבען מיר. ער האט זיך אוועקנעזעצט און דאס פעקעל האט ער נעלענט הינטער זיך, ווי טריפה סחורה.

— וואס איז דאס פאר א פעקיל, מר. פיינקינד? — בין איך נייגעריג נעוואָרען.

— וויים איך וואס — נארישקייטען! — האט ער ביים נעברומט.

און אנקוקענדיג מיך שוין אביסעל פרוינדליכער, ווי ער וואלט פאר מיר זיך נעוואלט אויסריידען דאס הארץ, האט ער פארטגעזעצט:

— א פעקל... ס'איז שוין איינמאל א פעקל... ס'איז א פאר פלעשלעך ווייַן...

און צולאבענדיג זיך מיט א בייזקייט, האט ער פערריכט:

— פסח'דינע ווייַן... צום סדר...

— אזוי... איחר מאכט א סדר!... — האב איך זיך גיך וויצעלט, — איחר ווערט, הייסט עס, אויך א בעל תשובה...

— ניט דערלעבען וועלען עס די אמעריקאנער קאפיטאליסטען... — האט ער געענטפערט, ווי בעלעדיגט — איך וואלט עס קיינמאל ניט געטאן. אבער מיין זוהן — וואס זאל מען טהאן מיט די היינטיגע קינדער? זיי האבען פערגעסען אין גאנצען דאס, וואס איך האב מיט זיי געלערענט. די טאכטער אפילו איז, נעלויבט דער אויבערשטער, נעבליבען א טרייע ענאסין און ראדיקאלע ער היום. פון מיין זוהן אבער האב איך ניט קיין נחת — ער איז אוועק אין גאנצען אויף אן אנדער וועג. איך האב שוין געפרופט ווערען ברוגז אויף איהם. עס האט דאך אלץ א שיעור!... שטעלט זיך פאר אז דאס צווייטע קינד, א איינגעלע זיינס, האט ער געלאזט מל זיין. א מין בארבאריזם! איך האב געקעמפפט מיט איהם, נעקעמפפט, און ס'האט נישט געהאלפען. נאטירליך בין איך אויפ'ן ברית ניט געווען.. אבער אונטער די אויגען איז מיר אויך נענוג געווען. מיינע בעקאנטע האבען פון מיר חוזק גענאמען: „אזוי, גענאסע פיינקינד, אירער זוהן איז אוועק אין א שלעכטען וועג — ער פראוועט נאר ברית'ן!" עס האט מיר באמת נעפלאמט דאס פנים. נאכדעם האט זיך אנגעהויבען א סדרא מיט פסח, מיט סדרים. אמאל פלעגען מיר צום ערשטען סדר האבען א סאציאליסטישען מיטינג, איהם פלעג איך שטענדיג מיטנעהמען. זאל ער וויסען וואס

עס טהוט זיך ביי אונז! איך האָב געגלויבט, אז ער וועט נאָך מיך איבערשטייגען; איז אבער ניט נאָר ער איז קאָלט געוואָרען צו אלע אונזערע לעהרען, פאר וועלכע מיר האָבען אונזערע בעסטע יאָהרען אוועקגעגעבען — ער איז געוואָרען אן עכטער איד! אָט מאכט ער שוין דאָס דריטע יאָהר א סדר!

סדרים מיט ברית'ן!..

דאָס ערשטע יאָהר, נאטירליך, אז איך האָב עס ערפאָהרען, בין איך אויף מאָרגען אוועקגעלאָפען צו איהם און זיך צושריען: סטייטש, וואָלטער, וואָס איז מיט דיר געוואָרען? פערגעסט, אז דו טראָגסט א נאָמען פון דעם גרויסען פראָנצויזישען ראציאָנאליסט — וואָלטער! אבער אנשטאָט צו פערענטפערען זיך, האָט ער זיך אויסגעלאכט. „וואָלטער", זאָגט ער, איז טאקע א שעהנער נאָמען. אבער משה איז אויך געווען א רעוואָלוציאָנער און דער סדר איז אן אנדערנקונג פון דער בעפרייאונג". הייַנט געהט טענה זיך אויס מיט איהם.

— אָבער, ווי איך זעה, האָט איהר דאָך מיט איהם פאָרט שלום נעמאכט? — האָב איך געפרעגט דעם פערביטערטען טאטען, אָנווייזענדיג אויף די ווייַן.

— שלום געמאכט? — האָט ער טרויעריג נעשמייכעלט— עס איז דאָך א זוהן... מען קען זיך העלפען — ער האָט מיך שטארק געבעטען צו קומען.. שוין צוויי יאָהר, אז ער לאָזט מיך ניט רוהען... מען איז דאָך ניט מעהר ווי א טאָטע, א צולאָזענער זוהן איז דאָך אויך א זוהן...

— א צולאָזענער? — האָב איך דעם אלטען פערוואונדערט אנגעקוקט.

— עס רעדט זיך אזוי... — האָט דער אלטער געענטפערט, — אזוי איז ער זעהר א וואויל'ער מענש... נאָר א פיינער מענש, נאָר דאָס וואָס ער האָט פערראטהען דעם טאָטענס לעהרען און איז געוואָרען צופיעל איד... אָט וואָס מיך קרענקט...

איך האָב אַנגענעקומט דעם אַלטען'ס פּנים און האָב בע־
מערקט אין זיינע אויגען א טיעפען צער. דאָס איז נעווען
דער אַלטער צער, וואָס קומט ארויס ביי יערען טאָטען זייט
לאַנגע דורות... אזוי האָבען מיט צער נעקומט די אויגען, פּין
ז י י ן טאָטען, וועלן ער איז אמאָל, אמאָל פּסח, צו דער ערש־
טער סדר־נאכט אוועק אויף א „סחאָדקע" אין וואַלד...

דעם בארבערס וויבעל.

שבת, עלף א זייגער אין דער פריה. היימאן דער בארבער שטעהט איבער א יונגען ארבייטער, וועלכער לייגט אויסגעצויגען איבער'ן טשער א שלאָפערינגער און ער, היימאן, מאכט איהם צורעכט. שאבט איהם די באקען מיט גרויס פלייס, ווי ער וואלט איהם וועלען כשר'ן צו א הייליגע זאך. די ארבייט געהט ביי היימאן'ען, ווי געשמירט, ער איז שוין 15 יאהר א בארבער, 10 יאהר אין יורקף און שוין 5 יאהר אין ניו־יארק, אין אידישען קוואַרטאל, ער וואלט יעצט פערמאגט א הונדערט חלק ווי פיעל מאל 10 סענטען ער האט שוין בעקומען, וואלט ער קיין בארבער ניט נעראַרפט שוין זיין. ער וואלט שוין דאָ געהאט הייזער און וואלט אויף זיי א סענט אפילו ניט שולדיג געווען. אויסער רעם האט ער גלאט א פלינקע האנד, און דאָך פיהלט ער. אז ער וואלט פיעל פלינקער און בעסער געשייווט, וועלן הינטער איהם וואלטען ניט נעזעסען פיער יונגע לייט, ארבייטער, און וואלטען ניט נעווארט. מילא זייער וואַרטען וואלט איהם שוין ניט געארט, ער איז זיכער, אז ער וועט זיי אלעמען אברא־זירען, זיינען זיי אבער אלע אזוי אונגעדולדיג, אז ער קען בשום אופן זיי ניט בערוהיגען, און אלע ווייל רייסט זיך יעמאנד פון די וואַרטענדע אוועקצונעהן. אמת, ער האט דערפאר קיין מורא ניט — אוועקגעהן וועלען זיי ניט. ערשטענס זיינען זיי אלע לאנדסלייט און צווייטענס — וואוהין וועלען זיי דען געהן? ביי א צווייטען בארבער וועלען זיי דאָך ווידער דערפען וואַרטען. אבער נאָך אלעם דעם איז איהם ויט אנגענעהם.

— איך זאג דיר, היימאן, קלאַנט זיך אויפשטעהענדיג איין ארבייטער פון די וואַרטענדע, אז דו פערשטעהסט מיר דעם שבת. א גאנצע וואָך איז שאפּ, קומט דער שבת, ווילּ מען אבי־סעלּ ארויסגעהן, מוז מען ביי דיר זיצען און וואַרטען די „רייהע". נעהם, צו אלדי טייוועלּ „א האנד".

— נייז, ברודער, צוליעב א פּאָר שעה איז וואָך קען איך קיין האנד ניט נעהמען — ענטפערט היימאן. פערענדיגענדיג שאבען די באקען פון דעם קאַסטימער, וואָס איז שוין לינגענדיג אויפ'ן טשער גוט איינגעשלאפען און חלום'ט אודאי פון דעם שאפּ — איז מיטען וואָך איז סלעק, קיין מענשען האלטען קען איך ניט. נישקשה, דיר וועט נאָך בלייבען צייט צו ארומגעהן. און וואָס געהט מען גלאט ארום? — פאלט היימאן אריין אין א מוסר־טאָן — איך א גאנצע וואָך, זיץ דאָס רוב אין אין שטוב. אָט נעהם לייען א פייפער.

—איך האָב שוין דריי פייפערס דורכגעלייענט, — ענט־פערט מיט רונזא דער ארבייטער — צו אלדי טייוועלּ, נאָך דעם מיסטער מוזטו מיר שייווען.

דערהערענדיג די דאזיגע פאַרלענונג, שטעלט זיך אויף נאָך אן ארבייטער פון די וואַרטענדע און שרייט אוים:

— נייז, מיסטער. איך בין געקומען פריהער פאר אייך.

— איך וועלּ אייך אלעמען אבשייווען — בערוהיגט היי־מאן די קאַסטימער.

ער האָט אפילו קיין מורא ניט, אוועקגעהן וועלּען זיי ניט. נאַרישקייט! ערשטענס זיינען זיי לאנדסלייט, און צווייטענס, וואוהין וועלּען זיי זיך נעהן? אבער אנגענעהם איז עס איהם ניט אוז ער אייּלט וואָס גיכער צו פערענדיגען דעם קאַסטימער. וועלּבען ער וואשט שוין דעם קאָפּ, פון וואָס יענער כאפט זיך אויף.

— אָט שוין געענדיגט — טרייסט היימאן דעם וויעדער־שפענסטיגען קאַסטימער, זיין לאנדסמאן. דו ביזט דער דרי־טער, א האלבע שעה אוז דו ביזט א נעשייווטער.

דער ארבייטער לאזט זיך בערוהיגען, נאר ניט אין גאנ־צען, ער מורמלט אלץ:

— האסט כאטש אויף שבת אליין געדארפט נעהמען א מענשען, צו אלדי טיוועל!

היימאן שייווט שוין א צווייטען, וועלכער שלאפט שוין אויף, און פליהענדיג מיט דעם ראזיר־מעסער איבער דעם צווייי־טען קאסטימערס באקען, ענטפערט ער:

— אויף שבת אליין, זאגסטו, און אבצאהלען איהם צוויי דאלאר און וואס וועט מיר בלייבען? אט נעהם לעז א פייפער, באלד, באלד קומט דיין אטשערעד, נאך א האלבע שעה'לע...

דער ארבייטער פערלאזט זיך אויף נאט'ס בעראט און נעהמט אויף זיך צו זיין געדולדיג, זיצען אבער קען ער שוין ניט, עס הויבט איהם פון טשער. נעהמט דעם „פארווערטס" און לעזט די אדווערטייזמענטס פון אידישען טהעאטער.

— ביזטו נעווען אויף „לייזער'ס בלינצעם?" — פרעגט ער, בעמערקענדיג די אדווערטייזמענטס.

— ווער האט צייט צו נעהן? — ענטפערט היימאן — מען זאגט, אז עס איז א זעלטענע „שאו".

— איך בין שוין נעווען צוויי מאל און היינט נעה איך מאטינעע. נאר ווער וועט שוין נעהן, פערכאפט ער זיך צו־ריק, ביז דו וועסט פערטיג ווערען וועט מען שוין אבשפיעלען.

— ביזטו בדלות! — ענטפערט היימאן, — וועסט ניט פערשפעטיגען. נעה בעסער אויף „א מענש זאלסטו זיין" — וועסטו זעהען ווי האלב נאקעטע נקבות הוידען זיך און זינגען... אויך זעהר א שעהנע זאך...

דער ארבייטער לאזט זיך אבער ניט טרייסטען, ערשטענס האט ער שוין „א מענש זאלסטו זיין" געזעהען 20 מאל און טאקע א דאנק די האלב נאקעטע נקבות, וואס הוידען זיך אויף דער סצענע, און זיי זיינען איהם שוין נמאס געוואָרען און ער

הויבט זיך אן וויעדער צו בונטעווען. באלד אבער ווענדט ער זיך מיט א פראגע:

— זאג מיר היימאן. וואס זעהט מען עפעס ניט דיין וויבעל?

— דו האסט זיך פערבייזקט נאך איהר — ענטפערט היימאן איגנאריראנדיג — איך בייזק נאך איהר ניט אזוי שטארק.

פון הינטער'ן צימערל, וואס איז פערהאנגען מיט א פאר־האנג, דערהערט זיך א שטים און באלד ווייזט זיך א קאפ פון א יונג־חן'עוודיג ווייבעל.

— דו בייזקסט ניט, איז ווי דו ווילסט זיך, איך בייזק אויך ניט נאך דיר. וואס מאכט איהר זיסעל? וועגדעט זי זיך צום ארבייטער.

— אט אזוי, שמועס אביסעל מיט מיין ווייבעל, — זאגט היימאן צו זיסלען — זי קען גאט צו דאנקען אביסעל שמועסען, וואלט זי אזוי אנדערש ואכזן געקענט.

— איהר קריענט זיך נאך אלץ! — פרענט זיסקע.

— איך האב שטארק מורא פאר איהם! — לאכט ביין דאס ווייבעל.

— זאג מיר. היימאן, פאר וואל גאר דיין ווייבעל ניט מאכזן אמאל א שייוו, צו אלדי טייוועל — חולה איז זי! מיך האט שוין אמאל, נאך אין יוראפ, א נקבה געשייוט, ס'איז זעהר אנגענעהם, עס קיצעלט — האט ער זיך צינים צולאכט.

די איבעריגע ארבייטער, וואס זיינען פאר לאנגווייליגען וואכזן שיער ניט אייגעשלאפען, האבען זיך אויך צולאכט און דאס ווייבעל האט זיך אנגערופען, וואכפענדיג אויגלעך צי זיסקען:

— נו, זעץ זיך, זיסקע איך וועל אייך מאכזן א שייוו.

— מיט'ן גרעסטען פערגניגען! — האט זיך זיסקע אנגעאפט און האט זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן שייוו־טשער.

— נו, נו, מען בעט דיך ניט — האָט היימאן בייז אויס־נערופען — איך בין שוין באלד פארטיג.

— וואָס ארט עס דיר — האָט זיסקע זיך געוועגדעט צו היימאן'ען ווי מיט נעבעט, — זי ווי׳ל מיר מאכען א שייוו, זאָל זי מאכען. אין יוראָפּ זיינען דאָ ל׳יידיס, וואָס שייווען.

—דאָ אויך, — האָט בעשטעטיגט אייגער פון די וואר־טענדע און עס איז געווען קענטיג, אז ער וואָלט אויך ניט געווען דאָגענגען אז דאָס חן׳עודינג ווייבע׳ל זאָל איהם מאכען א שייוו. ער האָט אויך איהר געקוקט און געקוקט. ווי ער וואָלט זיך נע־בעטען: מיך אויך...

— זעצט זיך! — האָט דאָס ווייבע׳ל פאַרגע׳לעגט, ווינ־קענדיג צו זיסקען.

— זי וועט דיר צוקראצען דאָס פנים, אז דו וועסט אין גאס ניט קענען ארויסגעהן —האָט היימאן געוואָרענט און גע־קוקט בייז אויף זיין ווייבע׳ל.

— זאָל זי צוקראצען, עס מאכט ניט — איך קען שוין. ווי איך בין א איד, מעהר ניט וואָרטען — האָט זיסקע געענט־פערט אוועקזעצענדיג זיך אויפ׳ן שייוו־טשער.

— אָט איך ענדיג שוין! — האָט היימאן איהם בערו־הינט. נאָך דעם קומסט דו.

— ניין, איך בין פריהער נעקומען — האָט זיך אָנגעכאפט אייגער פון וואָרטענדע.

— ל׳אָזט איהם היינטיגעם מאָל איבער — האָט זיך היימאן ווי געבעטען. און צום ווייבע׳ל האָט ער זיך געוועגדעט, וואר־פענדיג בייזע בל׳יקען אין איהר זייט.

— דו געהסט אוועק, צי ניט?

דאָס ווייבע׳ל איז א ברוגז׳ע אריין צוריק אין הינטער־צימערע׳ל, היימאן איז רוהיגער געוואָרען און האָט פערענדי־גענדיג דעם צווייטען קאָסטיומער זיך געוועגדעט צו זיסקע׳ן:

— אט באלד, זיסקע, באלד, נעהם לייגן א פייפער... א בעלנות פון א מענשען, לאזען זיך שייוועז פון א פרוי, זי וואלט דיך אזוי צוקראצט, אז דו וואלסט זיך אויפ'ן סטריט ניט געקענט ווייזען.

זיסקע, וועלכער האט טאקע באמת געוואלט פערזוכען א וויבערשען שייוו, האט בייז געענטפערט:

— דו צוקראצט אמאל, ברודער־לעבען, אזוי, אז ערגער קען שוין ניט זיין... זאג בעסער — האט ער אירגניש צוגעגעבען — אז דו ביזט „פעפערזיכטיג". אי, איך האב דאס פיינט!

היימאן האט זיך ווי בעליידיגט און ער האט אויך ביי געענטפערט:

— נו, ברודער, אויב דו ווילסט אז דוקא מיין וויבעל זאל דיר מאכען א שייוו, קען איך דיר ניט העלפען. דאס ווייבעל ברויך איך פאר זיך... איך בין נאך א יונגערמאן...

— איך וואלט זי ניט אבגעבייסען! — האט זיסקע א מוימעל געטהאן...

— פאר אבבייסען האב איך שוין קיין מורא ניט, נאר קיין בארבער, ווייל איך ניט זי זאל זיין, איך וועל מיך איספראווען אליין.

זיסקע האט גאר נישט געענטפערט, היימאן האט אין זיין שווייגען געפיהלט א בייזקייט. ווער ווייס, אפשר וועט ער שוין א צווייטען מאל נישט קומען. א קאסטימער איז א שאד, דאס וויבעל איז איהם אבער אויך א שאד און א פיעל גרעסערער, ווי א קאסטימער...

און, אז זיסקע האט וויעדער זיך געגומען בונטעווען אין שרייען, אז ער קען ניט ווארטען, האט היימאן איהם שוין ניט

פערהאלטען, קיין פייפער לעזען ניט פארגעלעגט, נאר טרוקען און לאקאניש ארויסגעמורמלט.

— מילא, אז דו יאגסט אזוי, טאָ גיי גזונטערהויט...

זיסקע האָט נישט געענטפערט, איז אבער ניט אוועק און אין דעם ענגען בארבער־רום האָט געהערשט א דריקענדע שטיל־קייט...

די הינקעדיגע טענצערין.

— ליזא איז שוין א מיידעל פון עטליכע און צוואנציג יאָהר, אָבער איהר ניט־הויכער וואוקס און דראָבנעם פּנים׳ל גיט איהר אן אויסזעהן פון א זיעבצעהניעהריג מיידעל. איהרע שווארצע בענקעניגע אויגען קוקען שטענדיג נאָאיוו אוז פרעגענדיג, אוז בשעת זי רעדט מאכט זי מינעם ווי קינדער וואָס ווערען פון אלץ נתפּעל, גלויבען אין אלץ אוז בעזונדערם גיט איהר צו קינדערי־שעם, וואָס נאָך יעדע פראָזע לענט זי צו מיט זיכערקייט: אודאי אזוי, אמת...

עס הייסט אָבער ניט, אז ליזא איז טאקי א קינד, פע־קעהרט, זי האָט שוין אין איהרע עטליכע יאָהר נאָך איהר ווירק־ליכער קינדהייט פיעל שטארקע נעפיהלען דורכגעלעבט, פיעל מאָל שוין אהינגעריסען געוואָרען פון שווארץ־אויגיגע אוז לאנג־לאקיגע בחורים, שוין געווען בעקאנט אפילו מיט עפעם א הויכען טרעמפּ, אוז אפילו וועגען איהם פלעגט זי אויך האָבען א ריין קינדיש אויסדרוק:

— יא, ער איז זעהר א פיינער מאן, ער וועט מיך נעה־מען אין דער וועסט, צו־פום.. ער האָט מיר דערצעהלט, אז דאָרטען דארף מען גאָר ניט ארבייטען, איך וועל אמאָל געהן מיט איהם.. בעסער, ווי אין שאפּ... יא, אודאי אזוי, אמת...

די חבר׳טעס איהרע, ניט עלטערע אוז אמאָל אינגערע פון איהר, פלעגען איהר וואָרנען:

— א, ליזיטשקע... רעד ניט קיין נאָרישקייט... א טרעמפּ בלייבט א טרעמפּ... בעגעגען זיך מיט איהם מעהר ניט... ער וועט דיך נאָך פערפיהרען...

דאן פלענט זי אויסשטעלען דערשראקען די אויגען און זיך חרוש'ן:

— פערפיהרען? וואס קען ער מיך פערפיהרען? ער איז דאך אוא שעהנער... יא, אודאי אזוי — ער איז א שעהנער. שעהן האט ביי איהר נעהייסען ניט נאר שעהן אין אויסזעהן. נאר אין געפיהלען און פיהרונג...

נאר דער פערלאנג צו נעהן אין דער וועלט מיט'ן טרעמפ האט ביי איהר נישט לאנג אנגעהאלטען: דער טרעמפ מיט וועלכען זי פלענט זיך צופלייג אבער אפט טרעפען אין יוניאן סקווער איז ערגעץ פערשוואנדען און זי האט זיך הינגעריסען מיט א צוייטען יונג, שוין דער נעגענזאטץ פון א טרעמפ: דאס איז געווען א שעהנער יונגער סטודענט פון קאלומביא קאלעדזש. מיט דעם דאזיגען סטודענט פלענט זי זיך טרעפען שבת און זונטאג און פלענט מיט איהם פערברענגען דעם גאנצען טאג ביז צוועלף אין אבענד. ער פלעגט איהר נעהמען אויף בראדווי אין די בעסערע מיוזיק־האלס. דארט פלעגט זי זיך אפט ענטציקען פון די טענצערינס און ביי יעדער ארויסטריט פון א טענצערין פלענט זי דעם סטודענט א סור אריינרויסען:

— דו ווייסט, אז איך וואלט אויך געקענט זיין א טענצערין...

דער סטודענט קוקט זי אן שמייכלענדיג און ווארענט איהר פרייונדליך:

— עס איז א מיאוסע בעשעפטיגונג...

נאר ליזא צינדט זיך אן מיט א קינדערשען כעס און ענטפערט:

— א מאוסע בעשעפטיגונג.. ס'אלינען.. איך ווייס אז ס'איז א ליגען. מיר האט דערצעהלט די הינקענדיגע טענצערין...

— וועלכע טענצערין? — וואונדערט זיך דער סטודענט.

— די הינקעדינע...

דער סטודענט צולאכט זיך.

— א הינקעריגע טענצערין... ווי אזוי איז דאס מעגליך. נארעלע, דו...

— הערסט... אודאי אזוי, אמאל איז זי געווען ניט קיין הינקעדיגע... איך האב זיך מיט איהר בעקענט, אז זי איז שוין געווארען הינקעדיג... זי האט מיר אליין דערצעהלט: זי האט מיר נעזאגט, אז איך האב שעהנע פים און איך בין א קליינינקע און דאס איז גוט... א גרויסע קען ניט זיין קיין טענצערין, זי איז אויך א קליינע, נאר זי האט איינמאל געטאנצט מיט אזא שנעל־קייט, אז זי האט אויסגעלונקען א פוס, און פון דאמאלס אן הינקט זי...

— און מעהר טאנצט זי ניט... האט דער סטודענט גע־לאכט גוטמוטהיג, אריינקוקענדיג אין ליזע'ס אויגען...

— געווים טאנצט זי שוין ניט... אבער זי האט דאך דריי יאהר געטאנצט... זי האט געזאגט, אז עס איז אזוי גוט צו זיין א טענצערין. די ערשטע וואך נעהמט מען אכטצעהן דאלאר און נאכדעם נעהמט מען דאפעלט... נאר א האלב שעה טאנצט מען... און דערנאך איז מען פריי...

— און וואס האט זי דיר נאך דערצעהלט? — פארשט מיט א שמייכעלע דער סטודענט.

— א, רויטעלט זיך ליזא, די הינקעדיגע טענצערין האט מיר דערצעהלט א סך זאכען... אודאי אזוי... זי ווייס... זי זאגט אז איך בין ווי געבארען דערצו... זי האט געזאגט אז איך האב שעהנע פים... און איך וואלט געהאט ערפאלג...

זי האקט אב, ווייל א נייע טענצערין געהט ארוים אויפ'ן סצענע. קליינענדיג מיט צוויי גלעקעלעך אין די ביידע קאקע־טיש אויסגעשפרייטע הענד דרעהט זי זיך איבער די ביהנע און איהר קורץ קליידעל, בלויז ביז די קניה, בילדעט זיך אין א גאל־דענע ראד...

— אט אזוינע טענץ האט די הינקעדיגע טענצערין נע־

טאנצט... — בעגייסטערט זיך ליזא, — **פאר אזא טאנץ נעהמט** מען א סך... און דערצו...

זי האקט אב...

דער סטודענט ווערט נייגיעריג:

— וואס דערצו? שמייכעלט ער.

— דאס וועל איך שוין ניט דערצעהלען, **לאזט ליזא אראב** די אויגען...

— שעמסט דיך?...

— ניין, ס'איז נאר ניט מיאום... נאר איך וויל ניט... דו וועסט ניט פארשטעהן. אבער ס'איז ניט מאום... אודאי אזוי...— בעהויפטעט זי פעסט... — מען טאר דען נישט פערבראנגען נאכדעם מיט שעהנע מענשען...

— אהא... חאפט זיך דער סטודענט... — אהא!

— דו ווייסט שוין?... פרעגט זי.

— אודאי...

— יא, וועז דו הערסט ווי די הינקעדינע טענצערין דער־צעהלט עס, וואלסטו געוואגט, אז עס איז שעהן...

— קען זיין... איז מסכים דער סטודענט...

— נעווים איז שעהן... ווערט ליזא דרייסטער... זי זאגט, אז דארטען איז נאר אן אנדער וועלט, און מען פערגעסט אן אונזער וועלט... זי זאגט, אז אונזער וועלט איז א מאוסע, אן אומטיגע... א וועלט פון שעפער און סטארס... אודאי אזוי, זי איז טאקע גערעכט... איך וועל אויך ווערען א טענצערין... סטראשעט זי צום סוף, — וועסט זעהן!...

— נו־נו, איז מסכים דער סטודענט... און באלד פרעגט ער:

— וואו איז זי איצט?

— ווער?

— **אט** דיין הינקענדינע טענצערין...

— איך וויים ניט, זי איז ווי אין וואסער אריינגעפאלען... איך זוך זי אומעטום...

— וואס דארפסטו זי?

— יא, איך דארף זי... זי דערצעהלט אזעלכע שעהנע זאכען... איך האב אזוי ליעב געהאט צו הערען...

— אפשר טאנצט זי וויעדער?

— חי־חי־חי — צולאכט זיך ליזא מיט א קינדערשען געלעכטערל... ווי אזוי קען זי איצטער טאנצען, אז זי איז הינקעדיג...

— אבער דו וואלסט געקענט טאנצען... לאכט דער סטודענט...

— א, אוואדע! חאפט זיך ליזא אן דערמונטערט... איך האב א קליינע וואוקס און שעהנע פיס... אזוי האט זי מיר פערזיכערט... זי וויסט דאך... זי האט דריי יאהר געטאנצט... דריי יאהר איז דאך א סך, אמת? זעהר א סך...

דער סטודענט פערטראכט זיך און מורמלט ארויס:

— יא, א סך, א סך... אבער דערנאך ווערט מען הינקעדיג.

— אבער דערפאר האט זי דאך געטאנצט, — שפארט זיך ליזא מיט קינדערשע עקשנות....

דער סטודענט שווייגט...

דער אלטער.

איך בין נעווען ניט לאנג איינגעלאדען אויף דינער אין א ראדיקאלען ארבייטער פאמיליע.

די יוגענד איז נעווען פרעהליך געשטימט. עס איז נעווען א זונטאג, איילען זיך צו דער ארבייט דארף מען ניט. דערצו איז מען נעווען אננעגרייט נאך דינער צו זעהן אויף א פיק־ניק, וועלכער האט געזאלט זיין זעהר אינטערעסאנט.

די צווייי טעכטער, וועלכע ארבייטען א נאנצע וואך אין שאפ, האבען זיך געפליסט, אז דער דינער זאל לכבוד מיר ארויס וואס נעראטענער. די צווייי זיהן, וויעדער, האבען געקוקט אז עס זאל זיין א גוט נלעזעל ביער ביי'ן עסען. און דערפאר האבען די הכנות צום דינער צו לאנג געדויערט און איך האב מיך שוין אננעהויבען אביסעל צו לאנגווייליגען.

ענדליך איז שוין אלץ צום דינער נעווען גרייט. די טע־לער האט מען שוין אווק געשטעלט אויפ'ן טיש, אויסלעגעדיג ביי יעדען טעלער א נאפעל, לעפעל און מעסער. דאכט זיך אלץ איז שוין פארטיג נעווען און דאך איז מען נאך עסען אלץ ניט נענאנגען.

די עלטערע טאכטער, חוה, מיט בלאסע באקען און טיעף אייננעראבענע אין שטערען פינקעלדיגע שווארצע אויגען, האט זיך נע'סוד'עט מיט'ן ברודער, חיים'ן; דערנאך מיט דער אינ־נערער שוועסטער, לייקע, א מיידעל פון א יאהר צוויי־און־צוואנ־ציג, וועלכע האט נאך ענטהאלטען אביסעל נאטירליכע פארב אין נעזיכט און די שווארצע האר פערקאמט אין א צאפ. האט זי נאך פיעל אינגער נעמאכט. אבסוד'ענדיג זיך זאלבע־

דריט צווישען זיך איז ענדליך לייקע צו מיר צוגענאנגען און מיט א פריינדליכען שמייכעל מיך געפרעגט:

וואלט איהר וועלען זיך בעקענען מיט אונזער טאטען?

— אך, מיט'ן גרעסטען פערגעניגען! — האָב איך מיך אנגעכאפט מעהר אויס העפליכקייט. איך האָב געהערט נאך פריהער אז זייער פאטער איז איבער אכציג יאהר אלט און איז אונגעוועהנליך פרום.

— וועט ער וועלען קומען דען? — האָט די מוטער, א פרוי פון א יאהר זעכציג נעצווייפעלט — ער וועט ניט אוועקגעהן פון בית מדרש.

— נאנצע טעג זיצט ער אין בית־מדרש... האָט זי זיך צו מיר געוונדעט מיט א בעדויערונגס־שמייכעל — אינטערעסירט זיך ניט מיט קיין זאך.

— צוליעב'ן נאסט וועט ער געווים קומען, — האָט לייקע פערזיכערט. — חיים, זאג איהם, אז דער נאסט איז א בעל־הביתישיער יונגער מאן און קומט ערשט פון רוסלאנד... צו אוא וועט ער לויפען...

— יא, יא! — האָט די מוטער געזופצט, — דערהערט ער־אז עמיצער איז געקומען פון רוסלאנד, וועט ער אן אנדער מענש.

איצט ערשט האָב איך מיך שטארק פעראינטערעסירט מיט דעם אלטען פאטער זייערען, און האָב ארויסגעזאגט מיין פער־לאנג, אז מען זאל איהם רופען.

חיים איז אוועק נאך איהם אין בית־מדרש, וועלכער האָט זיך געפונען ניט וויים פון זייער וואהנונג. איך האָב מיט אונ־געדולד געווארט...

אין עטליכע מינוט ארום איז מיט חיים'ן אריין אין שטוב א גרייז־גראָהער הויכער זקן, אביסל אונטערהינקענדיג אויף א פוס...

איך האָב מיך איינגעקוקט טיעף אין זיין פנים און האָב

דערזעהען אין זיינע אויגען א פערבאַרגענע שרעק, צומישונג און אונגעהייערע בענקשאפט...

ער איז שטעהן געבליבען אין מיטען שטוב און האָט ווי פערוווירט געקוקט ארום.

— טאַטע, דאָס איז אונזער נאסט! — האָט ענדליך לייקע פרעהליך זיך געוועדעט צו איהם.

איך בין גליך צוגענאנגען צו איהם..

— שלום־עליכם! — האָט ער מיר אויסגעשטרעקט זיין אלטע ביינערנע האנד.

אין דעם „שלום עליכם" האָט א קלונג געטהאָן אזוי פיעל ליעבע, מענשליכקייט און אין דער זעלבער צייט עלענדקייט, אז איך האָב די האנד זיינע שטארק א דריק געטהאָן און הויך און דייטליך, ער זאָל גוט הערען, איהם געענטפערט:

— עליכם שלום!

— טאַטע, — האָט שוין די עלטערע, חוה, זיך געוועדעט צו איהם, — דער יונגער מאן איז ערשט פון רוסלאנד.

— הא? — האָט ער האלב ניט גלויבענדיג זיינע אויערען אויסגערופען הייזערינליך, — וואָס זאגסטו, טאַכטער?

— ערשט פון רוסלאנד געקומען...

אין זיינע אלטע אויגען האָט א פינקעל געטהאָן א פייערל און ער האָט מיט א בעוונדער מין ווארימקייט צו מיר זיך אנגערופען:

— אזוי, ערשט פון רוסלאנד... זעצט זיך... זעצט זיך... זעצט זיך... און אבשטאַמלענדיג א פאָר פראזען האָט ער שוין דייטליך ארויסגערעדט:

— דער עולם פאַהרט נאָך אלץ אהער... דאָרטען איז דאָך בעסער... חי־חי־חי... מיינע קינדער ארבייטען דאָ אלע, נעבעך... אלע ארבייטען...

— אָבער דאָ איז דאָך פרייער... האָב איך איהם געוואָלט עפעס בעמערקען.

— יא, פרייער, פרייער... האָט ער געזיפצט. מען מעג טהאָן וואָס מען וויל... אוואדע... פון דעסטוועגען וואָלט איך נאָך געפֿאָהרען צוריק אהיים...

— ווי אזוי וואָלט איהר געלאָזען די קינדער דאָ?

— חי־חי־חי! — האָט ער גוטהערציג לעכאָט... די קינדער... דאָ בין איך א קינד... זיי ארבייטען נעבעך און שפייזען מיר...

— ווי אזוי קומט איהר טאקי צו פֿאָהרען אהער? — האָב איך געפרעגט.

— ווי אזוי? הא, ווי אזוי? עס איז טאקי א קשיא... ווי קום איך אין אמעריקא?... האָט ער זיך צוזיפצט... איך אין אמעריקא?... געווען א איד א סוחר, ברייט געהאנדעלט... געווען אלערליי צייטען, אבער שטענדיג געווען א בעל הבית, מיט א נאָמען, מיט א פונדאמענט... נו, האָט מען דאָך געוואָלט „פּריי־הייט", חי־חי־חי — פרייהייט. איז געווארען פריי, פערשטאהט איהר מיך, און מען האָט געמאכט פאָגראָמען, גערויבט, געשלאָגען...

— איהר קומט אהער נאָכ'ן פאָגראָם?

— וואָס דען — פאר'ן פאָגראָם וואָלט איך אהער געפאָהרען?... איך האָב געדארפט אמעריקע?... איך האָב דען ניט געוואוסט וואָס אמעריקע איז... אלא וואָס דען? מען איז ניט געווארען זיכער מיט'ן לעבען אפילו נאָכ'ן פאָגראָם. דער עיקר — די טעכטער... א קליינינגקייט, אז אידיש בלוט און אידישער כבוד איז הפקר... האָב איך טאקע געוואָלט, אז די טעכטער זאָלען אוועקפאָהרען; דער בחור איז נאָך נאָכ'ן ערשטען פאָגראָם אוועקגעפאָהרען... האָבען זיי אבער מיך ניט געוואָלט לאָזען אליין... אין דער היים איז א טאטע ניט ווי דאָ... און צוריק געדארט האָב איך אויך דאָ נאָר נישט צו זיי...

— הייסט עס זענט איהר צוליעב די קינדער געפאָהרען.. האָב איך געפרעגט...

— עס פערשטעהט זיך, ווּאָס דען — איך האָב דען גערעכענט צו פֿאָרען אין אמעריקא?... איך האָב נאָר געוואָלט זיי זאָלען פֿאָרען און איך וואָלט מיין לעבען געענדיגט אין דער היים, לייענען לעבען מיינע עלטערען... אויך ווּאָס איך גערופען... אז מען וועט מיך ניט אריינלאָזען... די „הצפירה" האָב איך געלייענט, האָב איך דוקא געוואוסט, אז אלטע לייט לאָזט מען ניט אריין און דערצו נאָך בין איך אין פֿאָגראָם געראַניעט געוואָרען אין פוס, געלענגען זעקס וואָכען אין האָספּיטאל, און הינק ער היום, איז דאָך אודאי גוט, וועט מען דאָך מיר אודאי ניט אריינלאָזען — און מיט די אויגען מיינע בין איך אויך געווען זיכער, אז זיי טויגען ניט פאר אמעריקע... איך האָב דאָס אלץ נעוואוסט פון דער הצפירה. בין איך דאָך געווען בייַ מיר זיכער, אז מיך וועט מען שיקען צוריק און אָהן מיר וואָלטען די קינדער ניט געפֿאָרען — האָב איך זיי געוואָלט אבנארען. אויסען בין איך נאָר געווען, אז זיי זאָלען בלייבען אין אמעריקא, ווייל מען איז דעמאָלט ניט געווען זיכער מיט'ן לעבען... איבערהויפּט די טעכטער... א קלייניקייט, אז עס איז הפקר...

— הייסט עס זענט איהר געפֿאָרען לכתחילה אז מען זאָל אייך שיקען צוריק? — האָב איך מיך שוין שטארק פערוואונדערט.

— ווּאָס דען? — האָט זיך דער אלטער אנגעכאפט, — וען איך וויים, אז מען לאָזט מיך אריין, וואָלט איך דען געפֿאָרען?... איך אין אמעריקע?... ווייזט זיך אבער ארוים, אז די הצפירה וויים טאקע און דאָס האָט זי גראָד ניט געוואוסט... ס'הייסט די הצפירה איז ניט שולדיג... אריינלאָזען האָט מען טאקי לכתחילה מיך ניט געוואָלט; אלא וואָס דען? ווי באלד, אז איך האָב געליטען פון פֿאָגראָם היים איך שוין א „פּאָליטישער" — איהר פערשטעהט? און ווי באלד איך בין א פּאָליטישער קומט מיר שוין אריינלאָזען... דאָ איז פונקט פערקעהרט... איך האָב דערהערט דעם גזר איז מיר געוואָרען פינסטער אין די

אויגען. די קינדער פרעהען זיך, די אלטע פרעהט זיך און איך בין ווי צוטומעלט: מיין גאנצער פלאן, הייסט עס, איז צו נאר־נישט געוואָרען... ניט איינגעגעבען זיך... זיי א חכם און וויים, אז אמעריקא האָט אזוי פיעל יושר...

— איז דאָך גוט — האָב איך איהם געוואָלט טרייסטען. ווי באלד אז דאָ איז אזוי פיעל יושר, הויבט וואָס בענקט איהר אהיים... ביי אונז אין דערהיים איז דאָך ניטא פון דעם מין... הויבט וואָס בענקט איהר?

— וואָס הייסט איך בענק... האָט ער זיך געוועגקעלט... עס איז גלאָט ניט קיין דרך אויף דער עלטער צו לעבען אין אמעריקא... פאר מיר האָט דאָס ניט געפאסט... עס איז דען א לאנד?... איהר ווייסט — האָט ער ענדליך צוגעגעבען, אמאל דאכט מיר, אז דאָ איז אלץ אויף צוכלומרשט... ס'איז אלץ עפעס ניט דאָס... דאָ איז דאָך אויך דאָ א בית־מדרש... און א רב, און א שוחט, און א קצב... נאָר ס'איז אלץ אויף צו כלומרשט... ווי מיינט איהר? דאכט זיך עס אייך אויך ניט דאָס זעלביגע?

ער האָט אויף מיר א קוק געטהאָן און האָט דערזעהען מיין נעראזירט פנים, האָט ער אראָבגעלאָזען די אויגען און מעהר נישט געפונען קיין ווערטער...

איך האָב שטיל אָבגעזופצט און געוואָלט וואָס זאָגען, נאר עס איז צוגענאנגען דער זוהן חיים, אָהן א היטעל און מיך אייך־געלאדען צום טיש.

— און איהר? — האָב איך שוואָך נעפרעגט, וועגדעגדי: זיך צום אלטען.

— נייז, א דאנק, איך עס ניט קיין פלייש..

— און מילך אפנים עסט ער? — האָט די אלטע זיך צוזיפצט... אלץ איז דאָ ביי איהם טרייף...

— טרייף? חלילה! — האָט ער זיך אָנגעכאפט — וואָר זאָגט דען?... נאָר איך גלויב זיי נישט...

מיר האָבען זיך געזעצט אלע ביין טיש... די קינדער האָבען פרעהליך געפלוידערט. מיר אבער איז נעווען עפעס ניט צום מוט, און טיעף אין הארצען האָב איך בעדויערט דעם אלטען, וואָס דער מזל איז צו איהם נעווען אזוי גרויזאם און מען האָט איהם יא אריינגעלאָזען אין דעם פרייען לאנד...

א שאפ מידעל.

דבורה איז שוין אכט יאָהר אין אמעריקא. נעקומען איז זי, אז זי אלט געווען 20 יאָהר. אזוי האָט זי דאמאָלס אליין געזאגט. איצט זאָגט זי, אז זי איז נעקומען, איז זי אלט נעווען זיעבצעהן יאָהר. דריי יאָהר וויל זי ארבעהמען, ווי זי וואלט וועלען דערמיט גרינגער מאכען די משא פון די יאָהרען. מענשען אבער נעדענקען גוט יענעמס יאָהרען און די פאר חבר'טעס און בעקאנטע, וואָס דבורה האָט זיך דא אין פערשיעדענע שעפער און וואהנונגען ערווארבען, שמייכלען אינעווייניג, וועז זיי הערען, ווי דבורה כאפט ארבעב דריי קיילעבדינע יאָהר, פונקט, ווי דריי יאָהר לעבען אין ניו־יארק וואלט נענאנגען בארפעס....

דבורה אליין לאכט אמאל אויף פון זיך, וואָס זי וויל פערלייקענען דריי יאָהר. „וואָס איז די נפקא מינה — רייצט זי זיך מיט זיך אליין — ווי פיעל דו ביזט אלט: 25 יאָהר, צו 28. צו 25 יאָהר האָסטו אויסגעזעהען ניט בעסער ווי יעצט און ניט נליקליכער ווי יעצט, און קיין נאָהנטען מענשען ווי יעצט ניט נעהאט... און אזוי וועט זיין אין דריי יאָהר ארום, אין פינף יאָהר ארום, אויב דו וועסט לעבען"...

„אויב דו וועסט לעבען" — דערמיט מיינט זי צו זאָגען זיך אליין, אז דער טויט שרעקט איהר ניט. כאָטש אויב שטאַרבען — וואלט בעסער געווען אין דער היים... לייענען אויפ'ן ניו־יארקער בית־עולם מוז זיין א גוואלד, ווי אומעטיג...

א היים אבער וועט זי ניט פאָהרען. זי שעהמט זיך צו קומען אהין. פאר'ן אלטען טאטען־מאמען ניט — פאר שכנים

אבער יא! אט הערט זי שוין ווי זיי וואונדערן זיך: אוי, וואס פון דבורה'ן איז געוואָרען!...

וואס וואונדערן זיך די נארָאנים! זיי מיינען, אז אכט יאהר אַבאַרבייטען אין שפּיטאל איז פון די גרינגע זאכען און דערצו נאך אַנזאמלען דערפון פיער הונדערט דאלער...

די פיער הונדערט דאלער ציהט זיך דורך ווי א וויסליכעם פאסעלע אויף דעם שווארצען פאן פון איהר לעבען...

באלד אַבער דערטרינקט עס זיך אין די שווארצקייט. און ס'איז וויעדער דורכאוים שווארץ...

— וואס דארף זי זיי, די פיער הונדערט דאלער? אמאל האט זי זיי געהאלטען פאר א חתן, איצטער: טאמער ווערט זי קראנק און ווען ניט קענען ארבייטען...

ס'איז געווען א נארישקייט, וואס זי האט געזאמלט פאר א חתן. איצט זעהט זי ערשט, ווי זי האט געלעבט אין טעות! פאר נעלד קען מען קיין חתן ניט קויפען — א ליגען די מעשה. אט האט זי טאקי יענע וואך געלייענט, ווי אייגער האט זיך געשאסען פאר א מיידעל. ער האט זי ליעב געהאט און זי איהם ניט. נעמט ער און שיסט זיך... די מיידעל האט קיין נדן נעווייס ניט נעהאט. ווער דארף האבען איהר נדן? דער עיקר איז מען פערליעבט זיך...

דאס פערליעבען זיך איז ביי איהר א רעטענישׂ: צוויי חבר'טעס, ביידע זיינען שעהן: איין חבר'טע האט ארום זיך אפשר צעהן באיעס, וואס נעהען אוים נאך איהר, און די אנדערע נעהט אום שטענדיג אליין און בעזוכט אלע פערזאמלונגען, ליטעראריש אבענדען און אלץ אליין...

זי נעהט אויך אויף פערזאמלונגען. מען פערנעסט זיך אביסעל... אויף די פערזאמלונגען איז אבער אויך ניט גוט... איז לעדיג איז זעהר אומעטיג — זיץ אליין אויף א באנק און קוק אויף די וועגד... איז פול, שטויסט מען דיך און מען איז דיך אין גאנצען מבטל, ווי אן איבערינג...

מענשען זיינען עפעס מאדנע, אז זיי איז נוט פערגעסען זיי גאר אז דעם צווייטען. פאר וואס זיינען מענשען אזוינע שלעכטע?

וויסען וויים זי אפילו יא דעם סוד נאר זי האט מורא זיך אליין עס צו ענטפלעקען! בגנבה זאגט זי זיך אליין אויס. מענשען האבען ליעב פרעהליכע, שעהנע, נעזונדטע...

וואס דארף זי מעהר? זי האט דא א קרובה, האט די קרובה א זוהן, איז ער א מענש א דימענט, וועגען שעהנקייט רעדט זי שוין נים. אמאל קומט זי צו נעהן, רעדט ער מיט איהר נאנץ פרייגדליך. זי זעהט בעשיינפערליך, אז ער האט אויף איהר רחמנות... פון דעסטוועגען, אז עס קומט אריין צו איהם די יוננע שעהנע בעלא, טהוט ער זיך גלייך אן. ער זעהט אויס דאמאלס ווי א מאנארכע! און נעהט מיט יענער אוועק... אמת, פאר'ן אוועקנעהן ניעט ער איהר, דבורה'ן, די האנד און זאגט איהר מיט א ליעבען שמייכעל: איהר וועט דא נאך זיצען. איך וועל באלד קומען.. קומט אריין אפט...

אבער אינלאדען זי אויך נעהן מיט איהם — דאס האט ער נאך קיינמאל ניט נעטהאן, און א נאהנטער קרוב!...

אמת, די מוטער זיינע, די קרובה, נעהמט איהר אויף פיין. נאכדעם ווי דער זוהן נעהט אוועק גיט זי איהר טהיי אין לענט אוועק אויפ'ן טיש צוויי פאמעראנצען... דעם טהיי טרינקט זי נאך אויס ווי עס איז א האלבע גלאז, אבער צו די פאמעראנצען האט זי שוין קיין מוטה ניט צוצושטעקען זיך: עס קריכט איהר ניט אין האלז..

— עס, דבורה, א פאמעראנץ, בעט פרייגדליך די קרובה.

— איך דאנק אייך זעהר — ענטפערט דבורה שטארק גע-ריהרט, און זי ציטערט זי זאל זיך ניט פונאנדערווייגען — איך מוז שוין נעהן...

— וואס איילסטו זיך? — פרעגט די קרובה און גיט א נענעץ...

— איך מוז מאָרגען פריה אויפשטעהן צו דער ארבייט...

— ארבייטסט נאָך אלץ אין דעם זעלביגען שאפ?—פרעגט די קרובה און לענט ארויף די האנד אויפ'ן מויל, כדי ניט צו גענעצען...

— אלץ אין זעלביגען שאפ — ענטפערט דבורה און זענענט זיך אָב אהיים צו גהען — אלץ אין זעלביגען שאפ...

און אראָבגעהענדיג פון די שטיגען, בלייבט זי שטעהן אוו רערט ארוים ווידער, ווי זי וואלט אימיצען געענטפערט:

— אלץ אין זעלביגען שאפ...

די צוויי ארבייטער מיידלעך.

דאָס זיינען געווען צוויי אידישע ברונעטקעס מיט א אידישע אויגען, אידישע נעזלעך און אידישע בעוועגונגען. אייגע, נעלי, אלט א יאָהר צוויי און צוואנציג; די אנדערע, איידע, עטוואָס איננער. אין באָרדינג הויז, ביי דער פּאָרם זיינען זיי ביין טיש געזעסען שטענדיג צוזאמען. רעכטס, נעבען נעלין, איז נעזעסען מר. קאָהן; לינקס — נעבען איידען — מר. קווין, מיט וועלכע זיי פּלעגען אין צייט פון עסען פּלירטעווען אויפ'ן „אמעריקאנישען שטייגער"; קוויטשען, לאכען און פּאטשען זיך אין בער די הענטלעך.

איך בין געזעסען קעגען־איבער, — אזוי האָט מיר די ווירטהין בעשטימט. איך רעד עס בפירוש אויס, כדי מען זאָל מיר ניט חושד זיין, אז איך האָב דאָס אליין געוואָלט... פערקאָהרט, די דאָזיגע צוויי מיידלעך האָב איך שטארק ניט „געגליכען". צופיעל האָבען זיי מיר פערלעצט מיינע עסטעטישע און נאציאנאלע געפיהלען. ערשטענס האָב איך שטארק פיינט געהאט זייערע גרויסע „פּאָוום" אויף זייערע קלייע קעפּלעך, געמאכט פון ביליגע האָר, וועלכע האָבען מיר דערמאָהנט אן די האָר פון פערדישע עקען. פון וועלכ איך האָב אינגעלוויי געמאכט סטרוגעס אויף די הילצערנע פידעלעך. צווייטענס — זייער שטענדיג ענגליש רעדען, ניט וועלענדיג נעמען קיין אידיש וואָרט אין מויל, כאָטש ווי איך האָב געוואוסט פון א ריכטיגע קוועלע, האָבען זיי געשטאָמט פון אידיש־שפּרעכענדע עלטערן אויף מערסאָן סטרים.

און דריטענס — און דאס איז די הויפט־זאך — האָב איך זיי ניט נענליכען דערפאר, ווייל זיי האָבען מיך ניט נענליכען פאר מיינגרינקויט, ווייל איך האָב שטענדיג נערעדט אידיש, ניט אויסנעטהאן אין הייסע טעג דעם רָאק, ווי מר. קאהן און מר. קווין, און ניט נעשפּיעלט אין באל נאכ'ן עסען. די דריי זינד האָבען זיי מיר נישט נעקענט מוחל זיין. נאָך מעהר האָב איך צום סוף פערזינדיגט דערמיט, וואס איך האָב ארויסנעזאָגט א זעהר ווילדע מיינונג, נעמליך: או אין אייראָפּא איז מען ציוויליזירטער ווי אין אמעריקא.

דערהערט פון מיר די דאָזינע מיינונג אין אידיש, און גוט פערשטעהענדיג עס, האָבען זיי זיך דאָך נעוואנדעט, אייניע צו מיר. קאהען, די צווייטע צו מר. קווין, יעדער זאל זיי זאגען וואס זאג איך.

— ער זאגט — האָט מר. קאהען פון דער רעכטער זייט איבערנעבען זיין „לויפי", — ער זאגט, או די אמעריקאנער דארפען זיך לערנען בייַ די אייראָפּעער.

— ער זאגט, — האָט מר. קווין פון דער לינקער זייט איבערגעזעצט פאר זיין „לויפי" — או די אייראָפּעער זיינען ערלער פאר די אמעריקאנער.

א נעלעכטער האָט פערטויבט אלע נעסט וואס זיינען נעזעסן בייַן טיש.

— אויב אזוי — בין איך בייַז נעוואָרען, — וועל איך איך נאָך מעהר זאָגען, — איך האָב זיך אויפנעפּלאמט און האָב באלד ארויסנעשאָסען:

— וואָרים א בעווייז האָט איהר, או די רייכע אמעריקאנער פאָהרען זיך לערנען איידעלע מאניערען אין יורָפּ — צו אונז !...

מר. קאהען און מר. קווין האָבען עס וויעדער פערטייטש פאר די צווייי „גוירלס" פון רעכטס און פון לינקס, און מיין מפלה איז שוין פאלקאָם נעוואָרען: אנשטאָט צו לאכען זיינען

זייערע אויגען אנגעפילט געוואָרען מיט האס און איינע האָט צו דער אנדערער געשיפט:

— א גרינהאָרן! רער מיט איהם ניט!

און פון דאן האבען זיי שוין אויפגעהערט צו קוקען אין מיין זייט, ווי זיי וואלטען מיר אין נאנצען אינגאָרירט.

נאכ'ן עסען, ווי געוואנט, פלענען די דאָזיגע צוויי מיידלעך שפיעלען אין באל, זינגען ניגער־ליעדלעך און טאנצען די אמעריקאנער טענץ, ארויסווארפענדיג איין פום אין מזרח־זייט, די אנדערע אין מעריב זייט. אן עקעל פלענט מיך אנכאפען צוקוקענדיג עם און אונזער געגענזייטיגע פעראכטונג איז געוואקסען פון טאג צו טאג.

אין צוויי וואכען ארום נאָך מיין אנקומען אהער, האב איך בעמערקט, אז די צוויי מיידלעך ווערען פון טאג צו טאג טרויעריגער און ערנסטער. רער האס אין זייערע אויגען איז פערשוואנדען, און עס האט פאסירט אז אמאל איינע, אמאל די אנדערע האט זיך צו מיר געוואנדעט, זיצענדיג ביי דינער ביים טיש, איך זאל איהר דערלאננען דעם קרוג וואסער.

— פלויז, גיוו מי דהי וואדער!

איך בין מיך מודה, אז איך האב עס געהאלטען פאר א שטיקעל זכיה: אמעריקאנער מיידלעך אין פאָוום וועגדען זיך צו מיר אין ענגליש. און וועלענדיג ווייזען אז איך בין א דושענטלמען, האב איך שנעל ערפילט די ביטע.

נאָך דינער האבען זיי שוין אין באל זיך ניט געשפיעלט. טרויעריג זיינען זיי געזעסען אויף דער וועראנדע, צוגעטוליעט איינע צו דער אנדערער, און האבען עפעס ערנסט געשמועסט.

איך האב זיך געוואצט נישט ווייט פון זיי און זיי בעטראכט.

— וואס איז מיט זיי פלוצים געשעהן? — וואו איז אהינגעקומען זייער פרעהליכקייט?

איך האב מיט אנטהיל זיי אָנגעקוקט, ווי איך וואלט געפרעגט דערמיט די אורזאכע.

ענדליך האָב איך צו מיין גרויס איבערראשונג, דערהערט ווי אייגע פון די צוויי רופט זיך אָן צו מיר אין א נעבראָכען אידיש:

— אין ניו יאָרק היינט זעהר היים.

— אָ, יא, יא! היים, אין פייפער שרייבט מען, אז נעכטען האָט די היץ געהאלטען הונדערט אין שאָטען.

— דו הערסט, — האָט זיך אייגע געוועגדעט צו דער אנדערער.

— וואָס קען מען העלפען?...

נאָך א קורצעם שווייגען האָט אייגע פון זיי מיך אָנגעקוקט, און ווי נאָך א לאנגען ישוב הדעת, מיך הכנעה'דיג געפרעגט:

— איז אין יוראָפּ אויך אזעלכע היצען?

די דאָזיגע פראגע האָט מיך געקיצעלט: אָט איצט זענט איהר אין מייגע הענד! — האָב איך אין גערענק טריאומפירט. וואָס דען? אזויגע היצען ווי דאָ! — האָב איך זיך געוואָלט רייצען מיט זיי פאר זייער נישט וועלען אנערקענען יוראָפּ. איך האָב אָבער זיי אָנגעקוקט און בעמערקט אין זייערע אויגען א מין שרעק.

— נאָטירליך, נישט ווי דאָ, אָבער זומער איז איבעראל היים.

מיין ווייבער טאָן האָט זיי גאָר גוט אויפגענעלעגט צו מיר, און די אינגערע, איידע, האָט צו מיר זיך אָנגערופען:

— ווי לאנג דו פון יוראָפּ?

דער „דו", וואָס איז געזאָגט געוואָרען נאָכן אונשולדיג, בלויז א דאנק דעם וואָס זי וויים ניט פון „איהר", האָט מיך דאָך נערהרט. איך האָב אָנגעקוקט דאָס שווארצע מיידעלע מיט'ן קלייגן פנים'ל און גרויסע פאָוס, און האָב מיך מודה געווען:

— פיער מאָנאטען.

מיין ענטפער האָט זיי ביידען איבעראשט. אזוי גרין האָבען זיי, ווייזט אויס, זיך נאָר ניט געקענט פאָרשטעלען. זיי האָבען זיך ווי פערשעהמט איבערגעקוקט און אראָבגעלאָזט די קעפלעך.

אָבער באלד האָט נעלי מיך אָנגעקוקט און זיך געוואָנדעט צו מיר מיט א פראָגע:

— האָסט אזא גוטען דזשאָב — קענסט אויף קאונטרי זיצען?...

— איך? — האָב איך געשטאָמעלט, פערשעהמענדיג זיך, — א, איך קען...

— און מיר מוזען פאָהרען מאָרגען צוריק אין ניו־יאָרק,— האָט איידע נאָאיוו זיך מודה געווען.

— איהר ארבייט? — האָב איך מיט אנטהייל געפרעגט.

— שור ארבייט איך! — האָט איידע, ווי בייז, נעענט־פערט...

— אין אמעריקא מוז מען ארבייטען! — האָט נעלי אונטערגעהאָלפען און איהר שטימע האָט געקלונגען צורייצט...

איך האָב נעוואָלט איהר צוגעבען, אז ארבייטען מוז מען. שור... וואָס דען... זאָל זי ניט מיינען, אז איך בין חלילה אזא גרינהאָרן, וואָס וויים ניט, אז מען דארף ארבייטען; נאָר די וויבטהין פון הויז, א יונגע פרוי, מיט נוטע שווארצע אויגען, איז צוגענאנגען צו אונז, עפעס זיי דערלאנגט א פאָפיערלע און געזאָגט אין ענגליש:

— אָט האָט איהר אייער בילל...

די ביידע מיידלעך האָבען אויסגעשטרעקט די הענט צום בילל, און גלייך איבערגעקוקט דעם חשבון. באלד האָט זיך נעלי אָנגערופען:

— אָללרייט!... — און האָט א זיפץ געטהאָן.

— פאָהרט איהר מאָרגען נאָך דינער? — האָט די פרוי געפרעגט.

— יעס, נאך דינער... — האָט נעלי געענטפערט, און נע־ווארפען א בליק אין דער ווייט, ווי זי וואלט זיך געווואלט אכ־זעטיגען מיט'ן שהנעם נעגענד, וואס איז נעלעגען אויסגע־שפרייט ארום און ארום...

די פרוי איז געבליבען שטעהן אהן וועדטער, ענדליך האָט זי בעמערקט, קוקענדיג דאָ אויף איידען, דאָ אויף נעלין:

— איהר'ט זיך אין די צוויי וואכען פיין געפיקסט...

נעלי איז פון דער בעמערקונג פרעהליכער געווארען, און זי האָט איבערגעפרעגט:

— געפיקסט... יאָ, מיר דאכט...

איידע האָט אנגעטאפט מיט די קליינע הענטלעך דאָס פנים'ל און נאָאיוו געפרעגט:

— און איך?

— אָ, איהר אויך... — האָט די פרוי נוטמוטהיג געשמיי־כעלט. — איהר קוקט פיין...

— נעלי, — האָט זיך איידע געוועגדעט צו איהר פרייני־דין, — מיר וועלען זיך מארגען אין דיפּאָ אפּוועגען...

— אלל־רייט! — האָט נעלי צוגעגעבען.

איך האָב דעם נאנצען שמועס צוגעהערט מיט גרוים אינ־טערעס. די דאזיגע צוויי מיידלעך ,וועלכע האָבען מארגען געמוזט אוועקפאהרען, האָבען מיך טיף גערירט. איך האָב זיי אין הארצען מוחל געווען זייער פריהעריגעם בענעהמען זיך, און האָב אנשטאט זייער פריהערדיגען האָס, דערפיהלט צו זיי א גרוים רחמנות:

און וואס אָרט מיר וואס פאר א שפראך זיי רעדען, און וואס פאר א האָר זיי טראָגען? האָב איך זיך נע'מוסר'ט,—אי־בערמארגען וועלען זיי אין אזא היץ אין שאפ שטעהן, און אר־בייטען, און עס וועט זיי פעהלען לופט צו קענען אטהעמען.

איך האָב געוואָלט זיך וועגדען צו זיי מיט עפּעס א פּראָגע. נאָר באָלד איז אָנגעפּאָהרען די פּוהר, וואָס האָט געבראכט פּון סטיישאָן נאָך נייע געסט.

פּון וואָגען איז אראָבגעקראָכען א דיקע פּרוי מיט צוויי קינדער, קליינע מיידעלעך פּון א יאָהר זיעבען און נייַן.

די פּרוי פּון הויז איז זיי ענטקעגען געלאָפּען און זיי נעהאָלפּען אראָבנעהמען די געפּעק.

באָלד איז זי פּאַרגעשטעלט געוואָרען פּאר די באַרדערס פּון פּאַרם.

— היים אין ניו יאָרק? — האָט נעלי נעפּרעגט.

— אה, וואָס פּאר א היץ! אונמענליך צו לעבען! — האָט די נייע באַרדערקע מיט שרעק איבערגענעבען — איבער פּופּציג מענשען זיינען געפּאָלען... וועגען פּערד איז שוין נאָר קיין צאָהל נישטאָ — זיי פּאלען ווי פליגען.

איך האָב בעמערקט ווי נעלי מיט איידען האָבען א ציטער געטהאָן...

— ס'איז ניט אזוי שרעקליך... — האָב איך זיי שטיל געטרייסט, — אלטע לייט שטארבען סיי ווי סיי, שרייבען די פּייפּערס אז דאָס איז פון היץ... ס'איז א בלאָף...

מיינע וועגדער האָבען קענטיג געווירקט. דען איך האָב געזהען ווי די צוויי מיידלעך האָבען זיך ווי בערוהיגט פון דעם ערשטען אייגדרוק, וואָס די ערשט אָנגעקומענע פּרוי האָט אויף זיי געמאכט מיט זייער שווערען גרוס...

אויף מאָרגען איז געווען די היץ אונערטרעגליך. די זון איז געשטאָנען הויך אויפ'ן הימעל און פון דאָרט מיט א זיכערע און פעסטע רוהיגקייט געשאָטען מיט ברענענדע שטראהלען. די נעסט פון באַרדינג הויז זיינען אלע ווער געזעסען, ווער געלענען צווישען די בוימער אדער העמאקען, און מען האָט זיך געפּוילט אפילו צו רעדען איינע מיט די אנדערע.

נאר די צוויי מיידלעך, נעלי אוואיידע, האבען ארומגע־שמייעט פון הויז אין זייער רום און פון רום צוריק; האבען זיך נעפאקט אין וועג אריין און נעווישט דעם שוויים פון זייערע מאנערע געזיכטער...

ענדליך האט דער גלאק גערופען צו דינער.

אין עס־צימער איז געווען שרעקליך היים. די געסט האבען געטריבען גיכער צו דערלאנגען דאס עסען, כדי צוריק ארויסצוגעהן אונטער'ן פרייען הימל — אזוי שטיקענד איז געווען אין צימער. איך בין געזעסען, ווי שטענדיג, קעגען איבער די צוויי מיידלעך און האט ניט אראבגענומען פון זיי קיין אויג.

זיי זיינען געזעסען ווי פער'משפ'טע. אין זייערע שווארצע אויגען האט מען דייטליך געזעהן א ווילדען שרעק ארומלויפען: און אט האב איך געהערט ווי איידע האט זיך שטיל אנגערופען צו נעלין:

— מוזען מיר טאקע היינט פאהרען?

נעלי האט דערויף גאר ניט געענטפערט. זי האט נאר א שטומען פארוואורף אויף איהר פרייגדין געוואַרפען, ווי זי וואלט געזאגט:

— קענסט לענגער בלייבען?...

נאך דינער בין איך ארויס אויף דער ווערענדע. די פוהר איז שוין געשטאנען גרייט צו נעהמען די צוויי מיידלאך.

טרויעריג זיינען די צוויי, צום וואגען געשפאנטע פערד־געשטאנען מיט אראבגעלאזטע קעפ, און האבען געווארט מיט פילאזאפישער געדולד.

באלד זיינען ארויס נעלי און איידע. נאך זיי די פרוי פון הויז.

— ווער פאהרט בענליטען? — האט די פרוי פרייגדליך זיך נעווענדעט צו די ארומיגע.

אלע האבען נעשוויגען.

— מר. קווין, איהר פֿאהרט? — האָט די פרוי געפרעגט, וועגדעגדיג זיך צו א הויבען, געזונדען יונגאטש, וועלכער איז געשטאנען אויף דער ווראנדע אהן א דאק, מיט פערקאטשעטע ארבעל פון העמד ביז די עלענבויגענס, אזוי, אז עם האָבען זיך ארויסגעוואהן זיינע פעסטע הארטע מוסקולען, מיט וועלכע ער האָט קענטיג, שטארק שטאָפּצירט — איהר פֿאהרט בענלייטען?

— צו הויס, — האָט ער קאלט געענטפערט.

אויך מר. קאהען, א ניערעריגער אבער פעסטער באו, אין זעלבען אנצוג ווי מר. קווין, האָט זיך ענטזאגט:

— אך, מיין גאָט! יעצט פֿאהרען! בין איך פערריקט!

— און איהר, נרינהאָרן? — האָט די פרוי לאכענדיג צו מיר זיך געוואנדעט.

— איך פֿאהר מיט פערגניגען! — האָב איך זיך אָנגע־כאפּט.

איידע מיט נעלין האָבען זיך אָנגעקוקט. נאכהער האָבען זיי זיך צו מיר געוואנדעט מיט די בליקען, און נעלי האָט זיך אָנ־גערופען:

— ס'איז דאָך הויס!...

— א, עס מאכט ניט... — האָב איך געשטאמלט, — הויס!... וואָס הייסט הויס... איך וועל אייך בענלייטען.

זיי האָבען זיך שטיל אָבגעוענדט מיט די פערבליעבענע געסט, מיט מאכע זיך צוקושט. מר. קווין האָט לאכענדיג גע־זאָגט:

— מיס נעלי, מיט מיר צוקושען זיך?

— מיס איידע, איהר מיט מיר? — האָט מר. קאהען אָנ־געשטעלט שפּאסענדיג די רעכטע באק.

די מיידלעך זיינען רויט געוואָרען און נעלי האָט בייז גע־זאָגט:

— שאָט־אָפּ!

זיי האָבען זיך אריינגעזעצט אין וואגען. דער פוהרמאן, א הויכער דאָרער אירישמאן, האָט געגומען די געפּעק, אוועקגעלענט הינטען. באלד בין איך אַרויף און זיך געזעצט נעבען אים בער נעלי און איידע, אזוי אז מיר דריי זיינען אויסגעקומען ווי א סנל.

די פּרוי פון הויז האָט זיך געזעצט נעבען פוהרמאן.

— גוד־באי! — האָבען די מיידלעך מיט פערשטיקטע שטימען אראָבגעשריען פון זיך.

— גוט־באי! גוד־באי! — האָבען די ארומיגע אבגעענטפערט. דער וואגען האָט זיך נעריהרט.

אז די פוהר איז געקומען צום סטיישאָן איז נאָך געבליבען א האלבע שטונדע צום צוג. אין דיפּאָ־נעביידע איז געווען א שטיקענדע היץ. די בוימעלעך ביים דיפּאָ זיינען געשטאנען אונבעוועגט, ווי פער'חלש'ט, און האָבען זיך ניט געריהרט מיט קיין בלעטעל...

נעלי און איידע, וועלבע זיינען געווען די איינציגע פאָסאזשירען, האָבען גלייך געקויפט טיקעטס, און האָבען מיט אונגעדולד נעווארט אויף דעם צוג...

זיי האָבען גאָר נישט נערעדט... זיי זיינען נאָר ארויסגענאנגען הין אין צוריק, און פון צייט צו צייט צוגעוואָרפען מיר א בליק...

ענדליך איז זייער בליק נעפאלען אויף דער וואג.

— נעלי, אט איז א וואג! קום זיך וועגען! — האָט איידע אויסגערופען.

נעלי האָט א מאָך געטהאָן מיט דער האנד, ווי נעזאָגט: וואָס מאכט עס אויס? דער שאפ וועט שוין אבנעהמען דאָס בישלע צונעקומענע.

דאָך איז זי אַרויפגענאַנגען אויף דער וואָג, אַריינגעוואָר־פען אויבען אין שפּאָלט א ניקעל און זיך צוגעקוקט:

—115 פונט! דרײַ פונט צוגעקומען,—האָט זי געמאָלדעט.

— און איך? — האָט זיך איידע אָנגענאַפּט, איז אויך אַרויף אויפֿן וואָג, אַריינגעוואָרפען א ניקעל און זיך צוגעקוקט:

— נעלי, וויפֿיל וועג איך?... איך פֿערשטעה ניט.

נעלי האָט בעטראַכט די ציפֿער און בעשטימט:

— 112... וויפֿיל האָסטו פֿריהער געוואויגען?...

— אויך אזוי, — האָט איידע טרויעריג געענטפֿערט, — וואָס הייסט עס, גאָר ניט צוגעקומען!

זי האָט געוואָרפען א בליק ווי מיט פֿאַרוואורף אויף דער פֿרוי פון הויז, וועלכע איז צוגענאַנגען און ווי פֿערשולדיגט גע־זאָגט:

— וויים איך... וואַר האָט אייך געהייסען אזוי פיעל וואָ־קען?...

איבריגענס האָט זיי דאָס וועגען אביסעל צושטרייט. איך האָב בעמערקט און עס האָט מיך געפֿרעהט.

— נישקשה, איהר וועט זיך אין ניו יאָרק פיקסען, — האָב איך אריינגעוואָרפען א פֿראַוע.

זיי האָבען מיך אָנגעקוקט ווי משוגע, און נעלי האָט זיך אָנגערופען צו דער פֿרוי:

— א גרינהאָרן...

איך האָב מיך אָבער ניט בעליידיגט. אין געגענטהייל. איך האָב דערפיהלט צו די צוויי מיידלעך ווי איך בין זיי עפּעס א סך, א סך שולדיג... און א פֿערשולדיגטער בין איך געבליבען שטעהן וואַרטען אויפֿן צוג.

ענדליך איז דער צוג אָנגעקומען.

די צוויי מיידלעך זיינען ווי צוטומלט געוואָרען. זיי האָ־בען זיך שנעל און מיט פֿערצווייפֿלונג געזוכט זענענען מיט דער פֿרוי.

די פרוי האָט זיך מיט יעדער ארומגענומען און צוקושט.

איך בין געשטאַנען און געווארט...

— נו, מיסטער, גוד־באי! — האָט מיך נעלי אויסגעצויגען די האַנד.

— גוד באי! גוד באי! — האָב איך מיך צוטומעלט...

— גוד־באי! גוד־באי! — האָט אויך איידע דערלאַנגט מיר איהר הענטעל...

איך האָב זי שטארק, שטארק געדריקט...

איך האָב אַבער דערפיהלט א נויטיגקייט צו צוקושען זיך מיט די צוויי מיידלאַך... און נאָכדעם, ווי מיר האָבען זיך אָבגעזאָגט און זיי זיינען אריין אין וואגאָן, בין איך אליין געשטאַנען און געפיהלט אז די דאָזיגע צוויי מיידלאַך, זיינען מיינע שוועסטער, כאָטש זיי רעדען נישט מיין שפראַך און זיינען נעבוירען אין אן אנדער לאַנד!

און צולעצנדיג מיינע פינגער צום מויל, האָב איך זיי צוגעשיקט א קוש אין דער לופט.

די טריין האָט זיך געריהרט און האָט מיין קוש מיטגענומען און ווי דערטרונקען איהם אין א נעדיכטען נעבעל פון רויך און דאמפּף, און האָט איהם פערשריען מיט ווילדען לייארמען...

צוקונפטס־ארטיקלען.

דער רעדאקטאר פון דער טינליכער צייטונג „דער וועלט־קוריער", א מאן פון אונבעשטימטען עלטער און אונבעשטימטע איבערצייגונגען, איז זיך בענאנגען מיט זיינע מיטארבייטער זעהר שטרענג. די יעניגע מיטארבייטער, וואס האבען בעפאר נעארבייט אין געוועהנליכע שפאלטען, האבען דעם רעדאקטאר פערגליכען צו א פארמאן אין ניט קיין יוניאן שאפ.

אין אמת'ן אבער האבען די מיטארבייטער, דאס רוב פער־ביטערטע מענשען, א דאנק די קארגע געהאלטען און שלעכטע מאגענס — די זאך אביסעל איבערגעטריבען. דער רעדאקטאר האט קיינמאל ניט געפאדערט די ארבייט זאל זיין שעהן, ווי דאס פלעגען פאדערען נעווייסע פארלייט. זעלטען ווען ער האט געהייסען אן ארטיקעל איבערשרייבען, צוגעבען מעהר גלאנץ, אויספרעסען די שפראך עס זאל זיך לעזען גלאטער, אדער אמאל אבשטעפען א שטיקעל נייעס, אז די וואהרשיינליכקייט זאל זיך בעסער האלטען. פערקעהרט, די אלע זאבען זיינען איהם כלל ניט אנגענאנגען. די עלטערע מיטארבייטער האבען זאנאר אין דער שטיל געשמועסט, אז וואס דאס ארטיקעל אדער שטיקעל נייעס איז טאנדעטנער געשריבען, איז דער רעדאקטאר אלץ מעהר צופריעדען. עס האט ניט איינמאל פאסירט, אז דער רע־דאקטאר האט שעהנער געשריעבענע ארטיקלען צוריקגעוויזען פערקרימענדיג זיך: — אונזער צייטונג איז ניט פאר דער אינ־טעליגענץ; אזוינס וועט דאס פאלק ניט פערשטעהן!

וואָס דער רעדאקטאר וואָט שטרענג געפֿאדערט איז גע־ווען נאָר — פּינקטליכקייט...

— מיר זיינען ארומגערינגעלט פון אלע זייטען מיט שונאים! האָט ער געזונערט, וועז א שטיקעל נייעס איז ניט צו דער צייט פּארטיג געוואָרען, מיינענדיג מיט דעם וואָרט שונאים די איבערינע צייטונגען — אלץ וואָס האָט פּאסירט אין דער וועלט און אין אונזער לאנד און אין אונזער שטאָדט, מוז זיין ביי אונז פּריהער ווי ביי יענע באנדיטען.

און גלייך וועגדעט ער זיך צום עלטסטען רעפֿאָרטער:

— נעווועזען אין פּאָלים סטיישאָן?

— נעווועזען...

— נו, עפּעס דאָ אונגליקען, מערדערייען, פּערבּרעכענס...

— יא... אן אויטאָמאָביל האָט איבערגעפֿאָהרען אן עלטע־רען אידען...

— אויך טוידט? — פּרעגט דער רעדאקטאר קאלט־בלוטיג...

— עס איז נאָך אומבעשטימט... שווער פּערוואונדעט...

— שטערבליך! — פּערויכט דער רעדאקטאר... — ווייטער!...

— א פּייער אין ברענוויל...

— מענשליכע קרבנות דא? — דורשט דער רעדאקטאר...

— ניין! מען האָט אלע גערעטעוועט...

— הם.. גערעטעוועט... איז דער רעדאקטאר ניט צופּריע־דען — ניט וויכטיג...

— א פּיערצעהניעהריג מיידל פּערנארט פון א זעכציג־יעהריגען מאן...

— וויכטיג! — בעשטעטיגט דער רעדאקטאר. — אויפ'ן ערשטען פּיידזש, דאָבל־קאָלום־קעפּיל...

און ער געהט צו צום צווייטען מיטארבייטער:

— מעקסיקא בונטעווען זיך ווידער... — מעלדעט דער מיטארבייטער מיט שרעק, פונקט ווי ער אליין וואלט דעם בונט נעמאכט...

— א קליין ארטיקעל וועגן דעם!

— איך וועל אנשרייבען! איז זיך מכין דער מיטארבייטער...

— אנשרייבען!.. — קרימט זיך דער רעדאקטאר. — עס דארף לייגען פארטיג אזוינע מינים ארטיקלען.

— ווייס איך... פערעגטפערט זיך דער מיטארבייטער — איך האב גראד אנגענרייט אן ארטיקעל וועגן א שטילשטאנד אין מעקסיקא...

— עס דארף זיין אנגענרייט ארטיקלען אויף אלע פאלען... ערקלערהרט דער רעדאקטאר — אין גרויסע צייטונגען זיינען דא אנגענרייט ארטיקלען אויף אלץ וואס עס קען פאסירען...

— אזוינע ארטיקלען האב איך! — האט זיך אנגערופען א קליין־מענשעל, וואס האט אויסגעזעהען ווי א פרוש אין א פערצייטיגען בית־מדרש'ל, אבער אין זיינע אויגען האט גלייהט עפעס אן אונהיימליך פייערל...

דאס איז געווען דער ראמאן־שרייבער פון דער צייטונג, וועלכער האט אבער אויך געמוזט אלע טאג נעבען אן ארטיקעל איבער א פראגע — סתם אין דער וועלט אריין...

דער רעדאקטאר איז צו איהם צוגענאנגען, איהם אננעקוקט און געפרעגט:

— וועלכע ארטיקלען, למשל, האָ טאיהר פארטיגע?...

— איך האב פארטיג אן ערד־ציטערניש אין קאליפארניע, אין סיציליע, איבער א קלענערע ערד־ציטערניש אין אירראפא, וואס וועט דאך אמאל מוזען פארקומען...

— דאס איז שעהן! האט דער רעדאקטאר געריהמט פאר דער פינקטליכקייט.

— איבער וואס האָט איהר נאָך — האָט ער וועראנדיג נייגיעריג נעפרעגט:

— איך האָב אן ארטיקעל איבער א פערפלייצונג אין ניו־יאָרק... אן ארטיקעל איבער דער אויסגעלאָשענער זון, איבער דעם קאָמעט ב... וואס דראָף אמאָל אראָבפאלען אויף דער ערד און צושמעטערען זיך...

— פיין! פיין! — האָט דער רעדאקטאָר זיך ענטציקט.

— איך האָב פארטיג נעקראָלאָגען אויף די גרעסטע לייט פון דער וועלט, וואס זיינען עלטער פון פופציג יאָהר און קענען א ליאדע טאָג שטארבען... זייערע אויספיהרליכע ביאָגראָפיעס, מעלות און חסרונות, זייערע טוגענדען און פערדאָרבענע זיטען...

— אויף וועמען, למשל? איז דער רעדאקטאָר נאָך נייגעריגער נעווארען, אבער ער האָט שוין דערפיהלט אן אונהיימליכקייט.

— אויף וועמען? אויף אלעמען! — האָט דער מיטאַרבייטער אויסגערופען מיט גרויס בענייסטערונג און זיינע אויגען האָבען זיך אָנגעצונדען מיט א מאָרנעם פייער. — איך האָב פארטיג נעקראָלאָגען אויף וועלט־הערשער, גרויסע מיליאָנערען, בעריהמטע באנקירען, גרויסע ערפינדער פון לופט־באלאָנען... פון אייראָפלאנען, פון צעפעלינס...

— געפעהרליכער מאטעריאל! — האָט דער רעדאקטאָר מיט רייטליכען שרעק אָנגעקוקט זיין מיטארבייטער, וועלכער איז געוועסען און האָט רוהיג געשמייכעלט, בליצענדיג מיט די אויגען ווי א חיה, וואס קוקט אן איהר רויב.

— אך! האָט דער מיטארבייטער איהם בערוהיגט — איך האָב געלאָסענעם מאטעריאל אויך... ביי מיר, למשל, זיינען דא פארטיג א רייהע נעקראָלאָגען איבער גרויסע דיכטער, שריפטשטעלער און רעדאקטאָרען...

דער רעדאקטאָר איז דאָ רויט און דאָ בלאָם געוואָרען. האָט פערביסען די ליפען, א הוסט געטהאָן און בעמיהענדיג זיך צו שמייכלען האָט ער א מורמל געטהאָן:

— אזוי — רעדאקטאָרען אויך?... די עלטערע, הייסט עס.

— יא, די עלטערע... — האָט דער מיטארבייטער נאכגענעבען און האָט אראבגעלאָזט די אויגען צו דער ערד...

— האָפענטליך, האָט איהר מיך נאָך ניט בעהרט מיט א נעקראָלאָג... האָט דער רעדאקטאָר געשמייכעלט און פארשענדיג אָנגענקוקט דעם מיטארבייטער...

דער מיטארבייטער, וועלכער האָט דוקא געוואָלט ארויסווייזען זיין גרויס פערעהרונג צו זיין רעדאקטאָר, האָט דאָך אין דעם פאל ניט געוואוסט ווי צו האנדלען. אבער דער אינסטינקט פון זעלבסטפערהיטונג האָט איהם אונטערגעזאָגט, אז כאָטש דער רעדאקטאָר איז עהרגייציג, זאָל ער בעסער ענטפערען ניין... אבער אום דעם רעדאקטאָר אינגאנצען ניט צו פערשעמען, וואָס איהם האָט ער דורכגעלאָזט האָט ער דיפלאָמאטיש נעענטפערט:

— פאר איהר, הערר רעדאקטאָר, האָב איך אָנגענגרייט א יובילעאום־ארטיקעל...

דעם רעדאקטאָר איז אראָב א שטיין פון הארץ... ער איז געוואָרען, ניט נאָך זיין שטייגער ווייך געשטימט, האָט זאָגאר א שמייכעל געטהאָן און ווי פאר זיך א מורמל געטהאָן:

— ווי ווייט איז אייגענטליך א יובילעאום פון א נעקראָלאָג...

און דעם דאָזיגען טאָג איז דער רעדאקטאָר געווען אין א בעזונדער ווייכער שטימונג. האָט ניט געפאָדערט קיין פינקטליכקייט, פאר וואָס די מיטארבייטער האָבען איהם געוואונשען אין הארצען לאנג לעבען...

זיין אייגען ארטיקעל, וואס ער האט אין יענעם טאג גע־
שריבען האט זיך אויסגעצייכענט מיט א געוויסען גוטמוטיגען
יאוש, איבער די ציילע האט געשוועבט א לייכטער הומאר און
אין מאנכע שטעלען האט געקלונגען א פילאזופישע נאטע...

דאס איז נעווען דאס אייניגע ארטיקעל, זייט די צייטונג
האט עקזיסטירט, וואס די לעזער האבען ניט פערשטאנען...

וויכטיגע מיטינגען.

נאך דעם קלויבעם סאפער, וואס איז בעשטאנען פון צוויי געריכטען, האט זיך איסאק אויפגעהויבען פון שטוהל, זיך דורכגענאנגען איבער'ן שטוב און ארויסגעהמענדיג דאס זיינערי פון וועסט־טאש, האט ער ווי פאר זיך געמורמלט:

— איך מוז שוין גיהן אויפ'ן מיטינג...

דאס יונגע ווייבל העלען, וועלכע האט אבגערוימט פון טיש, האט מיט א גלאז אין האנט זיך אנידערגעשטעלט קענען איסאק'ן, איהם אריינגעקוקט אין די אויגען און זיך געקלאגט:

— וויעדער א מיטינג? ביזט געוואָרען א גאנצער כלל־טהוער.

— וואס־זשע מיינסטו, העלען, מען מוז פאר דער מענשהייט אויך עפעס טהאן — האט איסאק געענטפערט און זיך קוים איינגעהאלטען ניט צו שמייכלען...

— די מענשהייט! — האט העלען איהם נאכגעקרימט — די מענשהייט איז ביי אייך טייער, נאר דער יחיד האט ביי אייך קיין ווערט...

און אנשטעלענדיג א ווייענדיגען פנים האט זי זיך נעבעטען:

—איך ווייל אויך גיהן אויף מיטינגען, ארבייטען פאר דער מענשהייט, מיר איז אליין דא אומעטיג...

— אומעטיג! — האט איסאק ווי אויסגעשריען — וואס זייסט אומעטיג... האסט דאך עפעס פאר דער חתונה נעהאט חבר'טעס... נעהט מען אריבער צו זיי...

— ניט נאר חבר'טעס... — האָט העלען זיך בעלויידינט... איך האָב געהאט חברים אויך...

— זאָל זיין חברים... איך בין ניט אייפערזיכטיג...

— ביזט ניט אייפערזיכטיג — האָט העלען אויסגעשטעלט אויף איהם בייז די אויגען — אָט דאָס איז טאקע מיין אונגליק... איך האָב נעוואָלט דו זאָלסט יא זיין אייפערזיכטיג...

— א מאַרנע זאָך מיט די ווייבער! — האָט איסאק געפלאָפירט — קיינמאָל קען מען זיי ניט צופריעדען שטעלען; איז מען אייפערזיכטיג פראָטעסטירען זיי, איז מען ניט אייפערזיכטיג — קלאָגען זיי — איבריגענס, איך מוז שוין נעהן... דער מיטינג הויבט זיך אָן אכט שארפ...

און איסאק איז ארויס, לאָזענדיג העלענ'ען א בייזע און דערצאָרנטע...

דער מיטינג איז פאַרנעקומען אין א קליינעם, שעהן־אויפגערוימטען צימער, ביי מיס בערטע פיין.

מיס פיין האָט איסאק'ן בענעגענט מיט אויסגעשטרעקטע ארעמס און נאָך דעם קוש, וואָס ער האָט מיט געוויסער עטיקעט אָבגעזוינגעלט אויף איהרע ראָזעווע ליפּעלעך, האָט ער זיך ענטשולדיגט...

— זי האָט מיך פערהאלטען, מיין ווייבעלע.

בערטע האָט זיך אָננעבלאָזען:

— דיין ווייבעלע... אָט דאָס איז דאָך מיין אומגליק, וואָס זי איז דאָס ווייב און איך בין בלויז א געליעבטע, צו מיר מעג מען קומען, נאָר דאָן, וועז דאָס ווייב לאָזט אָב...

איסאק, פון דער נאַטור, אן אָנהענגער פון פרויען־רעכט, האָט דערפיהלט אין בערטע'ס טענות א געוויסע מאָס נערעכטיגקייט און ער האָט זי ארומגענומען און געזאָגט:

— דו ביזט נערעכט, מיין טייערע, אבער די פליכטען צו א ווייב, קען מען אויך ניט אָבלייקענען... ענטשולדיג...

בערטע האָט אַבער געפֿאַרערט איהר רעכט, די רעכט פון א געלטיבטער:

— איך האָלט, אז א געלטיבטע שטעהט העכער פֿאר דער געזעצליכער פרוי...

—צי העכער צי נידעריגער וויים איך ניט — האָט איסאק געמורמלט — אבער מיט דער געזעצליכער פרוי איז מיר אי־בערדריסיג, לאנגווייליג, — און מיט דיר, מיין ליעבע...

און צו אילוסטרירען ווי אזוי איהם איז מיט איהר, האָט ער זי פעסט צוגעדריקט צו זיך און געקושט...

— ווי לאנג אבער וועט עס זיך ציהען אזוי?... — האָט בערטע געוואָלט אויסנוצען די געלעגנהייט — נאָך אלע גלי־קען, וואָלט איך וועלען דיך ליעבען פראנק און פריי, און ניט גנב'ענען די פֿאר פונקען ליעבע...

— ס'הייסט דו וואָלסט וועלען ווערען מיין געזעצליכע פרוי...

— נעווים... — האָט בערטע איהם נענלעט איבער די הענט און זיך געטולייעט צו איהם ווי א קעצעלע...

איסאק, דערוואַרעמט פון איהרע צערטליכקייטען, האָט זיך ווי פערלוירען, און פערגעסענדיג אָן זיינע פליכטען צו העלען, האָט ער אויסגערופען:

— האָב נעדולד... איך וועל מיט העלענ'ען איבערדייסען, איך וועל זיך מיט איהר צוגעהן... איך וועל מאכען אזוי, אז זי וועט זיך בעטען, מיר זאָלען זיך צוגעהן...

אין פערלויף פון א יאָהר צייט האָט ענדליך העלען ער־פאהרען איסאק'ס בעהאלטענע ליעבע צו בערטע'ן.

— איסאק, אט אזוי האָסטו מיך נענארט! אויף מיטיג־געז נעגאנגען, ארבייטען פאר דער מענשהייט...

— נא... — האָט איסאק געמורמלט און האָט אויסנע־ווייזען זעהר נעבאכדיג...

—טאָ נעה און קום שוין קיינמאָל ניט... איך וועל מיין שטערטעל בעשטעהן אליין...

איסאק האָט זיך נעוואָלט פערענטפערען, פערטיידיגען, אבער העלען, א בייזע און שטאָלצע, האָט זיך אבגעקהרט און ניט נעוואָלט הערען:

— נעה, אדער איך נעה אוועק!

און זהענדיג ווי ער בלייבט זיצען אונבעוועגט אויף זיין שטוהל, האָט זי זיך נענומען פאקען און באלד איז זי נעשטאנען אן אנגעטהוענע מיט א פעקל אין האנט און זאנגעדיג: איך בעפרעי דיך! — איז זי ארויס פון צימער...

איסאק איז מיט א נעזונקענעם קאָפ אוועק צו בערטע'ן.

— בערטע... איך בין פרוי... זי האָט מיך פערלאָזט...

בערטע, וועמענס אידעאל איז נעווען צו בעזיצען איסאק'ען אליין, און צו ווערען זיינע פאר דער וועלט, איז מיט פרייד אויפנעשטאנען פון זאפקע, וואו זי איז נעלענען אויסנעצויגען, און ארומנעהמענדיג איסאק'ן האָט זי נעפליסטערט:

—א, מיין טהייערער, איצט ביזטו מיינער אין נאנצען, אין נאנצען...

איסאק האָט זיך דערפיהלט אונבעקווועם אין איהרע ארעמס און האָט זיך בעמיהט צו בעפרייען:

— פארוואָם ביזטו אזוי צוטראָגען, איסאק? — האָט בערטע נעפרעגט.

— צוטראָגען... חלילה... נאטירליך... האָט ער נענומען שטאמלען — נאטירליך, אוא מאמענט...

און פאר זיינע אויגען האָט פארנעשוועבט דאָס נעזיכט פון דער בייזער און שטאָלץ־אוועקגעהענדיגער העלען...

„וואוהין און צו ווען האָט זי נעקאָנט אוועקגעהן?"— האָט זיך איהם נעבאָמבעלט אין קאָפ און ער האָט נעקוקט אויף בערטע'ן מיט גלייכגילטיגע בליקען...

ער האָט אבער די אויגען נעהאלטען אראָבגעלאָזט און זי

האָט זיין בליק ניט געקאָנט כאפּען...

עס איז אוועק א יאָהר, בערטע איז געזעסען מיט איסאק'ן אין צימער, וואו זיי האָבען נאָר וואָס אָבנגעסעסען סאפּער. איסאק איז געווען נערוועז, אויפגערעגט, ווי א מענש, וואָס ווילּ עפּעס טהאָן און האָט מורא פּאר עמיצען...

— וואָס איז מיט דיר, איסאק? — האָט בערטע געפּרעגט, אריינקוקענדיג איהם אין די אויגען.

— מיין סאָסייעטי „מיטעט" היינט און איך מוז געהן... איך האָב אזוי קיין געדולד דערצו ניט...

— וועלכע סאָסייעטי?... — האָט בערטע זיך פּער־חדוש'ט.

— וועלכע סאָסייעטי! — האָט איסאק בייז איהר איבער־געקרימט — זי וויסט שוין נאָר ניט...

— ביזט אויפגעגרעגט... — האָט בערטע געמורמעלט, ניט קענענדיג פּערשטעהן...

— נו, געווים... פּרענסט אזוינע נאַרישקייטען... איך האָב א וויכטיגע זיצונג... איך מוז געהן...

— העלאָו, העלען! — האָט איסאק אויסגערופען אריין־געהענדיג אין א קליין געמיטליכען צימערל, וואו העלען האָט געוואוינט דעם לעצטען יאָהר...

זי האָט איהם אויסגעצוינגען די האנט און געבעטען זיצען.

— אז איך קום צו דיר, פיהל איך מיך אזוי גוט, אזוי גוט...

— עס פּרעהט מיך... — האָט העלען מיט אויגען אָנגע־נאָסענע מיט ליעבשאפט געענטפערט — מיר וועלט אויך אזוי גוט... אך, ווי נאריש מיר זיינען!... — האָט זי מיט א גוטמו־טיגען שמייכעל אויסגעזופּצט, און אוועקזעצענדיג זיך נעבען איסאק'ן אויפ'ן פּארענטש פון וויעג־שטוהל, האָט זי וויינענדיג איהם, געפּרעגט:

— ווּאָס האָסטו איהר נעזאָגט פּאר א תירוץ?

— איך האָב איהר נעזאָגט, אז איך נעה אויף א מיטינג...

— דערזעלבער אלטער תירוץ... — האָט העלען שטימונגס־פול אויסגערופען...

און אָננעהמענדיג איהם פּאר'ן האנט האָט זי פּאַרטגעזעצט:

— ווייסט איסאק, אז איך וויל שוין ניט מעהר מיט דיר צוואמענגעהן זיך... אזוי איז בעסער... איצט האָסטו מיך ליע־בער... נאָרמאל אָב צוליעב מיך אן אנדערע... אבער מיך — ניט... איך וויל ניט זיין קיין ווייב, איך וויל בעסער זיין א געליעבטע... א ווייב לאָזט מען אליין און מען געהט אוועק אויף א מיטינג און צו א געליעבטער קומט מען און מען זיצט אזוי לאנג, אזוי לאנג. איסאק, וועסט דאָך הייבט ביי מיר לאנג זיצען... יא? מיר וועלען אבהאלטען א ווייכטיגען מיטינג.

— א, זעהר א ווייכטיגען! — האָט איסאק מיט בעניים־טערונג אויסגערופען און האָט זיך נערריקט פעסטער און פעס־טער צו דער גרויזענער ווייב און צו דער איצטינער גליעב־טער...

דער מאן קומט!

דער „קאטעדזש" איז געשטאנען ווי אבנעזונדערט פון דער נאנצער וועלט. שטעהענדיג אויף דער לאנגער און בריידטער ווראנדע האט מען בלויז געזעהן ווען ניט ווען א הייזעל, א פארם און וויעדער פעלד, וואלד און האריזאנט.

לייזי, וועלכער דער מאן האט געשיקט אהער אויף עטלעכע וואכען האט זיך דא געפיהלט ווי ניי געבוירען. די ערשטע טעג האט זיך איהר בשום אופן ניט געגלויבט, אז דאס איז א קאונטרי אין אמעריקא. וואוינענדיג אין אן ענג בעזעצטען נעגענד אין ניו יארק האט זיך איהר נעראכט, אז גאנץ אמעריקא איז געפאקט מיט מענשען, קארם און בייבי־קערעדזשעס. די בריידקייט, פרייהייט האט איהר דערמאנט איהר היים, א שטערטעל ערגעץ אין טשערניגאוער גובערניע, וועלכע זי האט פערלאזט מיט זיבען יאהר צוריק, וועז זי איז אלט געווען זיעבצעהן יאהר. דארט איז אויך געווען אזוי בריידט און פרייי און זי פלעגט אזוי לייב האבען מיט איהרע יונגע חבר'טעס זיך לאזען לויפען און יאגען זיך יעדער פרייען פארנאכט און יעדען שבת, וועז דער טאטע, א בייזער און שטרענגער איד, פלעגט נאר ניט זיין אין דער היים.

דא איז זי ווידער פריי. מיט די עטליכע יונגע מיידלעך און יונגע ווייבלעך וואס האבען זיך געפונען מיט איהר אין זעלבען קאטעדזש איז זי געווארען בעפרייגדעט אין די ערשטע פאר טעג און האט זיך געפיהלט מיט זיי, ווי מיט יענע חבר'טעס אין דער היים. אויך מיט די פאר באיעם וואס האבען זיך דא געפונען האט זי זיך געפיהלט היימיש און זיך געהאלפן

טען פריי, ווי א יונג מיידעלע וואָס וויים נאָך פון קיין זאך ניט.. זי האָט זיך מינוטענווייז פערגעסען, אז זי איז שוין א יאָהר פערהיראט מיט עפעם איינעם א מיסטער און דער מיסטער האָט עס איהר טאקע געשיקט אהער צו פיקסען זיך...

און שפּיעלענדיג מיט א באי אין באָל אָדער אזוי אויס־פּראָווענדיג זיך אין לויפען: ווער וועט וועמען אריבערי־גען — דער באי זי, אָדער זי דעם באי — פּלוצ־לונג דערמאָנען אָן איהר מאן און פּלוצ־לויף אבשטעלען, אזוי אז דער באי האָט איהר שנעל געקענט כאפען. ארומנעהמענדיג זי און האלטענדיג זי פעסט אין די הענט. זי פּלוצ־לויף אָבער אויסרייסען פון איהם, מורמלענדיג:

— דאָס טאָר מען ניט...

— פּארוואָס טאָר מען ניט?

פּלוצ־לויף זי זיך פערשעהמען און ענטפערען:

— איך האָב דאָך עפעם א מאן.

און גלייך פּלוצ־לויף איהר פערדריסען וואָס זי האָט זיך צוי־גערריקט אזוי אירָאָניש: „עפעם א מאן" און זי פּלוצ־לויף זיך פערריכטען:

— מיין מאן איז א שהנערער פּאר אייך.

און נאָך דעם ליגען וואָס זי האָט אזוי גלאָט אָבגעזאָגט פּלוצ־לויף זי זיך צולאכען מיט א העלען קלינגענדען גלוצ־לעכטער און אין א ווייל ארום ווידער פערגעסען אן מאן, אָן ניו־יאָרק און האָט זיך ווידער נעלאָזט לויפען מיט'ן באי צי מיט א מיי־דעל, ביז וואָנען דער יונגער פּארמער פּלוצ־לויף ניט ארויסגעהן מיט'ן גלאָק אין דער האנט און מיט'ן קלינגען צונויפואמלען, ווי א פּאסטוך זיין סטאדע, די „געסט" זיינע, וואָס האָבען זיך צושפּרייט איבער'ן פעלד, דער דא, דער דארטען.

דערהערענדיג דאָס קלינגען פּלוצ־לויף זיך לאָזען לוי־פען די ערשטע צום הויז. גלאָפּען איז זי ווי א קליין מיידעלע, ווען די מאמע רופט עסען און האָט ווידער פערגעסען אָן דעם

מיסטער דאָרט אין ניו־יאָרק, וואָס האָט איהר אהער געשיקט. איהר האָט זיך געדאכט, אז דאָ איז זי געבוירען געוואָרען און דאָ וועט זי שוין בלייבען אויף שטענדיג, א פרייליכע, א גלוקליכע, א פרייע...

פלעגט איהר דער יונגער פארמער ברענגען פון סטיישאָן, וועלכע האָט זיך געפונען א פּאָר מייל פון קאטעדזש, א בריוועל, פלעגט זי זיך ווידער דערמאָנען און איהר פרעהליכקייט פלעגט פערשווינדען. אין יעדען בריוועל האָט זי ערוואַרטעט אן אונאָנגענעהמע נאכריכט: אָדער אז עס איז שוין איהר צייט צו פאָהרען צוריק אין ניו יאָרק, אָדער אז ער קומט אליין אויף א פּאָר טעג. איבערלעזענדיג דאָס קורצע בריוועל פון דעם „ביזי" מאן און אויסנעפינענדיג אז ער איז נאָך אלץ ביזי און קומען קען ער נאָך ניט און איהר הייסט ער נאָך בלייבען, פלעגט זי דאָס בריוועל צוריסען מיט הנאה אויף קלייניקע שטיקעלעך און פערוואַרפען ערגעץ אויפ'ן פּלאָר. דער ווינט פלעגט די שטיקלעך צוריסענע פאָפיר אויפהויבען פון דער ערד, פלי־הען מיט זיי אין דער לופט און מאנכען שטיקעל איהר צוריק ברענגען — פונקט ווי דער ווינד האָט אלעס געוואוסט אין האָט געוואלט איהר דערמאָנען אן איהרע פליכטען און אז צו פרעהליך דארף זי ניט זיין, ווייל פריהער־שפעטער וועט זי מוזען אָדער צו איהם פאָהרען אָדער איהם דאָ אויפנעהמען...

ענטפערען פלעגט זי זיך ניט אויפען. דאָס שרייבען איהם איז פאר איהר געווען אן אָפּקומעניש. זי מוז שרייבען „מיין ליעבער מאן", אבער די פערער, ווי זי וואלט געפיהלט דעם ליגען פון דער פראָזע, האָקט זיך אריין אין דעם פאָפיר און זי מוז פערבייטען אויף „מיין טייערער מאן". איהר דאכט זיך, אז „מיין טייערער" איז וועניגער פאלש ווי „מיין ליעבער". זי האָט שוין געפרובט שרייבען „האכנעשעצטער מאן", האָט זי זיך צולאכט און פערשעהמט פאר זיך אליין.

ענדליך איז איהר אנגעקומען א בריוועל, וואו ער מעלדעט איהר, אז ער קומט אויף שבת... דאס בריוועל איז איהר אנגעקומען דאנערשטאג פארנאכט. יענעם אוועגד האט זי שוין וועניגער פערבראכט און וועז א קליינע קאמפאניע מיידלעך מיט די צוויי כוואטסקע באיעם האבען זיך פארבעריים צו נעהמען א וויטען „וואק" און זי אויך איינגעלאדען, האט זי זיך ענטזאגט. אלעמען האט עס געוואונדערט: וואס איז געוואדען מיט דער פרעהליכער ליזע'ן? זי האט אויסגעטראכט א תירוץ, אז זי פיהלט ניט גוט און איז געבליבען זיצען אליין אין א וויינקעל, ווי זי וואלט שוין אנגעהויבען צו ערוואדטען איהר מאן.

פרייטאג האט זי דער יונגער פארמער געגומען צום סטייישאן צו בעגעגענען דעם מאן. זי איז געזעסען מיט'ן פארמער זייט ביי זייט און וועז עס איז געקומען אראב־בארג, האט ער איהר צוגעדריקט צו זיך, זי זאל ניט אראבפאלען פון שמאלען קערעדזשעל. ארום איז געווען בריים און פריי און דאס יונגע פערד איז גאלאפירענדיג געלאפען ווי צום טאקט. ליזע איז איצט אזוי ווייט געווען פון מאן, אז זי האט נאר ניט געוואסט, ווי אזוי ער זהלט אוים און וואס פאר א שטימע ער האט. אבער קומען וועט ער זיכער און אפשר וועט איהם דאדט וואס אבהאלטען און זי וועט בעקומען א דעפעשע, אז ער ק ע ן נ י ט קומען, און זי האט נעפרעגט ביים פארמער: ק ע ן א נ ק ו מ ע ן אהער א דעפעשע? דער פארמער האט נעענטפערט: ניין!

ביים סטיישאן איז נאך אויסגעקומען צו וואדטען. ליזע האט נאכגעפרעגט די אורזאכע. דער טרייז האט זיך פערשפעטיגט. דאס איז גוט. טרעפט ניט אמאל אז א טריין פערשפעטיגט אויף א טאג? אבער אט קומט ער שוין אן! פערשפעטינט און דאך געקומען. אט קריכט פון א וואגאן ארויס א נידעריגער, בריים־ביינינגער מאן. דאס איז ער דאכט זיך? יא,

דאָס איז דער מיסטער, וועלכער האָט זיך אהער געשיקט, דאָס איז ער!

— העלאָו, ליזע!

— העלאָו, אייב...

מאַנכע יונגע ווייבלעך, וועלכע בענעגענען דאָ די ערווארטעטע מענער, צוקושען זיך מיט זיי. ליזע טראכט, אז זי האָט זיך אויך נעדארפט צוקושען, אבער עס איז אראָב די בענעגענישן גלאָט אהן א קוש און זי איז געווען צופריעדען. דער מאן האָט זי בעטראכט און א צופריעדענער געזאָגט:

— האָסט זיך פיין געפיקסט...

און ווארפענדיג א בליק אויף דער וואָג וואָס איז נעשטאַנען ביים סטיישאן האָט ער העפליך פּאַרגעלעגט:

— שטעל זיך, ליזע. איך וועל דיך אבווענען. איך האָב נראד אן אייניציג פּעני...

ליזע, געהאָרכזאם ווי א קינד, וועז דער טאַטע הייסט וואָס טהאָן, האָט זיך מיט א פערשולדיגטען שמייכעל אוועקגעשטעלט אויפ'ן וואָג. דער ווייזער האָט זיך נעגעבען א הויב ארויף אוז איז געגאנגען ביז הונדערט און צוואנציג און נאָך אריבער א שטיקעל.

— הונדערט איין און צוואנציג מיט א האלב! — האָט דער מאן געמאַלדעז. — נאָנז שעהן זיך געפיקסט! דו וועסט דאָ נאָך בלייבען א פּאָר וואָכען... איך וועל אויך בלייבען עטליכע טעג. די ביזנעס זיינען איצט שטיל־ער...

און פּאַהרענדיג צוריק צו דער פּארם האָט זיך ליזע'ן נעדאכט, אז דער וועג איז ווי שמאַלער נעווארען און דער וואלד פון דער ווייט איז ניט דער זעלביגער... אויך דאָרט דער ווייסער קאטעדזש, וועלכען זי האָט אהין פּאַהרענדיג בעמערקט איז נאָר ניט אזוי שעהן ווי זי האָט געמיינט, א נעווועהנליכער קאטעדזש. און זי וואָלט בכלל שוין נעווואָלט פּאַהרען צוריק אין ניו יאָרק. דאָרטען ווייסען אלע אז זי האָט א מאן און דאָ דארף זי איהם

ערשט ווייזען. זי וועט זיך שעהמען און יענער כוואטסקער באי מיט די לעבעריגע אויגען וועט אזוי לאכען... זי האט אויפגעהויבען די אויגען און געוואָרפען בגנבה א בליק אויף דעם מאן, וועלכער האט געשעפט די פרישע לופט מיט א מינע, ווי ער וואלט עס געטהאן צוליעב זיין שוואכען געזונט און ליזע האט בעשלאסען, אז דער באי וועט זיכער לאכען און אפשר וועלען די מיידלעך אויך לאכען...

און עס האט איהר געקלאפט דאס הארץ פאר ערווארטונג.

עס איז אזוי נוט ווען דאס פערד איז מיער און דער וועג צוריק איז ארויף־בארג און מען פאהרט אזוי לאנגזאם...

דער רב.

פון דער לעצטער בעקאנטשאפט אין סענטראל פארק איז הערמאן ענטציקט געווען. אויסער, וואס דאס מיידעל איז א זעהר חנ'עודיגע און אן אינטערעסאנטע, איז זי דערצו פון גרויסען יחוס: איהר טאטע איז ניט מעהר און ניט וועניגער ווי א רב, און כאטש הערמאן איז א ראדיקאל געשטימטער יונגערמאן, וויים ער אבער אז די אמת'ע אידישע אריסטאקראטיע זיינען די רבנים. קיין אנדערע אריסטאקראטישע קאסטעם אויסער די רבנים זיינען ביי אידען ניטא. און איידער הערמאן האט נאך געוואוסט געווי איהר שטאם איז דער ערשטער קאמפלימענט וואס ער האט דער דאזיגער מיידעל געמאכט געווען אזוי:

— עפעס שפיגעלט זיך אב אין אייערע אויגען, וואס צייגט, אז איהר שטאמט פון יחסנים...

— נעווים בין איך א יחסנ'טע! — האט זי פערשעמט געענטפערט.

— איך האב געוואלט וויסען ווער איז אייער פאטער?

— אייך וועט ער ניט געפעלען...

— א, איך בין זיכער, אז איהר האט א שעהנעם טאטען!

— יא... אבער אייך וועט עס ניט געפעלען... ער איז א רב...

— א רב! א רב! — האט הערמאן ענטציקט אויסגערופען, — וואס רעדט איהר. דאס איז דאך דער שעהנסטער יחוס.

און בעטראכטענדיג זי נאך אמאל ביים שיין פון דער עלעקטרישער לאמטערן אין פארק, האט ער וויידער זיך בעגייסטערט:

— איהר זעהט טאקע אויס ווי א רב'ניש קינד. דער אידישער אדעל ליעגט אייך אויפ'ן פנים...

זי האָט זיך צולאכט און געענטפערט:

— און איך האָב נאָר ניט געוואוסט, אז עס וועט אייך אזוי געפעלען...

— עס געפעלט מיר זעהר! — האָט הערמאן זיך אלץ בעגייסטערט. — נאטירליך, איך בין א פריידענקער, אבער איך האלט זעהר פין יהום. און צו די אידישע רבנים האָב איך נאָך א שוואכקייט פון דער קינדהייט.

און פאר הערמאנ'ען האָט זיך גלייך פאָרגעשטעלט דער רב פון זיין שטעדטעל, ר' אהרן־מאיר, מיט דער לאנגער, בריימטער באָרד, מיט די גרויסע, קלוגע און עטוואָס געהיימניספולע אויגען, מיט זיין שטילען און ערנעלען אויסדריקען זיך. הערמאן געדענקט, וועו זיין מאמע פלעגט איהם שיקען פרעגען א שאלה איז ביי איהם געווען א יום־טוב, וואָרים אויסער דער רב אליין איז דאָס נאנצע רב'נישע הויז געווען פול מיט צוציהונגען און פערלאָנגען: די רב'יצין מיט איהר ערנעלען פנים, דעם רב'ס חדר... אין רב'ס חדר האָט זיך ניט מעהר געפונען ווי א טיש, צוויי בענקלעך — אמת, נעפארבטע — און א גרויסער אלמער מיט ספרים. אָט דער אלמער האָט צוגעגעבען דעם רב'ס חדר א פאַנטאַסטישען אויסזעהן. הערמאן, וועלכער האָט דאן נאָך נעהייסען הערשעלע, פלעגט ניט וואגען נאָהענט צוצוגעהן צום רב, נאָר בייט שוועל פון חדר פלעגט ער בלייבען שטעהן און וואַרטען ביז דער רב וועט זיך אברייסען פון דער גמרא. אז דער רב פלעגט זיך ענדליך אָבריסען פון דער אָפענער גמרא און, אויפהויבענדיג דעם קאָפּ, איהם בעמערקען, פלעגט הערמאן בלייבען ווי דערשראָקען און פאר שרעק פערגעסען די נאנצע „שאלה".

אבער דער רב פלעגט איהם גלייך ערמוטהיגען:

— וועמעס ביזטו, אינגעלע?

— הערשעל, לייבע דעם קרעמער'ס.

— אזוי, לייבע דעם קרעמער'ס. ביזט מסתמא א גוטער שגץ... קום אהער.. קום, שעהם זיך נישט...

און דער איצטיגער הערמאן און דער דאמאלסדיגער הערשעל פלענט פון די דאזיגע גוטמוטיגע ווערטער גלייך דערמאנען זיך אן דער שאלה:

— די מאמע האט אויסגעמישט מיט א מילכיגען לעפעל דעם פליישיגען טעפעל.

— האט דער טעפעל בשעת מעשה געקאכט?

— יע... געקאכט...

— דאם לעפעל איז געווען א הילצערנע, צי א צינענע?

— א הילצערנע.

— אויב א הילצערנע, איז דאם לעפעל טריף און דער טעפעל איז כשר...

און געהענדיג צוריק, האט ער די גאנצע צייט גע'הוז'ט:

— דאם לעפעל איז טריף און דאם טעפעל איז כשר...

און קומענדיג אהיים צו דער מאמע'ן, האט ער עס מיט שמחה איבערגעגעבען:

— מאמע, דאם לעפעל איז טריף...

— אבער דאם טעפעל, נזלן! — איז די מאמע דערשראקען געוואָרען, ווייל עס איז געווען איינס פון איהרע בעסטע, געדראטענועטע טעפלעך.

— דאם טעפעל איז כשר, זאל איך אזוי געזונד זיין.

— לאנג לעבען זאל ער! — האט די מאמע געבענשט דעם רב אונטער די אויגען. — וועז ער מאכט מיר טריף דאם טעפעל, וואלט איך ניט געוואוסט וואם צו טהאן, ערשט פאר פסח איהם איינגעדראטענועט...

און איצט, שטעהענדיג נעבען א רב'ס א טאכטער, האט הערמאן דערפיהלט א בענקשאפט נאך יענער צייט. זיין שטימונג איז געוואָרען אזוי געהויבען, אז ער האט רב'ס טאכטער

אנגענומען פאר'ן האנד און געפרעגט:

— אייער טאטע פסק'ענט אויך שאלות?...

— יא, אמאל... ועהר זעלטען...

— און ער האט אויך א גרויסען אלמער מיט ספרים?

— ניט ועהר... — האט זי געשמייכעלט.

— און א באָרד... א לאנגע...

— ניט ועהר...

— איך וואלט געוואלט זעהן אייער טאטען... — האט ער ווי אויסגעזופצט.

— איהר קאנט אמאל צו אונז אריינקומען! — האט זי איהם געגעבען די ערלויבניש.

— וואס זאל איך זאגען פאר א תירוץ? — האט הערמאן געפרעגט נאיוו.

— א תירוץ! — **האט זי נעלאכט**, — איהר דארפט נאר ניט זאגען קיין תירוצים, **איהר** וועט פרעגען אויף מיר...

— מעג מען?

— פארוואס ניט... צו מיר קומען אריין אפט יונגע לייט... מען פערברענגט...

הערמאן איז געבליבען ווי ענטוישט. ערשטענס דערפאר, וואס זי, וועלכע ער האט שוין, דאכט זיך, ליעב בעקומען, האט נאך בעקאנטע יונגע לייט און ער איז ניט דער איינציגער און צווייטענס, איז נאך פערדריסלעכער, וואס צו א רב'ס א טאכטער קאן מען ארויפגעהן אזוי פראנק און פריי... אבער דאך האט ער אנגענומען איהר אויפאדונג.

— יא, איך וועל אריינגעהן. וועז?...

— קומט שבת אוועק... א זייגער זיעבען...

—שבת אוועק! שעהן! **שעהן!**

און הערמאן האט זיך פארגעשטעלט, אז ער וועט נאך אודאי כאפען א רב'ס א המבדיל און הערען זינגען די „אליהו'ס".

— איך וועל קומען זיכער, — האָט ער איהר געגעבען די האנד און מיט בעגייסטערונג זי געדריקט...

הערמאן האָט קוים דערוואַרט, אז עס זאָל אָנקומען דער גליקליכער שבת. ערשטענס האָט ער שוין געבענקט נאָך איהר, און צווייטענס, איז ער געווען שטארק נייגעריג צו זעהן דאָ אין אמעריקא א רב... ער האָט זיך פּאַרגעשטעלט א הויכען. שעהנעם עלטערען אידען מיט א לאַנגער באָרד און מיט א גרויסען שטערען און צווייי גרויסע טיעפּע אויגען... און הערר מאן האָט געמאכט פּלענער, ווי אזוי צו רעדען מיט איהם. איהם האָט באנג געטהאָן, וואָס ער איז אזוי גלאַט גאַראַזירט: דער רב וועט געווים האָבען נרויס צער... אמאָליגע צייטען האָט מען זיך ניט גאַראַזירט.

דערפאר אבער האָט ער בעשלאָסען, וועט ער זיצען די גאנצע צייט אין היטעל, און זאָל איהר טאָטע, דער רב, ניט האָבען קיין ענמת־נפש...

א פּערטעל צו זיבען איז שוין הערמאן געשטאַנען ביי א גרויסער טענעמענט־הויז אין א אידיש־איטאַליענישען ענגנד און געקוקט ארויף צו די פענסטער און ניט געקאָנט כאָפּען מיט'ן אויג, וואו זאָל דאָ אין דעם דאָזיגען הויז זיך קאָנען איינאָרדנען א רב...

ביים הויז האָבען זיך נעשפּיעלט איטאַליענישע באָים, געפּרובט די מוסקולען און גראַנגעלט זיך. אין האָל זיינען געשטאַנען פּאַרלעך און געמאכט חנ'דלעך אייגע צו די אנדערע.

הערמאן האָט בעטראכט דעם נומער פון הויז און נעצוויפּעלט, צי איז דאָס דערזעלבער נומער, וואָס דעם רב'ס

טאכטער האָט איהם אָנגענעבען... איהם האָט זיך ניט גע־גלויבט, אז דאָ זאָל וואוינען א רב.

אָבער אריינגעהענדיג אין האָל און קוקענדיג אויף די האלב אָבגעריבענע אונטערשריפטען אונטער די „לעטערבאקסעלעך" האָט ער געפונען דעם נאָמען און די וואוינונג פון רב... דאָס איז געווען אויפ'ן פינפטען פלאָאר...

— עס איז „פאָלג מיר א גאנג", — האָט ער אונצופריי־דען געמורמעלט, — וואוהין א רב קאָן אין אמעריקא פער־קריכען...

און דערגרייכענדיג דעם פינפטען פלאָאר האָט ער אננע־קלונגען.

אנטקענען איהם איז אריוים א בייזער איטאליענער און האָט איהם אָנגעקוקט מיט חשר...

און טאקע דערזעלבער איטאליענער האָט איהם אָנגע־וויזען די קענאיבערדיגע טהיר.

הייסט עס, אז דער רב וואוינט בשכנות מיט אן איטאל־יענער. הערמאן האָט א שמייכעל געטהאָן און האָט זיך צונע־גרייט צו איבערראשונגען.

ער האָט אָנגעקלונגען און האָט קיין ענטפער ניט בעקו־מען. הערמאן האָט אונגערולדיג געווארט, נאָר קיינער האָט איהם ניט אויפגעמאכט די טהיר.

ער האָט א פאָר מאָל אָנגעקלאפט און ערשט דאן האָבען זיך געהערט טריט פון אינווענדיג. די טהיר האָט זיך אויפגעעפענט און פאר הערמאנ'ען איז ערשיענען א איד אין די מיטעלע יאָה־רען, מיט א נעשוירען שפיציג בערדעל, אָנגעטהאָן אין א קור־צען רעקעל.

— וואוינט דאָ דער רב? — האָט הערמאן קוים ארוים־גערעדט און איז געווען זיכער, אז ער האָט פערבלאָנדזשעט...

— דאָ, דאָ... — האָט דער איד געענטפערט. — דאָס ביז איך טאקע אליין... — פלויז, קאָם אין.

הערמאן איז אריין. באלד איז איהם אנטקעגען געגאנגען די טאכטער מיט א שמייכעל.

— פאפא, איך וועל דיר אינטראדיוסען: דאס איז מר...

— אי עס וועלי גלעד... — האט דער רב זיך פערניינט— קאם אין!...

הערמאן איז איהם נאכגענאנגען און האט זיך ענדליך אונגעלומפערט אוועקגעזעצט אויף א שטוהל.

— נעהמט אראב אייער העט — האט דער רב פארנע־שלאגען.

הערמאן האט זיך דערפיהלט בעליידיגט און האט ניט נע־וואגט עס צו טהאן...

— נעהמט אראב! נעהמט אראב! — האט דער רב נע־וואלט צייגען זיין אויפגעקלערטקייט. — מיר זיינען ניט קיין פאנאטיקער... פליעז...

און הערמאן האט דעם העט אראבגענומען און דער־פיהלט, ווי עפעס הייליגעס וואלט פערשוואונדען געווארען. ער האט בעטראכט דעם רב, ווי ער וואלט איהם איננאנצען שוין ניט אנגענאנגען. ער האט בלויז געוואלט וואס גיכער ארויס־נעהן.

ער האט נעקוקט אויף דער טאכטער און נעשמייכעלט, ווי ער וואלט זאגען:

— מיט אזא רב וועלען מיר שוין אויסקומען בשלום.

זי האט זיין שמייכעל פערשטאנען און האט, ניט צערע־מאניענדיג זיך, זיך נעוועגדעט צו הערמאן'ען:

— וועלען מיר אביסעל נעהן...

— יא, יא... — האט זיך הערמאן אנגעכאפט.

— יעס... — האט זיך דער רב אריינגעמישט, — א וואק נאך סאפער־טיים איז זעהר גוט...

ארויסגעהענדיג פון רב'ס הויז מיט דער טאכטער, האט זי זיך צו איהם אויף די מרעפ נעוועגדעט:

— נו, ווי געפעלט אייך מיין פאטער? —

— א נאנץ קלוגער מענש! — האט הערמאן ווי אבגע־פטר'ט זיין מיינונג.

— יעס — האט זי צוגענעבען. — ער איז אלרייט.

אבער הערמאן האט נעבענקט נאך אן אנדער רב, נאך דעם רב פון דער הייס, מיט דער לאנגער בארד, מיט די גרויסע געהיימנישפולע אויגען און מיז'ן גרויסען נע־היימנישפולען אלמער ספרים...

דער זין פון ארבייט.

נרשון טויבקין, וועלכער איז שוין דאָ אין לאנד זייט פיער יאָהר, קען זיך נאָך אלץ ניט צוגעווענען צו דער ארבייט אין שאפ. אליין פון בעל־הבית'שע קליינשטעדטעלדינג על־טערען, מיט א נייגונג צו פוילקייט, פערשיילט ער זיך און די וועלט, וועו ער דארף מאנטאג פריה אויפשטעהן צו דער אר־בייט. ער ארבייט דערפאר פון שטיק און ארבייט אויס בלויז אזוי פיעל, אז עס זאל איהם גענוג זיין צו דערהאלטען די נשמה; און קען ער זיך א טאג אין מיטען דער וואָך ארויס־דרעהען פון ארבייטען און מאכען א יום־טוב, טהוט ער דאָס מיט נרוים הנאה. סיידען, אז ער וויים פאראויס, אז דער באָס פון שאפ וועט איהם פאר אזא „יום־טוב מאכען" אין גאנצען אבזאגען. אמת'ע יום־טובים אבער פייערט ער בייזדערליי, סיי די אידישע און סיי די אמעריקאנישע, נישט קוקענדיג, וואָס אין דאָס רוב שעפער וואו ער ארבייט, זיינען די באָסעס אויף די אידישע יום־טובים נישט שטארק מקפיד.

זייענדיג אין הארצען אן אנטי־סאציאליסט און א פיינד פון דער יוניאָן און איהרע פיהרער, איז ער אבער שטענדיג דער ערשטער פאר א סטרייק. און וואָס דער סטרייק ציהט זיך לענגער אלץ מעהר צופריעדען איז ער. וועו עס קומט צו שטימען פאר ענדיגען דעם סטרייק, איז ער דער נרעסטער נעג־נער און קאָכט זיך מעהר פאר'ן בעסטען סאציאליסט. ער שיט שווארצען מאהן אויף די באָסעס און וואַרענט דערביי די אר־בייטער, אז זיי זאלען זיין פאַרזיכטיג מיט די יוניאָן־פיהרער,

וויל, ערקלעהרט ער זיי, דאָס וואָס זיי ווילען אזוי שנעל סעט־
לען, בעווייזט, אז די באָסעס האָבען זיי אונטערגעקויפט.

נאָכ'ן סטרייק בעט ער נאָט, אז דער סיזאָן זאָל אריבער
און עס זאָל זיך אָנהויבען דער „סלעק". אין סלעק האָט טויב־
קין א רוהיגען געווינסען: קיין ארבייט איז ניטאָ, און ער האָט
דאָס פולע רעכט ארומצוגעהן לויידיג, אָדער זיצען אין דעם בי־
ליגען רעסטאָראַן און טרינקען דריי־סענטיגע קאפע, און פער־
ברענגען מיט די איבערינע לעדיג־געהער פון דעם קליינעם אָרי־
מען רעסטאָראַן.

זייענדיג אזא פיינד פון ארבייט, מוז ער זיך דערפאר אב־
זאָגען פון בעקענטשאפט מיט מיידלעך. חאָטש קיין פרויען־
פיינד איז ער דוקא ניט. ער וויים אָבער, אז אן אמעריקאנער
מיידל, דערווייסענדיג זיך פון זיינע פערדיענסטען און פין
זיין בליק אויף ארבייט בכלל, וועט אנטלויפען פון איהם און
קיין איינציגע וועט ניט וועלען האָבען מיט איהם קיין נאָהענטע
מנע ומשא...

און אין א געשפּרעך וועגען אמעריקאנער מיידלעך פלעגט
ער זיין מיינונג ארויסזאָגען מיט בייזקייט:

— זיי זיינען מיר דערווידער מיט זייער פּראקטישקייט...
און אז ער פלעגט זיך שוין יאָ בעקענען מיט א מיידל, פלעגט
ער לענגער ווי צוהן, פופצהן מינוט מיט איהר נישט פער־
ברענגען, כדי עס זאָל איהם ניט אויסקומען נאָך א לענגערען
פערברענגען צו „טריטען" איהר. ער וואָלט נאָטירליך ניט קארג
געווען, אבער זיין טאָש האָט איהם קיינמאָל ניט ערלויבט, א
דאנק זיין פוילקייט, צו ספּענדען אויף א מיידל אפילו א ני־
קעל אין מואווינג־פיקטשורס.

זייענדיג אמאָל אויף א באָל פון זיינע לאנדסלייט וואו ער
פלעגט א דאנק זיין קרובה'שאפט מיט'ן סעקרעטער, א טיקעט
בעקומען אומזיסט. פלעגט ער אויך דאָרט נישט קענען זיך ער־
לויבען צו נאָהענט ווערען מיט א מיידל, כדי ער זאָל זי ניט

ברויכען אבפיהרען א היים. קיין צוויי ניקעלס אויף קאר־פעיר האט ער זעלטען פערמעגט. ער איז געווען צופריעדען וועז נאכ'ן באל איז איהם געבליבען א ניקעל פאר זיך אליין. דאס רוב פלענט ער נאך'ן באל א היים געהן צו פוס, ניט וועלענדיג בויגען זיין שטאלץ און זיך וועגדען צו א לאנדסמאן נאך א קליינעם נמילת־חסד.

אויך אזוי האט ער זיך געהיט פון א צו נאהענטער בע־קאנטשאפט אויפ'ן לעצטען באל וואס זיינע לאנדסלייט האבען פעראנשטאלטעט. בעמערקט אבער האט ער, ווי איין מיידעל א יונגם און א שהנם מיט א זהר גוטמוטיג און צוגעלאזטען פנים'ל, מיט שמייכלענדיגע אויגען, — קוקט איהם נאך, געהט איהם נאך און שטעלט זיך זאגאר אוועק דארט וואו ער שטעלט זיך אפ צו דער דאזיגער מיידעל האט איהם עפעס אנגעהויבען צו ציהען. גראד איז איהם נאך פון די פאר דאלאר „פעי" געבליבען עטליכע ניקעלס און ער וועט זיך קענען ערלויבען, אויב מען וועט דארפען, אבפיהרען זי אהיים און צאהלען פאר איהר קאר־פעיר און אויב זי וועט ווערט זיין, וועט ער נאך אימשטאנד זיין צו טריטען איהר טאקי דא אין האל גופא מיט א גלאז לימאניאד, אויב זי וועט נאר זיין דורשטיג...

די בעקאנטשאפט איז געשלאסען געוואָרען איינס און צוויי. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז איהרע א חבר'טע האט מיט איהר שוין אמאל פון איהם נערעדט. — איהר זייט א מאדנער— האט זי נעזאגט... איהר האסט די ארבייט!...

און דאס מיידעל האט זיך צולאכט און אין איהרע אויגען האבען זיך אוש טרעהרען בעוויזען. טויבקין האט זיך פון דעם דאזיגען געלעכטער אנפאנגם פערלאָרען, אבער באלד איז דאס מיידעל ערנסט געוואָרען, האט איהם אנגענומען פאר'ן האנד און זיך אנגערופען מיט אנטייל:

— איך פערשטעה אייך נאנץ גוט...

די דאזיגע ווערטער האבען טויבקין'ען שיעור נישט ווייניגען נעמאכט. אזוי פערטרויליך און חבר'יש זיינען זיי ארויסגעזאגט געווארען. ניט זייענדיג צו דרייסט מיט דעם שעהנעם געשלעכט, האט ער דאך דערפיהלט, אז ער מיז זיכער אנגענהמען פאר דער האנד.

און דאס מיידעל האט ניט נאר איהר האנד נישט אוועקגענומען, זי האט זאנאר זיין האנד ארייננעדריקט אין איהרע און נישט אבגעלאזען...

טויבקין איז פון דער דאזיגער פרייגדליכקייט געווארען ווי בערוישט. ער האט זי אינסטינקטיוו אנגערופען אן א זייט און אריינקוקענדיג אין איהרע רייגע כמעט נאך אונשולדיגע, אבער זעהר קלוגע אויגען, האט ער אויסגערופען מיט פייער:

— איהר זייט די, נאך וועלכע איך האב געבענקט!

און אברוהענדיג זיך נאך דער דאזיגער ערקלעהרונג, האט ער צוגעגעבען:

— פאר אייך וואלט איך נעארבייט מיט'ן גרעסטען חשק...

— איך וואלט עס נעוואלט זעהן! — האט זי קאקעטיט אבער אויפריכטיג נעזאגט און איהם אנגעקוקט מיט פארשענדע בליקען.

און צולאכענדיג זיך באלד ווי א גרויסע קינד, האט זי ארויסגעמורמעלט:

— איך פערלאנג עס נישט!

— אט טאקע דערפאר וואלט איך פאר אייך אזוי פליסיג נעארבייט; ווייל איהר זענט ניט גלייך ווי אלע.

זי האט איהם בענבה א דריק געטהאן די האנד. נאכדעם האט זי זיך געזומען פאכען און חנודיג נעקרעכצט:

— אך, דא איז אזוי היים!...

און טויבקין, וועמען עס איז באמת שוין שטארק היים געוואָרען האָט צוגעגעבען:

— ווירקליך, זעהר היים. וועט איהר טרינקען א גלאָז לימאָנאד?

— יאָ... קומט צום בופעט.

ער האָט פונקט געהאט צו בעצאָהלען.

צום גליק האָט דאָס מיידעל געוואָהנט ביי א זעקס בלאָק פון זאָל, וואו דער באָל איז פאַרגעקומען און ער האָט זי בעגלייט צו פוס.

אין „האָל" איז דער שידוך געשלאָסען געוואָרען מיט א לאַנגען קוש.

דער קוש וואָלט נאָך לענגער געדויערט, אבער א צווייטע אנקומענדע פאַרל האָט איבערגעשלאָגען.

נאָך דעם ווי דאָס פאַרל איז אוועק האָט טויבקין געוואָלט דעם קוש פערלענגערן, אבער דאָס מיידעל האָט לאכענדיג זיך אבגערופען:

— היינט וועלען מיר עס מאכען בקיצור...

און טויבקין האָט זיך בענוגענט מיט א שטארקען דריק טהאָן איהר האנד, אברעדענדיג צו טרעפען זיך קינפטיגע וואָך.

די דאָזיגע ערשטע וואָך האָט טויבקין אבזיכטליך נעאָרבייט אין אן אנדער שאפ, וואו קיינער האָט איהם נישט געקענט. ער האָט געוואָלט וועדען אין גאנצען אן אנדערער, א נייער, א שטארקערער.

עס איז געווען אנפאנג פון סיזאן, ארבייט איז געווען לרוב און אויך דא האָט טויבקין געארבייט פון שטיק. דער פאָרמאן האָט ניט געקענט פערשטעהן וואו נעהמט זיך ביי דעם דאָזיגען עדעלען יונגען מאן אזוי פיעל כח.

— מיין גאט ! — האָט דער פּאַרמאַן ביי ענדע וואָך ארויס־
נערופען פערוואונדערט — איהר ארבייט דאָך פּאר דריי !
— ניין, בלויז פּאר צוויי... האָט טויבקין מיט א שמייכעל
געענטפערט.

און ווירקליך ער האָט געארבייט ניט אליין : ער האָט פּאר
זיך געזוהן דאָס מיידעל און האָט איהם מיט איהר ליעבעז
שמייכעל צוגעהאָלפּען און עס האָט זיך געארבייט אזוי גרינג.
די ארבייט האָט בעקומען א זין און אינהאַלט.

ווייסענשאפטליכע ליעבע.

אויסער דעם, וואס הערי ווייניר איז נעווען א שטאר־קער ברונעט, איז ער נאך דערצו נעווען „ווייסענשאפטליך" נע־בילדעט. אזוי פלעגט ער זיך אויסדריקען וועגען זיך אליין פאר זיינע בעקאנטע און חברים. איבערהויפט אבער פלעגט ער פראנטעווען מיט זיין ווייסענשאפט פאר זיינע בעקאנטע מיידלעך. אויב אנדערע בחורים פלעגען קומען צו זייערע מיידלעך יעדע וואך אין א נייעם „טאי" אדער אין א נייעם סטייל „קא־לער", פלעגט ווייניר דוקא געהן שטענדיג אין איין סארט קאלער און אין איין טאי, — דערפאר אבער פלעגט ער יעדעם מאל קומען נעקלייידעט אין א נייער ווייסענשאפט.

און אז ווייניר פלעגט נעהמען אויסלעגען זיינע ווייסענ־שאפטען איז ער טאקי נעווען אינטערעסאנט און אנציהענד אהן נייע קראוואטען און קראגענס. אט האט ער למשל געבראכט די נייעסטע סטייל ווייסענשאפט וועגען ליעבע.

— און וואס מיינט איהר איז ליעבע אין נאנצען, ווען מען נעהמט עס ווייסענשאפטליך ? — האט ער א פרעג געטהאן אין קרייז פון עטליכע באיעס און א פאר מיידלעך, איינע א ברו־נעטע און די צווייטע א בלאנדינע. — ווייסענשאפטליך נענומען איז עס בלויז דער „טריב" אויפצוהאלטען דעם מענשליכען מין.

— פאר וואס־זשע ווילען מיר דוקא שעהנע און נערא־טענע ? — האט איינער פון די באיעס נעפרעגט בתמימות.

איז הערי נעבליבען אהן אן ענטפער, אבער ער האט נאכ־דעם דורכנעשטודירט א נייע ווייסענשאפט און דאס צווייטע מאל האט ער שוין נעהאט דעם ענטפער נרייט איז טאש.

— מיר ווילען דוקא שעהנע און נעראטענע, ווייל די נא־טור פערלאנגט פון אונז, אז דער מענשליכער מין זאל זיין וואס שעהנער און פאלקאמענער.

אבער מעהר פון אלץ האט ער געגלויבט אין דער וויסענ־שאפט, אז יעדער מאן זוכט דוקא אזא פרוי וואס איז דער נע־נענזאץ פון איהם. אויב למשל ער איז א ברונעט, מוז ער ליע־בען א מיידעל וואס איז בלאנד.

די בלאנדע מיידעל, וואס האט די דאזיגע וויסענשאפט אויסנעהערט, האט זיך גערויטעלט און האט געענטפערט:

— דאס איז טאקי אמת — מיך ציהט אלע מאל צו ברונע־טע יוננע לייט.

— דאס איז נישט קיין וואונדער! — האט הערר ווי א זיענער אויסגעשטעלט זיינע שווארצע אויגען אויף איהר בלאנ־דען קאפ האר. — דאס הייסט אין דער וויסענשאפט: „די הער־פילונג", דאס הייסט, דער ברונעט פילט אוים אין אייך דאס, וואס אין אייך איז ניטא.

איינמאל און צווי מאל און דריי מאל און א דאנק דער טעארי האט דאס בלאנדע מיידעל, וואס האט געהייסען בעלא. זיך פערליעבט אין דעם ברונעט הערר ווייזער.

און הערר ווייזער איז ניט געווען איבערראשט פון דער דא־זיגער ליעבע. וויסענשאפטליך איז עס זעהר נאטירליך. איהר. דער בלאנדער פרוי, ציהט צו איהם, צום ברונעטען מאן.

דערפאר פלענט ער ניט ארויסווייזען קיין שום שפור פון אייפערזוכט, וועו די בלאנדע בעלא זיינע פלענט אמאל שמייכ־לען צו דעם בלאנדען פרייגד זיינעם, בערמאן. אמת, בערמאן איז נעווען מאקי א שעהנער יוננער מאן, אבער ווי באלד ער איז בלאנד און בעלא איז בלאנד, קען ביי זיי קיין ערנסטעם ניט פארקומען, אויסער פרייגדשאפט ווי צווישען מאן און מאן אדער פרוי און פרוי. צווי בלאנדע איז פונקט ווי איין מאן, מען עם זיין בחור און מיידעל.

און וען ווייניגער פערעהרער (אלס וויסענשאפטסמאן האט ער נעהאט פערעהרער) פלעגען אמאל איהם אויפמערקזאם מאכען:

— דיין בעלא איז עפעס צו פיעל מחותנת'טע מיט בערמאן.

— מיט דעם בלאנדען בערמאן? — פלעגט ווייניגער שמייכלען.

— יא, מיט דעם בלאנדען...

— זענט איהר אומזיסט חושד... — פלעגט ווייניגער נאך טיעפזיניגער שמייכלען, — איך האב איך שוין איינמאל געזאגט, אז וויסענשאפטליך קענען זיי איינע צו די אנדערע קיין שטארקען געפיהל ניט האבען, וויל ער איז בלאנד און זי איז בלאנד!

און אזוי ווי ווייניגער האט על פי וויסענשאפט געוואוסט, אז דער מענש דארף זיך אמאל אויך אמוזירען, פלעגט ער אפט מיט זיין בעלא'ן נעהן אויף א באל. אויף די בעלער זיינען געווען פערשיעדענע יונגע לייט. וויסענשאפטליך האט ער גע־וואוסט איז די פרוי פאליגאמיש, און דערפאר פלעגט ער בע־לא'ן אבהיטען נאר פון ברונעטע יונגע לייט, אבער קוים איז ארומגענגען ארום בעלא'ן א בלאנדין, איז ער געווען רוהיג, פונקט ווי זי וואלט פערבראכט מיט א מיידעל.

אזוי האט זיך עס געצויגען א יאהר צייט.

ביז א פריינד זיינער האט איהם אבגערופען אמאל אין א זייט און איהם אריינגע'סוד'עט:

— איהר זאלט וויסען, ווייניגער, אז בעלא איז גאנץ ערענסט פערליעבט אין בערמאן'ען.

— איהר זענט א נאר, — האט ווייניגער וויסענשאפטליך געשמייכעלט, — ער קען, אויסער א פריינד, קיין אינטערעס פאר איהר ניט האבען. איהר זענט ניט געווען וויסענשאפטליך

עס צו פערשטעהן. א בלאָנדע מיידעל ווי בעלא קען ליעבען בלויז אזא ווי איך — א ברונעט!

ביז וואנען עס איז אריבער א צייט, ווען ווייניער האָט זיך נעכאפט, אז בעלא איז באמת צו בערמאנ'ען נישט גלייכגילטיג. עפעס זעהט ער זיי צוזאמען צו אפט און צו איהם, ווייניער'ן, אז זי קומט יא, זיצט זי ווי אויף שפילקעס און איהר נאנצער גע־שפרעך איז ווענען בערמאנ'ען.

האָט איהם נישט נעארט אזוי זיין ליעבע צו בעלא'ן, ווי דאָס, וואָס די טעאָריע וועגען דער פערשידענהייט פון די מינים ווערט אזוי פערלעצט און פערשוועכט. און איינמאל האָט ער זיך אנגענומען מיט מוט און זיך נעווענדעט צו בעלא'ן:

— איז דאָס מענליך, אז דו, אן עכטע בלאָנדינע, זאלסט הינגעריסען ווערען מיט איינעם פון דיין מין, אויך א בלאָנ־דין?...

— אייך דאכט זיך נאר, — האָט בעלא נעשמייכעלט.

— וואָס דאכט זיך מיר, — האָט ווייניער זיך אנגענאפט מיט פרייד.

— אייך דאכט זיך, אז... — און זי האָט זיך אבגעהאקט.

— אז וואָס?

— אז איך בין א בלאָנדע... — האָט בעלא נאך פערדעכ־טיגער נעשמייכעלט.

— וואָס דען ביזטו — א שווארצע? דיינע האָר זיינען דאך עכט בלאָנד...

— יא... נעווים... בלאָנד... איך האָב זעהר ליעב בלאָנד... שטענדיג האָט מיך נעצויגען צו בלאָנד און דערפאר האָב איך מיינע האָר אבגעפארבט....

— הייסט עס, ביזט אליין נאָר א ברונעטע! — איז ווייי־נער מיט פרייד אויפגעשפרונגען.

און ערשט איצט האָט ער פערשטאַנען דעם סוד, פֿאַרוואָס איהר האָט אזוי געצויגען צו בערמאַנ'ען — הייסט עס, אז ריי וויסענשאפט האָט נעזיגט.

דער אויטאמאביל.

אז א מענש מוז זיך מיט עפּעס אויסצייכענען, אויב ער וויל פּערנעהמען א פּלאץ אין לעבען אוז אין דער נעזעלשאפט— דאס הײסט דאבקין נעווארפֿט נאך זייענדיג אין ניו יאָרק. מיט וואס אבער צייכענט מען זיך אויס?

פון וואוקס איז ער מיטגלידמעסיג, אויפן הײַט ער ווי אלע אידישע בחורים — שווארצע, אוז ביים טרייד איז ער א קלאָוק־מאכער, ווי אלע קלאָוקמאכערס. איז א סטרייק — סטרייקט ער מיט אלע, איז סלעק — הונגערט ער גלייך מיט אלע, אוז איז סיזאן — שפּארט ער אָב א פּאָר דאלאר אוז עסט זיי אויף אין נעגעהטע טאשען אנשטאט איינגענעהטע אינוועניג אוז מיינט סלעק — אויך ווי אלע. קויפט ער אמאל אן אנצוג מיט ארויפ־אז דערמיט וועט ער זיך אויסצייכענען — כאפט ער זיך, אז דעם דאזיגען מין „סוט" טראָגען שוין אלע אוז ער איז ניט דער איינציגער... קומט זומער די צייט פון די שטרויענע העטס אוז דאבקין קויפט זיך א פּאנאמא אוז מיינט, אז דערמיט וועט ער זיך אויסצייכענען — ווייזט זיך ארויס, אז פּאנאמא העטס טראָגט שוין יעדערער. קויפט ער א נעווענהנליכע שטרוי־העט, טראָגט עס אודאי יעדערער — מיט איין ווארט: עס איז שווער הייַנטיגע צייטען מיט עפּעס זיך אויסצוצייכענען!

הײַט ער זיך פערשריבען אין א קלאָב פון „ליטעראטור, קונסט אוז דראמא" אוז נעהאָפט, אז ער וועט דאָרט ווערען א דעקלאמאטאָר אוז פארלעזען אויף פערשיעדענע אונטערנעהמונ־גען, — הײַט זיך ארויסגעוויזען, אז ער הײַט ניט קיין „דיקציע", אוז אהן דיקציע קאָן מען ניט דעקלאמירען.

האָט ער זיך נענומען לערנען שפּיעלען פּיעדעל; אפּשר וועט איהם די פּיעדעל ארויפטראָגען אין דער הויף, — האָט ער זיך אויסגעלערנט א פּאָר לייכטע סאָנגס אויסשפּיעלען און ווייטער איז עס ניט געגאנגען.

איז ער געווארען בייז אויף ניו יאָרק און איז אוועקגעפּאָהרען אין א קלענערע שטאָדט. דאָרט, האָט ער געהאָפּט, זיין מענשען וועניגער און אפּשר צווישען א קלענערע צאָהל מענשען וועט ער זיך לייכטער מיט וואָס עס איז קאָנען אויסצייכענען.

אין דער קאָונטרי האָט ער זיך גלייך בעקענט מיט די העכערע קרייזען, מיט די מאכער און פּיהרער פון די אלערליי פּערבאָנדען און פּארטייען. געהאָפּט האָט ער, אז אין דער קאונטרי, וואו פּעהיגע מענשען זיינען וועניג, וועט ער קאָנען זיך דערהיינען צו א וועלכען עס איז ראנג. אבער אויך דאָ אין קאונטרי האָט איהם ניט געגאָלטען, — אלע עמטער זיינען שוין געווען פּערכאָפּט!

האָט ער אויפּגעגעבען אלע האָפּנונגען וועז עס איז ארויסצושווימען אויף דעם געזעלשאפּטליכען ים און האָט אָנגעהויבען לעבען רוהיג, ווי דער גרעסטער טייל פון דער מענשהייט. אויסזוכענדיג עפּעס א שטיקעל בעשעפּטיגונג.

און גראָד דעמאלט איז איהם געקומען א געדאנק אין קאָפּ. ווי אזוי צו פּערנעהמען א פּלאץ אין דער געזעלשאפּט.

פּאָר די עטליכע הונדערט דאָלאָר, וואָס ער האָט אָבגעשפּאָרט וועט ער קויפען אן אויטאָמאָביל.

און איידער ער האָט נאָך דעם אויטאָמאָביל געקויפּט, האָט ער שוין בעמערקט, ווי יעדער, וועמען ער האָט זיין פּלאָן פּערטרויט, האָט אויף איהם אָנגעהויבען צו קוקען מיט אכטונג.

— איז וועז, מר. דאָבקין, קויפּט איהר איהם, דעם אויטאָמאָביל?

— איך לערן מיך צוערשט איהם פיהרען... — האָט ער־ געמאָלדעט.

— איז ווי געהט עס?...

— עס געהט גרויסאַרטיג, — איך האָב גרויס פעהיג־ קייט...

און ענדליך איז דער אויטאָמאָביל געקומפט געוואָרען.

אָבנעצאָהלט פאר איהם די סומע, וואָס ער האָט פער־ מאָגט און בלייבענדיג אָהן איין פּעני, האָט דאבקין זיך געגנו־ מען מעהרער צו ארבייטען. א דאנק דעם אויטאָמאָביל איז זיין הוצאה פערגרעסערט געוואָרען. אן אויטאָמאָביל פאָדערט א דירה להבדיל ווי א מענש און ער האָט געמוזט צאָהלען פאר איהם דירה־געלד. נאָכדעם האָט ער זיך געכאפט, אז מען קען איהם גנבה'נען, האָט ער איהר פערסטראכירט פאר גנבה, שפעטער האָט ער איהם פערסטראכירט אין פאל טאָמער פאָהרט ער אי־ בער א מענשען און עס וועט אויסקומען צו בעצאָהלען פאר א לעבען, זאל צאָהלען די קאָמפאניע... נאָכדעם האָט ער איהם פערסטראכירט אין פאל ער צוברעכט זיך ביי אן אינצידענט און נאָך שפעטער אין פאל זיין אויטאָמאָביל צוברעכט אן אנדע־ רען...

ביז וואנען פאר איהם, דאבקינ'ען אליין איז גאָר ניט גע־ בליבען...

פלעגט איהם מאנכעסמאל אויסקומען צו פאָהרען א הונגע־ ריגער אויפ'ן אויטאָמאָביל...

אָבער לאנג הונגערען וועט מען האָט אן אויטאָמאָביל קומט ניט אויס: ער זעצט זיך אוועק אויפ'ן אויטאָמאָביל סאפער־ טיים און פאָהרט צו צו א בעקאנטענס הויז. אָבשטעלענדיג זיך ביים הויז, מערקט ער ווי אלע קוקען ארויס פון די פענסטער. אין הויז דאָרט וועלט א גערודער: דאבקין איז געקומען מיט'ן אויטאָמאָביל! און אום דעם איינדרוק צו פערשטארקען, פאָרעט ער זיך אביסעל ביי דעם מאָטאָר, דרעהט אב די גומענע דאָר

און פערדרעהט צוריק, פערבייגעהער שטעלען זיך אב און קוקען און דאבקין האט פאר זיך דעמאלט גרויס דרך־ארץ, — ענדליך זיך ארויפגעארבייט!...

נאטירליך קומט ער אריין אין הויז „צופעליג" צו סאפער... ער ווערט איינגעלאדען צום טיש און דערפאר גיט ער נאכ'ן סאפער א רייד לעם יונגען ווייבעל מיט'ן קינד...

קיין געלט, ווי געזאגט, פערמאגט ער קיינמאל ניט קיין פעני, אבער צו וואס דארף ער געלט? זייט ער האט דעם אויטאמאביל זיינען פאר איהם אפען אלע טהירען. ער איז א מעמבער אין קלוב פון אויטאמאביליסטען - איינענטימער און אויך דארט כאפט ער א סאפער, וואס עס „טרייט" איהם א רייכערער אמעריקאנער.

קומט ער אין אבענד א היים און כאפט זיך, אז ער האט ניט קיין מעטש אנצוצינדען די גאז און קיין פעני אויף א פעקעל מעטשעס קויפען האט ער ניט, נעהט ער ארויס צוריק אויף דרויסען, דרעהט אן די מאשין, רודערט מיט גדלות, לאזט ארויס דאמפ, קנאלט ווי מיט באמבען און זעצט זיך אוועק ביים מאטאר און יאגט פייל אויסען בוינען.

מענשען בעוואונדערען זיין שנעל פליהען. דער פאליסמאן ווארענט איהם מיט'ן קלאב פון ווייטען, אז ער וועט איהם אוועקפיהרען אין סטוישאן, אבער דאבקין הערט די וועלט ניט.

דאס יאגט ער צו א בעקאנטער פאמיליע נעהמען א פאר מעטשעס אנצוצינדען די גאז און אפשר וועט ער שוין בארגען א דיים אויף מארגענדיגען ברעקפעסט...

און ער פליהט אויפ'ן אויטאמאביל פייל אויסען בוינען...

דער נייער לעזער.

א גרופע יונגע לייט, צווישען וועלכע אייניגע זיינען נעווען ליטעראריש אנגעהויכט און די איבערינע אויך ניט פרעמד פון דעם וואס מען רופט „שווארצע פינטעלעך", זיינען נעזעסען אין א קאפע און געפיהרט א געשפרעך וועגען דער ווירקונג פון ליטעראטור אויפ'ן לעבען.

ווען דער שמועס האט שוין אנגעהאלטען אין רעכטען ברעג, האט אייגער פון דער גרופע, א הויכער ברונעטער יונגער מאן מיט פער'חלומ'טע, אבער קלוגע אויגען א מאך געטהאן מיט דער האנד, א שמייכעל געטהאן, ווי ער וואלט זיך אן עפים קאמישעס דערמאהנט, ערנסט געווארען, ווי ער וואלט שטארק נאכגעדענקט פון אלטער, וויכטיגער פאסירונג, וויעדער א שמייכעל געטהאן און נעבעטען דאס ווארט.

אלע האבען דערפיהלט, אז דער דאזיגער יונגער מאן האט עפעס צו דערצעהלען און זיי זיינען אלע אויפמערקזאם געווארען. ער האט אנגעהויבען:

„איהר אמפערט זיך וועגען ביכער... וועגען לעזען, וועגען לעזער... די פראגע האט מיך אלע מאל אינטערעסירט. האט דאס בוך ווירקליך אן אייגפלום אויפ'ן לעבען? אז איך זיץ אמאל אין דער שטאדטישער לייבררי. וואו מילי'אנען ביכער ליגען אין די אלמערס, וועלט מיר מאדנע אומעטיג. מיר דאכט זיך, אז וועז די אלע ביכער וואלטען באמת געווירקט און אייגפלום געהאט, וואלט די וועלט משוגע געווארען... שטעלט זיך פאר, אז די אלע מתים וואס ליגען בעגראבען אויף די בית-עולם'ס זאלען אויפשטעהן תחית המתים און זיך אלע ארויסלאזען פון די קברים און יערער מת פון יערען דור וואלט נענומען

רעדען זיין שפראך און געוווינען פאדערען דאס לעבען לויט זייער אנשויאונגען, מען וואלט געמוזט בויען דול הייזער... שטעלט זיך פאר וויפיעל דולהייזער... עס וואלטען נישט גענקלעקט קיין מעצענאטען, וועלכע האבען אזוי ליעב צו פערזארגען די מענשהייט מיט די דאזיגע וויכטיגע געבוידען... אבער איך געה אראפ פון ענין... איך בין נאר אויסען צו זאגען, אז ביכער זיינען אין גרונד גענומען די לאנגווויליגסטע זאך אין דער וועלט, און דער עיקר — מיר האבען טיפ אין הארצען זיי נישט ליעב... אזוי ווי מיר האבען נישט ליעב אין א געזעלשאפט פון יונגע בחורים און מיידלעך, אז עס כאפט זיך אריין א פרעדיגער און הויבט אונז אן צו דערצעהלען וועגען יענער יועלט...

„אבער אין מיין זכרון איז מיר געבליבען א זונדערבאראר לעזער.

נעטשולדיגט, וואס איך דערצעהל אייך אזוי אין אן אבגערישענער פארם. די פראגע אינטערעסירט מיך זעהר. פון מיינע פריהערדיגע בעמערקונגען מוזט איהר אודאי מיינען, אז איך בין א האסער פון ביכער... האט איהר וויעדער א טעות. איך האב בלויז מורא פאר זיי, מיט זיי איז מיר אומעטיג, אבער איך וועל דאך נישט וואגען צו זאגען, אז די וועלט זאל זיך בעגעהן אהן ביכער.

„אלזא צוריק צו דעם לעזער.

„איין לעזער האב איך קענען גע'לערענט נישט לאנג אין ניו יארק אין א קאר, וואס איז געגאנגען פון דאון טאון אין די בראנקס — א לאנגע רייזע. מיר איז געווען שטארק לאנגווויליג. אבער מיין צייטונג האב איך שוין געהאט דורכגעלעזען אין דער ערשטע פיער סטאנציעס. איך לעז זעהר שנעל. נאטירליך, וועז איך זאל לעזען די ארטיקלען מיט'ן ראמאן, וואלט מיר גענקלעקט לעזע שטאף נאך אויף עטליכע סטאנציעס, אבער די דאזיגע זאכען לעז איך ניט. איך בין צופיעל געשמאקס־מענש!

האָב איך מיר געקוקט אויף מיין שכן, וואָס איז געזעסען געגע־
איבער מיר און האָט געלעזען א ביכל. נישט קיין געבונדענעם
ביכל. געלעזען האָט ער זעהר רוהיג, דאָס ערשטע זייטל, נאָכ־
דעם דאָס צווייטע און דאָ האָב איך בעמערקט, ווי דאָס ערשטע
זייטל ליגט נעבען זיינע פים אויף דר'ערד. איך האָב מיך אויפ־
געשטעלט, אייגעבויגען און אויפגעהויבען דאָס בלעטל און
איהם דערלאַנגט.

„ער האָט א שמייכל געטהאָן און בעדאַנקט און האָט
דאָס בלעטל צוריק אראָבגעלאָזט אויף דר'ערד.

„די זאַך איז מיר קשה געווארען. אבער איך האָב קיינע
בעמערקונגען נישט געמאכט, האָב בלויז געקוקט דאָ אויף מיין
שכנ'דיגען לעזער, דאָ אויפ'ן בלעטל, וואָס איז געלעגען נעבען
זיינע פים...

„דערווייל איז פון דעם לעזער שוין א צווייט בלעטל
פ ע ר ש ל ו נ ג ע ן געווארען אינווענדיג; דאָס האָב איך בע־
מערקט לויט זיין אויסדרוק פון געזיכט. עס איז קענטיג ge־
וועז אן אינטערעסאנט בלעטל, ווייל די אויגען זיינע האָבען
נעפינקעלט פייערליך. אבער באלד האָב איך געזעהן, ווי דאָס
צוויי בלעטל ליגט ביי זיינע פים.

„אזוי איז געווען מיט'ן דריטען און מיט'ן פיערטען בלע־
טל פון מיין לעזער.

„האָב איך דאָ צו טהאָן מיט א משוגענעם? איך האָב אנ־
געהויבען אביסל מורא צו קריגען. אזא זאַנדערבארען לעזער
האָב איך נאָך נישט געזעהן. נישט ער פערליערט די בלעטלעך,
נאָר ער רייסט זיי אליין אפ! מיין גאָט! עס איז דאָך שטארק
טשיקאווע. און דאָ אין וואגאָן זיינען וועניג מענשען. עס איז
געווען אין מיטען טאָג, וועז ניו יארק איז ביזי אין די שאפּס,
פעקטאָריעס, און רעדאקציעס. און וואָס א סטיישאָן ווייטער
ווערט דער וואגאָן לעריגער, טאָמער איז ער ווירקליך א משוגע־
נער וועט ניט זיין צו וועמען זיך צו וועגדען נאָך הילף...

„און אזוי זיצענדיג האלב אין שרעק, האלב אין העכס־טער ערשטוינונג, איז דאס ביכעל וואס ער האט געלעזען שוין א האלבס אין אבנעריסענע בלעטלעך געלעגען נעבען זיינע פיס ווי וווייסע בלעטער פון א בוים... מאנכע בלעטלעך האבען זיך פערשארט צו מיר... איך האב איינס אויפגעהויבען און מיט שרעק געטומען אריינדרינגען אין דעם אינהאלט. אבער דער אינהאלט איז נעווען א גאנץ נעווען א גאנץ נעווענליכער. עס איז נעווען א פאמיליען־דאמאן, די העלדען האבען געטראגען אוניווער־סאלע נעמען, אזוי, אז עס איז מיר נעווען שווער צו בעשטי־מען צי איז עס אן אריגינעל ענגלישער אדער איבערזעצטער דאמאן.

מיין נייגעריגקייט איז נעוואקסען בין דער העכסטער שטו־פע. און דא זעה איך ווי דאס ביכעל איז שוין באלד אבנעריסען נעוואָרען בין דאס לעצטע בלעטל, דאס הייסט, ער האלט שוין ביים ענדיגען. אין האנד האלט ער נאך צווויי דריי בלעטלעך. און אט לעזט ער שוין דאס לעצטע בלעטל. די איבעריגע לי־נען אלע נעבען איהם אונטער די פיס, אויף מאנכע בלעטלעך טרעט ער זאגאר נאכלעסיג אן...

„אט איז שוין בלויז דאס לעצטע בלעטל אין זיין האנד. ענדליך ווארפט ער אוועק דאס לעצטע, רייבט אב די שפּיין פינגער און צוגעניצט זיך ברייט. א גאנץ נארמאלער מענש, הייסט עס!

„איך האב שוין אויף איהם געטומען רוהיגער קוקען. מיין שרעק איז אריבער. קיין משוגע'נער איז ער זיכער ניט. א משוגע־נער גענישט ניט! אבער זיין טהאט איז דאך פארט אונגאר־מאל.

„זאל איך איהם פרעגען?

„איך בין אימער א שטיקעל בישן. מיט פרעמדע מענ־שען מאך איך זעלטען בעקאנטשאפט. איך בין אמאל געפאהרען פון ניו יארק ביז סאן פראנציסקא און האב מיט קיין מענשען

ניט אויסגערעדט קיין זייטיגען וואָרט, כאָטש מאנכע פֿון די פֿאַסאוזשירען האָבען מיך שטארק אינטערעסירט.

„אָבער דאָ האָב איך גובר געווען מיין שעמעווידינקייט אָן האָב זיך צו איהם געווענדעט:

— וועט איהר מיר ערלויבען אייך עפּעס צו פֿרעגען?

דער מאן האָט מיך פֿריינדלעך אָנגעקוקט און געענטפֿערט:

— מיט פֿערגעניגען.

„זיין ווייכער ענטפֿער האָט מיר נאָך מעהר מוטה צוגענעבען און איך בין נלייך צוגעשטאַנען צו דער עצם פֿראַגע:

— ווארום לעזט איהר אזוי זאַנדערבאר א בוך?

— ווארום זאַנדערבאר? — האָט ער מיך אָנגעקוקט.

— איך מיין — אָט דאָס אברייסען יעדעס איבערגעלעזען בלעטער...

— אָך, דאָס מיינט איהר... האָט ער זיך צושמייכעלט — איך בין שוין אזוי נעוואָהנט צו בעהאנדלען אזוי מיינע ראַמאנען, אז איך מערק גאָר ניט, אז דאָס איז פֿאר א זייטיגען מענשען אביסעל איבערראשענד, איך פֿערגעס מיך, ענטשולדיגט... אבער איך טהו עס פּשוט דערפֿאר, ווייל דאָס ביכעל האָט ביי מיר קיין שום ווערטה נישט... צו ווָאס זאָל איך האלטען אין האנד אן איבעריגע משא, אָבגעלעזען און פֿריי געווָארען. עס איז דאָך גרינגער אין האנד. איהר פֿערשטעהט? צו ווָאס זאָל א מענש זיך שווער מאכען ווען ער קען זיך פֿערגרינגערען.

„און בעמערקענדיג דעם נומער פון דעם סטיישאָן ווהו די קאר האָט זיך אבגעשטעלט, איז ער אויפֿגעדרונגען ארויסגענאנגען געבענדיג זיך א פֿריינדליכען נויג.

„נאָך זיין אוועקגאנג האָב איך מיך פֿערטראכט. צי האָב איך נישט געטראָפֿען דעם קלינסטען לעזער אין דער וועלט? א מענש קויפט א בילדיגען ביכעל, לעזען מוז ער, ווייל די קאר גענהט, לויט דעם טעמפּעראמענט פון דעם היינטיגען שנעלען מענשען, צו לאנגזאם. נון קויפט ער א ביכעל פֿאר א ניקעל, צי

פאר צעהן סענט, דאָס געלד האָט ביי איהם קיין ווערט. צו וואָס נוצט איהם אין אמת'ן דאָס אבגעלעזענע בלעטל. צו וואָס זאָל ער אן איבעריגע משה האלטען אין האנד. ער ווילּ זיך פון דאָס אבגעלעזענע בלעטל גלייך בעפרייען...

„אוּן מיר — מיינע פרייִנד — האָט דער יונגער מאן מיט א בעלעהרענדען שמייכעל געענדיגט — מיר ווילען נאנצע ביבליאָטעקען טראָגען אויף זיך אוּן אין זיך... איז דאָס נישט אביסעל צו שווער?"...

די צוהערער האָבען זיך איבערגעקוקט אוּן ניט נעקענט געפינען גלייך קיין ווארט אבצושלאָגען דעם דערצעהלער. עס איז אבער געווען קענטיג, אז זיי זיינען שטארק נישט צופריעדען...

ער האָט געלאכט.

דער שטילסטער פון אלע די, וואָס פלענען בעזובען די קלייגע קאפע אויף דער איסט־סייד, איז געווען מר. בערקמאן. ניט קוקענדיג, וואָס אין קאפע־הויז איז געווען ניט איבריג גערוים און יעדער טישעל פלענט זיין בעזעצט פון עטליכע פארשוינען, האָט בערקמאן זיך שטענדיג „געקליגט" צו געפינען א טישעל פאר זיך אליין, טאָמער פלענט אזא טישעל פאַרט ניט זיין, פלענט ער זיך צוזעצען נעבען „באָס" פון קאפע־הויז, וועמעס פלאץ עס איז געווען אין סאמעווינקעל. מיט'ן באָס איז ער ניט געווען מחויב צו רעדען, בפרט, אז דער באָס איז אליין ניט געווען קיין שטארק־רעדעווידיגער, עסען פלענט מען בערקמאנ'ען זעלטען וועו זעהן, דאָס רוב פלענט ער טרינקען א „שווארצע" — אזוי האָט געהייסען פערקירצט קאפע אָהן מילך. אז מען האָט איהם אויפגעוועקט, וועו ער איז געווען אין א עטוואָס רעדעווידיגער שטימונג, געפרעגט:

— וואָס טרינקט איהר, מר. בערקמאן, שטענדיג שווארצע קאווע?

פלענט ער מיט א טרוקענע אויסדרוק אויפ'ן פנים ענטפערען:

— ערשטענס האָב איך ליעב דעם קאָליר, און צווייטענס רודערט עס מיך א ביסעל אויף.

אָבער גיכער איז געווען ריכטיגער דאָס ערשטע, אז ער האָט ליעב דעם קאָליער, ווייל וואָס אנבעטרעפט דאָס אויפ־רודערן, איז געווען איבערנעטריבען: נאָך דער „שווארצער" וואָס ער פלענט אויסטרינקען פלענט ער בלייבען זיצען אזוי שטיל און פערטיעפט, ווי בעפאָר. זעלטען וועו ער פלענט ענטפערען

איינעם, וואס פלעגט פערבייגעהן זיין טישעל, אויפ'ן „העלאו בערקמאן", מיט א שטילען „אלרייט". דאס רוב פלעגט ער יוצא זיין אויף א בעגריסונג ענטפערן מיט א דריק מיט'ן פלייצע, וואס דאס האט נעוואלט בעדייטען: „וויים איך וואס—אט גארנישט"...

עס פלעגט אבער פאסירען, אז ער האט זיך אמאל נעוואלט נאר שטארק אויפרודערען, דאן פלעגט ער אויסטרינקען צוויי שווארצע. נאך דער צווייטער „שווארצער" פלעגט ער ארויס־נעהמען פון קעשענע דאס טיכעל, זיך אבווישען דעם שוויים און האט ווי עפעס געמורמלט און דערביי געפויקט מיט די צווי מיטעלסטע פינגער פון דער רעכטער האנד אויפ'ן טיש. דאס האט געהייסען, אז ער איז שטארק אויפגערודערט, אז זיי־נע נערוועז האבען זיך צושפיעלט און אויב מען פלעגט איהם דאן, פערבייגעהענדיג זיין טישעל, בעגריסען, פלעגט ער שוין ענטפערן בריייטער:

— עט, גאר נישט... מען וועט מוזען שטארבען!

דאס איז געווען דער אינציגער וויץ, וואס ער פלעגט נו־צען: אין דעם קאפע־הויז. און ווי באלד ער פלעגט דעם דאזי־גען וויץ אבזאגען, פלעגט ער זיך פיהלען אין א געהויבענער שטימונג און שוין אויסרעדען נאך עטליכע ווערטער.

אבער נאך אזא געהויבענער שטימונג, פלעגט באלד אנ־קומען א רעאקציע. זיין שטימונג פלעגט פאלען צוריק. ער פלעגט ניט נאר אויפהערען מורמלען און פויקען מיט די פינגער נאר זיין נעזיכט פלעגט נאך אננעהמען אן ערנסטערן און טרו־קענערען אויסזעהן, ווי בעפאר, איידער ער האט געטרונקען די צוויי „שווארצע". דעם קעלנער פלעגט ער דאן צורופען מיט א וואונק, שטילערהייט בעצאהלען און ארויסגעהן פון קאפע צו־ריק אין אפים, וואו ער האט געארבייט שוין זייט יאהרען.

אוינמאל איז בערקמאן אריין אין קאפע־הויז און אנשטאט אויסצוגעפינען א לעדיגע טישעל און זיצען אליין ביי א גלאז

שוואַרצע, האָט ער נראָד זיך אַנידערגעזעצט נעבען אַן ענג־
בעזעצטען טישעל אוֹן אז דער קעלנער האָט איהם געבראכט,
ניט נעפרעגטערהייד די גלאָז שוואַרצע, האָט ער איהם אַנגע־
קוקט מיט פערוואונדערונג אוֹן נעפרעגט:

— פון וואַנען ווייסט איהר, אז איך ווי׳ל שוואַרצע.

— איהר טרינקט דאָך אלע מאָל שוואַרצע... האָט דער
קעלנער ווי פערשולדיגט נעענטפערט.

— איך מעג דאָך אבער אמאָל ענדערן מיין אַרט לעבען
אוֹן טרינקען א ווייסע קאווע — האָט בערקמאַן ווי נעבעטען
ערלויבניש.

דער קעלנער האָט נעשמייכעלט פערווירט אוֹן נעענט־
פערט:

— נעווים... פאר אייער ניקעל...

אז דער קעלנער האָט איהם נעבראכט די גלאָז ווייסע
קאווע, האָט בערקמאַן זי אויפנעהויבען אין דער הויך, אווע־
נעשטעלט זי צוריק, בעטראכט אוֹן נעזאָגט צופריעדען.

— עס זעהט אויס זעהר שעהן...

אוֹן אַבטרינקענדיג די ערשטע צוויי שלוקען, האָט ער
אַנגעקוקט די זיצענדיגע ביים טישעל אוֹן צו איינעם, וועלכען
ער האָט נעקענט שוין זייט יאָהרען, זיך אַנגערופען:

— איהר ווייסט, מר. ניומאַן, וואָס מיט מיר האָט היינט
פאסירט?

אלע ביים טישעל האָבען זיך אַנגעשטרענגט אוֹן זיינען
געוואָרען אויפמערקזאם, מר. ניומאַן אליין האָט נעשמייכעלט
אוֹן איבערנעפרעגט:

— וואָס, אינטערעסאַנט...

— זעהר אינטערעסאַנט... האָט בערקמאַן, ווי צורודערט
נערעדט... אלענפאלס פאר מיר... איהר ווייסט...

— ווירקליך.. אין ניומאַן נייגעריג געוואָרען, וואָס האָט

געקענט מיט דעם שטילען, רוהיגען און פינקטליכען בערק־מאנ'ען פאסירען.

— איהר וועט אבער ניט ווילויבען... האָט בערקמאן ווידער אנגעהויבען צו דערצעהלען די פאסירונג און ניט געקענט צו־קומען צו איהר...

ער האָט נאָך א שלוק געטהאָן פון גלאָז און אבגעאטעמט. ווי פערנעהמענדיג זיך א וויכטיגע זאך צו טהאָן און ענדליך געזאגט:

— איהר ווייסט... איך האָב היינט שרעקליך נעלאכט...

— נעלאכט? — האָט ניומאן ניט פערשטאנען און א שמייכעל געטהאָן.

— יא... איז בערקמאן אויפגעלעבט געוואָרען און די אויגען זיינע האָבען בעקומען א מאָדנעם אויסדרוק, ווי זיי וואָלטען עפעס געזעהן זאכען, וואָס קיינער זעהט ניט... יא, מר. ניומאן — איך האָב היינט נעלאכט...

— ווירקליך?... האָט ניומאן ניט געוואוסט ווי אזוי צו רעאגירען אויף בערקמאנ'ס ענטדעקונג.

— איך פערזיכער אייך — האָט בערקמאן זיך שוין צוריצט... נעלאכט... און שטארק נעלאכט, אויפ'ן קול... טאקע ווי מען לאכט אויף אן אמת.

— פון וואָס פאָרט? — איז שוין ניומאן נייגעריג געוואָרען...

— דוקא פון א קליניגקייט... די בוכקיפערין האָט נעמאכט א גרייז, א קאמישען גרייז. אבער איך האָב אין מיין לעבען שוין געזעהן גרעסערע און קאמישערע גרייזען, און האָב אפילו קיין שמייכעל ניט געטהאָן... און דאָס מאָל — איהר הערט — האָב איך אזוי פיעל נעלאכט...

די דערבייזיצענדיגע האָבען זיך אומגעקוקט און ניומאן האָט געשמייכעלט און זיך אבגערופען:

— ווירקליך, לויט אייער כאראקטער איז טאקע א וואונ־דער. אלענפאלס, האָב איך קיינמאל ניט געהערט לאכצן...

— אט דאס איז דאך דאס!... האָט זיך בערקמאן נאָך מעהר צוהויצט — איהר וויסט ווי לאנג איך האָב שוין ניט גע־לאכט?

— ווי לאנג?... — איז ניומאן נייגעריג געווארצן אויף אן אמת...

— שוין פינף־אוךצוואנציג יאָהר... איך בין דעמאלט געווען אכטצעהן יאָהר, גאלערנט האָב איך אין דער ישיבה... האָט מיך הערפאר דער ראש ישיבה גוט אויסגעזידעלט...

— האָט איהר זייט דעמאלט ניט גאלאכט? — האָבצן בייס טישעל אייניגע מיט אמאל אויסגעשריען.

— קיין אייניציג מאל! — האָט בערקמאן פערזיכערט. אזן דערפאר טאקע, בריידער מיינע, שרעקט מיך אזוי דאס האריץ דאס היינטיגע לאכצן... עס איז עפעס ניט גלאט... איך האָב זעהר מורא...

— רעדט ניט קיין נארישקייטצן! — האָט איהם ניומאן בערוהיגט....

— ניין, — האָט זיך בערקמאן געהאלטצן פעסט ביי זיינם אזן זיינע אויגצן זיינצן ווי מוטנער גצוואָרצן — איך פיהל, אז דאס איז ניט אומזיסט... עס איז עפעס געקומצן אין מיר אן ענדערונג... איך פיהל עס...

— איך זאג אייך, אז עס איז נארנישט מיט נארנישט... האָט איהם ניומאן געטרייסט — איהר וועט נאָך אמאל לא־כצן...

— ניין! — האָט זיך בערקמאן שוין אויף אן אמת דער־שראקצן — מיר איז געוויס דאס מאל! די ענדערונג וואס דאס היינטיגע לאכצן האָט אננעמאכט אין מיין לעבצן איז ניט צו גוטצן... עפעס פיהל איך, אז מעהר האָב איך ניט צו טהאן דא אויף דער וועלט... זיך אויסגאלאכט אזן געוויס... אזוי האָב

איך אלץ אויף עפעס נעווארט... איצט איז מיר גאָרנישט נע־
בליבען... איך פיהל בלויז א מאדנע פוסטקייט...

ער האָט א שלוק געטהאָן ווי נעצוואונגענערהייד פון
גלאָז, נאָכדעם מיט פעראכטונג זי אבגערוקט פון זיך און האָט
ארָאבגעלאָזט פערצווייפעלט דעם קאָפּ...

די פּרעמיע.

דער הויפּט אומעט איז אין רעסטאָראַן בעשטאַנען אין דעם, וואָס די נעסט זיינען געווען יעדען טאָג אייגע און דיזעלבע און די נעשפּרעכען האָבען זיך געוויקעלט אויף צוויי־דריי פּאסירונגען. נאָך אן אורזאכע איז געווען, וואָס דער רעסטאָראַן האָט צווישען די נעסט ניט פּערמאָגט קיין פרויען. די אייגענע פרוי וואָס פלעגט יא דאָרט פערברענגען א געוויסען טייל פון טאָג און פון אבענד, איז אפילו געווען א זעהר סימפּאטישע מיט גרויסע בלויע אויגען און מיט א גאָלדענעם קאָפּ האָר. ליידער איז זי שוין געווען אזוי פערוואנדט מיט די אלע נעסט פון דעם רעסטאָראַן, אז צייטענווייז פלעגט מען נאָר פערגעסען, אז זי איז א פרוי. סיי איהר בעשפּטיגונג און סיי איהר האלטונג איז געווען מעהר אָדער וועניגער מענליך. פלעגט אמאל אויסקומען צו איבערדערצעהלען א שארפערען וויטץ פלעגט מען פון דרכי שלום וועגען אין איהר אנווועזנהייט דעם וויטץ איבערערצעהלען כלומרשט בסוד.

זי אָבער פלעגט זיך בעמיהען אויפצוכאפּען איהם און אויבער איז ווירקליך שארף געווען פלעגט זי לאבען גלייך מיט די מענער און בעמערקען: — וואָס־זשע האָט איהר אזוי מורא געהאט? — א נאנץ אונשולדינער וויטץ?...

דער רעסטאָראַן האָט געהאט א נאָמען ווייט ארום. אז א „בעסערער" בחור פלעגט וועלען פאר זיין נייער מיידעל זיך אויספּייגען, פלעגט ער איהר פיהרען אויף א דינער אין דעם דאָזיגען רעסטאָראַן. אבער די פרעמיע נעסט האָבען ניט געלאָזען קיין שום רושם אויף די שטענדיגע. אזא פאָרעל פלעגט זיך פיהלען דאָ ווי פערבלאָנדזשעטע. ווער רעדט, אז דאָס מיי־

דעל איז ווירקליך שהין נעווען, פלעגט זי פיהלען ווי עס שטע־כען איהר דורך די בליקען פון דעם אינגסטען ביז דעם עלטס־טען נאסט, און פלעגט זיך בעטען ביים בחור, ער זאל וואס שנע־לער בעצאהלען און בעפרייען זי פון דעם דאזיגען זעהר אינ־טערעסאנטען פלאץ.

דערפאר האט אריינגעטראגען א נייעם שטראם־לעבען, ווען דער שריפטשטעלער מיט די לאנגע האר און גרויסע, דיקע וואנ־צעם האט איינמאל אריינגעפיהרט אין דער דאזיגער קאפע זיין בעקאנטע שיקסע. דאם איז געווען א הויכע, שלאנקע בלאנ־דע אמעריקאנערין, מיט א עטוואם פרעכטן, עטוואס קלוגען און עטוואס שמייכעלדיגען בליק. אריינגענאנגען איז זי אהער דרייסט און פרי, געקוקט אלעמען אפען אין פנים אריין און אוועקזעצענדיג זיך מיט דעם שריפטשטעלער ביי א שוין־בע־זעצטען טישעל, האט זי, נאכדעם ווי זי איז פארגעשטעלט גע־ווארען, אויסגעצויגען יעדען די האנט און פריינדליך צוגעשמיי־כעלט.

דער רעסטאראן האט אבגעלעבט. ביי די ארומיגע טישען ויינען די געשפרעכען געווארען נייער און אינטערעסאנטער. דער עלטערער נאסט, מיסטער יענקילסאן האט בעשטעלט קאפע און א סיגאר און זיך פארבעריט צו א גרויסען יום־טוב...

שפעטער איז די אויפלעבונג נאך גרעסער געווארען. די שיקסע האט גענומען א סיגארעטע ביי איהר פריינד דעם שריפטשטעלער, האט איהם גראציעז פערויכערט און דרייסט ארויסגעלאזען דעם רויך פון איהר שהנעם, עטוואס קרומלי־כען מויל.

בלויז די איינציגע פרוי פון רעסטאראן האט זיך דער־פיהלט ווי בעליידיגט. זי האט געקוקט אויף דער שיקסע מיט אייפערזוכט און זיך אנגערופען:

— דאם איז אן עכטע באהעמין!

נעווכט האָט זי ביי די פּאָר מענער אונטערשטיצונג. אבער די פּאָר מענער וואָס זיינען געוועסען נעבען איהר זיינען געווען אזוי פערכאפט פון דער רייצענדער שיקסע מיט'ן סיגארעטל אין מויל, אז אייגער האָט מיט ענטציקונג אויסגערופען: אך, ווי הערליך! און דער צווייטער האָט אבגע'פסק'נט, אז עס איז ניטאָ קיין שעהנערע זאך, ווי א מיידל וואָס רויכערט.

דאן האָט די אידישקע א זיפּץ געטהאָן און זיך אָנגערופען:

— אין דער היים, ביי מיר אין צימער, רויכער איך אויך אמאל א סיגארעטל, אבער דא האָב איך קיין העזה...

איהר מודה זיין זיך אבער האָט איהר מערכה ניט פערריכט. אייגער פון די צווויי מענער ביים טישעל האָט זי אָננעקוקט און געזאָגט:

— איך גלויב קוים, צי אייך וואלט אזוי געפאסט א סיגארעטל, ווי דער קריסטין...

— פאר וואָס מיינט איהר אזוי? — האָט די אידישקע מיט ביטערקייט געפרעגט.

און ניט בעקומענדיג קיין ענטפער האָט זי זיך געוועגדעט צום צווייטען:

— ניט מיר טאקע א סיגארעטל, איך וועל אויך פערריכערן.

דער מאן האָט איהר געגעבען א סיגארעטל. זי האָט עס בעטראכט. נאָכדעם האָט זי זיך אומגעקוקט און רויט ווערענדיג, גזאָגט:

— איך שעם זיך...

— הערט איהר, אט דאָס איז דאָך דאָס! — האָט איינער פון די צווויי איהר אבגעענטפערט וויי מיט חוזק — זעהט איהר ווי יענע רויכערט! זי פערברענט אלעמען מיט איהר רייך.

דאן האָט די אידישקע געזומען דעם סיגארעטל, צו

געטראָגען צום מויל, אַנגעצונדען א שוועבעלע און פערר־
כערט.

אַבער ביים ערשטען ציה וואָס זי האָט געגעבען, האָט זי
זיך פערקרימט, דעם שטערען פערקנייטשט און האָט אויסגע־
זעהן ווי זי וואָלט געליטען פון צייהן־וועהטאָג און זי נוצט
דאָס סיגארעטע אלם א סגולה...

נעגענאיבער איז נעזעסען די שיקסע און האָט מיט נראציע
געהאלטען דעם סיגארעטע צווישען איהרע שעהנע, לאנגע
פינגער און מיט גרויס חן איהם צוגעטראגען צום מויל און בע־
צויבערט אלע נעסט פון רעסטאראנט...

פערברענגענדיג א נעוויסע צייט איז די שיקסע ענדליך
מיעד נעוואָרען פון די נייע נעשפרעכען און פון אנשטרענגונג
אונטערצוהאלטען דאָס, וואָס איז איהר אזוי ווייט און פרעמד.
זי האָט חנ'עודיג נערופען איהר פרייגד דעם שריפטשטע־
לער.

אלע בליקען זיינען זיינען נעוועגדט נעוואָרען צו איהר, אנ־
דערע האָבען איהר נעוואָלט העלפען אָנטהאָן דאָס זשאקעטע,
כאטש דער שריפטשטעלער און דער קעלנער האָבען עס ביידע
נעטהאָן בשלימות.

זי האָט קאקעטיש נעשמייכעלט צו די נעסט, נעוואָרפען א
בליק צו דעם עלטערען נאסט יענקעלסאָן, וועמענם פנים עס
האָט זיך צוגאָסען אין א זיסקייט און זי איז מיט קליינע שעהנע
און שטאלצע טריט ארוים צוזאמען מיט'ן שריפטשטעלער.

אין רעסטאראן איז דער אומעט נרעסער נעוואָרען, א לענ־
נערע צייט זיינען אלע נעזעסען און קיין שום נעשפרעך האָט
זיך ניט נעבונדען. די אייניציגע אידישע פרוי איז נעזעסען ביי
א זייטיגען טישעל איינע אליין און נעטראכט פון סיגארעטלעך.
פערשוואנדענע יאָהרען און האָט ענדליך צוגערופען דעם קעל־
נער, ניט וויסענדיג וואָס זי זאל בעשטעלען...

די צוויי מוטערס.

די ערשטע בעקאנטשאפט איז פאַרגעקומען אויף א באָל. נאָכדעם האָט מען זיך נעטראָפען אין פּארק ביי דער מוזיק, איז מען שוין נעהנטער נעווארען, איז מען נענאנגען צוזאמען אין א קינעמאטאגראף און אין דער האלב־דונקעלהייט געהאלטען אייר נע די אנדערע די הענד, און זי איהר קאָפּ אויף זיין אקסל. נאָך שפּעטער האָט מען שוין נעוואנט נעהן אין א רעסטאָראן אויף סאפער. אין א צייט ארום האָט מען זיך שוין געקושט ביים גע־זעגענען זיך אין האָל פון איהר וואוינונג אין א טענעמענט־הויז.

ארויפנאנגען איינע צו די אנדערע איז מען נאָך ניט. זי, לילי, נעבוירען אין אמעריקא, האָט דאָ א פּאָטער און מוטער. ער, וואלפסאָן, נעקומען אלס א יונגער באָיטשיקעל, האָט דאָ בלויז א מוטער. דער פּאָטער איז שוין דאָ נעשטאָרבען. אבער סיי לי־לי׳ס עלטערען, סיי וואלפסאָנס מוטער, נעהערען ניט צו דעם סאָרט, אז אזא אויפנעקלערט און ראדיקאל פּאַרטיי, ווי וואלפסאָן און לילי זאָלען זיך אינטערעסירען מיט זייערע מיינונגען.

אפילו שפּעטער, וועו דאָס פּאַרטיי האָט פּראנק און פּריי זיך ערקלערט פאר חתן־כלה, האָבען סיי לילי׳ס עלטערען, סיי וואלפ־סאָנ׳ס מוטער, די אלמנה, דונקעל דערפון נעווואוסט. וואלפ־סאָנ׳ס מוטער האָט ערפאהרען פון דער נעקסט־דאָריגער, אז איהר באָי נעהט אויס מיט א מיידעל אן אמעריקאנערין, האָט זי כאָטש נעוואָלט וויסען, צי איז זי א אידישקע און ניט קיין אי־טאליענערין, ווי עס פּאסירט אמאָל דאָ אין דער דאָזיגער מדינה. לילי׳ס עלטערען האָבען אויך דאָסזעלבע ערפאהרען פון אנדערע, אז זייער טאָכטער האָט שוין נעפּאקט א באָי, און דער

גוטער יאָהר וויים איהם וועך ער איז. אבער אזוי ווי קיין גרויסע דעה האָבען זיי ביי זייער טאָכטער ניט געהאט, האָבען זיי זיך געמאכט האלב ניט וויסענדיג.

ערפאהרען האָבען לילי'ס עלטערען און וואלפסאָן'ס מוטער, ערשט נאכדעם ווי זיי האָבען ארויסגענומען לייסענס. ערשט דעמאלט האָט וואלפסאָן ארויפגעפיהרט לילי'ן צו זיין מוטער און האָט איהר פאָרגעשטעלט.

— מאָמע, אט דאָס איז מיין ווייבעלע! — האָט ער מיט א שמייכעל אָנגעוויזען אויף דער בלאָנדער לילי'ן.

די מוטער האָט זי בעטראכט און, דערזעהענדיג איהר בלי־הענדען פנימ'ל מיט די גרויסע בלויע אויגען, האָט זי זיך מיט פרייד צוואוויינט און אויסגעזונגען תחינה'דיג:

— וועז דער טאָטע וואלט לעבען, וואלט ער נחת געהאט.

און נאָך א קלייגעם שווייגען, וואָס איהר ווייגען האָט פער־אורזאכט, האָט זי זיך געוועגדעט צו איהר נייער שנור:

— קענסטו כאָטש אביסעל אידיש רוידען?

לילי האָט זיך פערשעמט און געענטפערט:

— נאָט וועני, באָט אביסעל קאָן איך...

— אביסעל איז אויך גוט — איז די אלמנה צופריעדען געבליבען מיט'ן ביסעל.

דאָס זעלבע איז געשעהן, וועז וואלפסאָן האָט זיך נעלאָזט פאָרשטעלען פון לילי'ן פאר איהרע עלטערען. דאָ איז שוין אבער געווען א פאָטער און א מוטער. וועז די מוטער, א אידענע פון דעם אלטען טיפ, האָט ניט געוואָגט פיעל צו רעדען מיט איהר איידים, האָט דערפאר דער פאָטער, אן עלטערער איד מיט א גרויער באָרד, געזומען איהם אויפ'ן פערהער:

— דו ביזט טאָקע געבוירען אין ניו יאָרק?

און ערפאהרענדיג, אז ער איז געבאָרען ערגיץ אין א ליט־ווישער שטעדטעל און איז דאָרט געוואָגען אין חדר, איז ער נע־וואָרען א סך וווייכער און האָט אין הארצען מודה געווען, אז אלייז

וואלט באר זיין טאכטער קיין בעסערען חתן דאָ ניט געקראָגען.

נעמומען א דירה, האָט לילי ניט געקאָנט די ערשטע צייט זיין א באלעבאסטע. איז געקומען דאָ איהר מאמע, דאָ וואלפסאנ׳ס מוטער די אלמנה, און ביי ביידען איז אָנגעגאנגען א שטילער קאמף, ביידע מאמעס האבען געוואלט זיך ארויסווייזען אלץ ניצליכער פאר זייערע יונגע קינדער.

וואלפסאנ׳ס מאמע, אלס א וואוילגעלערנטע פרוי פון דער היים, האָט איהר געלערנט כשרות. דערפאר האָט לילי׳ס מוטער, אלס רייכערע, איהר געלערנט ווי אזוי צו מאכען פערשיעדענע מאכלים, אין וואָס די אלמנה איז שוין ניט געווען אזוי בעהאוועטע. האָט עס איהר שטארק פערדראָסען און זי האָט איהר דערפאר אויסגעלערנט ווי אזוי צו בראָטען א הערינג אין פוטער, פון וואָס לילי׳ס מוטער, אלס רייכערע, האָט פון אזא אָרימען מאכל ניט געוואוסט. איז לילי׳ס מוטער געוואָרען אייפערזיכטיג אויף דעם געבראָטענעם הערינג און האָט איהר טאכטערנעמומען לערנען, ווי אזוי צו פרעגלען סאָק. האָט וואלפסאנ׳ס מוטער, די שוויגער, זי געלערנט ווי אזוי מען דארף זיין א כשר׳ע אידישע טאכטער...

אזוי איז אָנגעגאנגען א שטילער אבער געוג פערביסענער קאמפף צווישען די צוויי מוטערס. לילי׳ס מוטער האָט זיך אלץ געדאכט, אז די שוויגער די אלמנה קויפט זיך איין ביי איהר טאכטער און נעהמט זי ביסלעכווייז פון איהר אוועק, און דער אלמנה האָט זיך אלץ געדאכט, אז וויפיעל זי טהוט ניט פאר איהר שנור איז וועניג, און לילי איז צו איהר צו קאלט...

שפעטער האָט לילי דערפיהלט, דאָס וואָס יעדע יונגע ווייבעל דערפיהלט א פאר מאָנאט נאָך דער חתונה... האָט זיך וויעדער אָנגעהויבען א קאמפף ביי די מוטערס מיט די פערשיעדענע סגולות, וואָס ביידע אלס געניטע געווינערינס האבען פערמעגט לרוב.

דערפאר אבער, אז עס איז נעקומען די צייט און לילי האָט

געזומען געהן צו קינד און עס האָט איהר אָנגעבאפט שווערע וועהען, איז די אלמנה ווי אויפגעלעבט געוואָרען. וועהרענד לילי׳ס מוטער האָט געבראכט א נוירם מיט א דאקטאר, איז די שוויגער גלייך אוועקגעלאָפען אויף׳ן בית־עולם צום מאן.

געזומען אין א פאָר שעה ארום פון בית־עולם מיט א געשוואָלען געזיכט, האָט זי דערהערט, אז דער שנור איז שוין בעסער און באלד, באלד...

און ווירקליך האָט זיך פון לילי׳ס צימער דערהערט א נעשרייי פון א נייגעבוירען בעשעפענישעל... דאָס האָט לילי געבוירען א טאכטעריל...

— איך האָב באלד געוואוסט, האָט די אלמנה זיך געוועגדט מיט א שטאלצע מינע צו איהר מחותנת׳טע, לילי׳ס מוטער — איך האָב באלד געוואוסט, אז „ער" וועט דאָרטען ניט שווייגען... איך האָב איהם אזוי פיעל געבעטען: וועלוועלע, האָב איך ג׳טענה׳ט, דיין חיים׳עלע וועייבעלע געהט שווער צו קינד, מיה זיך דאָרטען פאר איהר. וואָס דען, ער וועט זיך דאָרט ניט מיהען?

לילי׳ס מוטער האָט זי אָנגעקוקט ווי מיט שפאָט: געהערט אוא מין יחוס — א מאן אויף׳ן בית־עולם!... מיט וואָס זי נעהמט זיך דאָס איבער! איהר מאן זאָל בעסער לעבען מיט איהר צוזאמען, און בכלל גלויבט זי ניט, אז טויטע קענען עפעס העלפען.

אבער פון דעסטוועגען, אז די אלמנה האָט איהר געהען אויף׳ן בית־עולם געזומען צו ערנסט און אלעמען געדולט א קאָפ, אז נאָר זי האָט געראטעוועט די שנור, האָט לילי׳ס מוטער פערדראָסען, וואָס יענע נעהמט זיך איבער און עס האָט איהר באנג געטהאָן וואָס זי זעלבסט האָט דאָ אויף׳ן בית־עולם ניט קיין גואל... איהרע עלטערען לייגען ערגעץ אין יוראָפ און איהר מאן זאָל לעבען ביז הונדערט און צוואנציג יאָהר...

אז לילי איז אראָב פון קימפעט האָט ערשט די אלמנה זיך צו איהר צוגעשאָרט.

— איך, טאָכטערקע, און דערנאָכדעם מיין מאן דאָרטען האָב דיך אָבגעבעטען...

לילי, וועלכע איז ווי דער שטייגער פון פיעל ראדיקאל־געשטימטע, נאָך דער חתונה געווארען אבערגלויביש, האָט ווירקליך די זאך גענומען ערנסט און האָט געקוקט אויף איהר, שוויגער ווי מען קוקט אויף א לעבענם רעטערין.

דאָס קינד איז געווען א שוואכס און א ציטריגס, עס פלעגט זעהר אפט קראנק ווערען און דעמאָלט איז די שוויגער געווען פערטאָראָמט:

וועה איז מיר, דאָס קינד האָט היץ, אָט לויף איך אריבער אויפ'ן בית־עולם, צו איהם דאָרטען.

האָט אבער לילי'ס מוטער ערפאהרען פון א זעהר גוטער „שפרעכערין" און ווי דאָס קינד פלעגט היץ בעקומען, פלעגט זי גלייך כאפען א טיכעל, אוועקלויפען צו דער שפרעכערין און אבישפרעכען אן עין־הרע...

די יונגע מוטער האָט כלומרשט נעלאכט, אבער אין האר־צען איז זי צופריעדען געווען.

שפעטער פלעגען זיך ביידע מוטערס בענענענען ביים קינד'ס וויעגעלע.

— איך האָב איהר אבגעשפראָכען אן עין־הרע! — מעל־דעט מיט גדלות לילי'ס מוטער...

— וויים איך וואָס, — איז מבטל די אלמנה, — איך בין צוויי שעה אבגעלעגען אויף זיין קבר...

— איך וויים נאָך ניט וואָס האָט געהאָלפען — מיין עין הרע אבישפרעכען, צי אייער בעטען אויפ'ן בית־עולם... — גיט לילי'ס מוטער א שטאָך.

— איהר וויסט ניט! — צינדט זיך אָן די אלמנה, —

אודאי האָט מיין מאן דאָרטען מעהר „פול", ווי אייער שפּרעכער־
רין, מסתמא א גוטע באָפּערקע... דאָ אין אמעריקא זיינען
הפּנים דאָ רעכטע שפּרעכערקעס?...

צינדט זיך אָן לילי'ס מוטער און רעדט שוין אויף א הוי־
כען קול:

— מיר ווייסען ניט ווער אייערער איז געווען...

אָבער דאָ מישט זיך אריין דער ראדיקאל וואָלפסאָהן אליין
אזן מאכט שלום:

— זיי זיינען ביידע גוט... אבי דאָס קינד איז געזונד...

אָבער די צווויי באָבעס קוקען זיך אָן איינע די אנדערע מיט
שׂנאה אזן מען ווערט אויף א לענגערע צייט ברוגז...

די געשטאַרבענע.

פּערלמאַן, אַן אינטעליגענטער יונגערמאַן, האָט קוים דערוואַרט, אז זיין אייניציג קינד, א אינגעלע, זאָל ווערען אלט דריי יאָהר און ער זאָל קענען אויסגעפינען זייגע פּעהיגקייטען. אין הויז ביי איהם האָבען זיך געפונען אלערליי קלאַסיקער, אבער אלס א רוסישער אינטעליגענט האָט ער מעהר אכטונג אָבגענעבען די רוסישע: פּושקין, לערמאָנטאָוו און נעקראַסאָוו איז ביי איהם ניט אראָפ פון טיש. אז דאָס דריי יעהריגע קינד, מישא, פלעגט זיי נעהמען בלעטערען, פלעגט פּערלמאן האָבען גרויס נחת, פונקט ווי זיין טאַטע אמאָל פון איהם נחת געהאט. ווען ער, נאָך אלס קינד, האָט געבלעטערט אויפ'ן טיש דעם סדור און נאָכגעמאכט ווי גרויסע אידען דאוונען: א נום־נום!...

פּערלמאן האָט אבער מיט'ן קינדס בלעטערען אליין זיך ניט בעגנוגענט. ער האָט, ניט האָבענדיג קיין געדולד ביז דאָס קינד וועט עלטער ווערען, שוין אָנגעהויבען ערציהען איהם ליטעראַריש. האָט איהם געוויזען אויף די ערשטע בלעטער די בילדער און מיט איהם גע'חזר'ט די נעמען פון די דיכטער:

— ווער איז דאָס?

— פּושטין! — האָט דאָס קינד נאָך ניט געקענט אויסרעדען שארף.

— יא, מיין קינד, פּושקין.

— און ווער איז דער מיט דער סאַבלייע ביי'ן זייט?

— מיט דער סאבדיע ביי'ן זייט איז דערמאָנטאָוו.

— לערמאָנטאָוו! — האָט פּערלמאן איהם פּערריכט.

— און דער מיט דעם בערדעלע?

— דאָס איז נעטראסאָוו...

— ריכטיג, נעקראסאָוו! — פלעגט זיך פערלמאן ענטצי־קען און צורופען די יונגע מוטער, זאָל זי, הייסט עס, אויך נחת האָבען.

— הערסט, בערטא, ער קען זיי שוין אלע...

און בערטא, א יונג חנ'עווריגע מוטער, פלעגט דאָס קינד נעהמען צו זיך, גלעטען עס און בעשיטען דאָס ראָזעווע פנימ'על מיט קושען און פלעגט איהם בענשען:

— הלואי זאָלסטו מיר זיין א פושקין!

אז דאָס קינד איז געוואָרען אלט פיער יאָהר, האָט שוין פערלמאן מיט איהם איינגעלערענט צו עטליכע סטראָפען פון יעדען פון די דריי דיכטער. פושקינ'ס האָט ער געקענט „פּטיטש־קא באָושיא", לערמאָנטאָוו'ס — „בעלייעט פּארום" און פון נעקראסאָוו — דאָס אמת'ע: „א, וואלגא, וואלגא"...

און ווי באלד ער האָט געהאט זייערע ווערטער אין מייל־כעל ביי איהם, האָט דער קליינער מישא דערפיהלט א נויטווענ־דינקייט צו וויסען ווער זיינען דאָס די דאָזיגע זונדערבארע לייט, וואָס רעדען עפעס ניט ווי אלע מענשען, נאָר צום גראָס און אזוי ווי מיט א ניגון, און ער האָט איינמאל, בעטראכטענ־דיג זייערע בילדער, איינע נאָך די אנדערע, געוועגדט זיך צום טאטען, אויסשטעלענדיג זיינע אויגעלעך מיט א געבעט:

— טאטע, וואו וואוינט פושקין?...

— פושקין, מיין קינד, איז שוין געשטאָרבען...

האָט זיך דאָס קינד שטארק דאָס הארץ דערפון ניט אָבגע־נעסען און ווייטער געפרעגט:

— און וואו וואוינט לערמאָנטאָף?

— לערמאָנטאָף איז שוין אויך געשטאָרבען...

— לערמאָנטאָף אויך? — האָט זיך דאָס קינד שוין אבי־טעל פערוואונדערט. אבער באלד האָט ער זיך בערוהיגט און זיך נאָכגעפרעגט אויף נעקראסאָוו'ן.

— און וואו וואוינט נעקראסאוו?

— נעקראסאוו, מיין קינד, איז שוין אויך געשטאָרבען...

דאָס קינד האָט נאָנעבען א פּאָטש מיט די הענטעלעך און אויסגערופען פּערוואונדערט:

— אלע געשטאָרבען!

און די זאָך איז איהם אזוי געפּעלען געוואָרען, אז ער האָט זיך צולאָכט מיט א קלינגענדען געלעכטער.

דאָס האָט שוין רעם טאטען בעליידיגט און ער האָט איהם נע'מוסר'ט:

— מען טאָר ניט לאכען, מיין קינד, זיי זיינען געווען גרויסע מענשען...

— טא פּאר וואָס זשע זיינען זיי געשטאָרבען? — האָט דאָס קינד, שוין ערנסט וועדנדיג נעפּרעגט.

אבער דערוויך האָט דער נעבילדעטער טאטע קיין נענויען ענטפּער איהם נישט נעקענט נעבען און ער האָט עפּעס אויסגעטראכט א מאָדנעם תירוץ, אבי דעם קינד צו פּערענטפּערען זיין נאָרישע קשיא...

אבער זייט דאן האָט שוין מישא קיינמאָל ניט נאָכגעפּרעגט אויף א דיכטער. ער האָט שוין געוואוסט, אז ווי באלד אז דער טאטע וווייזט איהם א בילד פון אזא סאָרט מאן, איז ער געווים א געשטאָרבענער.

און וועז דער טאטע, זייענדיג אביסעל נאָציאָנאָל געשטימט, האָט איהם אין א קורצער צייט ארום געוויזען דאָס באלד פון א בעקאנטען אידישען דיכטער, האָט מישא איהם בעטראכט און איז נעוועזען זיכער, אז ער איז שוין לאנג, לאנג געשטאָרבען.

אבער מיט'ן דאָזיגען אידישען דיכטער איז פּערלמאן נעוועז פּערזענליך בעקאנט. ער האָט שוין אפילו געהאט די זכיה צו בארגן איהם עטליכע רובל, וועז יענער איז געווען צופעליג פּערענגט... דערפּאר האָט ער דעם דאָזיגען דיכטער איינגעלאדען צו זיך אהיים.

— איך וועל אייך בעקענען מיט מיין מישקא, א זעלטען קינד! ער ווייס פון אייך. איך האָב איהם נעצייגט אייער בילד...

דער דיכטער האָט זיך דערפיהלט דערהויבען וואָס ער איז פאָפולער אפילו ביי קינדער און ער האָט דערפאר די איינלאָדונג אָננענומען.

אריינקומענדיג צו פערלמאַנ'ען אין הויז, האָט ער נאָך דעם ווי ער איז פארנעשטעלט געוואָרען פאר דער יונגער מוטער, געפרעגט אויך זיין קליינעם פערעהרערל:

— וואו איז ער, מיין צוקינפטיגער לעזער?...

די מוטער האָט זיך צולאכט און געענטפערט:

— ער לאָזט אייך פון ווייט ניט ארויס. אייער ליעדל, וואָס מיר האָבען איהם אויסגעלערנט, איז איהם זעהר געפעלען.

דער דיכטער האָט געשטראהלט פאר הנאה, וואָס ער האָט ערפאָלג ביי דעם קליינעם מישא. ער האָט געפונען פאר פאס־צו מאכען א ווינץ:

— ווייזט אויס, אז דער קליינער איז א מבין...

דערווייל האָט דער פאָטער פון צווייטען ציימער געבראכט פיהרען מישא'ן און זיך פאָרבערייט פאָרצושטעלען:

— דו ווייסט, מישא, ווער דאָס איז?

מישא האָט געקוקט אויפ'ן פרעמדען מיט פערוואונדערונג און שרעק און ניט געקענט ענטפערען.

— נו, ווער איז ער? — האָט שוין די מוטער איהם געפארשט...

דאָס קינד האָט זיך אָננעשטרענגט צו דערמאָנען, וואו האָט ער דעם דאָזיגען מאָדנעם מענשען ערגעץ געזעהן...

— נו, דערמאָהן זיך, מיין קינד...

— ווייז איהם דאָס בילד... — האָט די מוטער גערא־טהען.

פערלמאן האָט ארויסגענומען פון ביכער־שאפקע דעם דיכ־

טער׳ס בוך, אויפגעמאכט אזן געוויזען זיין איינגעלע.

— נו...

דאס קינד האט זיך איינגעקוקט אין בילד, נאכדעם אויפ׳ן דיכטער אליין אזן איז אבגעשפרונגען מיט א געוויין.

— וואס איז, מיין קינד? — האט די מוטער זיך געלאזען צו איהם.

— איך האב מורא... — האט דאס קינד אויסגעכליפעט.

— פאר וועמען?

— פאר איהם! — האט דאס קינד, מורא האבענדיג אויפ־צוהויבען די אויגען, אנגעוויזען מיט׳ן הענטעלע אויפ׳ן דיכ־טער...

— נאריש איינגעל, וואס האסטו מורא, ער איז זעהר א גוטער מענש...

— יא... אבער ער איז דאך געשטארבען...

— ווער האט דאס דיר געזאגט?... — האבען די עלטערז נעלאכט.

— אלע זיינען דאך געשטארבען, פושקין, לערמאנטאוו, נעקראסאוו...

— אבער ער לעבט נאך, מיין קינד — האט דער פאטער אזן די מוטער איהם בערוהיגט.

— יא, מישא, איך לעב נאך — האט דער דיכטער פון זיין זייט איהם פערזיכערט, אז ער לעבט...

דאס קינד אבער האט זיך געוואקעלט: זאל ער עס גלויב־בען?

אזן נאך אלע פערזיכערונגען, אז דאס איז א לעבעדיגער, האט ער אלץ געקוקט מיט שרעק אויפ׳ן דיכטער, ווי מען קוקט אויף איינעם, וואס קומט פון יענער וועלט.

דאס קינד האט געוואוסט נאר איינס: אויב עס איז א דיכ־טער, איז ער געשטארבען...

„די עלעגיע".

..אין יענער צייט, מיינע קאלעגען, האבען מיר צוויי אונ־
גליקען געטראפען. עס איז ביי מיר נעשטאַרבען איינער פון מיינע
נאהענטסטע און בעסטע פרייַנד. איך בין ארומגענאנגען מיט
א פערווייַנט הארץ און האט ניט געקענט צו קיין זאך נעהמען
זיך. מיין שטימונג איז געווארען נעדריקטער פון טאג צו טאג.
איך האב נעהאט איין פאדערונג: וויינען און שרייבען עלע־
גיען... איז אבער דאס צווייטע אונגליק וואס מיר האט אין דער
זעלבער צייט פאסירט נעווען א צוגאב צום ערשטען. איך האב
גראד אין דער זעלבער צייט פערלאַרען מיין שטעלע אין דער
צייטונג, וואו איך בין נעווען א פאר יאהר א מיטארבייטער און
מיט דעם נעהאלט זיך ווי עס איז דורכנעלעבט צוואמען מיט
מיין קלייַנער פאמיליע. די צייטונג איז נעווען א שטרענג
ערנסטע און ווען איך פערליר ניט מיין שטעל וואלט איך די אלע
עלעגיען, וואס איך האב אין דער זעלבער צייט וועגען מיין
פרייַנד נעשריבען, נעקענט דאַרט פערעפענטליכען און יוצא זיין
אנשטאט אנדערע ארטיקלען: דער טויט איז פאר יענער צייטונג
נעווען פון די פאסענדסטע טעמעז: איהר רעדאקטאר און דאס
רוב איהרע מיטארבייטער זיינען נעווען זקנים און דאס טעמע
פון טויט האבען זיי זעהר גרינג פערשטאנען און זאנאר אבנע־
שעצט...

אבער ווי באלד איך האב דאַרט די שטעל פערלאַרען האב
איך די עלעגיען נעהאלטען ביי זיך אין טאש. מיין לאנע סיי
גייסטיג און סיי מאטעריעל איז נעווארען פון טאג צו טאג שוועי־
רער און שווערער, ווייל „עטנלאסען" פון דער „טויטער" צייי־

טונג בין איך געווארען פלוצים, אנהויב וואך, און די אדמינים־טראציע, וועלכע איז אויך נעווען האלב טויט, האט אפילו ניט געהאלטען פאר איהר חוב צו בעפרידיגען מיך פאר א צוויי וואכען נעהאלט, וויי עס טוען מאנכע פרינציפאלען מיט זייערע אנגעשטעלטע אין אנדערע, ניט ליטעראריש, בראנזשעס...

אבער אויב דאס ערשטע אונגליק — דער טויט פון מיין פרייַנד איז נעווען א פערפאלענע זאך, און מיינע טרערען און עלענדיגן האבען איהם שוין ניט געקענט לעבעדיג מאכען, איז אבער דערפאר דאס צווייטע אומגליק: דאס פערלירען פון מיין שטעלע נעלינדערט נעווארען אין א וואך ארום. איך האב נעמליך אין א וואך שפעטער בעקומען א נייע שטעלע אין אן אנדער צייטונג. אבער צום אונגליק איז די נייע צייטונג געווען א לויטער הומאריסטישע. א חוש פאר הומאר האב איך אפילו שטענדיג נעהאט, אבער אין דער דאזיגער צייט, וועו דאס נעזיכט פון מיין זעלינען פרייַנד האט מיר נעשוועבט נאך־א־נאנד פאר די אויגען און מיך בעגליט פון נאס ביז'ן בעט, פון בעט ביז'ן גאס — אין דער דאזיגער צייט, מיט א הארץ געפאקט מיט שטימונגען, פאסענדע בלויז פאר'ן טויט, האב איך בשום אופן ניט געקאנט אנשרייבען קיין שום הומאריסטישע צייל... עס איז ניט נעגאנגען. עס האט די פערער בשום אופן ניט געקענט ארויספיהרען קיין איין וויציגע פראזע אויפ'ן פאפיער...

און דא שיקט מען מיר שילוחים פון דער הומאריסטישער רעדאקציע: שנעלער א וויציגען ארטיקעל איבער'ן דורכפאל פון דעם קאנגרעסמען...

מיין בעסטער יונגער פרייַנד ליענט און פוילט אין דר'ערד און דא געה וויצעל זיך איבער'ן פאל פון עפים א דעפוטאטעל!... די גאנצע מעשה ריהרט מיך אפילו ניט אן דאס אויבערשטע פון הויט, בפרט דאס אינערליכסטע פון הארץ.

אבער וואס טהוט מען ניט צוליעב שפייזען א פאמיליע. איך פרוב מיך: איינמאל — עס געהט ניט, צוויי מאל — עס געהט

ניט! — דאָס האַרץ איז פֿאַרווייניקט און דער קאָפּ איז פֿול מיט געדאַנקען וועגען טויט. אך, דעם טויט, וואָלט איך אזוי שׂמחן געקענט איצט בעזונען, בעשׂרייבען, בעווייגען, בעפּוצען מיט די שׂהנסטע ווערטער און פֿראַזען!

אָבער וויצלען זיך איבער עפּעס א נאַרישען דעפּוטאַט, וואָס איז דורכגעפֿאַלען וואַר וויים צוליעב וועלכען אונבעדייטענדען צופֿאַל — ווי שוואַר!

ניין, איך קען ניט שרייבען...

שרייבען, שרייב איך יא — אָבער א נייע עלעגיע אויף מיין זעליגען פֿרײַנד... יעדעס וואָרט איז טרערען און בלוט!... מען שיקט א צווייטען שליח:

— שנעלער די הומאָרעסקע!... דער רעדאַקטאָר איז אויסער זיך...

— באלד, באלד!... פערזיכער איך...

דער שליח געהט אוועק... איך פֿרוב מיך וויידער עפּעס צו וויצלען וועגען אונגליקליכען דעפּוטאַט — עס נעהט ניט. איך שרייב אנשטאָט דעם אָן א נייע עלעגיע אויף מיין געליעבטען זעליגען פֿרײַנד...

ענדליך איז דער רעדאַקטאָר אליין געקומען:

— גוטן! איהר קויפֿט דאָך מיר אָהן א מעסער! האָט ער געדונערט.

איך האָב מיך שטאַרק דערשׂראָקען, בין צוטומעלט געוואָרען און האָב פֿאַר פֿערווירונג אויסגערופֿען:

— איך האָב שוין פֿערטיג!

— טאָ גיעט אהער! איז דער רעדאַקטאָר נאָך אליין זון כעס ניט אָבגענאַנגען...

איך האָב צוטומעלטערהייט ארויסגענומען פֿון קעשענע אָן „עלעגיע" אויף דעם טויט פֿון מיין פֿרײַנד און האָב געגומען פֿאַרלעזען:

„דיינע אויגען, וואס האבען מיט פייער געשאסען, זיינען שוין אויסגעלאשען"...

דער רעדאקטאר האט אויסגעשאסען מיט א גלעזעכטער און האט גלייך בעמערקט:

— גראסארטיג... ווייטער...

— דיינע לאקען, וואס זיינען ווי גאלד־לאקיג געווען און האבען געפינקעלט אויף דיין שהנעם קאפ...

— חא־חא־חא! — אונאיבערטרעפליך! איז דער רעדאקטאר אין גרעסערע התפעלות אריין!

„און דיין הארץ וואס האט געשלאגען מיט ליעבע פאר דיין פאלק איז אייז־קאלט געוואָרען"...

דער רעדאקטאר האט זיך שוין מעהר ניט געקענט אײנהאלטען און האט קלאפענדיג מיר אין די פלייצעס און קאטשענדיג זיך פאר גלעזעכטער, גערעדט:

— אי, איהר קענט דאך זעהר וואויל! איהר מאכט דאך פון איהם גוט חוזק — אט דאס האב איך געמיינט... מען דערקענט איהם דא ווי אן אבגעשונדענעם...

און אבלעזענדיג איהם די גלעזיגע איז דער רעדאקטאר גלוועל פון ענטציקונג און בעגייסטערונג:

— א אזעלונגענע הומאָרעסקע האב איך שוין לאנג ניט גענאט אין מיין וויץ־בלאט! — האט ער מיר גערריקט די האנד...

אז דער רעדאקטאר איז א גליקליכער מיט מיין גלעזיגע ארויס, בין איך גבליבען זיצען ווי פערשטיינערט. איך בין גלוועל זיכער, אז ער האט פון מיר חוזק געמאכט. אבער שטעלט זיך פאר, אז די דאזיגע גלעזיגע איז אבגערדוקט געוואָרען אין דער צייטונג האבען די זעלביגע און נאך גרעסערע התפעלות ארויסגעווייזען די לעזער. מענשען גאנץ אונבעקאנטע האבען מיר גערריקט די הענד:

— אזא הומאַרעסקע האָבען מיר שוין לאַנג ניט געלייענט...
דער דעפוטאַט „לעבט" אין איהר מיט זיין יעדע ביינדעל...
אָט אזוי האָב איך מיט אן עלענגיע אויף א נעשטאַרבענעם פרייַנד מיר קונה שם געווען אלם דער בעסטער הומאָריסט און סאטיריקער און בין געוואָרען געקרוינט אין דער דאָזיגער צייטונג אלם דער „סטאר" פון הומאָר...

נויטינג וועדטער.

אין עטלעכע טעג ארום, אז ביינוש האָט זיך שוין אויסגע־רוהט ביי זיין שוואָגער, וועלכער האָט איהם אראָבגענומען פון שיף און איז געקומען צו זיך, איז ער געוואָרען אביסעל שטיי־פער, ער האָט דערזעהן, אז דאָ אין אמעריקא זיינען זיי אויף מענשען, האָבען רחמנות, האלטען פון קרובה'שאפט, און בכלל איז אומעטום איין וועלט! אפילו די קארטאָפעל, וואָס די שוועי־גערין האָט לכבוד איהם שוין א פאָר מאָל געקאָכט, זיינען אויף די וועלבע ווי אין דער היים. אז ער האָט וועגען דעם אויסגע־דריקט זיין פערוואונדערונג, האָט איהם דער שוואָגער, וועלכער־האָט שוין נעוואוסט די געשיכטע פון אמעריקא, ערקלערט:

— נאָר אייגער, קארטאָפעל שטאמט דאָך פון אמעריקא, אין אמעריקא האָט מען עס ענטדעקט.

דאן האָט ביינוש, וועלענדיג ווייזען, אז ער ווייס אויך עפעס פון זאכען, איבערגעפרעגט:

— טאקע דער אייגענער קאָלאָמבוס?

איינס נאָר איז ביינוש'ען נעווען פריקרע: די שפראָך.

— אזא מין שפראָך האָב איך קיינמאָל ניט געהערט,— האָט ער זיך געקלאָגט אויף ענגליש. איך האָב שוין געהערט מאלאראסיש און פויליש און ליטוויש און אפילו ציגייינער־ריש און טאטעריש, נאָר אזא ווילד לשון, ווי ביי אייך, איז מיר קיינמאָל ניט אויסגעקומען צו הערען.

וועגען אויסלערנען זיך דאָס דאָזיגע ווילדע לשון האָט ער גארניט גע'חלום'ט.

— דאָס איז ניט פאר מיינע יאָהרען און נישט פאר מיין קאָפ!

נישט מעהר, אז די 16־יעהרינע בעסי, די פֿלימעניצע זיי־נע, וואָס איז שוין צוויי יאָהר אין לאָנד, געהט שוין אין סקוהל און רעדט ענגליש, באלד בעסער ווי אידיש, אז זי זאל זיין א גוט מיידעל און איהם אויסלערנען די נויטיגע ווערטער, וואָס א מענש מוז האָבען, וואָלט ער איהר פיין בעראָנקט.

בעסי איז שוין א האלבע אמעריקאנערין, און ווען ניט דאָס פּיקאָנטע בינטעל „בריף", וואָס דרוקט זיך אלע טאָג אין „פֿאָרווערטס" און וואָס זי לעזט עס יעדען טאָג, וואָלט זי שוין אינגאנצען אן אמעריקאנערין געווארען, — בעסי איז א לעבעדינע מיידעל, פון פּעטער רעם „גרינהאָרן" חוזק'ט זי אפילו אָב אונטער די אויגען, דאָך אין הארצען האָט זי איהם ליעב, זי געדענקט נאָך איהם פון אירראָפּא, ווען ער פלענט מיט זיין ווייב, דער מוהמען, קומען צו זיי אלע שבת אויף טהיי און עס פלענט זיין אזוי פרעהליך. זיין בקשה זאָגט זי איהם ניט אָב. זי ווייס נאָר ניט וועלכע ווערטער זיינען פאר איהם נויטיג:

— לאָוו איז ליעב האָבען! — פאָנגט זי אָן די ערשטע לעקציע.

— אזוינע ווערטער ברויך איך ניט, — לאָכט בינוש פון זיין נאָרישער פלימעניצע, — דו פערטייטש מיר ווערטער, וואָס קומען צוניץ, פערשטעהסט? אָט, למשל, ווי הייסט אויף ענגליש בולבע?

— פּאָטייטאָס!

— פּאָטייטעס, פּאָטייטעס! — חזר'ט בינוש און מאכט א מינע פון א חדר־אינגעל.

— אפשר ווילט איהר ווייסען אויף ענגליש — די זון — סאָן! — שפּרינגט בעסי ארויס מיט א נייעם וואָרט.

— אזא וואָרט קאָן שוין ניט שאדען, חאָטש דארפען דאָרף איך נויטיגערע ווערטער: למשל, ווי הייסט אויף ענגליש שווארצער ברויט?

— בלעק־ברער!

— בלעק־ברער! בלעק־ברער! — חזר'ט בינוש.

— איצטער, בעסינקע, — בעט זיך בינוש, — זאג מיר, ווי הייסט אויף אייער לשון א ווייב.

— א ווייף.

— אזא נרינג וואָרט, פונקט כמעט ווי אידיש. א שווערע זאך און א נרינג וואָרט, מאכט ער שוין א וויצע! אין דער־היים איז בינוש געווען א שטארקער וויצען־זאגער און עס טהוט איהם הנאה, וואס דא אין דער פרעמד האָט זיך איהם ווידער עס איינגענעבען.

די שוועגערין, וואס איז אבער דערביי געווען, האָט מיט א בייזען שמייכעל איהם געשטערט זיין צופרידענהייט:

— דא, בינוש, טאָר מען אויף א ווייב קיין קרום וואָרט ניט זאגען.

בינוש'ן איז שוין דער וויץ ניט איינגענאנגען, און ער האָט זיך פארגענומען, ביז ער וועט ניט קלאָר ווערען אין אמערי־קאנער מנהגים, זאל ער קיין וויצען ניט מאכען.

די לעקציע איז איבערגעריסען געוואָרען, אבער מיט די פאָר ווערטער איז ער געווען צופרידען. אין אבענד האָט ער געשריבען אהיים א קארטעל, וואו ער האָט מודיע געווען, אז ער לערנט זיך ביי זיין פלימעניצע ענגליש רעדען און ער קען שוין כמעט אלע נויטיגע ווערטער...

זיי האבען מורא.

עס איז נעווען ארום עלף פאר מיטאג.

אין שאפ איז די ארבייט אנגענאנגען אין איהר פולען גאנג. די פאַרלייַדי, א הויבע שלאנקע איטאליענערין מיט א נערווע־זען אויסדרוק אין די שווארצע קלוגע אויגען, האָט ארויסגענע־בען א בעפעהל אויף א העפליכען אבער שטרענגען אופן. דער צושניידער, א מאן אין די מיטעלע יאָהרען, איז ווי אימער נע־שטאנען אייגעבויגען איבער א שטיק מאטעריע און עס גע־שניטען אויף פערשיעדענע טהיילען. דער דיזייגער האָט פער־טיפט עפעס געצייכענט און אלע וויילע ארויסגעשטעקט די צונג, ווי ער וואלט וועלען כאפען דעם אמת'ן סטייל, וואס זאל מאכען דעם געהערינגען „היט"... די פיער און צוואנציג אר־בייטער מיידלעך זיינען געשטאנען ביי פיגורען מיט פולע מיילער מיט שפילקעס און האבען בעהעפט די צושניטענע חלקים פון די סחורות און זיך זעלטען אבגענקעהרט פון דער אר־בייט, סיידען וועז דרויסען, אויף דער רוישענדינגער סטריט, האָט אן אויטאמאביל א צו שטארקען שאָם געטהאן מיט דעם בענ־זין.

אין דער דאזיגער צייט איז אריין אין שאפ א יונגע שלאנ־קע מיידעל מיט בלאָהע אויגען און מיט גאלדענע האָר, וועלכע האָבען אביסעל פרעך, אביסעל חנ'עוודינג ארויסגעקוקט פון אונ־טער'ן שהנעם סטייליישען העט. זי איז צוגענאנגען צו דער פאַר־לייַדי און געזאגט:

— איך האָב גע'עזען אין פייפער, אז איהר דארפט אן אר־בייטערין.

די פּאַרלײַדי האָט זי אָנגעקוקט מיט אויספּאַרשענדיגע בליקען און ניט בלײַבענדיג צופֿריעדען מיט דעם צו פֿרעכצען אַנצוג און אויסזעהן פֿון דער אַריינקומענדער מיידעל, האָט זי גענטפֿערט:

— מען דאַרף יאָ. אבער...

און האָט וויעדער זי אָנגעקוקט.

די אַריינקומענדע האָט א שמייכעל געטהאָן און נעוואַרט אויף אַן ערקלעהרונג...

די פּאַרלײַדי האָט זי וויעדער בעטראַכט און זיך אָנגעהויבן:

— ווארום אזוי שפּעט... ארבייט זוכען קומט מען אין דער פֿריה, אייַדער די ארבייט הויבט זיך אָן.

— איך האָב מיך פֿערשלאָפֿען — האָט דאָס מיידעל נאָך פֿרייער נעשמייכעלט און אָנגעקוקט דרייסט די פּאַרלײַדי און ווי מיט א בעהאלטענער פֿעראכטונג אין בליק....

— פֿערשלאָפֿען !... הם... האָט די פּאַרלײַדי צוריק געשמייכעלט, אבער מיט בייזקייט און פֿאַרווּאָרף — ווּאָס זייט איהר, א פֿרינצעסין ? אַן ארבייטער־מיידעל טאָר ניט פֿערשלאָפֿען... איבעריגענס, נעהט אריין אין אָפּיס צום באָס...

— שוין נעווען... האָט דאָס מיידעל געענטפֿערט און וויעדער נעשמייכעלט.

— ווּאָס האָט ער נעזאָגט ? — האָט די פּאַרלײַדי זי אָנגעקוקט נאָך שטרענגער.

— ער האָט נעהויסען מיר נעבען ארבייט...

די פּאַרלײַדי האָט א דריק געטהאָן מיט די אקסלען און אָהן וועדטער אָנגעוויעזען דער נייער ארבייטערין א פּלאַץ צו ארבייטען...

די איבעריגע ארבייטערינס האָבען אויף א ווייַלע אויפֿגעהערט צו ארבייטען און אָנגעקוקט מיט נייגעריגקייט די נייע אָנגעקומענע. די שהנע, בלאַסע ראָזע האָט איהר נעוואַלט זאָ־

גען, אז זי זאל מאכען איהר פֿלאץ לעבען איהר. אבער צוליעב דעם פּולען מוזן מיט די שפּילקעס, וואס זי האט נעהאט, האט זי בלויז מיט די אויגען איהר נעוואונקען.

די נייע אנגעקומענע האט דעם וואונק פערשטאנען און זי האט נאכדעם ווי זי האט אויסגעטהאן און אויפגעהאנגען איהר מאנטל און העט, זיך אוועקגעשטעלט נעבען ראזע'ן...

די שטונדע ביז „לאנטש" איז אריבער. דער שאפּ־זיינער האט אויסגעקלונגען 12.

די מיידלעך האבען אלע ווי אייגע אוועקגעלעגט די ארבייט און זיך גענאזט צום אריסנאנג.

ראזע איז געבליעבען מיט דער נייער.

— איהר געהט ניט עסען קיין לאנטש? — האט די נייע איהר גוטמוטהיג געפרעגט.

— איך האב מיטגענומען פון צוהויז — האט ראזע ענטפערט.

— קומט ארויס! — האט די נייע זי איינגעלאדען — איהר האט דען אזוי ליעב דעם שאפּ, אז איהר מוזט אויך דא עסען? קומט מיט מיר, איך וועל אייך טריטען...

—איהר מיר? — האט זיך ראזע ווי פערוואונדערט און דערשראקען צוזאמען. — וואס זייט איהר אזא גביר'טע...

— א גביר'טע... — האט זיך דאס מיידעל צולאכט — צי וואס א גביר'טע... איך האב ביי זיך נעלד וויפיעל איך ברויך...

— טא וואס זשע נעהט איהר ארבייטען?... — האט ראזע נאך מעהר פערוואונדערט געפרעגט...

— ס'איז מיר אומעטיג צו בלייבען א טאג אליין...

— אומעטיג? — האט ראזע שוין ארויסגעהענדיג מיט דער מיידעל געפרעגט.

— יא, אומעטיג.. איך האב מורא אליין צו בלייבען... און איהר געזיכט האט אנגענומען א שרעקענדיגען אויסדרוק.

אבער באלד האט זי זיך פערכאפט און נעזאגט:

— איך מאך פון אייך „פאן"... ס'איז מיר ניט אומעטיג און איך האב ניט קיין מורא... איך האב ליעב צו ארבייטען... יעדער מענש דארף ארבייטען, ווי מיינט איהר?... ווי רופט מען אייך? — האט זי פלוצלונג געענדערט איהר טאן.

— ראזע — האט די בלאסע ארבייטערין געענטפערט.

— און מיין נאמען איז „בייב"...

— בייב! — האט ראזא זיך פערוואונדערט.

— יא, אזוי רופען זיי מיך.

—ווער?

— מיינע פרייגד... אויך מיינע שוועסטער און ברידער...

— בייב! — האט ראזע געלאכט — א קינדערשער נאמען...

— א קינדערשער — האב בייב צוריק געלאכט — נעווים, איך בין דאך נאך נאר א קינד... איך וויים נאך נאר נישט... גארנישט...

אריינקומענדיג אין פול־געפאקטען „לאנטש רום" האט ראזע מיט בייב'ן זיך קוים דערשלאגען צו א פלאץ. די קעלנערין איז צו זיי צונעגאנגען און געפרעגט, וואס זיי פערלאנגען. ראזא האט בעשטעלט א סענדוויטש מיט קאפע.

— נא־נא! — האט זיך בייבי אנגעביזערט — נעהם א בעסערע זאך... איך טריט דיר... איך גלייך דיר... נעהם א בעסערע זאך...

די קעלנערין האט געשמייכעלט און פערשטעהענדיג, אז זי וועט דא כאפען א „טיפ" האט זי נענוי אויסגעפארשט וואס צו ברייגגען.

ראזע האט זיך ביים עסען געיאגט און אלץ צוגעטריעבען בייב'ן.

— שוין באלד אריבער די האלבע שעה! ניכער.

אבער בייב האט געשמייכעלט.

— האָב ניט קיין מורא... ניטאָ זיך וואָס צו יאָגען... מיר וועלען נאָך נעהמען א ווייל א וואָק...

— אָה, ניין, דער באָס וועט מיך אָבזאָגען... ער האָט ניט ליעב, אז מען פערשפּעטיגט.

— און איך האָב פּאר איהם קיין מורא ניט! — האָט בייב געשמייכעלט — ערשטענס קען איך אויסקומען אָהן זיין שאָפּ...

— און צווייטענס — האָט בייב געשטאָמעלט און זיך אָבגעהאקט.

ראָזע האָט זיך פּאראינטערעסירט און געפרעגט:

— און וואָס „צווייטענס?"

— צווייטענס איז נאָר נישט... איך האָב א שפּאָס נעמאכט... ענטשולדיג מיר, איך האָב אמאָל ליעב א שפּאָס צו מאכען...

— איהר זייט א פּרעהליכע — האָט ראָזע איהר אָנגעקוקט און איהר מקנא געווען.

—א פּרעהליכע? געווים — האָט בייב בעשטעטיגט — און אמאָל ווערט מיר מאָדנע אומעטיג... איך קריעג מורא פּאר אלץ... אפילו פּאר זאכען, אין מיטען טאָג, און דערפּאר געה איך אין שאָפּ... איך האָב ליעב די מיידלאָך וואָס ארבייטען... איך האָב אויך זיי רחמנות... קום, ראָזע, נעהמען א וואָק, איך ווייל מיט דיר רעדען... איך האָב דיר עפּעס ליעב נעקראָגען... דו ביזט אזוי בלאָס... פּארוואָס פּארבסטו זיך ניט... ווילסט אביסעלע גוטען פּייניט... איך וועל דיר געבען. איך האָב...

ראָזע האָט איהר געראנקט:

— צו וואָס זאָל איך מיך פּארבען? פּאר'ן באָס?

— פּארוואָס ניט פּאר'ן באָס?... — האָט בייב נעלאכט— מיינסט, אז דער באָס האָט ניט ליעב קיין שעהנע מיידלאָך?...

עס זיינען פּאראיבער א צוויי־דריי טעג. די מיידלאָך האָבען געארבייט ווי שטענדיג. דאָך האָט זיך נעפּיהלט, אז אין

שאפ איז עפעס פרייער נעוואָרען, די ארבייט לייכטער און די דיסציפלין איז געבראָכען. אלע האָבען עס געוואוסט, געפיהלט און ניט פערשטאָנען. און אפשר איז די אורזאכע בייבס אָננע־קומען?

וועך איז די דאָזיגע בייב, די שלאנקע, בלאָנדע מיידעל מיט די בלאָהע אויגען, וואס קוקען דאָ אזוי מילד, לאנאדנע, ווי א קינד, וואס האָט אויף עפעס חרטה, און דאָ אזוי פרעך און מוטהיג מיט א סוד אויף די ליפען. וואס, וועך זי זאָל איהם ארויסזאָגען הויך קען ער אָנמאכען א גאנצען נערודער אין שאפ.

אין שאפ האָט מען קיינמאָל ניט נעטאָרט רעדען און בייב זינגט... זי זינגט „עווירי באדי דואינג איט" און מאכט צו מיט די העגד, ווי זי וואָלט זיך געפונען אויף א וואדעוויל סטיידזש. און אָט הערט זי אויף גאָר צו ארבייטען, זעצט זיך אוועק, פער־ווארפט דעם קאָפ איבער'ן שטול, פערוואָרפט א פוס אויף א פוס און פערטראכט זיך...

— בייב, דאָ איז א שאפ! — לויפט צו איהר צו די פאָר־לייד...

— אך, פארדען מי... — כאפט זיך בייב אויף — איך האָב מיך פערגעסען...

— טאָ פערגעס זיך ניט... איך וועל זאָגען דעם באָס און ער וועט דיר געבען די סעק...

— די סעק!... אָלל־רייט! איך קען מיך בעגעהן...

די מיידלעך האָבען זי אָננעקוקט און מקנא געווען, די בלא־סע ראָזע האָט מיט א פולען מויל שפילקעס קוים זיך איינגע־האלטען פון צו שמייכלען. נאָר אינערליך האָט זי אָננעקוואָלען פון בייב'ען...

— א פרייע נשמה! — האָט זי געטראכט.

עס זיינען אוועק נאָך עטליכע טעג. בייב איז שוין א פאָר

מאל געקומען צעהן אזיגער, אנשטאט אכט... די פּאַרליידי איז געלאַפען צום באַם אין אַפּיס.

— מען מוז זי דאָך ארויסטרייבען! — האָט זי נעשריען.

דער באַם איז עטוואס בלאַם געוואָרען און ווי געבעטען זיך:

— זאל זי נאָך בלייבען, עס פעהלען ארבייטער...

און בייב איז געבליבען און וויעדער נעהאנדעלט אין שאפּ, אזוי ווי עס איז איהר געפעלען.

ענדליך איז די פּאַרליידי פון נעדולד ארויס:

— אַדער זי זאל אוועקגעהן אַדער איך!...

דער באַם איז מיט ניט זיבערע טריט אריין אין שאפּ...

— וואָס איז מיט דיר, יאַנג לייִדי? — האָט ער זי נעפרעגט, ניט אריינקוקענדיג איהר אין די אויגען.

— וואָס מיינט איהר? — האָט בייב זיך אַנגעצונדען.

— איך מיין... די פּאַרליידי, זי קלאַנט זיך... איך בעט צו זיין אנשטענדיג... דאָ איז א שאפּ... אין א שאפּ מוז מען זיין אנשטענדיג...

און ער איז ארויס.

די מיידלעך זיינען געבליבען פערוואונדערט. זיי האָבען נאָר ניט געוואוסט ביז אהער, אז זיי האָבען אזא גוטען באַם. ווירקליך, א פיינער מענש... ער זאגט איהר ניט אַפּ... א באַם קען, הייסט עס, אויך אמאל זיין א פיינער מאן... עס איז נאנץ שעהן פון זיין זייט...

און אין שאפּ איז די דיסציפּלין נאָך מעהר געבראָכען נעוואָרען.

בלויז די בלאַסע ראָזע, וועלכע האָט שוין א דאנק בייב'ס מתנה, געהאט ראָזעווע בעקלאָך, האָט זיך עפּעס אנגעשטויסען...

— בייב — האט זי ביים לאנטש איהר שטיל געפרעגט— בייב, פארוואס איז דער באס צו דיר אזוי גוט?...

— ער האט מורא... — האט בייב א שמייכעל געטהאן...

— מורא?... פארוואס? — האט ראזא זיך פערוואונדערט...

— ביזט א נארעלע... האסט ניט פערשטאנען? ביזט נאך אזא קינד... אך, ווי די פארב פאסט דיר... ער האט מורא, ווייל ער האט געהאט מיט מיר א „גוט־טיים" אמאל... ער האט מיך דערקענט... האט ער מורא... פערשטעהסט?... מיר האבען בייבע מורא... איך צו בלייבען אליין בייטאג און ער — איך זאל ניט אויסזאגען... ער איז א נאר, ראזע, א גרויסער נאר... איך בין טאקי א זינדינע, אבער איך האב נאך נענוג יושר... איך וועל ניט אויסזאגען, אפילו אז ער וועט מיר הייסען גיהן... איך קען מאכען א לעבען אהן שאפ... די גאנצע זאך, וואס איך האב מורא צו בלייבען בייטאג אליין...

ראזא האט זי אנגעקוקט און האט אויך מורא געקראגען...

די טובה.

עס איז געווען א מילדער הערבסט טאג, די זונ האט שוין געהאלטען ביי'ן פארגעהן און האט געוועקט אין די הערצער באנגע און זינגענדיגע געפיהלען. אהרן אפרת, א מאן פון א יאהר דרייסיג, האט נאר וואס געענדיגט זיין ארבייט אין אפים און האט זיך געפיהלט זעהר אנגענעהם, וואס ער האט נאך אזוי פיעל פרייע שטונדען ביז שלאפען געהן. איהם האט זיך געוואלט זעהן פריינד, בעקאנטע און סתם מענשען. ער איז אריין אין דעם היימישען רעסטאראן, אבער דארט איז גראדע געווען האלב לעער און די ביסעל מענשען וואס האבען זיך דארט גע־פונען, זיינען געווען ווילד פרעמדע. ער האט אויף גיך אבגעגע־סען א לייכטען סאפער און איז וויעדער ארויס אויף דער פריי־ער וועלט...

ער האט נעמאכט א הונדערט טריט אהן א ציעל און איז געבליעבען שטעהען ביי א קארנער. ניט וויסענדיג וואוהין צו געהן און וואס פארצונעהמען. ער האט זיך דערמאהנט, אז ער האט ניט קיין סיגארעטען און ער איז צוגענאנגען צום דערביי־איגען סטענד. די פארקויפערין וואס איז געזעסען אינווייניג איז צום גליק געווען א שעהן יונג מיידעל. ער האט איהר אב־זיכטליך געגעבען א פינף דאלאר ביל, כדי ער זאל ניט דאר־פען גלייך אוועקגעהן און געבעטען רעשט.

— עס איז א גוטער, א גוטער! — האט ער געשמיי־כעלט, זעהענדיג, ווי דאס מיידעל בעטראכט צו פיעל דעם ביל.

— יא, איך וויים... האט זי צוריק געשמייכעלט. און האט איהם ארויסגעגבען רעשט.

ער האָט געוואָלט פערבינדען א געשפּרעך. האָט זיך ניט געקלעפּט, האָט ער געבעטען א גלאָז סאָדע וואַסער. דאָן האָט ער אַרויסגעקריעגען פון מיידעלע נאָך איין פראגע:

— פאר דריי סענט?...

— פאר דריי... האָט ער געענטפערט.

ער האָט אַבגעטרונקען אביסעל פון גלאָז, אוועקגעשטעלט און וויעדער געפרופט פערבינדען א געשפּרעך:

— פון וואָס פאר א לאנד זייט איהר?

— געבוירען דאָ...

— אה. דאָ געבוירען! זעהר שעהן! האָט זיך אפּרת ענטציקט, ניט וויסענדיג אליין פאר וואָס. ער האָט געוואָלט נאָך עפּעס רעדען, אבער עס איז ניט געווען וועגען וואָס. ער האָט געוואַרפען א בליק אויף די פּייפערס וואָס זיינען געווען אויסגעלעגט ביי די ביידע זייטען פון סטענד און האָט געזוכט צווישען זיי דאָס וואָס ער דארף.

די אלע פּייפערס זיינען איהם געווען אונאינטערעסאנט. אָבער ער האָט דאָך איינס געקויפט און זיך געזעגענט מיט דער מיידעלע.

אוועקגעהענדיג אויף עטליכע טריט ווייטער איז איהם די צייטונג געוואַרען שווער, ער האָט זי אראָבגעלאָזט אויף דר'ערד...

— העי, מיסטער! — האָט איהם נאכגעיאָגט אן עלטערע אידענע — איהר האָט פארלוירען אייער פּייפער.

— איך דאנק אייך זעהר! זעהר פריינדליך פון אייער זייט.

ער האָט זיך איינגעבויגען, אויפגעהויבען די צייטונג און זיך גלאָזט וווייטער געהן.

— מאָדנע אומעטיג! — האָט ער צו זיך אליין א מורמעלע געטהאָן און אבשטעלענדיג זיך ביי אן אנדער קאָרנער וואו עס איז דורכגעפאָהרען א קאר, האָט ער וואונק געטהאָן צום קאָנ-

דוקטאר. די קאר האט זיך אבגעשטעלט. ער איז אריין אינע־ווענig. די קאר איז געווען ענג געפאקט און דאס האט איהם הנאה געטהאן. ער האט זיך געוואלט פערמישען מיט א סך מענשען, אפשר וועט עס זיין א סגולה צו דער לאנגווויליגקייט.

ביי א צווייטען מאל אבשטעלען זיך האט זיך די קאר א טרייסעל געטהאן, אפרת, וועלכער איז געשטאנען אין דער מיט ניט אנהאלטענדיג זיך אן עפעס, איז ארויפגעפאלען אויפ'ן שוים פון א יונגער לייד. ער האט זיך דערשראקען, געווארט אויף א שטיקעל סקאנדאל, אבער די לייד האט פריינדליך געשמייכעלט און האט עס אנגענומען פאר א וויץ...

— א גאנץ פיינע פרוי! — האט ער א טראכט געטהאן און האט זיך דערפיהלט ווי דערווארעמט.

די קאר איז אריינגעפאהרען אין א רייכער רוישענדער סטריט. עס איז שוין געווען אבענד. די עלעקטרישע לאמפען און אנדערע בעלייכטונגען זיינען שוין געווען אין פולען גלאנץ. פייערען האבען געטאנצט פון די פענסטער, דעכער און אפילו פון איבער די דעכער. אפרת האט בעשלאסען דא אויך דער סטריט אראבצוגעהן.

ער האט אנגעדריקט דאס „קנעפעל", עס האט א קלונג געטהאן און די קאר האט זיך אבגעשטעלט ספעציעל פאר אפרת'ן...

ער איז אראב מיט א מינע פון איינעם, וואס האט אין דער דאזיגער סטריט זעהר וויכטיגעם צו טהאן. ער האט געמאכט עטליכע שריט און איז פערמישט געווארען צווישען עולם...

אבער ערשט דא צווישען עולם, וועלכער האט זיך נע־צויגען אין רייהען צו א געווישען ציעל, האט ער זיך דערפיהלט אויגזאמער ווי ערגעץ אנדערש, וואו עס איז שטיל.

ער האט זיך בישלעכווייז אבגעטהיילט פון עולם און איז געקומען אין א ליידיגער, שטילער, האלב דונקעלער גאס.

אבער דא האט ער דערפיהלט דעם אומעט טיעפער און

שארפער. עס איז דורכגענאנגען א פאאר'ל. די „זי" האט גע־
רעדט, געהערט און דער „ער" האט אויפמערקזאם געהערט.
אפרת האט זיי נאכגעפאלגט מיט די בליקען ביז וואנען זיי זיי־
נען פערשוואונדען.

ער האט זיך געלאזט ווייטער און ווייטער. פארביגעהענ־
דיג א דראג סטאר האט ער זיך איינגעקוקט אינעווייניג צו עס
איז דא א זייגער. יא, עס איז דא! דער זייגער איז שוין אכט.
ביז צוועלף האט ער נאך פיער שטונדען. וואס טהוט מען אין
די דאזיגע פיער שטונדען?

אפשר וועט ער אריבערגעהן צו ליעבקינד. ליעבקינד איז
נאר אן אלטער בעקאנטער, כמעט א יונגענד־חבר און זיין ווייב
בעל איז אזא פיינע. ער האט זי נאך געקענט אלס מיידל.

און פאר אפרת'ן האט פארגעשוועבט א בלאנדער קאפ,
צוויי בלאהע אויגען און א רונד געזיכט מיט א גוטען ליעבען
שמייכעל אויף צוויי פולע, בלוטיגע ליפען.

עס איז פונקט די צייט. אט די קאר בריינגט איהם צו זיי.
העי, קאנדוקטאר, סטאפ!

און אפרת איז שוין געזעסען אין קאר און געהאט פאר זיך
א ציעל: צו ליעבקינד'ען.

ער האט אננעקלונגען און געווארט. עס האבען זיך פון
אינווייניג געהערט טריט נאך טריט. דאס איז זי? דאס איז
זי. די טהיר האט זיך פון אינעווייניג געעפענט.

— אפרת! א גאסט! — האט איהם דער פרויינד גע־
דריקט די האנד.

אפרת האט זיך דערפיהלט טיף געריהרט. ער האט פריהער
געוואוסט, אז ער וועט זיין א גאסט און אומזיסט האט ער זיך
ארומגעשלעפט אויף קארס און סטריטען.

ער איז אריין אינעווייניג אין נאסט־צימער. עני, דאס יונ־
גע ווייבעל, האט זיך שטארק דערפרעהט:

— אפרת, פארוואס זעהט מען אייך ניט?
זי האָט איהם דערלאַנגט ביידע הענד.
— מען איז שטארק, שטארק פערנומען! — האָט אפרת מיט א יום־טוב'דיגער מינע זיך פערענטפערט...
— יא, יא, מיר האָבען געהערט — האָט עני מיטגעפיהלט. איהר ארבייט אין אן אפיס. אבער דאָך, אמאל כאפט מען זיך אריין. אהר זייט דאָך דא אזוי איינזאם...
— א, ניין! — האָט זיך אפרת פערטהיידיגט. איינזאם ניט! איך האָב דא פריינד, בעקאנטע... דוקא ניט איינזאם, עס הייסט ווי אמאל... א מאַרערנער מענש איז איינזאם צווישען פריינד.
— אך, די מאַדערנע מענשען! — האָט עני געשמייכעלט— איך בין שוין אין גאנצען ארויס פון דעם לאגער. בין געוואָרען אן אלטמאַדישע...
און זי האָט א שמייכעל געטהאָן. ווי זי וואלט מיט'ן שמייכעל געוואלט אבלייקענען איהרע אייגענע ווערטער.
אפרת האָט זיך דערפיהלט היימיש און גוט. זי איז געזעסען די גאנצע צייט נעבען איהם, אפט איהם אנגענומען פאר דער האנד. געפוצט איהם דאס קנעפעל פון ראק און אבגעשטויבט דעם אש פון סיגארעט, וואס ער האָט נאכלעסיג אראָבגעלאָזט אויפ'ן ווערטעל.
עס איז געגאנגען א שעה נאך א שעה. זאל ער שוין אוועקגעהן?
אך! — האָט ער הויך אויסגעשפראָכען זיין געדאנק — עס ווילט זיך נאר ניט אוועקגעהן.
— נו, וואס דארפט איהר אוועקגעהן? — האָט עני ווי מוטערליך זיך געווענדעט צו איהם. — מיר זיצען אלע מאל שפעט. ווייסט איהר נאר וואס — האָט זי זיך פלוצלונג געכאפט — בלייבט ביי אונז נעכטיגען. מיר האָבען א פרייען צימער פאר א גאסט.

— געווים, אפרת. בלייבט דא נעכטיגען, ווארום ניט?— האט אויך ליעבקינד פארגעשלאגען אויפריכטיג. אזוי לאנג ניט נעווען. איהר וועט אויפשטעהן מארגען פריה, אבטרינקען טהעע און אוועקגעהן אין אפיס.

ווירקליך א זעלטענע אידעע. אפרת האט אבער אנפאנגס זי ניט אנגענומען. וואס הייסט — ער האט דען ניט קיין אייגענעם צימער? און נאך וואס פאר א צימער — מיט דריי פענסטער צום פראנט. אבער דאס צימערל, וואס איז פריי ביי ליעבקינד'ן איז אויך ניט קיין שלעכטס. עני האט איהם פערזיכערט, אז ער וועט שלאפען ווי א גראף...

—האסט פאר איהם א קאלדרע? — האט ליעבקינד ווי פאטערליך־פערזארגט נעפרעגט.

— געווים. אפילו צוויי, נארעלע! וואס הייסט? — האט זיך עני אנגעכאפט.

אפרת האט געפיהלט דאנקבארקייט צו די דאזיגע עני, וואס זי איז אזוי פרייגדליך צו איהם. און אפשר איז דאס מעהר ווי פריינדשאפט?...

ניין. דאס טאר ער ניט טראכטען. זעהט ער דען נים, ווי ליעב זי האט ליעבקינד'ן. ער איז זעהר ליעבענסווירדיג כאטש די נאז זיינע איז אביסעל צו קורץ. ער האט אמאל געהערט, צי געלעזען, אז א פרוי האט ניט ליעב א מאן מיט א קורצען נאז. ער, אפרת, האט געווים א שעהנערע נאז, א מעהר מענליכע.

אבער עס געהט דען אין דער נאז? האט ער פון זיך אליין געלאכט. מיין גאט! עס איז דאך אזוי גוט צו בלייבען דא, ליעגען אויף דעם געלעגער, וואס די ליעבע עני האט נעמאכט.

געווים בלייבט ער דא נעכטיגען.

דאס געלעגער איז ווירקליך געווען ערהאבען. אפרת האט זיך געפיהלט, ווי ער איז נייע־נעבוירען.

ער האט שוין געוואלט פערדרעהען די נעז און זיך איבער־

דעקען. אבער ער האָט דערהערט א שטיל קלאפען אין טיר:
— קען מען אריין?
אך, ס'איז עני... אפרת האָט פערווירט אויסנעשריען:
— יא עני, מען קען.
זי איז אריין מיט א שמייכעל און שטעהענדיג ביי'ן טיר. נעפרעגט:
— איז אייך ניט הארט?...
— אך, אין נעגענטהייל...
— נו, טו שלאפט געזונד.
— איהר אויך דאָס זעלבע.
ער האָט אבער דערפיהלט, אז ער מוז איהר דריקען די האנד....
— גיט די האנד! — האָט ער ארויסגעצוינגען זיין האנד פון דער קאלדרע.
זי איז צוגענאנגען און האָט איהם מיט א ליעבען שמייכעל דערלאנגט די האנד.
— נו, איך דאנק אייך! — געהט שלאפען.
זי איז אבער געשטאנען און געשמייכעלט.
— געהט, געהט! — האָט ער פרייגדליך זי געטריבען — ליעבקינד קען נאך אייפערזויכטיג ווערען.
— א, ניין! — האָט זי געלאכט — ליעבקינד האָט מיר אליין געשיקט פרעגען אייך צו איז אייך גוט צו שלאפען...
— אך. דאָס האָט ער אליין געשיקט — האָט זיך אפרת ווי בעליידיגט — איך דאנק איהם.
זי האָט זיך געקליעבען ארויסצוגעהן, אבער עס איז געווען קענטיג, אז זי האָט נאך עפעס צו טהאן און איז ניט ענטשלאסען.
אפרת האָט עס אבער פערשטאנען. געווים, זי האָט איהם ליעב. ער קען איצט אויסנוצען די געלעגענהייט. אך, ווי רייצענד זי איז:

— עני! איהר זייט איצט אזוי הערליך!
— אָ, איך דאנק אייך!
— קומט צו נעהענטער! שעהמט זיך ניט...
זי איז צוגענאנגען.
— נעווים! איך שעהם מיך ניט.
— בויגט זיך אן. איך ווייל אייך א קוש טהאָן אין שטערן — האָט ער נערעדט ווי פון היץ.
זי האָט זיך אָנגעבויגען און ווי פערשעהמט געפלים־טערט:
— איהר מעגט אין די ליפען אויך...
— ווי הייסט איהר מעג — און ליעבקינד...
— ליעבקינד?... ליעבקינד האָט מיר אליין נעשיקט אייך נעבען א קוש... ער האָט אייך אזוי ליעב...
אפרת האָט אָבגעלאָזט איהר קאָפ, א מאָדנעם שמייכעל געטהאָן פון דער דאָזיגער זאָנדערבארער פרייונדליכקייט און מיט א נעמאכטען שטאָלץ נעזאָגט:
— אָ, איך דאנק אייך ביידען. איהר זייט אזוי גוט צו מיר. ווירקליך!... איך וועל קומען אפט צו אייך...
און פיהלענדיג זיך נאָך אלץ בעליידיגט, האָט ער פלוצלונג אויסגעשריען:
— אך, מיין גאָט! איך האָב דאָך אייך נאָר פערגעסען צו דערצעהלען. איך נעה דאָך אין א פאָר וואָכען ארום חתונה האָבען...
— ווירקליך! — האָט זיך עני אָנגעכאפט — פארוואָס האָט איהר עס ניט דערצעהלט גלייך? ליעבקינד! — האָט זי פלוצלונג געזומען רופען: ליעבקינד!
ליעבקינד איז אריין אין צימערל.
— ער נעהט דאָך חתונה האָבען! — האָט זי מיט פרייד געמעלדעט.
— פארוואָס האָסטו עס ניט דערצעהלט פריהער? —

האָט ליעבקינד פֿאַרווירפֿע נעמאכט...

— ווייס איך... — האָט אפֿרת געשטאַמעלט — איך האָלט דאָס ניט פֿאר וויכטיג... איבערגענג, איך האָב פֿערגעסען גראָד...

— אזוינס פֿערגעסען! — האָט ליעבקינד פֿראָטעסטירט— ביזט טאקי א זאַנדערבארער מענש... אבי איך האָב געמיינט, אז דו האָסט אין לעבען נאָר ניט און ס'האָט מיר זעהר וועה געטהאָן... אויב אזוי, שלאָף געזונט און קום א צווייטען מאָל מיט דער כלה...

— ניט אַנדערש מיט דער כלה! — האָט עני שוועסטערליך גיפֿאַרערט — זי איז א בלאַנדינקע צי א ברונעטקע?

— אן עכטע ברונעטע! — האָט ליעבקינד געשמייכעלט— איך „גלייך" ניט קיין בלאַנדינע.

— הערסט אויפ'ן שפּהנעם מענשען — ער גלייכט ניט קיין בלאַנדינע! — האָט עני זיך געמאכט ברוגז — פון דעסטווענגען מיר א קוש טהאָן אין שטערן האָט ער געוואָלט... מיר וועלען זיך שוין מאַרגען אפֿרעכענען מיט אייך. דערווייל שלאָפט געזונט... און א לאכענדיגע האָט זי מיט ליעבקינד'ן פֿערלאָזט דאָס צימער.

אפֿרת איז געבליבען אליין, אויסגעלאָשען דאָס ליכט און בלייבענדיג אין דער פינסטער האָט ער נענומען טראכטען וועגען א ברונעטע מיידעל, וואָס ער וועט מוזען געפינען, כדי ניט צו בלייבען קיין נאר ביי ליעבקינד'ן מיט זיין בלאַנדער וויי־בעל...

דער אונפעהיגער כלל־טהוער.

— און איך, מיינע פריינד, — האָט אַננעהויבען מיט זיין גוטמוטהיגען שמייכעל מר. פרידמאן, א מאן ארום פיערציג יאָהר, מיט כאראקטעריסטישע קנייטשען ארום די נרויסע שוואַרצע אויגען — איך, מיינע פריינד, האָב כלל־טהוערי ניט ליעב און איך ווייך עס אויס ווי א פּעסט. איך האָב מיך אמאל נאָך אלם אינגעל אַבגעבריהט און זייט דעמאלט וויים איך דעם נאנצען סוד און ווען איך הער וועגען כלל־טהוער און וועגען צדקה חברות, וועלכע ווערען אזוי נעריהמט, — שמייכעל איך צו און טראכט זיך: איך קען אייך אלע!

איך בין נאָך דאן נעווען אין דער היים אין א קליין שטעטעל אין ליטא. דאָס נאנצע שטעדטעל איז בעשטאנען פון א פּאָר הונדערט פאמיליעס, אבער חברות האָט זי פערמאָגט פיעל: כמעט א חברה אויף א משפּחה... און דאָס רוב פון די חברות זיינען נעגרינדעט נעוואָרען אויסצוהעלפען די שטאַרק נעפאלע־נע לייט פון שטעדטעל, וועלכע האָבען נעדארפט אַנקומען צו הילף. אזוינע זיינען אבער קיין סך ניט נעווען און די עטליכע, וואָס זיינען יא נעווען האָבען שטענדיג נעליטען דחקות און נויט און די אלע חברות האָט זיי נעהאָלפען, ווי א טויטען באנקעס...

איז ביי איינעם פון די אָרימע קראנק נעוואָרען א קינד צו אן אנדער מיטגליעד און דער מאן, צי אמאל דאָס ווייב פלעגט קומען צום נבאי פון בקור חולים, פלעגט דער נבאי פרעגען, ווי א דאקטאר אויף דער קראנקהייט און אויב עס איז נעווען א טיפוס פלעגט ער זאגען, אז טיפוס נעהערט צו דער חברה לנת־הצדק... טאמער איז דאָס נעווען סקארלאנטין האָט ער נעהייסען

געהען צו דער חברה „רופא חולים" און אויב עס איז נעווען א לונגען ענטצינדונג האָט ער אַבנעשיקט צו רחל לאה דער שפּרעכערקע:

— שפּרעכט אַב עין הרע און עס וועט איבערגעהן...

און אָט אזוי פלעגט יעדער גבאי פון דער חברה אויספּרעגען די קראנקהייט, שאקלען מיט'ן קאָפּ און שטארק בעדויערן ארויסווייזענדיג דערמיט זיין גוטהערציקייט, אבער העלפען האָט קיינער פון די גבאים ניט געקענט און אלץ צוליעב דעם, וואָס וועדליג די תקנות פון דער חברה געהערט די קראנקהייט צו „לינת הצדק" און דער גבאי פון לינת הצדק ווייזט אויף פערקעהרט אז א „טיפאזנעם" חולה דארף שטיצען דער בקור חולים. און דער גבאי פון בקור חולים פרעגט ווידער אויס נענוי די קראנקהייט און נעפינט אויס, אז דאָס איז א געוועהנליכע פערקיהלונג און זי זאָל פאר'ן שלאָף נעהמען „פראשקעס" צום שוויצען...

— וואו זאָל איך נעהמען געלד אויף די פראשקעס? — קלאָגט זיך דער בעטער אדער די בעטערין...

— פראשקעס... הם.. פראשקעס? — פערטראכט זיך דער גבאי — פרובט אריבערנעהן צו דער חברה ארימע קינדפּעטערינס...

— ווי קומט עס צו קינדפּעטערינס — עס איז מיין עלטערע מיידעל... נאָט איז מיט אייך — קלאָגט זיך דער ארימער פאָטער, צי די ארימע מוטער...

— נו, דערויבער איז וואָס? וואָס איז שייך אייניס צו ס'אנדערע... א מיידעל טאר דען ניט בעקומען קיין הילף פון דער חברה ארימע קינדפּעטערינס... זי וועט דאָך אמאָל חתונה האָבען... עפּעס האָבען מיר דאָך א חברה „הכנסת כלה"... וואָס הייסט? מען וועט ניט לאָזען א אידישע טאכטער פערזיצען... זייט רוהיג...

אט אזוי און עהנליך צו דעם האבען די גבאים בעהאנדעלט די עטליכע ארימע פאמיליען, וואס פלעגען דארפען אנקומען צי די דאזיגע חברות...

אין יענע צייט, מיינע פרייגד, — האט מר. פריעדמאן שמייכלענדיג פאַרטנעזעצט — בין איך געווען אלט ארום פיער־צעהן יאהר, אבער אזוי ווי איך בין געווען א געוויקסיגער און ביכלעך האב איך געלייענט און שוין געווען ערנסטער און זיך ניט נע'חבר'ט מיט די צולאזענע אינגלעך, האבען מיך די שטאד־טישע משכילים, יונגע בחורים, צווישען אכטצעהן און צוויי און צוואנציג יאהר, אריינגענומען אין זייער „מיטע", ווי מען דריקט זיך אויס. און איינמאל ווען עס איז געווען א יקרות־יאהר, זיינען צוגעקומען א פאר ארימע משפחות אין שטעדטעל, האבען די דאזיגע בחורים זיך ארומ־געזעהן, אז אזוי ווי די אלטע חברות זיינען שוין אבגעלעבט און לינגען אין די הענד פון פאנאטיקער און פראצענטניקעם, זאלען מיר, די יונגע, די נייע, די לעזער פון „המליץ" און פון „בקר־בלאט" מאכען א חברה אויף נייע יסודות און אשטאט אידען מיט בערר, זאלען האבען די דעה טאקע מיר אליין...

און כדי אונזער חברה זאל געקרוינט ווערען מיט ערפאלג, זיינען מיר געווען גענוג דיפלאמאטיש און האבען אויך צוגע־צויגען צוויי חברה־לייט פון די פני פון שטאדט, איינער איז געווען יחיאל דעם רב'ס, א בחור וואס האט זיך געהאלטען מעשה חבר מיט די וועניגער ראדיקאלע משכילים און דעם גביר'ס איידעם, יודל, וואס האט זיך עשטופט צווישען אונז.

די צוויי האבען געזאלט געבען אונזער חברה פרעסטיזש, און ארבייטען האבען מיר אליין ניט געדארפט...

די חברה האבען מיר א נאמען געגעבען „אוהבי אביונים". האם האט בעדייט: די ליעבהאבער פון ארימע לייט... **ווי ווייט** די ליעבע צו די ארימע לייט האט געגרייכט ביי די איבערי־ע

חברה לייט, קען איך איצט ניט בעשטימען. איך ווייס נאר, אז דעם גביר'ס איידעם, איז דער דאזיגער נאמען ניט געפעהלען געווארען...

— למאי אוהבי — האט ער זיך געווייגקעלט...

— ווי דען? עס זאל הייסען שונאי אביונים — די פיינד פון ארימע לייט? — האט אייגער געשטעלט א קלאץ קשיא...

— דאם וועל איך ניט זאגען.. מען זאל רופען שונאי־אביונים, עס איז ניט פאסיג, — האט זיך דער איידעם פערענטפערט — איך מיין נאר, אז מען זאל דאם רופען סתם חברה־אביונים — האט ער פארגעשלאגען.

— ערשטענס — האט אייגער איבערגעשלאגען איז חברה־אביונים ניט על פי דיקדוק... על פי דיקדוק דארף זיין חברת אביונים. אוז דערצו איז חברת אביונים דער טייטש, אז מיר, די מאכער, זיינען די אביונים...

אוז דעם גביר'ס איידעם, יודעל, האט געמוזט מסכים זיין אויף'ן נאמען אוהבי אביונים מיט נוואלד... אבער נעפיהלט, האבען אייניגע פון אונז, די מעהר פסיכאלאגען, אז דער דאזיגער יונגער מאן איז מיט'ן נאמען ניט צופריעדען... אוז אז קיין שטארקער לייעבהאבער פון ארימע מענשען איז ער ניט, דער דאזיגער זיידענער יונגערמאנטשיק...

דערפאר האבען מיר איהם צוגעווארפען א ביינדעל אוז פערריינינט איהם דערמיט, וואס איהם האבען מיר אויסגעקלי־בען פאר'ן קאסיר. עס הייסט, אז דאס נעלד, וואס אונזער חברה וועט פערמעגען, זאל לינען ביי איהם אוז ארויסגעבען קען ער נאר דעמאלט, וועז דער מזכיר, דאס הייסט דער סעקרעטער זאל זיך אונטערשרייבען.

אזוי ווי איך האב געהאט א שעהנעם כתב אוז א סטא־טעטשנער בחור'ל בין איך נעווען, האט מען מיך אויסגעקלי־בען פאר'ן מזכיר, מיט דער מאכט צו קענען שרייבען צעטליך אוז דער יודעל, מוז אויך מיינע צעטליך נעבען נעלד דעם אביין

וואס וועט קומען מיט מיינעם א צעטעלע...

דער דאזיגער אמט האט מיך אויפגעהויבען שטארק אין מיינע אויגען און אין די אויגען פון די פאר ארימע משפחות, וואס האבען זיך געפונען אין אונזער גאס.

די ערשטע האט פון מיין דאזיגען אמט ערפאהרען פעשע די שוסטערין, וואס איהר מאן האט זעלטען וועז געהאט ארבייט. און עס איז ניט געווען קיין סוד, אז זיי לעבען האלב אין הונגער מיט די קליינע קינדער זייערע... פעשע, אלס אונזערע א נאהענטע שכנה'טע פלעגט מיר אלע מאל זאגען דו און רופען מיט מיין אינגעלשען נאמען „חיים'ל", — פלוצים בעמערק איך ווי זי האט געענדערט איהר נאנצע בעציהונג צו מיר. דערזעהענדיג מיר שטעהן אויפ'ן הויף, איז זי צוגעגאנגען און וויגשענדיג מיט'ן פארטוך די שפיץ נאז, האט זי זיך אנגערופען:

— איך האב געהערט זאגען, אז איהר זיינט געווארען א נאנצער מאכער... אז איהר ניט א צעטעלע און זיי גיבען נעלד... איהר וואלט זיך געקויפט עולם הבא וועז איהר שרייבט אן א צעטעלע. אז זיי זאלען מיר אויסהעלפען מיט עטליכע גילדען... איך זאג אייך, חיים, אז...

און וועלענדיג מעהר ווירקען אויף מיר, אדער איהר האט טאקע באמת פערדריקט דאס הארץ — זי האט זיך צולאזט אין א העפטינען געוויין...

איך האב איהר קודם געטרייסט, אז עס איז ניטא וואס צו ווייגען, די חברה אוהבי אביונים איז ניט גלייך צו אנדערע חברות, עס איז א חברה, וואס גלייך, ווי מען קומט מיט'ן צעטעלע פון דעם מזכיר, פון מיר הייסט עס, גיט מען גלייך שטיצע... אט זאל זי מוחל זיין ווארטען א וויילע, איך וועל ארייגנעהן אנשרייבען א צעטעלע צו יודלען דעם קאסיר פון דער חברה אויף פינף גילדען... וועט זיין גוט...

איך האב זי נעלאזען שטעהן און איך בין כהרף עין ארייג-

געלאפען אין שטוב, געכאפט זיך פאר'ן טיגט און פערער און אנגעשריבען א צעטעלע קורץ און שארף:

„להגביר המפורסם והמופלג מוהר"ר יהודא ליב נ"י!

„נא לתת להמוכז חמישה זהובים, כי אביונה גדולה היא ואין לה במה להחיות את נפשה ואת נפשות בניה, בנותיה ובעלה הסנדלר אשר אין לו עבדה כלל וכלל..."

אונטערגעשריבען דעם נאמען און אוועקגעלעגט דעם „פעטשאט" „חברת אוהבי אביונים" בין איך שנעל ארויסגעלאפען אנטקעגען דער ארימער פעשען, וועלכע איז נעשטאנען אין ערווארטונג און זיך אלץ נעווישט די אויגען.

דערזעהענדיג מיך מיט'ן צעטעלע, האט זי מיר אנפאנגס בעדאנקט מיט שטומע בליקען, באלד איז זי אבער רעדעווידיג געווארען און אויך נייגעריג און געבעטען מיר, איך זאל איהר איבערלייענען וואס עס שטעהט אין צעטעלע.

איך האב ערפילט איהר בקשה און איך האב איהר איבערזעצט כמעט וואָרט אין וואָרט:

„צום גרויסען גביר, צום למדן מוהר"ר יהודא ליב! איך בעט דיר צו געבען דער דאזיגער, וואס ברענגט דעם דאזיגען כתב פינף גילדען..."

— אי, זאלט איהר לאנג לעבען... עס וועט זיך מיר עפענען די אויגען... ווייטער וואס איהר שרייבט איז מיר שוין ניט וויכטיג... אבי פינף גילדען... אבער ער וועט אפנים געבען?— איז זי ענדליך נעווארען פעסימיסטיש.

— ער מוז געבען האב איך איהר פערזיכערט, איהר זעהט דאך, דא איז מיין חתימה און דער שטעמפעל פון דער חברה.

— אויב אזוי מוז ער טאקי געבען — האט זי מיר פאדטאקעווען, אבער געגלויבט האט זי נאך אלץ ניט, דאך האט זי זיך ענגומען אויסווישען די לעצטע טרעהרען, ווי געזאגט:

— אפשר וועט ער יא געבען.

מר. פרידמאן האט אנגעקוקט די געזעלשאפט, פאר וועלכע

ער האָט דערצעהלט און בעמערקט ווי א פּאָר פון זיי שמייכלען.

— איהר שמייכעלט — האָט מר. פּרידמאן אליין צוגע־שמייכעלט... איהר טראכט אודאי, אז ער האָט ניט געגעבען... האָט איהר טאקי ניט געטראָפען: ער האָט יא געגעבען און טאקע די גאנצע פּינף גילדען.

אבער מיין גליק וואָס איך האָב געהאט דער־פון דעם גאנצען טאג, ערשטענס וואָס איך האָב געטהאָן אזא טובה מיט אן אָרימע שכנה'טע און צווייטענס טאקי דער שטאָלץ, אז מיין צעטעלע גילט — אבער מיין גליק און מיין שטאָלץ האָט לאנג ניט געדויערט. אין עטליכע טעג ארום, נאָכ־דעם ווי איך האָב א צווייטער אָרימער שכנה נעשריבען א צע־טעלע און ווידער אויף דער זעלבער ריעזיגער סומע „חמשה זהובים", בין איך געוויפען געוואָרען צו דער אסיפה, וואָס אונ־זער חברה געהט מאכען דאָנערשטאג אבענד נאָך מעריב אין קליינעם בית־המדרש. וועגען דעם ציעל פון דער „פּראָוויזאָרי־שער" פּערזאָנלונג האָט מען מיר ניט איבערגעגעבען...

דאָס האַרץ אבער האָט מיר געזאָגט, אז פּאר מיר איז דאָס ניט צו גוטען.. .עס שמעקט מיט פערלירען די קרוין פון מיר.

און אָס האַרץ האָט מיר פערזאָגט דאָס ריכטיגע. אפּיציעל האָט עס געהייסען, אז אין די פּריהערדיגע „וואהלען" איז גע־מאכט געוואָרען טעותים, אין אמת'ן אבער האָט יודעל דעם גביר'ס איידעם נישט געקענט פערטראָגען, וואָס צוויי מענשען האָט ער געמוזט נישט דיר נישט מיר ארויסגעבען אין א קורצער צייט שטיצע... און כדי, אז ווייטער זאָל מען ניט אריינפאלען מיט אזא וויכהערציגען מזכיר, האָט ער פּאַרגעשלאָגען, א מזכיר אליין צו זיין און דער קאסיר וועט זיין דער שווער זיינער, דער גביר...

און זיי זיינען ביידע ערוועהלט געוואָרען אויפן שטימיג. איך מיין דערמיט צו בעטאָנען, אז אפילו איך האָב מיין שטימע אויך

געגעבען, אזוי ווייט שולדיג האָב איך זיך אין יענעם אבענד געפיהלט.

די חברה האָט דערפאר עקזיסטירט א לאנגע צייט, אָבער אז איך האָב אין א יאָהר ארום נאָך מיין „ענטקרוינונג" זיך צוגערעט מיט פּעשען, וועלכע איז ווידער געווען אין א גרויסער נויט און גערעטהען איהר זי זאָל געהן צו דער חברה אוהבי אביונים, האָט זי א ביטערען שמייכעל געטהאָן און געענטפערט:

— ערשט יענע וואָך נעווען...

— נו, — בין איך נייגעריג געוואָרען.

— דער האָט מיר געשיקט צו „חכנסת כלה"... און דער גביר אליין האָט מיר געשיקט צו דער חברה „אָרימע קינדפּע־טאָרינס"...

פּון דעמאָלט אָן, מיינע פּריינד, מיש איך מיך ניט אין די אלע צדקה חברות, האָב איך א פּאָר גראָשען, ניב איך אליין... און מר. פּרידמאָן האָט א גוטמוטהיגען שמייכעל געטהאָן.

מענשען־ליעבע.

חייקעלכאן האָט געמאכט א לעבען דערפון, ווען ער האָט געהאט א שלעכטע האנדשריפט און א גוט הארץ. זיין האנדשריפט איז געווען אויסגעצייכענט — אותיות רונדע און גלאטע. זיין הארץ ווידער איז געווען א ווייכס און א גוטס. מענשען האָט ער ליעב געהאט ווי זיך אליין און אמאל מעהר ווי זיך אליין. און אט א דאנק דער גוטער האנדשריפט און גוט הארץ האָט ער „אונטערגעשריבען", דאס הייסט — זיך בעשעפטיגט מיט לי־טעראטור.

ארויסגעהענדיג אין נאם און דערזעהענדיג די מאסען צווי־שען וועלכע עס האָבען זיך ווי דער שטייגער איז, פיעל ארימע און אונגליקליכע געפונען, איז זיין גוט הארץ גלייך געריהרט געוואָרען, און ער פלעגט גלייך אוועקלויפען א היים, אוועקזוי־צען זיך ביי זיין קליין טישעל און אָנהויבען מיט זיין שהנער האנדשריפט צו שילדערן די דאָזיגע ארימע אונגליקליכע מענ־שען.

אבשילדערענדיג אזוי עטליכע בייגעלעך פאפיער אויף איין זייט ווי עס האָבען געפאָדערט די „זעצער", פלעגט ער די דא־זיגע בעשריבענע אונגליקען און מיטגעפיהל אוועקגעטראָגען אין דער רעדאקציע, וועלכער ריכטונג עס איז געווען „מענשען־ליעבע" און ווי באלד די געפיהלען זיינען געווען עכט און האָבען דעם רעדאקטאָר געקענט ריהרען, פלעגט חייקעלכאן בעקומען זיין האָנאָראר און אזוי ארום האָט ער געמאכט ניט קיין רייכען, אבער אן אשטענדיגען לעבען — פון „מענשען־ליעבע"...

ווער רעדט, אז חייקעלסאן אליין פלעגט אויסקומען צו זיין ניט נאר קיין פאסיוואר צושויער פון די אלע אונגליקען אוז עס פלעגט איהם נאך אויסקומען זיך אריינמישען אוז אליין אויך עפעס טאן, ווי צו שענקען א פאר גראשען אן ארימען פרייניר, א חבר — דאן פלעגט ער שוין פערשרייבען מיט עטליכע בוי־געלעך מעהר אוז אזוי ארום פלעגט ער פאר די פאר גראשען אב־נעהמען כפל־כפלים.

איינמאל האט ער אין זיין קליין צימערל אריינגענומען נעכטיגען א היימלאזען יונגען מאן אוז צורעדענדיג זיך מיט'ן דאזיגען היימלאזען האט זיך זיין גוט אוז ווייך הארץ, אננע־פילט מיט ימים־געפיהלען אוז מיט מענשען־ליעבע אזוי, אז ער האט דעם דאזיגען ארימען יונגען־מאן ארומגעכאפט אוז צוקושט זיך מיט איהם אוז געלאזט רינען א טרעהר אויפ'ן גורל פון דעם יונגען מאן בפרט אוז פון דער ארימער מענשהייט בכלל; ער האט אויך מארגען די דאזיגע סיטואציע אויסגענוצט, האט עס אבגעשיקדערט אויך א גרעסערע צאהל בויגעלעך פאפיער אוז פון דעם „קוש" האט ער געמאכט א גוואלדיגען „סימבאל", אוז האט בפירוש אויסגעדריקט, אז ניט דעם ארימען יונגען מאן האט ער געקושט, נאר ער האט אין זינען געהאט די גאנצע ארי־מע מענשהייט, — די דאזיגע „שטעל" איז דעם רעדאקטאר אוז נאכדעם דעם פובליקום אזוי געפעלען געווארען. אז חייקעלסאן האט זיך גענומען צעהלען צווישען די גרעסטע הומאנע דיכ־טער, וואס דאס פאלק פארמאגט אוז מען האט איהם נעהעכערט דעם האנאראר דאפעלט.

אט אזוי האט זיך עס גענויגען לאנגע יאהרען. חייקעלסאן האט ליעב געהאט די מענשהייט אוז די מענשהייט האט צוריק איהם ליעב געהאט אוז ער האט אזוי ארום, ווי אויבען איז געשטאנען זיך געמאכט א שענעם אנשטענדיגען לעבען, האט זאנאר בדעה געהאט צו קויפען א הויז אוז אנהויבען לעבען מעהר סאליד אוז באדענהאפט.

אבער ווי זאגט דאס פאלק א ווערטל: א מענש טראכט און גאט לאכט: גראד דאן ווען חייקעלסאן האט זיך דארט בע־ רייט צו שרייבען א גרויס ווערק מיט דעם טיטל „די ליעבע צום כלל", האט ער דערפיהלט אז עפעס איז אין זיין הארץ פארגעקומען אן ענדערונג און די ארימע מענשהייט ריהרט עס שוין ניט אזוי ווי אמאל.

ער האט דערפיהלט, אז די מענשען מיט ווילבע ער האט זיך אזוי געצאצקעט הויבען איהם צו ווערען איבערדריסיג.

אין בעסטען אופן איז ער צו זיי גלייכגילטיג, ווי אזוי ער איז צו דעם דאזיגען צושטאנד געקומען איז שווער צו ווי־ סען. אבער ער האט דערפיהלט, אז אויב דער צושטאנד וועט זיך לאנג ציהען איז ער קאפוט. אהן ליעבע צו מענשען וועט ער ניט קענען עקזיסטירען.

ער האט זיך גילאזט אין די סאמע ארימע ווינקלען פון שטארט, וואו די נויט האט נעמאכט איהר נעסט. ער האט גע־ זהן נאקעטע קינדער שטעהענדיג ביי די שוועלען פון די טירען און האבען געווויינט, נעשריען און עפעס געבעטען. אן אנדערש מאל, וואלט ער פון אזא בילד נעקענט מאכען עטליכע ארטיקלען און ארויסווייזען זיין מענשען־ליעבע אין פולען גלאנץ און וואלט נתעשר געווארען. — איצט אבער האט עם איהם נישט געריהרט. ער האט פון די אלע ארימע ניט נעקענט מאכען קיין איין ארטיקל. „ארימקייט איז א גאנץ נעווהנליכע זאך!" האט ער אננעהויבען פילאזאפירען.

אבער פאר פילאזאפירען האט ער זיך נאך מעהר דער־ שראקען, פילאזאפיע ווייס ער איז ניט קיין גאנגבארע סחורה.

און נעהענדיג אזוי אין גאם אהן א פונק ליעבע צו די אלע וואס ער האט בענגענט, האט ער זיך נעבייזערט און נעברומט:

— נעהט צום טייוול! פאר וואס קען איך מעהר ניט ליעבען!

דער בעזוך.

בערנשטיין האָט פערלאָזען זיין ליטוויישע היים, אלס פופ־צעהן יעהריגער איינגעלט. ארומוואנדערנדיג פון איין שטאָט אין דער אנדערער, איז ער ענדליך פערוואָרפען געוואָרען איבער'ן ים אין דער גרויסער שטאָדט ניו יאָרק.

אויך ניו יאָרק האָט ער בעטראכט די ערשטע צייט אלס א קורצע סטאנציע פאר א ווייטערדיגען וואנדערן. אבער געשעהן איז עס אנדערש. ניו יאָרק האָט איהם אזוי ווי אריינגענומען פעסט אין איהרע שטארקע הענד, און וועגען ארויסרייסען זיך ערגעץ אנדערש, האָט ער שוין לאנג אויפגעהערט צו טראכטען.

ווי באלד, אז ניו יאָרק איז שוין זיין היים געוואָרען, איז ער זאָגאר נעגען זיינע איבערצייגונגען געוואָרען אן אמעריקאנער פאטריאָט, און זיצענדיג אין קאפע נאָך זיין ארבייט, אדער אין צייט פון ארבייטסלאָזיגקייט, פלעגט ער ניט מיט איינעם זיך צוקריעגען, וועז יענער האָט נעריהמט אייראָפּא אויפ'ן חשבון פון אמעריקא.

געגלויבט אין זיינע ווערטער האָט ער ניט, אבער עס האָט איהם ווי וועה נעטהאָן נאכצוגעבען, אז אייראָפּא, וועלכע איז שוין פאר איהם ווי א פערשלאָסענע לאנד, זאָל זיין שעהנער פאר אמעריקא, דאָס לאנד וואו ער וועט שוין ענדיגען זיין לעבען און נעפינען זיין קבר...

— וואָס איז מיר יוראָפּ? !... פלעגט ער האלב־טרויעריג און האלב טרייסטענדיג זיך, מבטל זיין זיין אלטע היים... — א דענענערירטע זקנה... אלץ איז פערפוילט.. די אָרימסייט

וואקסט... וועז דאַרטעז וואָלט געווען גוט, וואָלט מען צו אונז ניט געקומען...

און זאָגענדיג „אונז" פלעגט ער זיך דערמאָנען, אז אייגענטליך האָט ער דערווייל אין אמעריקא נאָך קיין שום חלק ניט. ניט נאָר קיין הויז ניט, אפילו א צימערל פעהלט איהם אויך מאנכעם מאל אוים און אין פון צייט צו צייט געצוואונגען צו נעהן שלאָפען אין א בילגען האָטעל...

אבער דעם „אונז" פלעגט ער צוריק ניט כאפען. פערקעהרט, ער פלעגט, אזוי ווי ער וואָלט זיך געוואָלט רייצען, נאָך שטארקער מאכען דעם איינדרוק: און ניט נאָר זיי קומען צו אונז... זיי שלעפען ארויס אונזערע אוצרות... האלב איראָפּא לעבט פון אונז... איהר פערשטעהט צי ניין!?

דעם „איהר פערשטעהט צי ניין?! פלעגט ער שוין ארויסזאָגען מיט כעם... זאָנסט אבער איז ער ניט געווען קיין שלעכטער. אין געגענטהייל, די פּאָר בעקאנטע זיינע אין קאפע האָבען איהם געשעצט פאר זיין מילדען כאראקטער, איבערהויפט דער קעלנער. מיט'ן קעלנער האָט ער געלעבט נאָר אינטים. אין דער קאפע פלעגט ער אריינגעהן דריי מאל א טאָג און טרינקגעלד פלעגט ער איהם לאָזען נאָך יעדעם מאל. אין אן ענגערער צייט, וואו ער פלעגט ניט האָבען קיין איבעריגען ניקעל, פלעגט ער ווי פערשולדינט, אבצאָהלענדיג די נויטיגע סומע, ארויסמורמלען:

— דעם טיף האָט איהר ביי מיר א חוב... — און אויף מארגען, קריגענדיג שוין אביסעל מעהר געלד, פלעגט ער צורופען דעם קעלנער, אנקלאפענדיג מיט'ן קוואָדער אין גלאָז:

— ווייטער!

דער קעלנער שפרינגט אונטער.. און בערנשטיין דערלאנגט איהם דעם קוואָדער און מורמלט ארויס:

— קיין רעשט בויך מען ניט...

דאָס בעדייט, אז די איבעריגע צעהן סענט שענקט ער איהם
א טיפּ פאר נעכטען און היינט...
און בשעת מעשה טראכט ער:
— איך בין דאָך א דזשענטעלמאן.
ארויסגעהענדיג דערמאָהנט ער זיך, אז עס איז איהם אי־
בערגעבליבען סך־הכל צוויי סענט... מילא, וועט ער שוין געהן
צופוס אהיים. אָבער וואו נעהמט מען אויף סיגארעטען?
און ער קעהרט זיך אום צוריק אין קאפע, נעהט צו צום
קעלנער און מורמעלט איהם אריין, ווי א וויכטיגען סוד...
— גיט מיר א פּעקעלע סיגארעטלעך... מארגען בעקומט
איהר בעצאָהלט...

אויסער'ן קאפע־הויז פלענט בערנשטיין ערגעץ אנדערש
ניט געהן. און ער האָט צוגעגעבען, אז אין הינזיכט פון גאסט־
פרייַנדליכקייט שטעהט אייראָפּא העכער. דא, צום ביישפּיעל,
איז עפּעס ניט קיין מאָדע צו פערבעטען אמאל אין א הויז אויף
א גלעזעל טהעע. ווי לויט ער נעדענקט אין יוראָפּ.. יעדער לעבט
פאר זיך. „מיר, אמעריקאנער", האָט ער עס מאטיווירט, „זיי־
נען צו ביזי זיך אבצוגעבען מיט נעסט..."
אָבער טיפּ אין הארצען איז ער אויף אמעריקא נעווען
בייז, וואָס זי אנערקענט ניט אזא שהנע זיטע, ווי גאסט־
פרייַנדליכקייט. וועז ניט דאָס קאפע, וואו ער קען זיצען אונגע־
שטערט א פּאר שעה, וואָלט ער זיך באמת ניט געהאט וואו
אהינצוטהאָן אין די לאנגע אָבענד־שטונדען.
אמת, ניו־יאָרק פערמעגט א סך עפענטליכע ביבליאָטע־
קען, וואו מען קען זיצען און לעזען, אָבער בערנשטיין האָט ניט
ליעב צו זיצען מיט שטומע מענשען ארום טישען און ניט קע־
נען אויסרעדען מיט זיי א וואָרט... ביכער זיינען זהר ניצליך
פאר מענשען, אבער אין דער היים... אין א ביבליאָטעק וועהט
עפּעס אזא קעלט.. וועז מען וואָלט כאטש געלעזען אין דער

הויף... זיצט אבער דא יערער ווי א קאלטער פילאזאף, פער־
טיעפט אין זיין כוף און שווייגט..

און בערנשטיין האט די לעצטע צייט זיך שטארק פער־
בענקט נאף א פאמיליע־הויז, וואו עס זיינען דא קינדער... זיהן
און טעכטער... איבערהויפט טעכטער...

ער האט שוין ווירקליף אזוי לאנג ניט געזעהן א מיידעל
אין איהר היים... ער זעהט מיידלעף אויף די גאסען א סף...
אפילו צו פיעל... אבער זיי לויפען פערביי ווי א ווינד... זיי איי־
לען, איילען... קיינער האט ניט קיין צייט...

אין אזוינע מאמענטען פון בענקשאפט נאף א פרוי, בייט
ער איבער זיין רעסטאראן אויף א צווייטען, וואו עס געפינען
זיך מיידלעף־קעלנערינס, אבער אין אזוינע רעסטאראנטס גליקט
איהם ניט. אדער עס דערלאנגט איהם אויף דארט דער אייגצי־
גער מאנסביל־שער קעלנער, און אויב עס געהט צו איהם צו א
קעלנערין, איז זי ווי אויף צו להכעים אלט און מיאוס... און
פאר פראצענט קען ער נאף אין אזא מין רעסטאראן לאנג ניט
זיצען... און ער מוז צוריקנעהן אין זיין שטענדינען נעסט, וואו
ער קען זיצען א פאר שטונדען, ביז ער רופט צו דעם קעלנער
צו בעצאהלען...

ענדליף איז בערנשטיין'ס וואונש ערפילט געווארען. מר.
מיראוויטש, א ביזנעס־מאן, וועלכער קומט אפט אריין אין דער
זעלבער קאפע צוליעב ביזנעס, און מיט וועלכען בערנשטיין איז
די לעצטע צייט נאהענט געווארען, האט איהם איינמאל איינגע־
לאדען צו זיך אויף סאפער...

בערנשטיין האט זיך אנפאנגם צוליעב עטיקעטע געקווייל־
קעלט. וואר ווייס, אפשר לאדט איהם מיראוויטש איין צוליעב
מצוה, פשוט ווי מען לאדט איין אן אורח אין דער היים... אבער,
אז מיראוויטש האט איהם פרייוודליף ארויפגעלאדען די האנ־
אויפ'ן פלייצע און געזאגט: קומט, איהר וועט אביסעל פער־

ברענגען. — האָט ער דעם נסיון ניט געקענט ביישטעהן און איז מיט איהם אוועק.

מיראוויטש האָט געוואוינט אפֿ־טאון. ארויפגעהענדיג אויפֿן עלעווייטער איז בערנשטיינען אויסגעקומען דעם ערשטען צו געהן. צוגעהענדיג צו דער קאסע, האָט ער געקויפט צוויי טיקעטס.

— אָה, איהר האָט בעצאָהלט?... צו וואָס?... איך האָב אייך נאָר געוואָלט טריטען...

— א, עס מאכט ניט... — האָט בערנשטיין זיך צוהיצט... אבער ער האָט זיך דערמאָהנט, אז ער איז בענאנגען א גרויסען פעהלער. ער האָט אויסגעגעבען די לעצטע צוויי ניקעלס...

און זיצענדיג שוין אין קאר, האָט בערנשטיין שמייכלענדיג בעמערקט...

— זאָגט אייך וואָס איהר ווילט, מר. מיראָוויטש. אמעריקא איז א פיינע לאנד... אז נעהמט אפילו דעם מנהג פון צאָהלען אייניער פאר'ן צווייטען...

— יא, — האָט מיראָוויטש צוגענעבען... — דאָ זיינען אלע דושענטעלייט... אין יוראָפּ איז דאָס ניט. דאָרט צאָהלט יעדער פאר זיך...

און האָט גלייך נאָך די ווערטער פערוואַרפען דעם קאָפּ און נענומען דרעמלען.

— איהר שלאָפט, מר. מיראָוויטש? — האָט בערנשטיין איהם אָנגעקוקט...

— האָ... איך שלאָף... א מיאוס'ע טבע... זעץ איך זיך אוועק אין קאר, שלויעסען זיך מיר די אויגען...

און נאָכדעם האָט ער גלייך צוריק פערמאכט די אויגען און בערנשטיין איז די גאנצע צייט פון פאָהרען נעזעסען אליין און נענראבעלט זיך אין זיינע אלע אכט טאשען, נעזוכט א ניקעל

אויף צוריק צו פאהרען.. נעפונען האט ער בלויז אן איינציגע פעני...

— אה, מיין נאט, — האט ער געזיפצט... — איך וועל מוזען נעהן אזא מהלך צוריק צו־פוס...

ענדליך האט זיך מיראוויטש אויפגעכאפט, און ארויסגעקומען צו דער פלאטפארמע צום סטיישאן, האט ער בעמערקט, אז עס איז שוין די לעצטע סטיישאן...

זיי זיינען ביידע ארעפ. צו מיראוויטשעס וואוינונג איז נאך נעווען א פאר בלאקס צוצוגעהן. נעהענדיג, האט שוין מר. מיראוויטש ניט נעשלאפען, אבער נערעדט האט ער זעהר וועניג און בערנשטיינען האט זיך נעדאכט, אז יענער האט חרטה אויף זיין אריינלאדונג.

ענדליך זיינען זיי צוגענאנגען צו א טענעמענט־הויז...

— אויף וועלכען פלאר?... — האט בערנשטיין העפליך נעפרעגט...

— אויפ'ן פיערטען... — האט מיראוויטש נעענטפערט... און האט ערקלעהרט, קריכענדיג אויף די טרעפ, אז ער „גלייכט" דעם פערטען פלאר בעסער ווי די נידעריגערע, ווייל די לופט איז רייגער אין דער הויך.

בערנשטיין האט, שווער אטהעמענדיג, איהם נאכגענעבען:

— יא... דער פערטער פלאר איז דער בעסטער... איך וואוין אויך דאס רוב אויף א פיערטען פלאר...

מיראוויטש איז געבליבען שטעהן ביי א טיהר מיט'ן אויפשריפט 27. אנגעקלונגען, און די טהיר האט זיך געעפענט פון אינווענדיג, און א דיקע פרוי מיט צושויבערטע האר איז ענט־קעגען נעקומען.

— דאס איז מיין לייבי און דאס איז מר. בערנשטיין,— האט מיראוויטש פארנעשטעלט.

די „לייבי" האָט בערנשטיין'ען אָנגעקוקט און א מורמל געטהאָן: האָו דו יו דו, מר. בערנשטיין!... קומט אריין אין פּראָנט רום...

בערנשטיין האָט אריינגעהאָנדיג, בעטראכט דעם רום און געזוכט עפּעס מיט די אויגען...

— וואו זיינען אייערע קינדער?... ארבייטען נאָך? — האָט ער פריינדליך געפרעגט...

מירָאוויטש האָט א זיפּץ געטהאָן. זיין פּרוי נאָך אִיהם... הייסט עס קיין קינדער האָבען זיי ניט, — האָט בערנשטיין פערשטאָנען נאָכ'ן זיפּץ און ער האָט אראָבגעלאָזט דעם קאָפּ...

נאָכ'ן סאָפּער האָט בערנשטיין געמומען קלייבען זיך צי געהן. ער האָט אָנגעהויבען גרייטלעען זיך אין די טאשען. דאָס האָט ער געזוכט צו בעצאָהלען פאר'ן סאָפּער, ווי זיין שטייגער איז.

פּלוצלונג האָט ער זיך א כאָפּ געטהאָן און זיך מאָדנע צוגעלאכט...

— וואָס געוואוינטהייט איז! — האָט ער זיך געוויצעלט פאר דער קינדערלאָזער פּאָר פּאָלק.. — שטעלט זיך פּאָר, אז איך האָב געלעגט די האַנד אין טאָש און געוואָלט בעצאָהלען... כ'האָב געמיינט, אז איך זיץ אין רעסטאָראן...

מיסעס מירָאוויטש האָט זיך געסטארעט צו שמייכלען וואָס עס איז איהר שווערליך אָנגעקומען, און מר. מירָאוויטש האָט פּאָדטאָקעוועט, אז געוואוינהייט איז די צווייטע נאָטור, אויך וואָס מיסעס מירָאוויטש האָט בעמערקט:

— אין אמעריקא איז דאָך אלץ אין די רעסטאָראנס... מיינער לאָזט דאָרט אויך דאָס נאנצע געלד...

אין א פיערטעל שעה ארום האט שוין בערנשטיין נעשפאנט צופום פון זיין בעזוך ביי דער פאמיליע, מיראוויטש. ער האט זיך נעאיילט צו קומען צו זיין קאפע, איידער זי וועט נאך פערמאכט וועלען...

ביים שוי־פענסטער.

לייבקינד איז אן ערנסט רענקענדער יונגער מאן; זיין גע־
לייבטע, פלאָרא, איז אבער זעהר לייכטזיניג. איהר לייכטזיניג־
קייט האָט אבער א סך חן און גראציע און ער קען קיינמאל ניט
ביישטעהן דעם נסיון פון איהר חנ'עוודיגער לייכטזיניגקייט.
האָבענדיג די העכסטע גראנקען וועגן וועלט, מענשען און
לעבען, פלעגט פלאָרא'ס איין קאָקעטישע וועגדונג צו איהם
אריינברענגען איהם צוריק אין א לייכטער בעציהונג צו אלץ.
וואָס ארום איז, און ער פלעגט טראכטען: מילא, זאל זיך שוין
די וועלט פיהרען אהן מיר, איך וועל שוין נאכנעבען פלאָרא'ן
וואָס זי וויל.

און וואָס מיינט איהר האָט פלאָרא געוואָלט? נישט מעהר
און נישט וועניגער, ווי אריין אין מואוועגפיקטשורס־פלאץ.

— פלאָרא, עס איז דאָך נארישקייט! — פלעגט ער פרוא־
ווען זיך דאָך זי אָברעדען, דערמאָנענדיג זיך וועגען די סענט־
מענטאלע בילדער, וואָס מען בעווייזט אויפ'ן לייוועגט.

נאָר פלאָרא גיט זיך חנ'עוודיג א קרים, בלאָזט זיך אָן
און מורמעלט, דרייקענדיג זיך קאָקעטיש צו זיין אקסעל:

— יא, יא, נארישקייטען. ביי דיר איז אלץ נארישקייטען.
איך דענק ניט זיין אזוי ערנסט, ווי דו. זיך דיר, אויב דו ווילסט
אן אנדערע...

און כאָטש די לעצטע דראָהונג איז געווען א געמאכטע
און לייבקינד האָט עס גוט געוואוסט, דאָך פלעגט עס אויף איהם
מאכען אן אייגדרוק און ער פלעגט זאגען וויך:

— שא, פלאַרעלע, שא! צוליעב דעם וועל איך קיין אנ־דערע ניט זוכען... קום אריין, דא איז טאקע שעהנע בילדער..

— האָב איך דיך טאקע ליעב! — פלענט פלאַרא לוסטיג ווערען, און זי פלענט אַננעהמען איהר ערנסט דענקענדען ליעב־קינד'ען פעסטער אונטער'ן אַרים און איהם צופיהרען צו דער קאסע.

נענומען צוויי טיקעטס, פלענט ליעבקינד אריינגעהענדיג אינווענציג זיך וועלען זעצען ביי די לעצטע רייהען. פלאַרא אַבער פלענט זיך לאַזען וועיטער, וועיטער.

— וואוהין, פלאַרא, וואוהין פליהסטו? פון וועיטען איז בעסער. פון נאַהענטען שאדט די אויגען...

— איך וויל ניט! — פלענט זי זיך וואַרפען קאַקעטיש,— זעהסטו ניט, אז היינט שפּיעלט דא אין די בילדער קאַסטעלא, מיין ליעבלינג... איך וויל איהם זעהן נאַהענט...

און ליעבקינד, וועלכער וויים די שעדליכקייט פון דער נא־העסטקייט פאר די אויגען, מוז זיך זעצען אין די ערשטע ריי־הען.

נאָך די מופענפיקטשורס וויל ליעבקינד אביסעל שפּאצי־רען אין די שטילע, רוהינע גאסען. פלאַרא אַבער וויל דוקא אויף בראַדוויי.

— איך האס די דאזיגע טויטע סטריטען, — זאגט זי בייז. באלד אַבער ווערט זי גוט און פאנגט אָן:

— קום, מיין ליעבער, אויף בראַדוויי. דארטען איז אזוי פרעהליך. די ליכט... אזוי ווי א גרויסער יום־טוב...

אך, פלאַרא, דו ווילסט אלץ יום־טוב. עס איז דאָך דא 6 טעג א וואָך... — פּרואווט ליעבקינד אריינווארפען אן ערנס־טע פראַזע...

אַבער פלאַרא האקט איהם אַב:

— נישט רעד מיר פון וואָך. דאס גאנצע לעבען דארף

זיין בלויז א יום־טוב, וועז ניט, ווייל איך נישט דיך אזן דאס לעבען...

לייבקינד ווערט ענטציקט פון איהר גרויסער לעבענס־לוסטיגקייט. „עס איז אויך אן אנשוויאונג!" טראכט ער צו־פרידען אזן לאזט זיך פיהרען פון זיין פלאַרא אין די רייכע סטריטען.

אריינגעהענדיג אין יענער טהייל פון בראַדוויי, וואו די גרויסע געשעפטען פאנגען זיך אן, פערגעסט פלאַרא, אז זי געהט מיט לייבקינד'ן. איהר גאנצעם וועזען איז אריינגע־טהאן אין די שוי־פענסטער, אזן באלד גיט זי זיך א כאפ:

— אוי, לייבקינד, זעה!

אזן נישט ערוואַרטענדיג קיין ענטפער פון איהם, שלעפט זי איהם צו צו א פענסטער, וועלכע איז אויסגעהאנגען פון אויבען ביז אראַב מיט דרעסעם אזן מאנטלעז.

— א „סייל"! — רופט זי אוים ענטציקט. — זעה, לייב־קינד, ווי ביליג!

לייבקינד פיהלט זיך ווי פערלאַרען. אויך נעהען איהם אן די קלייידער מיט די מאנטלעז, וועז ער וויים זיכער, אז קויפען דארף פלאַרא גאַר נישט...

— קום, פלאַרא, קום! רופט ער זי...

— קום, פלאַרא, קום! — קרימט זי זיך חנ'עוודיג. — זעה וואס פאר א שעהנע דרעס, זיעבען דאלאר מיט אכט אזן נייניציג סענט...

— גנבים! — שרייט לייבקינד אוים בייז. — עס איז דאך אכט דאלאר. צוליעב צוויי סענט וועלט ביי זיי זיעבען דאלאר. אט אזוי בלאַפט מען דעם עולם.

פלאַרא פערטהיידינט אבער די ביזנעס־לייט.

— זיעבען דאלאר מיט אכט אזן נייניציג סענט איז טאקע ניט אכט... עס איז טאקע זיעבען, פערשטעהסט... לייבקינד, קוק!... — וואַרפט זי זיך אויף אן אנדער קלייד, — אט די

דרעם איז גרויסאַרטיג. עכטער זייד! ביזט א מבין, ווי שעהן זי ליענט! זעה אונטען!

— אַבער, פלאָרא, איך האָב נישט קיין געדולד דערצו!— בעט זיך ליעבקינד רחמים, — וואָס געהען מיר אַן די קלייַדער?

— ביזט א נאַר! — האָלט זיך פלאָרא ביי איהרם. — מען דארף אלע מאל זעהן פרייזען... עס קומט צוניץ... זעהסט אט די דרעם. קוק אויבען... זעה ווי שעהן. פינף דאָלאָר... מיין גאָט, ווי איז עס מענליך...

— עס איז דאָך מיט אכט און נייַנציג סענט... — כאפט ליעבקינד וויערער דעם בלאָף...

— ביזט א נארעלע! — ווערט פלאָרא גוט געשטימט.— דאָס קלייד איז א מציאה פופצעהן דאָלאָר. און דו רעכענסט די אכט און נייַנציג סענט...

— אַבער, פלאָרא, — ווערט דער ערנסטער ליעבקינד אונ־געדולדינער, — קום שוין... וויפיעל איז דער שיעור?

— ווארט. אט נאר דעם מאנטעל בעטראכטען... זעהסט... דאָס איז דער נייער סטייל... געפעלט דיר?

— איך וויים ניט... — ענטפערט ער מיט רוגזא... — נאָר פלאָרא טרעט נישט אַב ביז ער זאָגט, אז יא; עס געפעלט איהם זעהר, א הערליכער סטייל...

— ביזטו טאקע א נאר און פערשטעהסט ניט, — זידעלט זי איהם גוטמוטהיג, — דער סטייל איז פאר מעדיסאָן סטריט. אט זעה דעם מאנטעל, אויבען... נו, אדרבא, דער געפעלט דיר?...

ליעבקינד בעטראכט איהם און ס'געפעלט איהם וויעדער. ער האָט אבער שוין מורא, ער זאָל ניט דורכפאלען, ענטפערט ער:

— נייַן, זעהר א פראסטער סטייל...

— אט ביזטו מיר א מבין! — מאכט פלאָרא חוזק — דאָס איז דאָך זעהר שעהן... אויף פינפטע עוועניו האָב איך שוין עטליכע רייבע ליידיעס געזעהן אין דעם מאנטעל: צוועלף דא־

לאר... ווייסט, ליעבקינד, אז עס איז ניט זעהר טהייער...

— ווירקליך... — מורמעלט ליעבקינד ארויס, אבי אב־טשעפען זיך... אוז ער הויבט זיך אן בעטען רחמים.

— קום שוין, פלאָרא, קום! האסט דאך שוין אלץ בע־קוקט...

— איין מינוט, — ענטפערט זי שטארק בעגייסטערט פון די פיעלע אויסגעהאנגענע קלייד־ער אוז מאנטלען. זי ווארפט נאך שנעלע בליקען אויף דער גאנצער פענסטער אוז זאגט ענדליך:

— נו קום!

— דאנקען גאט! — טראכט ליעבקינד אוז לאזט זיך מיט איהר נעהן.

נאר זיי געהען ניט אב קיין צעהן טריט, ווי פלאָרא דער־זעהט א נייעם מאנאזין, שוין נישט פון קלייד־ער, נאר פון העטס.

— איין מינוט, ליעבקינד, קום צו... איך ווייל נאר בע־טראכטען אט דעם העט... אוז נישט ערווארטענדיג פון איהם קיין יא, שלעפט זי איהם צו צום שוי־פענסטער...

— ווי געפעלט דיר, ליעבקינד, דער העט...

— זעהר... גרויסארטיג!

— ביזט א נאר! — זידעלט זי, וואס ער האט ניט קיין געשמאק. — דער העט איז צו פרעך! דער פערער אליין איז טאקע שעהן, אבער דער פאסאן איז אבשיליך...

— איך האב טאקע געמיינט, אז בלויז דער פערער איז שעהן...

— אויב אזוי, ביזטו נערעכט... — ענטפערט פלאָרא פער־טראגען מיט די איבעריגע העטס, וועלכע זי האלט אין איין בע־טראכטען. — אט זעה! — שרייט זי אויס — זעה יענע קליינע העטקע, וואס זאגסטו?...

— איך ווייס ניט! — האלט ליעבקינד ענדליך ניט אויס.

— ניין! איך וויל דו זאלסט מיר זאגען, — שפארט זי זיך קאקעטיש איין.

דער ערנסט־דענקענדער ליעבקינד קען וויערער נישט ביי־שטעהן דעם נסיון פון איהר לייכטזינניגען חן און ער ענטפערט:

— יא, דער העט געפעלט מיר...

— איצט האסטו נעטראפען — לויבט זי איהם. — מיר נעפעלט ער אויך.

— נו, טא קום שוין! — בעט ער זיך.

דאס ערנסטע אבער איז ביי'ן מאנאזין פון וועש...

— פלאָרא, איך שעהם מיך... — וועלט ער רויט.

— ביזט א נאר... וואס שעהמסטו זיך?... זעהסט דאָרט אויבען די העמד?... זעה ווי שעהן נעהאָפטען... איין דאָלאר זיעבעצעהן סענט... וועלטה?

— דערויף בין איך קיין מבין ניט, — זאגט ער מיט כעס.

— וויל דו ביזט א נארעלע, — פליסטערט זי איהם אריין אין אויער און קוקט איהם נאכדעם אן מיט שעלמישע בלי־קען...

און ליעבקינד קען וויעדער דעם נסיון ניט פערטראגען און זאגט מבינות אויף די העמדער.

אין הארצען אבער נאגט איהם דער געוויסען:

— אן ערנסטער מענש ביזטו און גיסט זיך אב מיט וויי־בערשע וועש!... שעהם זיך! — און ליעבקינד שעהמט זיך טאקע פאר זיך אליין, פאר דער גאנצער גאס, פאר אלע דורכ־נעהענדע.

אבער פלאָרא שטעהט א בעגיסטערטע ביי'ן פענסטער און קען ניט אבריסען די אויגען פון די פערשיעדענע העמדער. און

אלע ווייל רייסט זי איבער ליעבקינד'ען פון זיינע ערנסטע נע־
דאנקען:

— ליעבקינד, בעטראכט נאר אט די איין העמד... זאג,
נעפעלט דיר?... איך ווייל הערען דיין מיינונג.

און ליעבקינד זאגט ארויס זיינע מיינונגען וועגען דעם...
און שעמט זיך פאר די פארבייגעהער...

דער בענלייטער.

יערע נייע בעקאנטשאפט מיט א מיידעל האט עהרליך'ן נענעבען א נעוויסע אילוזיע. ביז'ן בעקענען זיך האט זיין נוט־מוטהיגער פנים נעשטראהלט. די צווייי מענליכע טיעפע קניי־טשען ביי די זייטען פון די באקען, זיינען ווי קלענער און פלא־כער נעוואָרען. דער שמייכעל ארום די ליפּע זהאט אויסגע־דריקט זעלינקייט און האפענונג אויף אונבעשטימטען גליק.

ער האט זיי ליעב נעהאט — די דאזיגע מיידלעך מיט די שוואַרצע אויגען, זעלטען מיט די בלויע; מיט די שוואַרצע האר — זעלטען מיט די בלאנדע; ליעב נעהאט און נעוועז גרייט נעהן פאר זיי אין פייער און וואסער.

און עס איז ווירקליך אויסנעקומען א סך צו טהאן פאר יערע נייע בעקאנטשאפט. פערזאהנען מיט א בילעט אויף א קאנצערט איז אויך ניט אזוי גרינג, אבער א בילעט אין דער אפערא, וועז דער גרויסער טענאר זינגער טרעט אויף איז פער־בונדען מיט שווערינקייט. קומט א בעריהמטהייט אוז די בילע־טען ווערען צוקאפט מיט 4 וואכען בעפאר, איידער עהרליך האט נאר נעוואוסט אז אזא איז נעקומען. פיהלט ער זיך ווי שולדיג. ער האט זיך בעקענט מיט בערטען, אזא ליעבע מיידעל, און זי וויל נעהן הערען די בעריהמטהייט. מען מוז בעקומען פאר איהר א בילעט. ער יאגט זיך ארום פון איין פלאץ צום צווייטען, פון איין ספעקולאטאר צום צווייטען: נאט זיי דאנק — ער האט נעקראנגען. א שאר, צווייי פערשיידענע בילעטען, זיצען צוזאמען מיט איהר וועט ער ניט קענען. זי וועט זיצען אויף דער ערשטער אוז ער אויף דער צווייטער באלקאני. זי אין צענטער אוז ער אין

א זייט. אבער דאס ארט איהם שוין ניט, פערקעהרט. ער איז נאך צופריעדען, וואס זי וועט האבען דעם גוטען פלאץ און ער־ווען צוליעב איהר מוזען אבקומען. עס איז אנגענעהם אפצו־קומען, צו ליידען פאר דער, וועלכער מען איז איבערגענעבען.

די הויפט זאך איז דאס טרעפען זיך, דאס געהן צוזאמען. אמאל בלויז זייט ביי זייט, אמאל האנד אין האנד... עס איז אנגענעהם. דאס מיידעל, א פרעהליכע און א גליקליכע, שמיי־כעלט אין נאנג און לאכט. דאס רוב מיידלאך לאכען שעהן. עהרליך האט ליעב צו הערען ווי מיידלאך לאכען. עס ניט איהם ענעוס, כאטש וועז זיי וועלען טרויעריג האט ער נאך ליעבער. דאמאלסט קוקען זייערע אויגען אזוי ווייט, אזש צום גן־עדן, ווי זייער מוטער חוה האט פערלוירען דאס גליק און עס דאכט זיך, אז זיי האבען נאך אלץ געווייסענביסע...

אבער זעלטען וועלען זיי טרויעריג. עהרליך האט גליק צו פרעהליכע, יונגע, גוטגעשטימטע מיידלאך.

זיצט ער אויף דער צווייטער באלקאני, אין א זייט און קוקט אראב. ניט צו דער סצענע, חלילה, נאר אהין, וואו דאס מיי־דעל זיינם זיצט. ער איז פערזאנגט, צי האט זי א גוטען פלאץ, צי פיהלט זי זיך בעקוועם, צי פערשטעלט איהר ניט וועד עם איז מיט א צו גרויסען קאפ. נעפינט ער אוים, אז די אלע הינדער־ניסען זיינען ניטא, איז ער גליקליך און ער זיצט אויף זיין אונבעקוועמען פלאץ און וואלט אויף דער ענדע צו טרעפען זיך מיט איהר און אפפיהרען זי אהיים.

דאס אבפיהרען א היים איז שוין ניט אזא פרעהליכע מי־סיע. דאס רוב וואהנען זיי ווייט. די שטאדט איז גרויס און קיין נאהענט איז נאר ניטא. אנקומענדיג צום הויז, וואו דאס מיי־דעל נעפינט איהר רוה, בלייבט ער שטעהן ביי'ן שוועל. זי שמייכעלט איהם אזוי פרייגדליך און דאנקט איהם.

— אך, פאר וואס דאנקט איהר מיר? וועלט ער נעריהרט— אין נעגענטייל, עס איז געווען זעהר אנגענעהם.

עס איז איהם שווער אוועקצוגעהן. אייגענטליך דארף ער זי ניט לאָזען אליין ארויף אויף די טרעפ. עס איז שוין שפעט. וועד וויים, וועד אין קאריאָר לויערט אויף איהר.

— איך וועל אייך ארויפפיהרען ביז צו אייער טהיר.

— אה, צו וואס... איז דאס מיידעל נאָך מעהר דאנקבאר— קיינער וועט מיר ניט טשעפען. איך דאנק אייך.

און זי דריקט איהם וואַרים די האנד און דאנקט איהם אַב פּאר אלעם.

ער לאָזט זיך נעהן צוריק אינער אליין. עס איז שוין שפעט. אויף די נאסען איז שוין שטיל. וואו ניט וואו נעהט נאָך דורך א פערשפעטינט פּאַרל. אנפאנגס איז ער דעם „ער" מקנא. אָבער באלד דערמאָהנט ער זיך, אז אָט מיט צעהן מינוט צוריק איז ער דאָך אויך אזוי געגאנגען מיט א „זי" און יעצט איז ער אינער אליין. מיט יענעם וועט באלד אויך פאסירען אזוי. בעגלייטען ביז'ן טיהר און וועט זיך לאָזען אן איינזאמער צוריק...

און אריינטראכטענדיג זיך אין דער דאָזיגער פּראגע, האָט ער נאָך א לאנגע צייט פון אויסנעהמען און בעגלייטען, דערפיהלט א בעליידיגונגס־נעפיהל און זיין הארץ האָט אלץ שטארקער פּראָטעסטירט.

— מיין גאָט! עס מוז דאָך נעהמען אן ענדע די בענלייטענישען — האָט ער פון זיך אליין חוזק געמאכט, קומענדיג צו זיך אהיים א מיעדער פון לאנגען וועג, וואס ער האָט אין פערלויף פון אבענד דורכגעמאכט!

— שטענדיג ביז'ן טיהר! האָט ער העפטיגער פּראָטעסטירט — איך בין זיכער, אז זי מאכט פון מיר נאָכדעם חוזק.

און וואס מעהר ער האָט זיך פּארגעשטעלט די לאנע, אלץ קאָמישער האָט ער זיך דערזעהן און דאס מיידעל וואס ער האָט בעגלייט ערגעץ אין א פערוואַרפענע גאס האָט ער געזעהן אלין מעהר אין אן אפלאכענדיג געשטאלט.

דער פראָטעסט האָט דערגרייכט דעם העכסטען פונקט. עס איז גראד געווען א קאלטע ווינטער נאכט. דער פראָסט האָט געשטאכען וי מיט נאדלען. געהענדיג ביי דער זייט פון א נייער מיידעל, וועלכע ער האָט בעגלייט פון עפעס א באל, האָט ער ניט געפונען קיין ווארט וואָס צו זאגען איהר.

— וואָס זייט איהר אזוי פערטיעפט? — האָט איהם דאָס מיידעל א פרעג געטהאָן...

— הם... פערטיעפט... האָט ער ווי מיט אירָאניע איבערגע־פרעגט. און א שמייכעל טהוענדיג האָט ער צוגעגעבען:

— איך טראכט, אז איהר פרויען נאָרט אונז שטענדיג אויס.

— מיר — אייך? — האָט זי זיך אָנגעכאפט פון דעם נייעם בליק אויף פרויען. מיר דאכט פונקט פערקעהרט....

זיי זיינען ענדליך צוגעקומען צום הויז. זי האָט זיך גע־נרייט צו זעגענען.

— אט זעהט איהר! — האָט עהרליך ווי טריאומפירט... הייסט עס ניט אויסגענארט.

אין זיינע אויגען האָט זיך בעוויזען א נייער שמייכעל.

— וואָס מיינט איהר? — האָט זי איהם נייגעריג גע־פרעגט.

— איך מיין, אז אין דעם בעגלייטען א מיידעל ביז'ן טיהר שטעקט א סך קאָמישעס... דער מאן פיהלט זיך עפעס בעליי־דיגט...

זי האָט זיך פערטראכט.

— וואָס דען האָט איהר געוואָלט?... — האָט זי ענדליך ווי מיט אן אנטייל גע־פרעגט.

— איך מיין... געוואָלט... האָט עהרליך אָנגעהויבען שטאָט־לען... נאָטירליך, עס זיינען דא געוויכע נעוועצען, בעגרענעצונ־גען... אבער דאָס מיידעל וועלכע דער מאן בעגלייט דארף זיך דאָך אמאל פערטראכטען: אפשר פיהלט זיך דער מאן בעליי־

דיגט: בענלייט זי ביז'ן טיהר און נאבדעם געה ווי אן אב־
גריסענער נאר צוריק...

— אך, איהר ווילט ארויפנעהן! מיט'ן גרעסטען פערגע־
ניגען! — האט זיך דאס מיידעל אנגעכאפט — עס איז נאך
ניט שפעט, איך קען מאכען טהעע און מיר ווילען אביסעל
פלוידערען...

— אביסעל פלויעדערען פערשטעה איך! האט זיך עהר־
ליך געוויצעלט און האט דערפיהלט א דאנקבארקייט צו איהר
פאר איהר אפענהערציגקייט. זי האט אין גאנצען איהם ווי אב־
געקויפט דערמיט.

ער איז נאכגענאנגען אויף די טרעפ, ווי א הונגעריג אינ־
געל, וואס געהט נאך די מאמע, וועלכע פיהרט איהם פון גאס
אין שטוב ארויף צו געבען עפעס עסען.

אריינפיהרענדיג איהם אין איהר צימער, האט זי גליך
אנגעצונדען די גאז. עהרליך האט זיך באלד דערפיהלט אין א
געהויבענער שטימונג. דאס בעט איז געווען אזוי זויבער און
זארגפעלטיג פארבעט, די גארדין ארויף די פענסטער אזוי גע־
היימניספול אראפגעלאזט און פון גאנצען צימערעל האט גע־
וועהט מיט רוהינקייט, גליק און אינטימיטעט.

— זעצט זיך, עהרליך. איך וועל מאכען טהעע.

איהרע וועדטער האבען אפגעקלונגען אין צימער ווי פון א
וויטען לאנד. אבער עהרליך האט זיך קיין מאל ניט געפיהלט
אזוי דערוואירימט ווי איצטער.

אז די טהעע איז פערטיג געווארען, האט דאס מיידעל אנ־
גענאסען צוויי גלעזער טהעע, איהם אוועקגעשטעלט די ערש־
טע, זיך געזומען די צווייטע, זיך אוועקגעזעצט נעבען איהם
און אריינקוקענדיג איהם מיט א פרוינדליכען שמייכעל, האט
זי געזאגט:

— הייסט עס, גנב, ביז'ן טיהר אונז בענלייטען איז אייך
שוין נמאס געווארען.

— כמעט... האָט ער צוריק געשמייכעלט...

— זייט איהר ניט הונגעריג? — האָט זי זיך פֿלוצים געכאפט — איך קען אייך געבן א פּומער־ברויט...

און אז די צוויי פּומער־ברויטס זיינען פערטיג געוואָרען האָט זי וויעדער געפֿרעגט:

— הייסט עס, אז איהר האָט צו אונז טענות...

— יא... האָט עהרליך ערנסט געענטפֿערט — איהר פֿערשטעהט, עס מוז דאָך נעהמען א כּוח... שטעלט זיך פֿאָר, אז מיין נאנץ לעבען, איך מיין זייט איך בין פֿון א אינגעל א מאן געוואָרען, האָב איך יעדעס מיידעל בעגלייט בלויז ביז'ן טיהר...

— נו, ווער האָט אייך געהייסען זיין א ענגאיסט?... האָט זיך דאָס מיידעל גערויטעלט..

עהרליך האָט ניט פֿערשטאנען...

— וואָס מיינט איהר אן ענגאיסט... פֿונקט קאפֿויר. ענגאיסטקעס זיינען די מיידלעך.

— ניין! — איז דאָס מיידעל ערנסט געוואָרען — איהר זייט דער ענגאיסט!

— ווי אזוי? — האָט עהרליך ניט פֿערשטאנען.

— איך מיין, אז איהר ווילט אימער פֿרעי זיין... איך וועל דאָך ניט גלויבען, אז איהר זייט אזא פֿערדאָרבענער מענש צו וועלען יעדע מיידעל בעגלייטען און אריין נעהן צו איהר נאכהער אין צימער... דאָס וואָלט דאָך געווען שרעקליך. אזא מענשען, וואָלט איך קיין מאָל ניט ערלויבט מיך צו בעגלייטען.

— נאַטירליך... האָט עהרליך געענען זיין מיינונג אויסנעשטאָמעלט...

— איך פֿערשטעה... הייסט עס, אז יענע אלע מיידלעך וואָס איהר האָט בעגלייט בלויז ביז'ן טיהר זיינען געווען סתם בעקאנטע...

— נעווים...

— איהר דארפט דאך פערשטיין, אז איך וואלט אויך ניט געוואגט אייך ארויפצוגעהמען צו מיר, ווען איך וואלט ניט געפיהלט אייער ערנסטע בעציהונג צו מיר...

„זי נעהט צו ווייט" — האט עהרליך זיך אביסעל דערשראקען...

— דער וואס בעגליים דאס מיידעל אין צימער אריין, איז ניט סתם קיין בעקאנטער... ווי מיינט איהר... האט זי וויעדער געפערדיגט.

עהרליך'ן האט בעשלאגען א קאלטער שוויים... ער האט אבער געפיהלט זיך גענוואונגען צו נאכגעבען.

— נעווים... דער איז שוין א נאהענטער מענש...

— אזוינס קען מען ערלויבען בלויז א חתן... האט דאס מיידעל מיט א גליקליכען שמייכעל ארויסגעזאגט איהר ענדגעראנק און האט זיך צוגערוקט נעהענטער צו עהרליך'ן.

עהרליך האט זיך פאר דער דאזיגער נאהענטקייט דערשראקען. אזוי פלוצלונג א חתן וועלען האט ער זיך ניט געריכט... ער האט זיך נעוואלט אברוקען אביסעל און פארבעריטען זיך צום אוועקגעהן. אבער אוים העפליכקייט האט ער זי אננענומען פאר דער אנדר...

זי האט זיין האנד אריינגעכאפט אין איהרע ווארימע הענד, שטארק נעדריקט און נעפליסטערט:

— א, מיין ליעבער עהרליך, איהר זיינט אזא פיינער! איך בין אזוי גליקליך, אזוי גליקליך! אפשר ווילסטו — האט זי פלוצים אננעהויבען אויף דו — אפשר ווילסטו נאך א גלאז טהעע...

און וועהרענדיג צוטומלט פון אונערוואהרטעטען אונגליק, האט ער געענטפערט:

— יא!

קליינע ערצעהלונגען.

1.

דער דיכטיגער גרים.

אננעהויבען שפּיעלען אויף דער ביהנע האָט ער אין דער פּריהער יוגענד זיינער. ער איז געווען פּרעהליף, פּריש און מונטער. אבער זיין טאַלאַנט אלס שוישפּיעלער איז בעשטאַנען אין ראָלען פון אלטע מענשען. פערשטעלען זיך פּאר אן „אל־טען" איז איהם אננעקומען זעהר שווער. אין זיין צימער'ל הינ־טער די קוליסען פלעגט ער נוצען אלערליי פּארבען, אלערליי בערד און אלערליי פּארוקען. ער פלעגט מוזען קומען מיט צוויי שעה פריהער אייהער דאָס שפּיעלען פּאננט זיך אָן, ביז איהם פלעגט געלינגען פערדעקען זיין יוגענד. אָט איז ער שוין, דאכט זיך, פּארטיג — א פּאלקאָמענער זקן. אבער אָט כאפּט ער זיך, אז די צוויי רייהען וויסע ציהן גיבען ארויס זיין יוגענד און ער נעהמט זיך צו די שווארצע פּארב בעשמירען די פּאדערשטע צייהן, עס זאל אויסקוקען, ווי זיי פעהלען איהם.

אריינקוקענדיג אין קליינעם שפּיגעלע, וואָס האָט זיך גע־פונען אין זיין גארדעראָב־צימער'ל און דערזעהענדיג זיך, אלס אן עכטען אלטען, פלעגט ער זיך פיהלען גליקליף און בעפרי־דיגט. איהם האָט, הייסט עס, געלונגען נאכצומאכען די אלט־קייט. אן עכטער ארטיסט.

דאן פלעגט ער זיך פּרואווען דורכנעהן און מאכען פּראָבע מיט דעם גאנג. ער פלעגט די פלייצע אייגבויגען אראָב, די פּיס בעווענגען לאנגזאם און שטעלען קליינע אבגעהאקטע טריט, ווי

יערער טריט מאכען וואלט איהם אנגעקומען מיט גרויס מיה. און אז אויף דאס פלעגט איהם געלינגען, פלעגט ער זיין אין זיבעטען הימעל פאר נליק. ער האט בעזיעגט די יוגענד, וועלכע וואלט איהם געשטערט אין זיין ערפאלג. און ער איז א פאלקס־מענער זקן...

אזוי זיינען די יאהרען געגאנגען און געגאנגען. פערשוואונ־דען אונבעמערקטערהייד אין שפיעלען און אין פארשטעלען זיך. ביז ער האט איינמאל זיך געכאפט, אז דאס גרימירען זיך דארף שוין ביי איהם נעהמען וועניגער צייט. האט ער זיך דער־פאר שטארק דערשראקען און האט אויף צו להכעים דער פער־שוואונדענער יונגענד זיך נאך לענגער גרימירט און אנגעטהאן דעם סאמע גראהען פארוק...

עם זיינען אבער פערנאנגען נאך עטליכע יאהר. זיינע איי־גענע האר זיינען גענוארען גראה וויי דער גראהסטער פארוק. זיין גאנג האט זיך שוין זא־וי־זא גענואקעלט און די שטים האט געקלונגען הייזעריג אהן קיינע אנשטרענגונג.

ער ברויך זיך שוין ניט צו פארשטעלען. ער האט זיך אזוי לאנג פארשטעלט, ביז ער איז אין דער ווירקליכקייט גענוארען א זקן. ער קען קומען פון נאס און גלייך ארויף אויף דער ביהנע צו שפיעלען די ראלע פון אן אלטען...

וועט עס אבער הייסען געשפיעלט?...

2.

דער מענש מיט'ן בלום איז לאך.

די קאר איז געווען אנגעפאקט מיט א גראהער מענגע, וואס זיינען געפאהרען פון דער ארבייט. די וואכינקייט איז געווען אויסגענאסען אויף די פינם'ער, קלייד־ער און גערוהט אין די אויגען. ענג און שווער א טריט צו מאכען. אט איז די קאר שטאהן געבליבען. עס קריכען נאך מענשען. וואו וועלען זיי זיך אהינטהאן? זיי שטופען זיך ווי עס איז דורך מיט די עלענבוי־

געגם אוּן די מענגע ווערט נאָך נראָהער אוּן וואכיגער.

נאָר אט האָט זיך בעמערקט א מענש אוּן אין זיין לאָן האָט געשטעקט א פרישע בלום. די בלום איז נעזיגן רויט אוּן זאפטיג אוּן האָט נאָך ניט ערוואכט פון איהם הלום, נעמיינט, אז זי איז נאָך אויפ'ן שטאם אוּן ניט אויף א לאָן פון א מענשען איז א קאר.

אנפאנגם האָט זי אין קאר קיינעם ניט בעמערקט. באלד אבער האָט אן אנטקעגענדיגער פאסאזשיר דערזעהן דעם מענשען מיט דער בלום אוּן האָט זיך פער'חידוש'ט: ווער קען עס זיין אוּן ווי קומט ער אהער אין קאר.

בים'לעכווייז איז די אויפמערקזאמקייט פון דער נאנצער מענגע אין קאר נעצויגען געוואָרען אויף דעם דאזיגען פאר־שוין. ווער זאל ער זיין — א רויטע פרישע בלום!

צווייי פאסאזשירען האבען זיך צווישען זיך:

— זעהט אויס, א שטיקעל משוגענער...

— איך מיין אויך אזוי...

— פון וואנען קען ער עס פאהרען?...

— פון וואנען נעהט מיר ניט אן. איך בין א בעלן צו וויסען וואוהין?

— ווירקליך. די קאר נעהט אין דער ריכטונג, וואו עס נוּאהנען לויטער ארבייטער.

— אט דאס איז דאָך מיר דער וואונדער — ער זעהט ניט אויס ווי קיין ארבייטער.

אנדערע צווייי האבען נעמאכט אנדערע השערות:

— וואס זאנסטו אויף דעם נפש... ער מוז זיין א בוקי־פער.

— איך מיין — א שרייבער.

— נעה, א שרייבער וועט ניט אנשפיעלען קיין בלום אויף א לאָן....

— אפשר א יוניאָן־פיהרער?

— ניין! ער זעהט אויס צו אַרעם...
— אפשר א סטרייקער...
— א סטרייקער — דאס לעגט זיך אויף'ן זינען. אבער ער זעהט מיר אויס צו פרעהליך...
דער געשפּרעך האָט זיך געפיהרט אין אן אנדער ווינקעל:
— זאל עס ניט זיין אמאל אן אקטיאר...
— ניין, דא ארום איז ערגעץ ניטא קיין טהעאטערס.
— אכשר א קאדעט... מען קען נאר ניט וויסען...
— האַ... א קאדעט... ששש... אויב אזוי, לאמיר רעדען שטילער. א געפעהרליכער מענש! איך מיין אבער, אז ניט... ער זעהט אויס צו זיין א לעמעשקע...
און קיינער פון דער נראָהער מענגע אין קאר האָט ניט געקענט לעזען דאס פראבלעם:
ווער איז ער מיט דער בלום אין לאץ אין א מיטען מיטוואך? פון וואנען פאהרט ער און וואוהין?...

דאס ארעמע פנים.

ער האָט זיך ענדליך ארויפגעארבייט, געוואַרען רייך. זיין ווּאוינונג האָט זיך געפונען אין אן אריסטאקראטישען נעגעבאון די צימערען זיינען געווען מעבלירט אויפ'ן רייכסטען און אריסטאקראטישסטען שטייגער.
אויף די וועגד זיינען געהאנגען די שהנסטע פּארטרעטען, די גרעסטע מיוחסים פון דער וועלט: שרייפטשטעלער, קינסטלער און רעגיערער פון אלערליי צייטען און פון אלערליי לענדער.
ער אליין האָט אויף זיך געארבייט, צו בעקומען אן אויסזעהן פון אן אריסטאקראט. א דאנק זיינע פּהינקייטען נאכצוכאכען, האָט עס איהם געלונגען; דאס פּנים האָט בעקומען א שטרענגען אויסזעהן; דער גאנג א גלייכער, א רוהיגער; די הענד זעלטען בעוועגט אוּן אויב יא — רוהיג מיט א מאָס, זיי צופיעל

ניט אויפנעהויבען אוּן ניט צופיעל ארַאבגעלַאזט.

דאָס ווייב — די מאַדאָם — איהר איז עס נאָך לַייכטער אַננעקומען. עס האָט זיך געדאכט, אז זי שטאָמט פון דורות מילַיאָנערען אוּן יחסנים. די קינדער — שוין געבאָרען אין לוקסוס אוּן רייכקייט, האָבען זיך ניט געדארפט אפילו אָנשטרענגען. זיי האָבען אויסגעוואַקסען ווי רייכע, אריסטאָקראַטישע קינדער ברוכען אויסזעהן: גרויסע אויגען, מאַטע ווייסע געזיכטער אוּן שטאַלַצע שמייכלַעכען אויף די דינע לִיפען.

נאָר דער פאַטער זיינער — ער האָט בערשטערט דעם זוהן דאָס גלִיק אוּן צושטערט איהם די אילִוזיע. וועלַענדיג אָבהיטען דאָס כבוד אָב, האָט ער דעם אָרימען טאַטען אריינגענומען צו זיך אין הויז. פאר וואָס ניט? — אַן אלַטער טאַטע. בפרט נאָר, אז דער טאַטע איז נאָך געזונד אוּן ברויך קיין בעזונדערע אויפמאָסונג ניט האָבען.

אָבער דאָס פּנים — דאָס אָרימע פּנים! ווי אזוי ווישט מען אָב די שפּורען וואָס די אָרימקייט האָט אַרויפגעלַעגט אויפ'ן טאַטעג'ס פּנים. וואָס דער טאַטע זאָל ניט טהאָן — דריקט זיך עס אָב אויפ'ן פּנים אוּן יערער אויסדרוק דערמאָהנט אָן דורות אָרימקייט.

שמייכעלט דער טאַטע, איז דאָס א שמייכעל פון אַן אָרימאַן, וועָן יענער געהט צו א דערפראָהרענער צו א ווארעמען אויוועז... גיט ער א זיפץ, איז דאָס א זיפץ פון איינעם וואָס האָט דריי טעג ניט געגעסען, זאָגט ער א ווינ ביים טיש אוּן צולַאכט זיך. דאכט זיך אז דאָס לַאכען דורות הונגעריגיע אידען... אפשר לִיענט די אָרימקייט אין דער באָרד? ער זאָל אבשערען די באָרד...

— טאַטע, דו מוזט ברענגען דיין באָרד אלס א קרבן פאר מיין נייעם לעבען...

דער טאַטע, א נכנע נאָך פון אמאָליגע יאָהרען, האָט מסכים געווען.

נאר וועה! אהן דער בארד האט ער אויסגעזוכן ווי אן אריימער אפיקורס אין א קליין שטעדטעל.

און מען האט געדולדיג געמוזט ווארטען עטליכע מאנאטען ביז די בארד וועט צוריק אבוואקסען.

האט מען בעשטעלט א כאמעט רעקעל, האט ער אין איהם אויסגעזוכן, ווי א שטערטעלדיגער כלי־זמר.

עס האט ניט געהאלפען אין דער פריה דער זיידענער שלאפראק, וואס דער טאטע פלעגט טראגען. פון זיידענעם שלאפראק האט דעם טאטען'ס פנים אויסגעזוכן דערפרוירען, ווי ער וואלט נאר־זואס ארויס פון קאלט וואסער.

עס האט ניט געהאלפען קיין זייד און קיין סאמעט. פון די טהייערסטע שטאפען האט ארויסגעקוקט פון טאטען דאס אריימע פנים, כאטש טהו זיך עפעס!

פלעגט דער זהן נעהמען אמאל דעם טאטען צו דער אפטער — אפשר וועט העלפען די אריסטאקראטישע אטמאספערע. פלעגט ער האבען צרות, ערשטענס אין דער לאזשע. דער „אשער" האט ניט געוואלט, אז דער דאזיגער מענשעל, מיט'ן אריימען פנים, זאל זיצען אין א לאזשע, און ער פלעגט רעווירדען זיין בילעט... און אז דער „אשער" פלעגט זיך שוין אריבערצייגען, אז דער בילעט איז א ריכטיגער, פלעגט ער אנקוקען דאס אריימע פנים מיט ערשטוינונג און נאכדעם א שמייכעל טהאן...

איז דער טאטע איינמאל ניט געזונד געוואָרען און מען האט געבראכט דעם דאקטאר... דער דאקטאר האט בעטראכט דעם פאציענט און געפרעגט:

— איז דאס פון אייערע הויז־משרתים...

— הם... עס איז דאך מיין טאטע...

— אה... יא... — האט דער דאקטאר זיך פערכאפט, א קוק טהוענדיג אויפ'ן אריימען פנים און זיך פערוואונדערט: ווי קומט דער דאזיגער אהער?

אויף מארגען האָט דער טאטע בעקומען היץ, די באקען האָבען איהם געגליהט און די אויגען זיינען געוואָרען גרויס און פּפענער... דאָס פּנים איז געוואָרען רייכער און אָנגעזעהענער...

דער זוהן האָט זיך דערפרעהט... אבער די שמחה האָט לאנג ניט געדויערט. אין א פּאָר טעג איז די היץ אָבגעפאלען און ארָאָבגעהענדיג פּארנאכט פון בעט און שפּאציערענדיג איבער'ן צימער האָט ער אויסגעזעהן, ווי ער וואָלט געקומען נאָר וואָס פון מרחץ — אזוי אָרים האָט אויסגעזעהן דאָס פּנים.

הייסט עס, אז די קראנקהייט האָט אויך ניט געהאָלפען— עס איז ניטאָ קיין סנולה צום טאטע'ס פּנים.

ערשט, אז דער טאטע איז אין עטליכע יאָהר ווידער קראנק געוואָרען און איז שוין פון דיעזער קראנקהייט נעשטאָרבען — האָט דער זוהן דערזעהן דעם טאטען אין אן אנדער ליכט... דער טויט האָט דוקא דעם טאטען נעפּאסט. פון'ם ארון האָט דאָס פּנים ארויסגעקוקט רייך און זעהר גרויסארטיג... אז מען האָט דעם ארון ענדליך פּערהאָקט און איהם ארויסגעטראָגען אויפ'ן וואָגען מיט די צווייי שוואַרץ־פּערפּוצטע פערד, האָט די פּראָצעסיאָן אויסגעזעהן אייניג פון די רייכסטע און די וואָס האָבען דעם נעשטאָרבענעם ביים לעבען ניט גענקענט, האָבען זיך פּארגעשטעלט אין ארון דעם שעהנסטען מאן...

מיידעלשער שפּאס.

זי האָט קיין שלעכטס ניט געמיינט. העניע איז אַן עהר־ליכע אנשטענדיגע מיידעל. אָבער דורכשפּאַצירענדיג אויף בראָד־ווי אוּן בענגענענדיג זיך מיט די רייך אוּן שרייענד־געקלי־דעטע מיידלעך, וואָס געהען מיט פּערריסענע קעפּ אוּן מיט קלייַנע טריט, ווי זייערע פּים וואָלטען געפּענטעט געווען, וואָס דאָס האָט זיי צוגענעבען א געוויסען פּארשיטען חן, — דורכ־שפּאַציערענדיג אויף בראָדווי אין די אַרבייטסלאָזע שעהנע טעג פּון אמעריקאַנער הערבסט — האָט העניע'ן דורכגעבליצט א געדאַנק, אז אפּשר...

מעהר ווי דעם אפּשר האָט זי אפּילו אין דעם געדאַנק נישט צוגעלאָזט, נאָר דער „אפּשר" אליין האָט שוין איהר ענוג דער־שראָקען אוּן בעלעריגט. פּארבייגעהענדיג א „סטאָר" מיט א גרויסער שוי־פענסטער האָט זי בעמערקט אין דעם גלאָז, ווי איהר געזיכט ברענט פּאר חרפּה. דאָס האָט זי זיך פּערשעהמט פּאר זיך אליין.

אוּן זי מעג זיך שעהמען! האָט זי זיך אליין געשטראָפּט. אבער זי האָט צוריק זיך פּערטיידיגט פּון זיך אליין, אז דאָס קומט אלץ פּון דער ארבייטסלאָזיגקייט. זי האָט זיך דערמאָהנט, וואָס זי האָט ערגיץ געלעזען, אז נייַנציג פּראָצענט פּון די דאָזיגע מיידלעך זיינען נעקומען דערצו פּון אָרימקייט. דעמאָלט האָט זי עס ניט געגלויבט, זי האָט איהרער א חבר'טע איינגע'טענה'ט, אז ווי אָרים מען זאָל ניט זיין קען מען דאָך נישט פּערקויפען די ליעבע פּאר געלד.

אָבער שפּאַציערענדיג אויף בראָדווי נאָך דעם מאָגערען דינער, וואָס זי האָט געהאט פּאר עטליכע סענט געגעסען, האָט

זי דערפיהלט, אז עס וואלט איהר זעהר שווער געווען בייצו־שטעהן דעם נסיון, וועז עס קומט צו איהר א יונגער מאן אוז לענט איהר פאר אריינגעהן מיט איהם אט אין דעם דאזיגען רייכען רעסטאראן פון וואנען עס טראגען זיך ארוים אויף דער גאס די פרעהליכע קלאנגען פון ארקעסטער אוז די ריחות פון די שפייזן...

נאטירליך. זי וואלט בלויז געטריבען שפאס, זי וואלט איהם אויסגענארט! זי וואלט בלויז געמאכט אן אנשטעל, אז זי איז אזא מין מיידעל. זי וואלט געלאכט הויך אויפ'ן קול, זי וואלט אפילו א ביסעל ווייז געטרונקען, אבער טאקי ניט מעהר ווי א ביסעל; קוים וואלט זי דערפיהלט, אז זי הויבט אן פערליערען איהר שכל, וואלט זי זיך אויפגעהויבען אוז זיך אבגעזעגענט, אדער בעסער — אין גאנצען אהן א „גוד־באי" אנטלאפען אוז זאל ער זי זוכען! טאמער וואלט ער איהר וועלען פערהאלטען, וואלט זי זיך אנפאנגם צולאכט אוז נאכדעם געענטפערט מיט ווירדע אוז שטאלץ:

— מיסטער! איהר האט נישט געטראפען דעם ארט!

ביי דעם דאזיגען געדאנק האט זי געשמייכעלט. זי האט אבער באלד געכאפט זיך, אז פארבייגעהענדע קוקען זי מאדנע אן. אוז זי האט גלייך אנגענומען אן ערנסטען אויסדרוק.

אבער ווי אזוי די דאזיגע מיידלאך געהען קאטיש! — פאלט איהר וויעדער אייז. — זי וואלט קיינמאל ניט נעקענט אזוי נעהן.

אוז אפשר וואלט זי אויך געקענט... עס איז כדאי צו פרו־בירען.

זי לאזט זיך נעהן מיט די נעוויסע קלייגע טריט, דעם קאפ אין דער הויך אויפגעהויבען אוז דאס נעזיכט שטעלט זי אן מיט א טראציגער מינע.

יע, זי קען!

זי וועלט אליין נתפעל פון איהר פעהיגקייט נאכצומאכען די דאזיגע מיידלאך. וועז איהר קלייד וואלט געווען עפעס מעהר שרייענדיג, וואלט שוין גאר גוט געווען.

— עס איז אייגענטליך אזוי לייכט! — בעשליסט זי און פרעהט זיך און שרעקט זיך, וואס די דאזיגע זאך, וועלכע האט זיך איהר אלע מאל פארגעשטעלט פאר א ווייטע רעטזעלהאפטע אונמעגליכקייט איז פלוצים אזוי נאהענט און אזוי קלאר געווא־רען.

— אויב אזוי איז דאך דאס טאקי געפעהרליך! — דער־שרעקט זיך העניע און ווילל שוין לאזען זיך צום קאר, פאהרען א היים און ראטעווען זיך, קוים עס איז נאך דא צייט...

אבער א געהיימער וואונש צו עפּים ווייטעם און נישט אויסגעפרואוועט פערהאלט זי. וואס יאגט זי זיך, אייגענטליך? איצט איז אויך בראדווויי אזוי אינטערעסאנט, די גרויסע „סטארס", קאפע־הייזער און קאבארעטען וועלען בעלויכטען פון אינוועניג און פון דרויסען מיט העלע, טאנצענדיגע עלעק־טרישע פייערען. מענשען, ווי אנגעקומענע פון ווייטע גליקלי־כע לענדער נעהען אום הין און צוריק און זייערע אויגען ברענען מיט לוסט, בענגהער און לעבענס־פרייד.

העניע פערגעסט א ווילע וואר זי איז און איהר דאכט זיך, אז זי געהערט צו די אלע פרעהליכע און גליקליכע.

אט קוקט זי אייגער אן. אנפאנגס פערשעהמט זי זיך, אבער באלד כאפט זי זיך, אז עס איז דאך בלויז א שפאס און וועז א צווייטער קוקט זי שוין אן, שמייכעלט זי, אבער זי טראגט זיך שנעל אוועק... עס איז דאך בלויז א שפאס...

אבער באלד איז זי מיער געווארען, אט דא ניט ווייט איז דער קלייגער סקווער, זי וועט זיך בלויז א ווילע צוזעצען און אברוהען.

זי האט זיך פערקירעווט צום סקווער, האט זיך אוועק־נעזעצט אויף א באנק און געווארט.

באלד האט זיך נעבען איהר אוועקגעזעצט א רייך־נעקלייד־טער יונגער מאן, א ספארט, אן עכטער אמעריקאנער. איהר ברוסט האט זיך נעהויבען פאר אויפרעגונג און ערווארטונג. זי פיהלט זיינע בליקען, ער וועט זיכער אנהויבען. ער וועט פאר־לעגען... זי וועט שפיעלען די ראליע פון „אזא" מין מיידעל, עס וועט זיין אן אינטערעסאנטע „שפיעל".

און טאמער לאדט ער זי איין אויף א סאפער — זאל זי נעהן צי ניט?

און ענדליך בעשליסט זי, אז יא... אודאי.. אז שפיעלען איז שפיעלען... און פארוואס זאל זי איהם ניט אויסנארען?

זי דערפיהלט א האס צו איהם, צו דעם רייכען צופריעדע־נעם יונגען מאן, וועלכען עס פעהלט ניט מעהר ווי איהר יונ־גער, שעהנער קערפער, ווען דער שאפ האט נאך נישט בע־ווייזען צו פערצעהרען אין גאנצען. איהרע באקען זיינען נאך ראזעווע. איהר בלאהע אויגען זיינען נאך פול מיט גלאנץ און די בריסט פול און בעוועגענד, ווי פרוכט אויף א יונגען בוים... די עטליכע ארבייטסלאזע וואכען, אבגעלעבט אין מאנגל און נויט, האבען נאך נישט געווירקט אויף איהר שעהנקייט. די יוגענד האט עס מוטהיג אויסגעהאלטען.

דער יונגערמאן האט אויף איהר געקוקט מיט בעהאלטענע בליקען. עס איז געווען קענטיג, אז ער קען זיך נישט בעשליסען. זי האט איהם אנגעקוקט טראציג פרעך און שעלמיש א שמיי־כעל געטהאן. דאס האט געווירקט! דער יונגער מאן האט זיך צו איהר געווענדעט מיט א פרעכער אבער אין אן איידעלער פארם ארויסגעזאגטער פראגע.

זי איז געבליבען פערווירט און האט פאר פערווירונג די פראגע נישט בענומען. איין ווארט בלויז האט זי אויפגעכאפט און עם האט איהר אויפגעשוידערט:

— ווי אזוי וואנט ער עס: האטעל! פע! ער איז א נע־מיינער מענש!...

אבער באלד האט זי זיך בעהערשט און בעשלאסען ניט ארויסגעבען זיך פאר אן עהרליכע. עס איז דאך אזוי נייגעריג און אינטערעסאנט.

און זי האט מיט א שמייכעלע געענטפערט:

— ניין. אין האטעל וויל זי היינט ניט.... א צווייטען מאל מיט'ן גרעסטען פערגעניגען. איבריגענס וואוינט זי אליין אין א האטעל... היינט אבער וואלט זי געוואלט געהן אין א רייבען פרעהליכען פלאטץ און אויב ער איז אזוי פריינדליך זאל ער זי נעהמען...

— וואוהין? איז דער יונגער מאן נרייט געווען.

— צו מארטענס! — האט זי אויסגערופען.

דער יונגער מאן האט זיך פערוואונדערט:

— אין אזא רייכען פלאץ!

און ער האט מיט א שמייכעל אנגעקוקט איהרע קליידער. העניע האט בענרייפען, אז זי האט אביסעל איבערגעכאפט די מאס. זי איז טאקי נאר נישט נענייט אין אזוינע זאכען. ווי קומט זי צו מארטענס. באשר דער שאפ, וואו זי האט אמאל נעארבייט איז אין יענעם נעגענד, וויים זי פון דעם פלאץ. די מיידלאך פון שאפ פלענען זיך אנדערצוהעלפען נאנצע לענענדעם— קומט זי און שיסט אויס: מארטענס!

אבער ארויסגעזאגט און פערפאלען.

— איך נעה בלויז צו מארטענס...

און א וואנדערטהוענדיג אויפ'ן יונגען מאן א פערעכטליכען בליק האט זי זיך אויפגעהויבען און מיט א שטאלץ פון אייגע וואס וויים איהר ווירדע האט זי זיך נעלאזט בעהן, מיט קלייגע אבער שנעלע טריט.

אריינגעהענדיג אבער אין א שטילע סטריט, וואו עס זיינען נעשטאנען הויכע און כמורנע שפאער מיט בלינדע אויסגעלאשענע פענסטער, האבען איהרע טריט זיך נענומען וואקלען. אין איין שאפ האט זי מיט א יאהר צורוק נעארבייט, עס

איז דעמאָלט געווען שטאַרק ביזי און מען האָט געארבייט „אוועראַוויים"...

— א גוטע צייט געווען! — האָט זי געטראכט און זיך פערבענקט נאָך יענעם גליקליכען סיזאָן...

ענדליך האָט העניע געפונען ארבייט. עס איז געווען א שווערע ארבייט. דער דעזיינער, א מענש מיט א ווילדער פאנטאזיע, האָט אויסגעטראכט א נייעם פאסאָן מאנטל. העניע האָט געהאט פיעל אויסצושטעהן ביז זי האָט געקאָנט זיך צוגעוואהנען צו דער נייער פאָרם. זי האָט זיך אבער נישט בעקלאָגט. אין גענעראל, נאָך עטליכע וואכען ארבייטסלאָזיגקייט האָט זי איצט די ארבייט ליעב געקראָנען.

ארבייטענדיג פלענט איהר אפט אריפקומען אויפ'ן גערענק יענער עפיזאָד מיט'ן יונגען מאן און איהר פארשלאג: צו מארטענס! דערמאָהנענדיג זיך עס פלענט זי זיך קוים איינהאלטען זי זאָל זיך ניט צולאכען.

אט ווי אזוי אן ארבייטער מיידעל קען זיך אמאָל אויסרעדען א נארישקייט!

— עס איז נאָך א גליק — האָט זי זיך געטרייסט, — וואָס דער יונגער מאן איז א ווילד־פרעמדער, ער ווייסט ניט ווער זי איז און קיינמאָל וועט זי איהם שוין ניט בענגענען. ווען ניט וואלט זי זיך ניט געקענט ווייזען פאר דער וועלט!

— צו מארטענס!

ווי אזוי איז איהר איינגעפאלען אזא דומהייט!

אבער אין פערלויף פון א פאר מאנאטען שווערע ארבייט האָט זי אן יענעם זאנדערבארען און קאמישען פארפאל אין נאנצען פערגעסען.

דער דאזיגער שאף איז געווען אזוי ווייט פון מאטערנעם! דער אייניגער נאָהענטער רעסטאָראנט וואָס איז נע־

שטאנען בשכנות מיט'ן שאפ איז געווען אזוי ארים אזן קלוין אזן בילוג.

אבער אויך אין דעם רעסטאראן פלעגט זי ניט אריינגעהן. העניע האט אנגעהויבען לעבען שפארזאם אזן פלעגט ברענגען אין שאפ א לאנטש פזן דער הויס.

שטעהענדיג אזוי פערטיעפט אין דער ארבייט האט אייניקאל העניע דערפיהלט, ווי עמיצער דרינגט איהר דורך מיט די בליקען. זי האט אויפגעהויבען דעם קאפ אזן האט דערזעהן פזן פארענט פזן שאפ שטעהן דעם באס מיט עפעס א סיילסמאן אזן שמועסען וועגען ביזנעס.

— אזעלכע פרעבע סיילסלייט! — האט זי אין געדאנק פראטעסטירט.

אבער דא האט העניע בעמערקט, אז זיין קוקען אויף איהר איז גאר פזן אנדער ארט. עפעס קנייטשט ער צופיעל דעם שטערען, אזן אט האט ער זיך ווי דערמאהנט, א שמייכעל געטהאן צו איהר אזן ווי צוגעוואונקען.

העניע האט זיך שטארק בעלייגנט. ווי וואגט ער עס? אבער באלד איז צו דער בעלייגונג צוגעקומען א געפיהל פזן פערוואונדערונג געמישט מיט שרעק:

— ווער איז ער?

זי האט איהם נאך אמאל אנגעקוקט אזן דאס שטיקעל שטאף, וואס זי האט געהאלטען אין האנד איז ביי איהר ארוים־געפאלען.

— העניע, וואס איז מיט אייך, וואס זייט איהר אזוי בלאס געווארען? — האט איהר געפרעגט דאס מיידעל וואס האט געארבייט ביי איהר זייט.

זי האט צושראקען געשמייבעלט אזן געענטפערט:

— גאר נישט... עפים דער קאפ...

זי האט מורא געהאט אויפצוהויבען די אויגען א צוויי־

טען מאל. אבער זי האט זיך ניט געקענט בעהערשען און האט פֿארט אויפֿגעהויבען די אויגען.

איהר שרעק איז נאך גרעסער געוואָרען. דער סיילִיסמאן איז שוין געשטאַנען ניט נאָר מיט'ן באַם. די באַסעווע א יונג וויבעל מיט שווארצע, רוהיגע אויגען, מיט בריליאַנטענע אויערינגלעך און מיט שווערע רינגלעך אויף די פינגער, איז געשטאַנען ניט וויט פון איהם און נעבען איהר די פֿאַרלַיידי און אלע אינאיינעם האבען געקוקט אויף העניען, געקוקט און געשושקעט זיך... דער באַם מיט'ן יונגען מאן האבען מיט דייטלִיכער אַנצוהערענישען געשמייכעלט.

דאָס איז יענער יונגער מאן! איז שוין העניע זיכער געוואָרען און די ארבייט איז איהר געפאלען פון די הענד.

זי האט אלע וויילע געגומען קוקען צום זייגער, וועז וועט מען שוין קענען אוועקגעהן. עס איז דאך אזוי מאדנע שרעקליך. ווי אזוי האט עס געקענט פאסירען? איז ער נאָר א סיילִיסמאן און האט דוקא ביזנעס מיט איהר באַם. ווי די וועלט איז געקניפט און געבונדען... זי קען עס גאָר ניט בעגרייפען.

און וואָס קוקט אזוי אויף איהר די פֿאַרלַיידי, די צנועה. עפּים וויים זי פון איהר גאָר ניט קיין שעהנע זאכען, פון דער דאזיגער פֿאַרלַיידי... וואָס־וועט זי אלע וויילע פערבּיי און שטעכט איהר דורך מיט די בליקען און שמייכעלט אזוי בייז.

אבער אויף די מיידלאך אין שאפ, אלע קוקען אויף איהר, שושקען זיך און שמייכלען. שפעטער א וויילע איז נאך די לאנע ערגער געוואָרען. איהר אייגציגע חבר'טע, וועלכע אר־בייט נעבען איהר די נאנצע צייט, און וועלכע זי קען נאך פון די פריהערדיגע שעפּער, איז צוגענאנגען צו דער פֿאַרלַיידי און נפּעם געפּאדערט.

און באלד איז שוין די חבר'טע געשטאַנען און געארבייט אין אן אנדער זייט. עס הייסט, איהר האט ניט געפּאסט צו שטעהן נאהענט נעבען איהר, נעבען העניען...

— אזא אידיאטקע!

און העניע האט זיך דערמאהנט, אז די דאזיגע מיידעל געהט אין ניכטן חתונה האבען מיט א יונגען מאן, וועלכען זי האט גאר ניט ליעב. זי האט עם איהר אליין דערצעהלט.

— ווי אזוי־זשע געהסטו חתונה האבען מיט אזא? — האט איהר העניע דעמאלט געפרעגט.

— ווייל ער איז א פערדיענער! — האט די חבר'טע קורץ און צינייש געענטפערט.

העניע האט איהר דעמאלט, נעדענקט זי, גוט אויסגעמוסר'ט: עס איז ניט שהן! זעהר ניט שהן, זי, העניע, וואלט עס קיינמאל נישט געטהאן. אבער דאך, אז יענע האט זיך צעווייגט, אז זי קען שוין מעהר ניט ארבייטען אין די שעפער, האט זי איהר גלייך מוחל געווען און זי האט איהר אפילו געגעבען האפנונג, אז שפעטער וועט זי איהם זיכער ליעב קריגען.

און איצט בעדאנקט זי איהר אזוי. זי, העניע, האט דאך קיין שום שלעכטעם ניט געמיינט. זי האט בלויז פאר פערצווייפלונג געטריבען א שפאס. זי האט דאך בלויז חוזק געמאכט פון א רייכען יונגען מאן. זי וואלט זיך קיינמאל נישט פערקויפט צוליעב גלד, אדער אפילו צוליעב פערגעניגען.

העניע האט עם נעוואלט ערקלערען, גוט מאכען, אבער אנסקוקענדיג אלעמענס פנים'ער האט זי געפיהלט אז קיין ערקלערונגען וועלען ניט העלפען.

ענדליך איז די ארבייט נעוואָרען געענדיגט. העניע האט זיך גלאזט די ערשטע צום עלעווייטאר. זי האט אלעמען גענוואלט אויסמיידען.

אבער ביים פינפטען פלאר איז אריין דער זעלבער יונגער מאן.

העניע האט זיך דערפיהלט ווי אין א פאסטקע. זי האט נעוואלט שפרינגען, לויפען, ברעכען די קייטען פון עלעווייטאר

אבער דער עלעווייטאר־מאן איז דוקא נעווען קאלטבלוטיג און רוהיג און האט נערודערט לאנגזאם ווי שטענדיג. זי האט בע־מערקט ווי דער סייליסמאן קוקט זי אן רוהיג, נעלאסען און שמייכעלט...

איהר נאנצעם בלוט האט זיך ווי אנגעצונדען. זי האט זיך ניט נעקענט בעהערשען. וואס איז ער נעקומען דער דאזי־נער מענש און האט זי דא פערשווארצט? זי איז אן ארימע אונשולדינע ארבייטער־מיידעל. זי מוז עפעס טהאן. זי מוז זיך ריינוואשען.

און זייענדיג שוין אויף דרויסען און בעמערקענדיג דעם סייליסמאנס פרעבען בליק און שמייכעל האט זי אויסגעשריען:

— וואס קוקט איהר אויף מיר אזוי, איהר מאוס'ער מענש!

דער סייליסמאן האט זיך גראב צולאכט און נאכגעהענדיג האט ער איהר נעפליסטערט:

—איהר זייט א שעהן מיידעל, איהר נעפעהלט מיר, לא־מיר זיך זעהן הייגט אבענד, א זייגער ניין... אויפ'ן זעלבען פלאץ וואו דאז, קומט! איך וועל ווארטען!

און פערנייגענדיג זיך ווי א דושענטעלמען איז ער פער־שוואונדען.

זי האט איהם נעוואלט נאכלויפען, ערקלערען דעם דא־זיגען מאוס'ען מענשען, אז ער איז זיך טועה, אז זי איז אן עהרליך מיידעל, ער זעהט דאך, אז זי ארבייט שווער. דעמאלם האט זי קיין ארבייט ניט נעהאט איז איהר דורכגעפאלויגען א נעדאנק... א שפאס.

איהר אויפרעגונג איז נעוואקסען און דעם נאנצען וועג האט זי נעמאכט פלענער ווי אזוי עם איהם צו ערקלעהרען. זי מוז איהם נעפינען און ער מוז איהר ראטעווען פון שאנד!

זי איז נעקומען א היים, אריין אין איהר קלייגעם צי־מערל, וועלכעם איז נעווען ניט אויפגערוימט נאך פון דע־

פריה, עס האט איהר אנגענומען א שרעק און עקעל פאר אוא לעבען.

זי האט זיך געזומען אויפרוימען, אבער פאר אויפרעגונג איז איהר אלץ געפאלען פון די הענד. און וואס האט ער פון איהר געוואלט דער דאזיגער פרעמדער, אונבעקאנטער מאום'ער מענש!

ווער איז ער?

און זי בעשלוסט, אז ניין א זייגער געהט זי אהין. ער וועט דארט זיכער זיין. זי וויים עס, זי פיהלט עס, זי וועט פון איהם מאכען א בארג אש... ער האט ניט געהאט קיין רעכט צו פערשווארצען איהר די אויגען. זי קען דאך מארגען נישט געהן איז שאפ. איז וואס וועט פון איהר ווערען?... איינע אליין אין דער פרעמד, אהן פרייגד און אהן א גואל...

און זי האט מיט דער גרעסטער אונגעדולד געווארט אויף האלב נייון...

וויל א האלבע שעה וועט געדויערען אהין דער וועג...

די נעשיכטע פון צוויי קאסטעס.

ענדליך איז די צוויי חבר'טעס און לאנדסמיידלעך ראזע און בערטע, נעלונגען נאך א לאנגער צייט ארבייטסלאזינקייט צו נעפינען ארבייט אין שאפ. בעקומענדיג די ערשטע „פיידע" זיינען זיי נעווען אזוי גליקליך, אז זיי האבען נעהענדיג פון שאפ. אלע וויילע די נעלד ארויסגענומען, נעצעהלט זיי און אמוזירט זיך מיט זיי, ווי מיט אלטע אבער שוין לאנג ניט נעזעהענע פרוינד...

אבער אין מיטען דער שמחה איז ראזע, וואס איז נעווען עלטער פאר בערטע'ן מיט א יאהר, פלוצים ערנסט נעווארען. האט אויפגעהערט מיט דעם נעלד צו שפיעלען זיך און האט זיך נעהענדיג אנגערופען צו בערטע'ן:

— ווי וועט מען זיך איצט אן עצה געבען מיט די חובות?

בערטע איז אויך ערנסט נעווארען. אבער אזוי ווי זי איז נעווען איינגער און שטיפערישער האט זי זיך באלד צולאכט און נעענטפערט:

— מיר וועלען מעלדען באנקראט ווי די באנקירען!

ראזע האט נעשמייכעלט און זיך אנגערופען:

— די מיסטעס וועט דיר ארויסווארפען.

— אך די מיסטעס! די מיסטעס! — האט בערטע חוזק נעמאכט — מיר וועלען זיך ביי נאכט ארויס'גנב'נען!

אזוי שמועסענדיג זיינען זיי צוגעקומען צו א סטיישענרי. דורכ'ן שוי־פענסטער האבען ארויסגעקוקט פערשיעדענע שפיעלצייג און חפצים.

זיי האבען זיך נעשטעלט ביים פענסטער און האבען נעמען בעטראכטען.

באלד איז ראזעם בליק געפאלען אויף א קליין קאסעלע, וואס האט געהאט דעם אויפשריפט: סייפינג־באנק, פריוו איין דאלאר.

— זעהסט בערטע, דאס קאסעלע, דא זאמלט מען געלד... וויסט, אז מיר האבען געדארפט אזוינע קאסעלעך צו קויפען.

בערטע איז פון דעם קאסעלע גאר ענטציקט געווארען. זי האט גלייך מסכים געווען און געשלעפט ראזע'ן אין סטאר.

דער סטאר־קיפער, א איד אין די מיטלע יאהרען, מיט א גוטען פאטערליכען אויסדריק אויף פנים, האט דערזעהענדיג די צווויי מיידלעך זיך אויפגעשטעלט און געקוקט אויף די קענדי. לויט זייער פרעהליכער שטימונג, וואס האט זיך אבגעשפיגעלט אויף זייערע פנים'ער, האט זיך איהם נעדאכט, אז דאס זיינען קענדי־קויפערינס.

ראזע אבער האט איהם גלייך נעמאכט ענדערען זיין מיינונג. מיט א פראקטישקייט אין טאן, האט זי זיך נעוועגדעט:

— איך האב נעוואלט איהר זאלט מיר נעבען א קאסעלע.

— און מיר אויך! — האט בערטע ווי קינדיש נאכגעפלאפלט.

דער סטאר־קיפער איז נאר אן אנדערער געווארען. זיין גוטער פנים האט זיך בעדעקט מיט א נעריכטער צופריעדענקייט, זיינע אויגען האבען איהם נעגומען לויכטען און ער האט ריי־בענדיג די הענד אויסגערופען:

— אט אזוי! אט אזוי! שען! שען! שפארען גלאלד איז א וויכטיגע זאך! אזוינע מיידלעך גלייך איך! וואס דען? פארשפענדען דאס געלד אויף נארישקייט! מען שפארט אב א צוואנציג דאלאר קומט עס צוניץ! אי קינדערלאך, קומט עס צוניץ...

און וואהרענדיג אויף די צווויי חבר'טעס א פרייגדליכען און כמעט א דאנקבארען בליק איז ער צוגענאנגען צו א פאלי־צע, ארבענעמען צווויי קאסעלעך און זיי אוועקגעשטעלט פאר די מיידלעך.

ראזע און בערטע האבען זיך בעטראכט פון אלע זייטען.

און דער קרעמער האָט זיי דערווייל נעהאלטען א לעקציע, ווי אזוי מען זאמעלט:

— למשל, איהר ווילט אין אבענד נעהן מוזיינג־פיק־טשורס, זיינט איהר זיך מישב, ווען ווערט איהר נעהן ספּענ־דען אויף נאַרישקייט צעהן סענט, בעסער — איז ער אריינגע־פאלען אין א טאַן פון א פאַלקסטימליכען פּאָפּוליאַריזאַטאָר — בעסער ווערט איהר דעם דיים אריינווארפען אָט דאָ אויבען אין שפּעלטעלע... איהר פערשטעהט?... ווייסט איהר, אז איהר האָט צעהן סענט בעהאלטען, בעקומען צוריק קענט איהר שוין ניט... אזוי ווי אין א קבר... אבער שרעקט זיך ניט קינדערלעך... נע־שטאַרבען זיינען זיי ניט, נלייך נאָכ'ן קלונג בעווייזט זיך, אָט דא, איהר זעהט, אן אויפשריפט צעהן. ווארפט איהר אויף מאַרנען אריין וויעדער צעהן סענט, פאלט עס ווידער אריין ווי אין א קבר... פערפאלען. בעקומען צוריק קענט איהר עס ניט... אבער דאָס קעסטעלע ווייזט אייך שוין 20. עס הייסט איהר האָט שוין צוואנציג סענט... און אז איהר ווערט אזוי ווארפען און ווארפען א צווייי הונדערט דיימס — ווילען זיי אלע, די אלע דיימס אויפשטעהן תחית המתים. דאָס קאסטלע הויבט אן פרעהליך קלינגען און עפענט זיך אויף און זיי פלי־הען אלע ארויס...

— נאנצע צווייי הונדערט דיימס! — האָט זי בערטע קינדיש נע'חדוש'ט!

— קיין איינע ווערט ניט פעהלען! — האָט דער סטאַר־קיפער פערזיכערט.

און די צווייי מיידלעך האָבען נעקויפט די צווייי קאסטלעך און מיט ראָזעווע פאנטאזיעס וועגען א רייכער צוקונפט זיינען זיי ארויס פון סטאַר, האלטענדיג יעדערע איהר קאסטלע פעסט אונטער'ן ארים!...

אין פערלויף פון צווייי וואָכען האָט זיך ביי ראָזען אין

קאסעלע אנגעוואמעלט 60 סענט. ביי בערטע'ן אבער איז אן קאסעלע נעווען בלויז 40 סענט.

בערטע האט אבער נעהאפט, אז איהר קאסעלע וועט דאך זעם שפעטער אריבעריאגען. זי וועט בלויז א פאר טעג ניט געהן אין מואווינג־פיקטשורס, אדער זי וועט ניט עסען עטליכע טעג קיין בייקט־עפעל מיט קרים ביי טשיילדס, און טאקע וואס דארף זי די בייקט־עפעל? און אפשר די בייקט־עפעל וועט זי יא עסען, אבער די קרים... די קרים איז איננאנצען איבעריג...

און ווער וויים, צו וואלט בערטע'ס קאסעלע ענדליך טאקע ניט איבערגעיאגט ראזעס, וועו פלוצים (אלץ טרעפט די דאזיגע צווויי מיידלעך פלוצים!) וואלט דער באס פון שאפ ניט געמאלדען, אז עס איז ניטא מעהר קיין ארבייט.

און די צווויי מיידלעך האבען דעם געדאנק וועגען אנזאמלען צו צוואנציג דאלאר געמוזט אויפגעבען אויף אן אונבעשטימטער צייט.

טריבע און פערשעמטע זיינען די צווויי קאסעלעך געשטאנען אויפ'ן קאסטען און די ביידע אויפשריפטען 40 און 60 האבען אויסגעזעהן ווי א קורצער נוסח אויף ארימע קברים...

און איינמאל זיצענדיג אזוי אין רומקע אהן א סענט געלד האט בערטע אנגעקוקט די צווויי קאסעלעך און זיך צולאכט...

— וואס עפעס אין מיטען דערינען? — האט ראזע, וועלכע איז פאר דער לעצטער צייט נערוועז געווארען, מיט כעס געפרעגט.

— איך האב מיך דערמאהנט אן דעם סטאר־קיפער, ווי אזוי ער האט אונז דערקלערט, ווי אלע די דיימס וועלען אויפשטעהן תחית המתים... חי—חי—חי!

זי האט זיך געוואלפען פאר געלעכטער...

ראזע האט זיך ענדליך אויך צולאכט, געקוקט אויף די קאסעלעך און פעסימיסטיש געברומט:

— איך גלויב שוין ניט אין תחית המתים!

אבער בערטע, וועלכע איז געווען אינגער און דערפאר אפֿטימיסטישער האָט זיך אויפגעשטעלט, צוגענאננען צו ראָזעס קאסעלע מיט'ן שטאלצען אויפשריפט 60 און געזאגט לאכענדיג, אבער נענוג ערנסט:

— צו וואס דארפען מיר צוויי קברים'לעך?... לאמיר איין קבר'ל עפענען און זיך זיך מיט די ליעבע מתים'לעך...

ראָזע האָט ניט פערשטאנען, האָט פערוואונדערט אננעקוקט בערטען און געפרעגט:

— ווי אזוי?... עס מוז זיך דאָך אנזאמלען צוואנציג דאָלער...

— ווייס איך וואס... האָט בערטע ג'חוזק'ט... ציואנציג דאלאר איז גאר אויך דער וועלט ניטא... איך מיין, אז מען דארף זהען ארויסבעקומען די זעכציג סענט און גהען עסען סאפער...

— ווי אזוי אבער? — האָט ראָזע געפרעגט און אין האַרצען שוין מודה געווען, אז א גוטע זאך וואלט דאָס געווען.

— מיר וועלען דיין קאסעלע צוברעכען... האָט בערטע קאלט געמאלדען...

— ביזט משוגע?...

— ניין! איך בין הונגעריג... האָט בערטע זיך געווי־צעלט...

— נו, נו... האָט ראָזע מסכים געווען... אדרבא וויין א קונץ...

— איך וואלט איצט געקענט אפילו אמת'ע קאסעס ברע־כען!... האָט בערטע בייז געריעדט.

און האָט זיך גענומען צו דער זעכציג סענטיגער קאסעלע מיט אלערליי געצייגען, וואס האָבען זיך געפונען אין צימעריל: מיט'ן מעסער, שערעלע און זאנאר מיט א ניקעלנער לעפעל...

דאָס קאסעלע האָט זיך ניט געלאזט... זי האָט איהרע זעקס קרבנות, די זעקס דיימס ניט געוואלט בשום אופן ארויסגעבען...

אבער בערטע איז אויך אן אמת בייז געווארען און האט געברומט:

— א, איך וועל אייך בעקומען!...

און האט געגומען קלאפען און ברעכען אויף וואס די וועלט שטעהט. אין צימער איז פארגעקומען א קאמפף אויף טוידט און לעבען...

די מיסעס איז ענדליך אריינגעלאפען.

— וואס ברעכט איהר דארטען...

בערטע האט אבגעלאזט איהר קרבן, איז אבגעשפרונגען און געעגטפערט צוטומעלט:

— איך פערריכט מיין „טראנק"...

די מיסעס האט געדריקט מיט די פלייטשעס און איז ארויס...

בערטע איז בייזער געווארען. זי האט די קאסעלע ערי־סען פון אלע זייטען. ענדליך איז די קאסעלע געווארען רויט אין בלוט...

— זעה רו האסט די פינגער צושניטען — איז ראזע צוגעלאפען...

— עס שאדט נישט... האט בערטע זיך ניט אונטערגע־געבען... דאס איז בלוטיג גענוג...

ראזע איז געריהרט געווארען, האט זיך געווישט די אוי־גען, אבער וועלענדיג צוגעבען מוט איהר גוטער און ליעבער חבר'טע האט זי זיך צולאכט, און איז איהר געקומען צו הילף.

דאס קאסעלע איז צוריסען געווארען אויף צוויי.

פאר די צוויי חבר'טעס האט זיך ענטפלעקט א פער־כשופ'טע וועלט. אינוועניג איז געווען עפעס א מאדנע רעדעל אויסגערעהט מיט פאפירענע ציפער און צוויישען דעם רעדעל האט זיך גערודעלט זילבערנע דיימס....

זיי האבען די דיימס ארויסגענראבעלט מיט די פינגער

איינע נאך די אנדערע, ווי מען גראבעלט ארויס געלר אין חלום און מען זוכט נאך...

אז זיי האבען שוין געהאט די זעכציג סענט האבען זיי זיך פרעהליך צולאכט און זיינען אראב אין סטריט.

אין צימער האט זיך געוואלגערט דאס קאסעלע און האט אויסגעקוקט, ווי א צונראבענער קבר...

דאס צווייטע קאסעלע איז געשטאנען אין א ווינקעל מיט דעם גרויזאמען ציפער 40 און האט ווי מיט שרעק געוואַרט אויף דעם זעלבען סוף פון איהר חבר'טע...

אינהאלט :

לייבע אהן א היים — — — — — — — 7
די אמעריקאנער איידאפעאישע — — — — — 13
די אילוזיע — — — — — — — 19
גלייכהייט — — — — — — — 25
אויגען — — — — — — — 36
דאטשילד און דאקאפעלער — — — — — — 39
זיין רייזע קיין אמעריקא — — — — — — 44
דעם ברודער'ס טשעק — — — — — — 49
ערשטע רייהען — — — — — — — 55
דער גענאסע מיט'ן וויין — — — — — — 61
דעם בארבארס ווייבעל — — — — — — 65
די הינקעדינג טענצערין — — — — — — 72
דער אלטער — — — — — — — 77
א שאפ־מיידעל — — — — — — — 84
די צוויי ארבייטער מיידלעך — — — — — 88
צוקונפטס־ארטיקלען — — — — — — 100
וויכטיגע מיטינגען — — — — — — 106
דער מאן קומט! — — — — — — 112
דער רב — — — — — — — 118
דער זין פון ארבייט — — — — — — 126
וויסענשאפטליכע לייבע — — — — — — 132
דער אויטאמאביל — — — — — — — 137
דער נייער לעזער — — — — — — — 141
ער האט געלאכט — — — — — — — 147

די פרעמדע — — — — — — — — — — 153
די צוויי מוטערס — — — — — — — — 157
די געשטאַרבענע — — — — — — — — 163
די „עלענדע" — — — — — — — — 168
נויטיגע ווערטער — — — — — — — — 173
זיי האבען מורא — — — — — — — — 176
די טובה — — — — — — — — — 184
דער אונפעהיגער כלל־טהוער — — — — — — 193
מענשען־ליבע — — — — — — — — 201
דער בעזוך — — — — — — — — — 204
ביים שוי־פענסטער — — — — — — — — 212
דער בענליטער — — — — — — — — 219
קליינע ערצעהלונגען — — — — — — — 226
מיידעלשער שפאס — — — — — — — — 233
די נעשיכטע פון צוויי קאסעס — — — — — — 244

#7604

Albert J. Latner
Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.
A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

ריזן, אברהם — בעל

אין אמעריקע — ריז

7604

#7604

Morris Shlesinger

and Family

In memory

of

Tillie Shlesinger